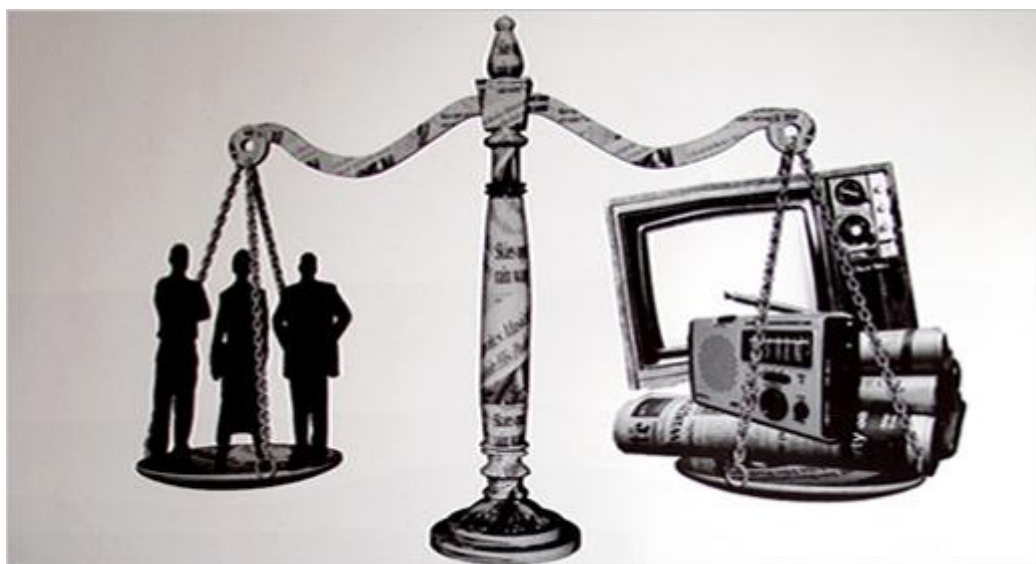

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης & Ιστορίας
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Πολιτικής Επιστήμης
& Ιστορίας

Διπλωματική Εργασία

« Τα ΜΜΕ ως εργαλείο Πολιτικής Επικοινωνίας και καταμέτρησης της Κοινής Γνώμης: η περίπτωση της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα »

Τριμελής Επιτροπή:

Μαριάννα Ψύλλα (Επιβλέπουσα καθηγήτρια): Αναπληρώτρια Καθηγήτρια (Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού Παντείου Πανεπιστημίου)

Επίκουρη Καθηγήτρια (Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού Παντείου Πανεπιστημίου)

Άλκης Ρήγος: Ομότιμος Καθηγητής (Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας Παντείου Πανεπιστημίου)

Εισηγήτρια: Μαυρομμάτη Άννα, Α.Μ.1111Μ028

Αθήνα, Οκτώβριος 2014

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια της διπλωματικής μου εργασίας Κα Μαριάννα Ψύλλα, (αναπληρώτρια καθηγήτρια στο Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου), για τη διαρκή καθοδήγηση, βοήθεια και τις ανεκτίμητες συμβουλές της.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τόσο τον Κο Ιωάννη Σκαρπέλο, (αναπληρωτή καθηγητή στο Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου και νυν Πρόεδρο του μεταπτυχιακού τμήματος) , όσο και τον Κο Άλκη Ρήγο, (ομότιμο καθηγητή του τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου), για την τιμή που είχα να συμμετέχουν στην τριμερή επιτροπή αλλά και για την βοήθεια που μου προσέφερε η παρακολούθηση των σεμιναρίων τους όχι μόνο στην κατανόηση που επιστημονικού πεδίου που με απασχόλησε στη διπλωματική εργασία αλλά και στην τελική εκπόνησή της.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και το φιλικό μου περιβάλλον για τη διαρκή τους συμπαράσταση και ενθάρρυνση σε κάθε μου βήμα.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη.....	- 3 -
Abstract	- 4 -
Εισαγωγή.....	- 5 -
Μεθοδολογικό σημείωμα	- 7 -
Κεφάλαιο 1 ^ο : Μία θεωρητική προσέγγιση της Κοινής Γνώμης.....	- 12 -
1.1. Περί Δημοσκοπήσεων	- 13 -
1.2. Δημοσκοπήσεις και ΜΜΕ στην Ελλάδα	- 14 -
1.3. Κοινή Γνώμη και οι έρευνες κοινής γνώμης / δημοσκοπήσεις.....	- 15 -
Κεφάλαιο 2 ^ο : Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας : ως «εργαλείο» Πολιτικής Επικοινωνίας	- 19 -
2.1. Πολιτική Επικοινωνία	- 19 -
2.2. Τα Μ.Μ.Ε. ως εργαλείο Πολιτικής Επικοινωνίας	- 20 -
2.3. Μ.Μ.Ε. και η Ημερησία Διάταξη	- 22 -
Κεφάλαιο 3 ^ο : Ιστορική αναδρομή των εξεταζόμενων εφημερίδων	- 24 -
Κεφάλαιο 4 ^ο : «Εμπειρική Έρευνα: Κλασική ανάλυση περιεχομένου»	- 31 -
4.1. Θεματική ανάλυση 1 ^{ου} μνημονίου	- 31 -
4.2. Ερμηνευτική ανάλυση των θεματικών σε εφημερίδες/δημοσκοπήσεις.....	- 41 -
4.3.Ερμηνευτική προσέγγιση εξεταζόμενου Τύπου	- 45 -
4.4. Συμπεράσματα θεματικής ανάλυσης εξεταζόμενων εφημερίδων 1 ^{ου} Μνημονίου	- 49 -
Κεφάλαιο 5 ^ο : «Εμπειρική Έρευνα: Κλασική ανάλυση περιεχομένου»	- 52 -
5.1. Θεματική ανάλυση Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος	- 52 -
5.2. Ερμηνευτική ανάλυση των θεματικών σε εφημερίδες/δημοσκοπήσεις.....	- 65 -
5.3. Ερμηνευτική προσέγγιση εξεταζόμενου Τύπου	- 72 -
5.4. Συμπεράσματα θεματικής ανάλυσης εξεταζόμενων εφημερίδων Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος	- 74 -
Κεφάλαιο 6 ^ο : «Εμπειρική Έρευνα: Κλασική ανάλυση περιεχομένου»	- 79 -
6.1. Θεματική ανάλυση 2 ^{ου} Μνημονίου	- 79 -

6.2. Ερμηνευτική ανάλυση των θεματικών σε εφημερίδες/δημοσκοπήσεις.....	- 94 -
6.3. Ερμηνευτική προσέγγιση εξεταζόμενου Τύπου.....	- 103 -
6.4. Συμπεράσματα θεματικής ανάλυσης εξεταζόμενων εφημερίδων 2 ^{ου} Μνημονίου -	108
Κεφάλαιο 7 ^ο : Συμπεράσματα/Αντί Επιλόγου	- 110 -
7.1. Συμπεράσματα επί του συνόλου των εφημερίδων προς ανάλυση. Συμπεριφορά Τύπου κατά τη διάρκεια των τριών μνημονίων.....	- 110 -
7.2. Συγκριτικά τελικά στοιχεία κλασικής θεματικής ανάλυσης Τύπου για 1ο Μνημόνιο, Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα και 2ο Μνημόνιο	- 111 -
7.3. Αντί επιλόγου. Σύνδεση θεωρητικού (θεωρητική προεπισκόπηση) και εμπειρικού μέρους («ευρήματα» εμπειρικής έρευνας)	- 117 -
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	- 120 -
ΠΙΝΑΚΕΣ.....	- 120 -
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ Ι (1 ^ο Μνημόνιο).....	- 120 -
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙ (Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα).....	- 121 -
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙΙ (2 ^ο Μνημόνιο)	- 122 -
ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ.	- 123 -
Α. 1 ^ο ΜΝΗΜΟΝΙΟ.....	- 123 -
Β. ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	- 127 -
Γ. 2 ^ο ΜΝΗΜΟΝΙΟ	- 128 -
Δημοσκοπήσεις 1ου Μνημονίου	- 131 -
Δημοσκοπήσεις Μεσοπρόθεσμου	- 142 -
Δημοσκοπήσεις 2ου Μνημονίου	- 153 -
Σχήμα Ι: Σχήμα <i>McNair</i>	- 167 -
Πίνακας Ι. Εφημερίδες-Εταιρίες δημοσκοπήσεων	- 167 -
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	- 168 -

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία διερευνούμε σε ποιο βαθμό και με ποιο τρόπο τα ΜΜΕ και ειδικότερα ο Τύπος λειτουργεί ως δίαυλος μεταφοράς της Κοινής Γνώμης στη δημόσια σφαίρα. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζουμε σε ποιο βαθμό ο Τύπος επιδρά στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης με το να δίνει προσοχή σε ορισμένα ζητήματα και να παραμελεί κάποια άλλα. Κατά πόσο, δηλαδή, τα Μέσα Επικοινωνίας και πιο συγκεκριμένα ο Τύπος, λειτουργεί ουδέτερα προς την κατεύθυνση μίας αντικειμενικής πληροφόρησης, κατά πόσο αναμεταδίδει ένα γεγονός σύμφωνα με την εκδοτική και ιδεολογική κατεύθυνσή του αλλά και με ποιο τρόπο οι δημοσκοπήσεις ως εργαλείο πολιτικής επικοινωνίας λειτουργούν στα «χέρια» των εφημερίδων, ως μέσο παρουσίασης του διαμεσολαβημένου γεγονότος και της άποψης της κοινής γνώμης που εκείνα θέλουν να αναδείξουν.

Σε ότι αφορά το θεωρητικό μέρος της εργασίας, αναφερόμαστε και εστιάζουμε σε επιστημονικά πεδία και ζητούμενα αλληλένδετα ως προς την υπόθεση εργασίας. Η θεωρητική αναφορά αλλά και προσέγγιση που ακολουθούμε, έχει σκοπό να τονίσει τα κύρια θεωρητικά ζητούμενα της εργασίας αλλά και να συνδέσει τις θεωρητικές μας αναφορές με το εμπειρικό μέρος της εργασίας. Τα βασικά θεωρητικά πεδία αναφοράς και εξέτασης είναι: -η έννοια της Κοινής Γνώμης, -η έννοια των ερευνών Κοινής Γνώμης (δημοσκοπήσεις), -η σύνδεση των δημοσκοπήσεων και των ΜΜΕ στην Ελλάδα, -η σύνδεση της Κοινής Γνώμης με τις δημοσκοπήσεις, -τα ΜΜΕ ως εργαλείο Πολιτικής Επικοινωνίας, -τα ΜΜΕ και η Ημερήσια Διάταξη.

Σε ότι αφορά το εμπειρικό μέρος της εργασίας, προσεγγίζουμε μεθοδολογικά το αντικείμενο της εργασίας μέσω του εργαλείου της κλασικής θεματικής ανάλυσης (ανάλυση περιεχομένου) όσων δημοσκοπήσεων έχουν δημοσιευθεί στον Τύπο και σχετίζονται με την οικονομική κρίση στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα με το 1^ο Μνημόνιο, το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα και το 2^ο Μνημόνιο. Οι θεματικές κατηγοριοποιήσεις που προκύπτουν μέσω της ανάλυσης περιεχομένου μας βοηθούν να εντοπίσουμε σε ποια ερωτήματα/θεματικές κατηγορίες δίνουν βαρύτητα και ποια αποσιωπούν ή αναφέρονται ελάχιστα οι εφημερίδες. Η σύνδεση των αποτελεσμάτων της θεματικής ανάλυσης με την πολιτική γραμμή που ακολουθεί η εκάστοτε εφημερίδα αλλά και η αναφορά στον δημοσιογραφικό σχολιασμό των αποτελεσμάτων των δημοσκοπήσεων που η κάθε εφημερίδα πραγματοποιεί αποτελεί το στοιχείο επαλήθευσης της υπόθεσης εργασίας.

Καταληκτικά, λαμβάνει χώρα η ερμηνευτική προσέγγιση των θεωρητικών κι εμπειρικών ευρημάτων, ώστε να συνδεθεί το διεπιστημονικό πεδίο της Κοινής Γνώμης και της Πολιτικής Επικοινωνίας με την επικοινωνιακή και πολιτική γραμμή που ακολουθεί ο Τύπος, με «εργαλείο» του τις δημοσκοπήσεις, μεταφέροντας στην δημόσια σφαίρα τα στατιστικά αλλά και ποιοτικά ευρήματα των ερευνών κοινής γνώμης.

Abstract

In the present dissertation, we are investigating to what extent and how the Media, and specially, how the Press acts as channel of transport of Public Opinion in public sphere. More specifically, we are examining in which extent the Press influences in shaping public opinion by giving attention to certain issues and neglecting others. Whether, that is, the Press broadcasts an event/circumstance under the editorial and ideological direction of the newspaper, but also how the polls as a “tool” of political communication act, in the “hands” of newspapers, as means of representation of the mediated event and the view of the public which those wanting to show off.

Regarding the theoretical approach, we talk about and focus on scientific fields and requested which interrelated as to the working hypothesis. The theoretical reference and approach that we follow is intended to highlight the main theoretical work but also to link our theoretical references to the empirical part of the paper. The basic theory examination and reference fields are: -the concept of Public Opinion, - the concept of Public Opinion surveys (polls), - the connection of the polls and the Media in Greece, - the Media as a “tool” of political communication, -the Media and the agenda.

Regarding the empirical approach, we examine methodologically the work piece via the “tool” of classical thematic analysis (analysis of content) of all the polls which published in the newspapers and were related with the economic crisis in Greece and more concretely with the 1st Memorandum, the Medium-term Program and the 2nd Memorandum. The thematic categorizations arising through content analysis helps us to indentify in which queries/thematic categories the Press gives gravity, in what keeps silent about or mentions minimally. The connection of the results with the political line that follows each newspaper, but also the reference to the journalistic commentary of the results of polls is the verification element of the working hypothesis.

Concluding, takes place the interpretive approach of theoretical and empirical finding, in order to connect the interdisciplinary field of public opinion and political communication with the communicative and political line the Press follows, using as “tool” the polls, transferring into the public sphere the findings of opinion polls.

Εισαγωγή

Τα ΜΜΕ στην σύγχρονη εποχή κατέχουν εξέχουσα θέση ως πρώτιστη επιλογή μέσου ενημέρωσης του κοινού αλλά και ως εργαλείο Πολιτικής Επικοινωνίας χάρη στη δυνατότητά τους να πληροφορούν άμεσα, να επηρεάζουν και να καθοδηγούν το κοινό. Τόσο η θεωρητική προσέγγιση που θα επιχειρηθεί όσο και η εμπειρική, μέσω της κλασικής θεματικής ανάλυσης, θα διερευνήσει σε ποιο βαθμό συνδέεται η προβληματική της Κοινής Γνώμης με τα ΜΜΕ και πως αυτά λειτουργούν ως δίαυλος μεταξύ των ερευνών «σφυγμομέτρησης» και του κοινού.

Ειδικότερα, θα επιχειρηθεί μία κριτική προσέγγιση σχετικά με τον ρόλο των ΜΜΕ στην Ελλάδα ως εργαλείο της Πολιτικής Επικοινωνίας. Το ενδιαφέρον της συγκεκριμένης θεματικής στρέφεται στον τρόπο αλλά και στον βαθμό που τα ΜΜΕ, και ιδιαίτερα ο Τύπος, κάλυψαν το γεγονός της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα. Η οικονομική κρίση ως πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο στην Ελλάδα έχει απασχολήσει έντονα τον Τύπο. Ποικίλες έρευνες κοινής γνώμης έχουν δημοσιευθεί σε εφημερίδες ήδη από τον Απρίλιο του 2010 όπου η Ελλάδα αναγκάστηκε να οδηγηθεί σε επιτήρηση μέσω του ΔΝΤ μέχρι και σήμερα, όπου πλειάδα οικονομικών μέτρων αποφασίζονται και ψηφίζονται από τη Βουλή σε συνεργασία με την τρόικα. Το αξιοσημείωτο, ωστόσο, είναι πως η ανάλυση των αποτελεσμάτων αλλά και η βαρύτητα που δείχνει ο Τύπος σε συγκεκριμένα ερωτήματα των σφυγμομετρήσεων διαφοροποιούνται ανάλογα με την ιδεολογική κατεύθυνση που ακολουθείται.

Η Κοινή Γνώμη αποτελεί διεπιστημονικό αντικείμενο έρευνας βάσει του οποίου έχουν εκφραστεί ποικίλες και διαφορετικές θεωρίες και απόψεις από το πεδίο της Πολιτικής Επιστήμης, της Κοινωνιολογίας, της Επικοινωνίας, της Ψυχολογίας. Οι έρευνες Κοινής Γνώμης, γνωστές και ως «σφυγμομετρήσεις», στοχεύουν στο να καταδείξουν μέσω των συγκεκριμένων ερωτημάτων την άποψη της κοινής γνώμης σε συγκεκριμένα θέματα που κατά περιόδους απασχολούν την κοινωνία. Ωστόσο, η ίδια η τεχνική της σφυγμομέτρησης ως μέσο εκμείωσης της άποψης της κοινής γνώμης αλλά και τα τεχνικά μέσα που χρησιμοποιούνται κατά την διεξαγωγή της έρευνας έχουν σχολιαστεί και αμφισβητηθεί ποικιλοτρόπως, αμφισβητώντας όχι μόνο την χρησιμότητα αλλά και την ύπαρξή της.

Η σύνδεση ΜΜΕ και των δημοσκοπήσεων λειτουργεί ως δίαυλος μεταφοράς της Κοινής Γνώμης στη δημόσια σφαίρα ή λειτουργεί ως «αυτοεκπληρούμενη προφητεία». Ίσως αυτό είναι και το πιο καίριο ερώτημα της προβληματικής της Κοινής Γνώμης συνδεδεμένη με τα ΜΜΕ και τις δημοσκοπήσεις. Σε ποιο βαθμό ο Τύπος επιδρά στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης με το να δίνει προσοχή σε ορισμένα ζητήματα και να παραμελεί κάποια άλλα. Κατά πόσο, δηλαδή, τα Μέσα Επικοινωνίας και πιο συγκεκριμένα ο Τύπος αναμεταδίδει ένα γεγονός σύμφωνα με την εκδοτική και ιδεολογική κατεύθυνσή του αλλά και με ποιο τρόπο οι δημοσκοπήσεις ως εργαλείο πολιτικής επικοινωνίας λειτουργούν στα «χέρια» των εφημερίδων, ως μέσο παρουσίασης του διαμεσολαβημένου γεγονότος και της άποψης της κοινής γνώμης που εκείνα θέλουν να αναδείξουν.

Η επιλογή των δημοσκοπήσεων έγινε βάση της θεματολογίας τους κατά την περίοδο εξέτασης. Επιλέχθηκαν συνολικά είκοσι οχτώ δημοσκοπήσεις που δημοσιεύθηκαν σε εφημερίδες και που κάλυπταν χρονολογικά και θεματικά το κάθε μνημόνιο. Το χρονικό πλαίσιο που θέσαμε ξεκινάει από την ανακοίνωση και ψήφιση του εκάστοτε μνημονίου μέχρι και τη χρονική εκείνη στιγμή που κάποια δημοσκόπηση ασχολείτο με τη θεματική του μνημονίου, είτε άμεσα (π.χ. αποτελέσματα μνημονίου, στάση πολιτικών προς το μνημόνιο) είτε έμμεσα (πχ. διαγραφή βουλευτών, περικοπές μισθών κτλ.)

Πιο συγκεκριμένα, σε ότι αφορά το Πρώτο Μνημόνιο¹ εντοπίστηκαν δώδεκα δημοσκοπήσεις των εφημερίδων *Βήμα*, *Πρώτο Θέμα*, *Καθημερινή*, *Real News*, *Τύπος της Κυριακής*, *Έθνος*, *Παρόν*, με τις εταιρίες δημοσκοπήσεις Κάπα Research, Alco, Public Issue, MRB, Pulse, Marc, Rass να διεξάγουν τις έρευνες κοινής γνώμης. Η θεματική ανάλυση για το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα² περιέχει έξι δημοσκοπήσεις των εταιριών δημοσκοπήσεων Κάπα Research, Public Issue, Marc και Metron Analysis με εντολοδόχους, τις εφημερίδες *Βήμα*, *Καθημερινή*, *Έθνος*, *Τύπος της Κυριακής*. Για την ανάλυση του Δεύτερου Μνημονίου³ εντοπίστηκαν και αναλύθηκαν θεματικά δέκα δημοσκοπήσεις των εταιριών δημοσκοπήσεων Alco, Rass, Marc, MRB, Pulse, Public Issue ,με εντολοδόχους, αντίστοιχα, τις εφημερίδες *Πρώτο Θέμα*, *Παρόν*, *Έθνος*, *Real News*, *Το Ποντίκι* και *Καθημερινή*.

Παρατηρείται πως η κάθε εφημερίδα προς εξέταση έχει δώσει εντολή διεξαγωγής έρευνας κοινής γνώμης σε διαφορετική εταιρία δημοσκοπήσεων. Η καθεμία εταιρία δημοσκοπήσεων λειτουργεί ως συνεργάτης της εφημερίδας και η συνεργασία αυτή είναι συνήθως αποκλειστική.⁴

¹ Στις 2 Μαΐου ανακοινώθηκαν τα μέτρα σκληρής λιτότητας που επέβαλε στην Ελλάδα η τρόικα ΔΝΤ, ΕΕ και ΕΚΤ και στις 6 Μαΐου του 2010 ψηφίστηκε από τη βουλή το μνημόνιο που υπέγραψε η κυβέρνηση με την Ε.Ε. και το ΔΝΤ για τα μέτρα που θα ληφθούν, προκειμένου να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός στήριξης.

² Στις 15/06/2011 ξεκινάει η συζήτηση στη βουλή για το μεσοπρόθεσμο. Την ίδια στιγμή πραγματοποιείται ογκώδης διαδήλωση πολιτών έξω από τη βουλή και στις 29/06/2011 ψηφίστηκε το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα

³ Στις 12/02/2012 η Βουλή συζήτησε την πρόταση νόμου για τη συμφωνία του 2ου Μνημονίου και τις πρώτες πρωινές ώρες της 13/02 ψηφίστηκαν τα νέα μέτρα.

⁴ Βλ. Παραρτήματα : Πίνακας Ι. Εφημερίδες-Εταιρίες δημοσκοπήσεων, σελ.161. Η μόνη εφημερίδα που συνεργάστηκε με δύο εταιρίες δημοσκοπήσεων Pulse Metron Analysis είναι ο Ε.Τ./Τύπος της Κυριακής

Μεθοδολογικό σημείωμα

Οι σύγχρονες μέθοδοι διερεύνησης ενός μηνύματος είναι αρκετές. Στην παρούσα εργασία θα χρησιμοποιηθεί η κλασική θεματική ανάλυση περιεχομένου, μία μέθοδος προσέγγισης που εστιάζει την ανάλυση ως προς τη διερεύνηση θεματικών που εμπεριέχονται στο μήνυμα. Η ανάλυση περιεχομένου είναι μία ποσοτική μέθοδος για την μελέτη κειμένων, τα οποία αναλύει ως προς την παρουσία και τη συχνότητα συγκεκριμένων όρων, αφηγήσεων ή εννοιών. Μπορεί να περιλαμβάνει την μέτρηση/απαρίθμηση του αριθμού των γραμμών ή της ποσότητας του χώρου που καταλαμβάνουν διάφορα θέματα. Εκτός της ποσοτικής «διάστασης», η κλασική θεματική ανάλυση προσφέρει σημαντικά ποιοτικά στοιχεία μιας και δίνει τη δυνατότητα να εντοπίσουμε και να συγκεντρώσουμε τις ενότητες περιεχομένου που χαρακτηρίζουν το αναλυόμενο μήνυμα και που συνιστούν εξάλλου τις επιμέρους παραμέτρους του ίδιου του γεγονότος έτσι όπως αυτό «κατασκευάζεται»/παρουσιάζεται από την εκάστοτε εφημερίδα.⁵ Τα ποιοτικά στοιχεία που προκύπτουν από την θεματική ανάλυση θα χρησιμοποιηθούν, κυρίως, στη σύνδεση με την ερμηνευτική προσέγγιση που θα επιχειρηθεί στο εμπειρικό μέρος της εργασίας.

Η ιδιαιτερότητα της θεματικής ανάλυσης αλλά και η επάρκειά της ως μέθοδος ανάλυσης του έντυπο λόγου συνίσταται κυρίως στη δυνατότητα να ομαδοποιεί «ενότητες σημασίας σε θέματα», και σε «ογκώδες υλικό...δίνει..εννοιολογικές σηματοδοτήσεις»⁶ σε κάθε ενότητα που υπάρχει ένα μήνυμα. Μέσω της ομαδοποίησης σε θεματικές θα δοθεί η δυνατότητα διάκρισης σε πυρήνες εννοιών. Η απουσία, η επαναλαμβανόμενη εμφάνιση θεματικών θα αξιολογηθεί και θα αναλυθεί προς κατανόηση της επιλογής ή απουσίας τους από τις εφημερίδες. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση, με τις προς συζήτηση ή/και αμφισβήτηση θεματικές της Κοινής Γνώμης, Πολιτικής Επικοινωνίας, Μέσων Επικοινωνίας, των ερευνών κοινής γνώμης κτλ., και η θεωρητική προσέγγιση θεωρείται απαραίτητη έτσι ώστε να γίνει αντιληπτό το πεδίο της έρευνας. Η μετέπειτα ανάλυση και προσπάθεια εξήγησης των ευρημάτων της κλασικής θεματικής ανάλυσης θα αποτελέσει εργαλείο ανάδειξης των τελικών συμπερασμάτων αλλά και παραδοχής ή μη της υπόθεσης εργασίας.

Πιο αναλυτικά και ειδικά, σε αυτή την εργασία θα επιχειρηθεί θεματική ανάλυση του συνόλου των εφημερίδων που δημοσίευσαν δημοσκοπήσεις σχετικές με τις πολιτικές αποφάσεις, τις κοινωνικές αντιδράσεις και τις εθνικές/πολιτικές/οικονομικές/κοινωνικές συνέπειες που η ψήφιση των τριών μνημονίων επέφερε στη χώρα (1^ο Μνημόνιο, Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα, 2^ο μνημόνιο).

Πιο συγκεκριμένα για τα βήματα θεματικής ανάλυσης : αρχικά θα επιχειρηθεί μία πρώτη δημιουργία θεματικών κάθε δημοσκοπήσης ξεχωριστά, έπειτα θα ομαδοποιηθούν οι θεματικές όλων των εφημερίδων για κάθε μνημόνιο, βάσει του βαθμού επαναλήψεων τους ενώ θα σχολιαστεί και η απουσία θεματικών, όπου αυτή εντοπίζεται. Καταληκτικά, μέσω της θεματικής ανάλυσης που θα προηγηθεί και των ποσοτικών αλλά και ποιοτικών

⁵ Στη συγκεκριμένη εργασία αναφερόμαστε στις προς εξέταση δημοσκοπήσεις που δημοσιεύτηκαν στον Τύπο, κατά την περίοδο των τριών μνημονίων, και περιλαμβάνουν τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά στοιχεία προς διερεύνηση/θεματική ανάλυση και προσπάθεια μίας ερμηνευτικής προσέγγισης εκ μέρους μας.

⁶ Ψύλλα Μ, «Μεθοδολογία της Ανάλυσης ενός γεγονότος στον έντυπο λόγο», εκδόσεις Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 2010, κεφ. «Αθλητισμός, κοινωνία και ΜΜΕ:Η περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα 2004» ο.π., σελ.46

ευρημάτων που θα προκύψουν θα υπάρξει ανάλυση και σχολιασμός των ευρημάτων αυτών. Επίσης, θα υπάρξει σύνδεση του θεωρητικού (θεωρητική προεπισκόπηση/ευρήματα βιβλιογραφικής ανασκόπησης) και εμπειρικού μέρους («ευρήματα» εμπειρικής έρευνας) της εργασίας ώστε να διατυπωθούν τα τελικά μας συμπεράσματα σε ότι αφορά την Κοινή Γνώμη, τη σχέση Κοινής Γνώμης και δημοσκοπήσεων, τη σχέση ΜΜΕ και Δημοσκοπήσεων, τη σχέση του Τύπου με τις εταιριών δημοσκοπήσεων, τη σχέση Τύπου-πολιτικής εξουσίας αλλά και την τριγωνική σχέση ΜΜΕ-Δημοσκοπήσεων-Κοινής Γνώμης.

Το χώρο-χρονικό πλαίσιο κρίνεται ιδιαιτέρως σημαντικό καθώς αποδίδει νόημα στο γεγονός, προσδιορίζοντας μία πολιτική και κοινωνική χροιά. Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα αποτελεί ένα πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό γεγονός, η σημαντικότητα του οποίου παρουσιάζεται όχι μόνο μέσω της θεματολογίας των ΜΜΕ αλλά και μέσω των ερευνών Κοινής Γνώμης. Ποικίλες «σφυγμομετρήσεις» έχουν πραγματοποιηθεί για λογαριασμό του Τύπου ήδη από τον Απρίλιο του 2010 όταν και η χώρα ζήτησε την βοήθεια και υποστήριξη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου⁷ και της Τρόικας⁸ μέχρι και την ψήφιση του 2^ο μνημονίου(13/02/2012). Η θεματική των μνημονίων και της οικονομικής κρίσης σαφώς και κρίνεται σημαντική λόγω της βαρύτητας της ως γεγονός που ταλανίζει τη χώρα και τους Έλληνες αλλά και ως ένα άκρως ενδεικτικό παράδειγμα της σύνδεσης του Τύπου με τις έρευνες σφυγμομετρήσεις αλλά και την Κοινή Γνώμη. Στο χρονικό διάστημα που θα εξετάσουμε: 1^ο Μνημόνιο (από τις 23/04/2010 έως τις 23/05/2010), Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα (από τις 12/06/2011 έως τις 27/07/2011), 2^ο Μνημόνιο (από τις 19/02/2012 έως τις 24/03/2012), οι «σφυγμομετρήσεις» έχουν αποτυπώσει την άποψη της κοινής γνώμης και ο Τύπος, μέσω της ανάλυσης των σφυγμομετρήσεων που δημοσιεύει, επιχειρεί να παρουσιάσει στο κοινό τα ποσοτικά και ποιοτικά αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων και να επικεντρώσει το ενδιαφέρον σε συγκεκριμένα ερωτήματα. Η επιλογή των θεμάτων/ερωτημάτων και αποτελεσμάτων εκείνων που προβάλλονται περισσότερο έναντι άλλων, που η προβολή και ο σχολιασμός δεν είναι τόσο έντονα, υπογραμμίζει μέρος της υπόθεσής μας. Πως η κάθε εφημερίδα ανάλογα της ιδεολογικής της ταυτότητας και κατεύθυνσης προσπαθεί να «προωθήσει» στο κοινό ερωτήματα και αποτελέσματα που εκείνη θεωρεί ως σημαντικότερα έναντι των υπολοίπων.

Μέσω της επιλογής αυτής θέλουμε να εντοπίσουμε τυχόν ταυτίσεις και διαφοροποιήσεις του Τύπου, κατά τη δημοσίευση δημοσκοπήσεων. Εφημερίδων με διαφορετικές πολιτικές και ιδεολογικές καταβολές, που δημοσιεύουν έρευνες κοινής γνώμης στο ίδιο χρονικό διάστημα για την ίδια θεματική με διαφορετικούς, ωστόσο, εντολοδόχους εταιριών δημοσκοπήσεων και δίνοντας έμφαση, κάποιες φορές, σε διαφορετικά ερωτήματα/ευρήματα των δημοσκοπήσεων. Η διαφορετικότητα αυτή θα σχολιαστεί,

⁷ ΔΝΤ είναι το λεγόμενο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, το οποίο είναι ένας διεθνής οργανισμός που αποτελείται από 29 χώρες. Έχει σαν σκοπό την επίβλεψη του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος, την παροχή οικονομικής βοήθειας και την παροχή τεχνικής βοήθειας (για να εξυγιανθεί η οικονομία μιας χώρας) σε χώρες που χρειάζονται χρήματα και που έχουν οικονομικά προβλήματα. Στην ουσία το ΔΝΤ είναι ένα ταμείο στο οποίο συνεισφέρουν οικονομικά και οι 29 χώρες ώστε να "στηρίζουν" χώρες με προβλήματα στην οικονομία τους και να εξυγιανθούν. Η διεθνής ονομασία του είναι IMF (International Monetary Fund)

⁸ Τρόικα είναι μία επιτροπή, που αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Η τριμελής αυτή επιτροπή ρυθμίζει οικονομικά, διοικητικά, ελεγκτικά και άλλα τέτοια θέματα.

εκτενέστατα μάλιστα, στη συνέχεια της εργασίας, τόσο μέσω θεωρητικών σχολιασμών/ απόψεων όσο και μέσω των τελικών συμπερασμάτων της θεματικής ανάλυσης.

Επίσης, θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε και να καταγράψουμε τα «είδη» δημοσιογραφικού σχολιασμού που είτε εμπεριέχεται στην εκάστοτε δημοσκοπήση, είτε ακολουθεί αυτής. Σε ότι , λοιπόν, αφορά τον δημοσιογραφικό σχολιασμό, αναλόγως της εφημερίδας αλλά και της θεματικής την οποία σχολιάζει, μπορεί να είναι ουδέτερος, κριτικός, καυστικός, «ξεκάθαρος», «καλυμμένος», υποστηρικτής της τάδε άποψης/απόφασης/κατεύθυνσης έναντι της δείνα. Ακολουθώντας, ο δημοσιογραφικός λόγος/σχολιασμός μπορεί να διαχωριστεί σε κατηγορίες, όπως : ο σχολιασμός που εμπεριέχεται στις δημοσκοπήσεις και δύσκολα διαχωρίζεται από τα στοιχεία της δημοσκοπήσης, ο σχολιασμός που παίρνει θέση(είτε θετική είτε αρνητική), ο ουδέτερος σχολιασμός ο οποίος προσπαθεί να εξισορροπήσει μεταξύ πολιτικής γραμμής, εκδοτικών παραγγελιών και αναγνωστικού κοινού, ο σχολιασμός που κατά περιόδους(είτε άμεσα είτε έμμεσα) κινείται αριστερόστροφα ή δεξιόστροφα, προς ανάδειξη ή υποβιβασμό πολιτικών/κυβερνητικών ενεργειών, πολιτικών προσώπων και κομμάτων.

Η δομή της εργασίας θα ακολουθήσει στην ανάπτυξή της την ακόλουθη σειρά. Αρχικά, θα αναφερθούμε στο 1^ο κεφάλαιο στην «**Μία θεωρητική προσέγγιση της Κοινής Γνώμης**», το οποίο ενέχει βιβλιογραφικά επί το πλείστον στοιχεία σχετικά με τον ορισμό της Κοινής Γνώμης, αντιτιθέμενες απόψεις σχετικά με την ύπαρξή της ή μη, καθώς αποτελεί ένα αμφιλεγόμενο πεδίο. Αναδεικνύεται το εύρος του πεδίου της έρευνας αλλά και η προβληματική του λόγω των αποκλινόντων, αρκετές φορές, απόψεων. Στο υποκεφάλαιο 1.1. «Περί Δημοσκοπήσεων» θα αναφερθούμε συνοπτικά στις δημοσκοπήσεις, πως προέκυψαν και πως χρησιμοποιήθηκαν αρχικά από τα εγχώρια ΜΜΕ ώστε να συνδέσουμε τις δύο θεματικές, της Κοινής Γνώμης και των Δημοσκοπήσεων στο επόμενο υποκεφάλαιο. Υποκεφάλαιο 1.2. με τίτλο «**Δημοσκοπήσεις και ΜΜΕ στην Ελλάδα**» θα αναφέρεται στην σχέση εξάρτησης των Μέσων Ενημέρωσης με τις εταιρίες δημοσκοπήσεων, των ρόλο των δημοσκοπήσεων ως μέσο πίεσης των ΜΜΕ προς την κεντρική εξουσία αλλά και η λανθασμένη χρήση και παρεμβατικότητα του Τύπου στα αποτελέσματα δημοσκοπήσεων. Στο υποκεφάλαιο 1.3. της Κοινής Γνώμης, με τίτλο «**Η Κοινή Γνώμη και οι έρευνες Κοινής Γνώμης/δημοσκοπήσεις**», θα μας απασχολήσει η σύνδεση των δύο. Θα διαπιστωθούν οι διάφορες προβληματικές των σφυγμομετρήσεων όπως αυτή της δημιουργίας των ερωτηματολογίων, της επιλογής του δείγματος των ερωτώμενων, της σύνταξης των ερωτήσεων, της συλλογής και καταμέτρησης ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων. Τα ερωτήματα αυτά είναι πολύ σημαντικό να απαντηθούν διότι είναι εκείνα που έχουν δημιουργήσει και την αμφιβολία όσο αφορά τους κανόνες δεοντολογίας που ακολουθούνται, την ακρίβεια ή μη των ποσοτικών αλλά και ποιοτικών αποτελεσμάτων, αλλά και εν γένει την αμφισβήτησή τους ως τεχνική ικανή να αποτυπώσει την κοινή γνώμη. Προβληματικές πολύ σημαντικές στο να κατανοήσουμε και τον λόγο ύπαρξης των ποικίλων και διαφορετικών θεωριών για τις εν λόγω έρευνες και εν γένει για το διεπιστημονικό πεδίο της Κοινής Γνώμης.

Στο 2^ο κεφάλαιο με τίτλο «**Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας : ως «εργαλείο» Πολιτικής Επικοινωνίας**» θα υπογραμμιστεί η θέση που κατέχουν τα ΜΜΕ στην Ελλάδα όχι μόνο ως το πρώτιστο μέσο ενημέρωσης του κοινού αλλά και ως εκ των πιο ισχυρών μέσων έμμεσου επηρεασμού και «καθοδήγησης» του τηλεθεατή και αναγνώστη. Τα ΜΜΕ αποτελούν ένα

από τα πιο σημαντικά μέσα πληροφόρησης λόγω της αμεσότητας, της ταχύτητας της πληροφορίας και της ανάδειξης σημαντικών γεγονότων την ίδια χρονική στιγμή σε μεγάλο αριθμό κοινού. Ως εργαλείο Πολιτικής Επικοινωνίας λειτουργεί ως επικοινωνιακός δίαυλος μεταξύ των κυβερνόντων και του λαού. Άλλοτε χαρακτηρίζονται ως μέσο κριτικής και ελέγχου του λαού προς την κρατική εξουσία αντιπροσωπεύοντας την κοινή γνώμη και άλλοτε εργαλείο της πολιτικής εξουσίας με στόχο τον επηρεασμό και την καθοδήγηση της κοινής γνώμης. Το ρόλο αυτό των ΜΜΕ αλλά και τη θέση που λαμβάνουν στη σημερινή εποχή θα αποτυπώσουμε σε αυτό το πρώτο θεωρητικό κεφάλαιο.

Ακόμη, θα αναφερθούμε με Υποκεφάλαιο 2.1. στην «**Πολιτική Επικοινωνία**», σε μία πρώτη θεωρητική προσέγγιση ώστε να γίνει κατανοητή και η σύνδεσή της με τα ΜΜΕ. Τα «**ΜΜΕ ως εργαλείο Πολιτικής Επικοινωνίας**» ως υποκεφάλαιο 2.2. θα συμβάλλει σε μια πρώιμη και συνοπτική αναδρομή στις απαρχές της παρουσίας της Πολιτικής Επικοινωνίας ώστε να φανεί και η μετέπειτα χρήση της από τα ελληνικά Μέσα Ενημέρωσης. Υποκεφάλαιο 2.3. με τίτλο «**ΜΜΕ και ημερήσια διάταξη**» θα αναδείξει τη σύνδεση της δημόσιας συζήτησης με την μιντιακή ατζέντα. Ποιος επηρεάζει ποιόν, ποιος δημιουργεί την είδηση, ποιος αποφασίζει τι θα συζητηθεί στη δημόσια σφαίρα και τι θα απασχολεί και τα Μέσα ενημέρωσης.

Στο 3^ο κεφάλαιο, η «**Ιστορική αναδρομή των εξεταζόμενων εφημερίδων**» καλείται να συνδράμει βιβλιογραφικά, εν πρώτοις, στην ιστορική αναδρομή της κάθε μίας προς εξέταση εφημερίδας, συμβάλλοντας όμως, στη συνέχεια, στο να κατανοηθεί η παρούσα ιδεολογική ταυτότητα του Τύπου και η σύνδεση του με συγκεκριμένα πολιτικά και ιδιωτικά συμφέροντα. Στην προκειμένη, η πολιτική κατεύθυνση των εξεταζόμενων εφημερίδων θα αποτελέσει ένα ισχυρό επεξηγηματικό στοιχείο της συνεργασίας των εν λόγω εφημερίδων με διαφορετικές εταιρίες δημοσκοπήσεων καθώς και των διαφορετικών αποτελεσμάτων που προκύπτουν από πανομοιότητες έρευνες κοινής γνώμης.

Σε ότι αφορά το δεύτερο μέρος της εργασίας «**Εμπειρική Έρευνα: Κλασική ανάλυση περιεχομένου**», θα περάσουμε στο κεφάλαιο 4^ο, «**Θεματική Ανάλυση του 1^{ου} Μνημονίου**» όπου θα γίνει η προσπάθεια δημιουργίας θεματικών κατηγοριών που προκύπτουν μέσα από τις εξεταζόμενες δημοσκοπήσεις των εφημερίδων για την περίοδο αυτή. Στο υποκεφάλαιο 4.2. «**Ερμηνευτική ανάλυση των θεματικών σε εφημερίδες/δημοσκοπήσεις**» θα επιχειρηθεί μια πρώτη ερμηνεία των όσων ευρημάτων έχουν προκύψει μέσω της κλασικής θεματικής ανάλυσης για το 1^ο Μνημόνιο, τα ποσοτικά και ποιοτικά αποτελέσματα των ερωτημάτων (βάσει το πώς αυτά συντάθηκαν και διατυπωθήκαν στους ερωτώμενους), η «θέση» που καταλαμβάνει κάθε θεματική βάσει της συχνότητας εμφάνισης της, ο λόγος ύπαρξης και ανάδειξης κάθε θεματικής, ο λόγος απουσίας ορισμένων θεματικών από κάποιες εφημερίδες αλλά και η έντονη και επαναλαμβανόμενη αναφορά ορισμένων θεματικών από συγκεκριμένες εφημερίδες κτλ. Σε υποκεφάλαιο 4.3. θα αναφερθούμε στα «**Συμπεράσματα θεματικής ανάλυσης εξεταζόμενων εφημερίδων 1^{ου} Μνημονίου**» για την περίοδο του 1^{ου} Μνημονίου.

Στο κεφάλαιο 5^ο θα περάσουμε στην «**Θεματική Ανάλυση του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος**», όπου κι εδώ θα ακολουθηθεί η ίδια μεθοδολογία όπως και με το 1^ο Μνημόνιο. Θα ακολουθήσει υποκεφάλαιο 5.2. «**Ερμηνευτική ανάλυση των θεματικών σε εφημερίδες/δημοσκοπήσεις**» και σε υποκεφάλαιο 5.3. θα αναφερθούμε στα

«Συμπεράσματα θεματικής ανάλυσης εξεταζόμενων εφημερίδων Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος» για την περίοδο του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος.

Στο κεφάλαιο 6^ο θα περάσουμε στην **«Θεματική Ανάλυση του 2^{ου} Μνημονίου»**, όπου κι εδώ θα ακολουθηθεί η ίδια μεθοδολογία όπως και με το 1^ο Μνημόνιο. Θα ακολουθήσει υποκεφάλαιο 6.2. «Ερμηνευτική ανάλυση των θεματικών σε εφημερίδες/δημοσκοπήσεις» και σε υποκεφάλαιο 6.3. θα αναφερθούμε στα **«Συμπεράσματα θεματικής ανάλυσης εξεταζόμενων εφημερίδων 2^{ου} Μνημονίου»** για την περίοδο του 2^{ου} Μνημονίου.

Στο 7^ο κεφάλαιο, **«Συμπεράσματα/αντί επιλόγου»** θα διατυπωθούν τα τελικά συμπεράσματα επί του συνόλου της εργασίας που θα εστιάσουν κυρίως στα αποτελέσματα της θεματικής ανάλυσης. Αρχικά, θα υπάρξει υποκεφάλαιο 7.1. με τίτλο **«Συμπεράσματα επί του συνόλου των εφημερίδων προς ανάλυση. Συμπεριφορά Τύπου κατά τη διάρκεια των τριών μνημονίων»** όπου θα επιχειρηθεί μια συγκριτική ανάλυση των εφημερίδων σε ότι αφορά την παρουσία και από απουσία θεματικών, τι αυτό σημαίνει πρακτικά ,δηλαδή για την ίδια την εφημερίδα τους σκοπούς της και την ιδεολογική της κατεύθυνση. Θα ακολουθήσει υποκεφάλαιο 7.2. με τίτλο **« Συγκριτικά τελικά στοιχεία κλασικής θεματικής ανάλυσης Τύπου για 1ο Μνημόνιο, Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα και 2ο Μνημόνιο»** και καταληκτικά υποκεφάλαιο 7.3. **«Αντί επιλόγου. Σύνδεση θεωρητικού (θεωρητική προεπισκόπηση) και εμπειρικού μέρους («ευρήματα» εμπειρικής έρευνας)»**.

Κεφάλαιο 1^ο : Μία θεωρητική προσέγγιση της Κοινής Γνώμης

Ο όρος κοινή γνώμη πρωτοεμφανίστηκε την περίοδο του Διαφωτισμού(τέλος 17^{ου} αι.- αρχές 18^{ου} αιώνα). Μέχρι και τις αρχές του 20^{ου} οι ανασηματοδοτήσεις του όρου συνεχίζονται ανάλογα των κοινωνικών, ηθικών, πολιτικών περιστάσεων. Από τη δεκαετία του '70 ερευνητές της Κοινής Γνώμης τείνουν να εστιάσουν σε τέσσερα καίρια σημεία που πρέπει να απασχολούν όσους ασχολούνται με την προβληματική της. Το πρώτο είναι το μεταφραστικό πρόβλημα (public opinion = κοινή γνώμη). Το δεύτερο σημείο εντοπίζεται στην λεγόμενη εκτατικότητα της έννοιας, δηλαδή το φάσμα των περιπτώσεων που μπορεί να καλύψει η κοινή γνώμη. Ακολουθεί το άρρηκτα συνδεδεμένο ζητούμενο της πολυδιάστατης φύσης της, σημείο εξαιρετικά πολύπλοκο μιας και προσπαθεί να διαλευκανθεί η σύγκλιση αλλά και ο διαχωρισμός της έννοιας κοινή γνώμη με αυτή της αξίας, της συμπεριφοράς, της στάσης, της πεποίθησης, του προσανατολισμού. Σχεδόν εκλαϊκευμένα, θα μπορούσε να αναφερθεί ως σχηματική κατηγοριοποίηση των όσων αποτελούν τη γνώμη στην διαπροσωπική πολιτική επικοινωνία, τις επιδράσεις των ομάδων αναφοράς και στα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Το τέταρτο σημείο σχετίζεται με την εξουσιαστική- ιδεολογική διάσταση, αν σκεφτεί κανείς την δυναμική που ασκούν τα ΜΜΕ ως διαμορφωτές της Κοινής Γνώμης, την υποστήριξη, μέσω του ετεροκατευθυνσμού ιδεολογικών συνιστωσών κτλ.

Η έρευνα της Κοινής Γνώμης απασχολεί ιδιαίτερα τον ερευνητικό κόσμο διότι δεν έχει υπάρξει κοινή παραδοχή σχετικά με την ύπαρξη της ή μη. Σχετικά με την πρακτική προσέγγιση, υφίστανται πρακτικά ζητήματα των ερευνών Κοινής Γνώμης και διάφορες προβληματικές των σφυγμομετρήσεων όπως αυτή της δημιουργίας των ερωτηματολογίων, της επιλογής του δείγματος των ερωτώμενων, της σύνταξης των ερωτήσεων, της συλλογής και καταμέτρησης ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων. Τα ερωτήματα αυτά είναι εκείνα που έχουν δημιουργήσει και την αμφιβολία όσο αφορά τους κανόνες δεοντολογίας που ακολουθούνται, την ακρίβεια ή μη των ποσοτικών αλλά και ποιοτικών αποτελεσμάτων, αλλά και εν γένει την αμφισβήτησή τους ως τεχνική ικανή να αποτυπώσει την κοινή γνώμη. Προβληματικές πολύ σημαντικές στο να κατανοήσουμε και τον λόγο ύπαρξης των ποικίλων και διαφορετικών θεωριών για τις εν λόγω έρευνες και εν γένει για το διεπιστημονικό πεδίο της Κοινής Γνώμης⁹. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται και στον V.Price¹⁰, η Κοινή Γνώμη συνιστά πεδίο συγκλινόντων επιστημονικών δραστηριοτήτων. Αντίστοιχες ποσοτικές και ποιοτικές μεθοδολογίες χρησιμοποιούνται προς διερεύνηση της τόσο από το πεδίο της πολιτικής επικοινωνίας, όσο και της πολιτικής ψυχολογίας, της κοινωνιολογίας, της πολιτικής επιστήμης, της πολιτικής κοινωνιολογίας, της κοινωνιολογίας των ΜΜΕ κτλ. Και μόνο βλέποντας τα πόσα επιστημονικά πεδία συνδιαλέγονται για τη περί ου ο λόγος, Κοινή Γνώμη, γίνεται φανερό και το πόσο αμφισβητούμενη, δύσκολη και αποκλίνουσα απόψεων είναι και η εννοιολογική οριοθέτησή της, ο ορισμός.

Κατά τον Warner, η Κοινή Γνώμη είναι «το σύνολο των απαντήσεων των ατόμων σε ερωτήσεις δημοσκοπήσεων». Όταν μέσω των δημοσκοπήσεων οι πολίτες διατυπώνουν

⁹ Βλ. Υποκεφάλαιο 1.3. «Κοινή Γνώμη και έρευνες κοινής γνώμης/δημοσκοπήσεις», σελ. 12

¹⁰ Price Vincent., «Η Κοινή Γνώμη», Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα, 1998

γνώμες γύρω από θέματα που δεν έχουν εμπειριστατωμένη άποψη και ενδιαφέρον, έχει ως αποτέλεσμα την καταγραφή της άποψης μόνον και μόνο επειδή ρωτήθηκαν. Η προβληματική έγκειται, ακόμη περισσότερο, στη χρήση των απόψεων αυτών ως Κοινή Γνώμη την οποία και χρησιμοποιούν και επικαλούνται προκειμένου να επικυρώσουν οι να εναντιωθούν σε πολιτικές αποφάσεις. Η σύνδεση ΜΜΕ και δημοσκοπήσεων λειτουργεί ως δίαυλος μεταφοράς της Κοινής Γνώμης στη δημόσια σφαίρα ή λειτουργεί ως «αυτοεκπληρούμενη προφητεία». Ίσως αυτό είναι και το πιο καίριο ερώτημα της προβληματικής της Κοινής Γνώμης συνδεόμενη μετά ΜΜΕ και τις δημοσκοπήσεις. Κατά τον Νίκο Δερμετζή, «*Το δημόσιο είναι ένα θέμα που δυνητικά αφορά όλους*»¹¹. Στο μεγαλύτερο μέρος της η Κοινή Γνώμη συνδέεται με την δημόσια επικοινωνία και τις επιδράσεις που αυτές προκαλούν, τόσο σε συλλογικό όσο και σε ατομικό επίπεδο. Κι αυτό διότι η Κοινή Γνώμη στηρίζεται, θα λέγαμε, σε ατομικές και συλλογικές παραμέτρους. Η ομαδική δράση, κατά τον Eulau, εμφανίζεται αυτόματα με τις πράξεις των ατόμων που όμως αποτελούν και μέλη μιας ομάδας, έχουν άρα ατομική και συλλογική υπόσταση.

Η προβληματική της Κοινής Γνώμης έχει ερευνηθεί από πολλούς θεωρητικούς. Ακολουθώντας τα θεωρητικά χνάρια Converse¹² και Boudieu¹³, ο Champagne¹⁴ επικεντρώθηκε στο ερώτημα τι είδους πληροφορίες λαμβάνουμε από τις έρευνες κοινής γνώμης. Κατά τον Champagne δεν λαμβάνουμε «γνώμες» αλλά απαντήσεις σε ερωτήματα γνώμης. Οι απαντήσεις μπορούν να αποτελέσουν πραγματικές γνώμες ανάλογα των κοινωνικών ομάδων και των θεμάτων που τίγονται.

1.1. Περί Δημοσκοπήσεων

Οι δημοσκοπήσεις¹⁵, πολιτικές αλλά και οι λεγόμενες έρευνες κοινής γνώμης αποτελούν φαινόμενο της σύγχρονης δημοκρατίας. Ιστορικά, η έννοια της δημοσκόπησης προήλθε από τις ΗΠΑ τη δεκαετία του '30, όταν κατά την προεκλογική περίοδο των προεδρικών εκλογών του 1936 ο George Gallup¹⁶, χρησιμοποιώντας ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα αμερικανών εκλογέων, κατάφερε να προβλέψει με ακρίβεια το εκλογικό αποτέλεσμα. Οι δημοσκοπήσεις έχουν κυρίως διακριθεί σε δημόσιες (Public opinion polls) και ιδιωτικές (Private opinion polls). Ωστόσο σήμερα, διεξάγουν δημοσκοπήσεις για μια ευρεία γκάμα πελατών όπως πολιτικά κόμματα, πολιτικά πρόσωπα, ΜΜΕ, εταιρίες επικοινωνίας, ομάδες πίεσης, ιδιώτες, επιχειρήσεις κτλ.

¹¹ Δεμερτζής Ν., «Πολιτική Επικοινωνία-Διακινδύνευση, Δημοσιότητα, Διαδίκτυο», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ.539

¹² Converse Ph., «*Public Opinion and Voting Behavior*», στο Greenstein F.I. – Polsby N.W (Hrsg.) Handbook of Political Science, Vol. 4, Reading: Addison Wesley, 1975, σελ. 75-169.

¹³ Bourdieu P. «*L'opinion publique n'existe pas*», στο Les Temps Modernes, No 378, 1973, σελ. 1292-1309

¹⁴ P.Champagne, «*Η κατασκευή της κοινής γνώμης : το νέο πολιτικό παιχνίδι*», Πατάκης, 2004

¹⁵ Η λέξη δημοσκόπηση είναι σύνθετη λέξη από το Δήμος (= Λαός) και σκοπώ (= παρατηρώ προσεκτικά). Ως όρος με την έννοια που χρησιμοποιείται σήμερα, υιοθετήθηκε για πρώτη φορά από τον αμερικανό κοινωνιολόγο Stuart Dodd το 1946. Με αυτή τη λέξη ο Dodd περιγράφει τις πληροφορίες που παίρνουμε μέσα από συνεντεύξεις για παρατήρηση και ανάλυση μαζικών φαινομένων.

¹⁶ Η λέξη "γκάλοπ" προήλθε από τον Τζορτζ Γκάλοπ (George Gallup), ιδρυτή του Αμερικανικού Ιδρύματος Κοινής Γνώμης (American Institute of Public Opinion, μετέπειτα The Gallup Organization), ενός πολύ γνωστού επαγγελματία των δημοσκοπήσεων

Στην Ελλάδα η άνθιση των δημοσκοπήσεων συντελέστηκε κυρίως κατά την περασμένη δεκαετία όταν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις/γραφεία δημοσκοπήσεων «ανακαλύφθηκαν» από τα ΜΜΕ. Τη δεκαετία του '90 η προβολή δημοσκοπήσεων από τα ΜΜΕ καθιστά τις δημοσκοπήσεις «κομμάτι» της δημόσιας σφαίρας και αντικείμενο ιδιαίτερου σχολιασμού από τα Μέσα. Η ραγδαία ανάπτυξη των δημοσκοπήσεων¹⁷ οφείλεται, κυρίως σε τρεις παράγοντες : -στον μετασχηματισμό των πολιτικών κομμάτων από φορείς αντιπροσώπευσης σε φορείς νομιμοποίησης πολιτικών αποφάσεων, -στα ΜΜΕ ως μέσο ανάδειξης, υποστήριξης και συντήρησης πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων, -στην κρίση της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και της μείωσης του ενδιαφέροντος για την πολιτική. Οι δημοσκοπήσεις λειτουργούν ως «δεξί χέρι» της Πολιτικής Εξουσίας ως μέσο αντικειμενικής καταγραφής της κοινής γνώμης αλλά και ενημέρωσης της ίδιας της κοινής γνώμης.

1.2. Δημοσκοπήσεις και ΜΜΕ στην Ελλάδα

Η δημοσίευση δημοσκοπήσεων εκ μέρους των ΜΜΕ αποτελεί ένα σημαντικό «εργαλείο» στα «χέρια» των Μέσων, αυξάνοντας την επιρροή τους και ενισχύοντας τη θέση τους έναντι πολιτικών κομμάτων. Είναι συνηθισμένη η ελληνική υπερβολή στην παρουσίαση τους, αλλά και η συχνή, είτε από άγνοια είτε από πρόθεση δημιουργία ψευδών εντυπώσεων, λανθασμένης ανάλυσης τους. Ιδιαίτερα κατά τις προεκλογικές περιόδους ο ρόλος των δημοσκοπήσεων ως μέσο προώθησης μιας προεκλογικής εκστρατείας κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικός. Μέσω των δημοσκοπήσεων «καμουφλάρεται» πολλές φορές ο δημοσιογραφικός λόγος και τα πολιτικά σχόλια τα οποία εκλαμβάνονται και ως μέρος της δημοσκοπήσης, ενώ δίνεται η δυνατότητα στα ΜΜΕ να επηρεάσουν, σε ένα βαθμό, την ημερήσια διάταξη καθοδηγώντας, μέσω των θεματικών/αποτελεσμάτων των δημοσκοπήσεων που προβάλλουν, ζητήματα είτε ως μείζονα είτε ως λιγότερο σημαντικά υποβαθμίζοντας τας ή υποκρύπτοντας τας.¹⁸

Η ανάπτυξη των δημοσκοπήσεων στην Ελλάδα διαφέρει, συγκριτικά με την ευρωπαϊκή εμπειρία. Ενώ στην Ευρώπη η ανάπτυξη του φαινομένου συντελέστηκε στο έδαφος μιας ισχυρής και γόνιμης ακαδημαϊκής και πανεπιστημιακής παράδοσης στην κοινωνική και πολιτική έρευνα, η Ελλάδα δεν καταγράφει μακρόχρονη επιστημονική παράδοση. Επίσης, στην Ευρώπη ένα πλαίσιο ερευνητικής δεοντολογίας έκανε τόσο τους ερευνητές όσο και την ποιότητα ερευνών να βρίσκονται σε υψηλό επίπεδο. Στην Ελλάδα, το θεσμικό Κι δεοντολογικό πλαίσιο για τις εταιρίες δημοσκοπήσεων αμφισβητείται και πολλές φορές χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα χαλαρό.¹⁹

¹⁷ Βερναρδάκης, (επιστημονικό άρθρο) «Η αυτορρύθμιση στις εφαρμοσμένες κοινωνικές επιστήμες. Το παράδειγμα των πολιτικών δημοσκοπήσεων», Σάκουλας, 2005, ο.π. σελ.2-5

¹⁸ Champagne, Patrick (1996). «Πώς οι δημοσκοπήσεις μας λένε ψέματα». Στον Monde Diplomatique, ελλ. έκδοση του Manière de voir, τχ. 8: 95-97

¹⁹ Αφουξενίδης Α., Αλεξάκης Μ. (επιμ. «Πολιτική Κοινωνιολογία: Εξι κείμενα αφιερωμένα στην Ιωάννα Λαμπίρη-Δημάκη» Αθήνα: Παπαζήσης, 2006,βλ. Βερναρδάκης, «Κοινή Γνώμη, Δημοσκοπήσεις και Κοινωνική έρευνα: επιστημολογικές αντιθέσεις και πολιτικά παιχνίδια»

Ο Τύπος χρησιμοποιεί εκτενώς τις δημοσκοπήσεις όπου πλέον πολλές εφημερίδες παρουσιάζουν συστηματικά έρευνες κοινής γνώμης . Οι δημοσκοπήσεις συμβάλουν στην «αντικειμενικότητα» της εφημερίδας ενώ ο σχολιασμός παρεμβάλλει της δημοσκοπήσης εκφράζει την πολιτική γραμμή της εφημερίδας. Η εκάστοτε εφημερίδα μπορεί να επέμβει στη δημοσκόπηση που δημοσιεύει όχι μόνο μέσω του δημοσιογραφικού/πολιτικού σχολιασμού, φαινόμενο συστηματικό για πολλές εφημερίδες αλλά και μέσω μιας σημειολογικής μεθόδου όπως τα έντονα γράμματα, οι παραπλανητικοί κάποιες φορές τίτλοι κτλ. Η διαστρέβλωση ίσως των αποτελεσμάτων των δημοσκοπήσεων από τις εφημερίδες δεν αφήνει περιθώρια παρέμβασης των εταιριών δημοσκοπήσεων καθώς δεν έχουν λόγο στο πως θα δημοσιευτεί και ποιά μέρη της έρευνας αλλά μόνο διεξάγει την δημοσκόπηση για λογαριασμό μιας εφημερίδας.

Οι δημοσκοπήσεις που δημοσιεύονται από τον Τύπο συνήθως εστιάζουν στην απarίθηση των ερωτώμενων που δήλωσαν υπέρ ή κατά μιας γνώμης (που τους τίθεται υπόψη βεβαίως μέσω της «επεξεργασμένης» και πιθανόν όχι αμερόληπτης ερώτησης εκ μέρους της εταιρίας δημοσκοπήσεων). Υπάρχουν και οι δημοσκοπήσεις εκείνες που εστιάζουν σε συγκεκριμένες παραμέτρους όπως : κλίμακες μέτρησης της ταξικότητας/ηλικιακής κατηγορίας/ ιδεολογικής-εκλογικής καταβολής της ψήφου, του εθνικισμού, της θρησκευτικότητας, των προσωπικών/ατομικών συμφερόντων κτλ.²⁰

1.3. Κοινή Γνώμη και οι έρευνες κοινής γνώμης / δημοσκοπήσεις

Με τον όρο Κοινή Γνώμη αναφερόμαστε στην άποψη, γνώμη , κρίση μεγάλου μέρους της κοινωνίας σε συγκεκριμένα θέματα κυρίως πολιτικού, οικονομικού, κοινωνικού χαρακτήρα, αναφερόμενα είτε σε πρόσωπα είτε σε καταστάσεις. Πολλές φορές ο όρος κοινή Γνώμη χρησιμοποιείται από τις σφυγμομετρήσεις εταιριών δημοσκόπησης, κυρίως σε προεκλογικές περιόδους και όχι μόνο, σε θέματα επίκαιρα, σοβαρά που απασχολούν ένα μεγάλο σύνολο της κοινωνίας. Υπό αυτό το πρίσμα, θα λέγαμε πως την κοινή γνώμη την απασχολούν τόσο τα επίκαιρα και ενδιαφέροντα θέματα όσο και οι αντιδράσεις που προκαλούνται από αυτά. Η κοινή γνώμη των δημοσκοπήσεων αποτελείται από υποθέσεις πολλών και διαφορετικών απόψεων²¹. Η Κοινή Γνώμη εκφραζόμενη υπό τις σωστές προϋποθέσεις και εκμαιευμένη με τον σωστό τρόπο μπορεί να κριτικάρει, να συμβουλέψει και να αντιδράσει σε κακώς κείμενα όχι μόνο πολιτικά αλλά και κοινωνικών ομάδων, προσωπικοτήτων, καταστάσεων, κυρίως επίκαιρου ενδιαφέροντος καθώς αποτυπώνουν τη στάση/θέση που έχει εκείνη τη στιγμή που ερωτάται. Σε αυτό το σημείο τίθεται και η προβληματική του κατά πόσο η άποψη της κοινής γνώμης μπορεί να θεωρηθεί θέση εκτίμησης μιας κατάστασης. Υφίσταται πολλοί παράγοντες διαμόρφωσης της που συντελούν στην τελική αποτύπωση της κοινής γνώμης. Επί παραδείγματι, παράγοντες όπως το μορφωτικό, κοινωνικό επίπεδο, η οικογένεια, οι θρησκευτικές και πολιτικές πεποιθήσεις,

²⁰ Μιχαλοπούλου Κ., «Κλίμακες Μέτρησης Στάσεων», Αθήνα: Οδυσσέας, 2002

²¹ M.Mcombs, Τα ΜΜΕ και η διαμόρφωση της Κοινής Γνώμης,Καστανιώτης, 1991

τα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα, η προπαγάνδα και οι διαφημίσεις, η παράδοση τα ήθη και τα έθιμα, οι κοινωνικές-πολιτικές-οικονομικές συγκυρίες, οι οργανωμένες ομάδες, οι δημοσκοπήσεις.

Η κοινή γνώμη αποτυπώνεται στις σύγχρονες κοινωνίες, μέσω των εκλογών, των διαδηλώσεων, η συμμετοχή στο εκτελεστικό και νομοθετικό έργο, μέσω συνεντεύξεων και δημοσκοπήσεων. Μεγάλη μερίδα των ερευνητών για την κοινή γνώμη υποστηρίζουν πως η κοινή γνώμη δεν είναι μία αλλά αντιθέτως υπάρχει μια πολλαπλότητα κοινών γνώμων που προσδιορίζεται από την κοινωνική τάξη που ανήκει κανείς, το μορφωτικό επίπεδο που κατέχει, το φύλλο που τον/την χαρακτηρίζει, την ηλικιακή βαθμίδα στην οποία συγκαταλέγεται και από μια σειρά κοινωνικών διαδικασιών που συνθέτουν την κοσμοαντίληψη του ενός ή του άλλου ατόμου και κατ' επέκταση το αν θα είναι φορέας της μιας ή της άλλης κοινής γνώμης. Κατά τον Madison ²² η εμπιστοσύνη που έχουν οι άνθρωποι στις απόψεις τους αυξάνεται όταν συμφωνούν και οι άλλοι μαζί τους. Εκείνοι που πιστεύουν ότι οι απόψεις τους κυριαρχούν ή ακολουθούν ανοδική πορεία είναι πιο πρόθυμοι να τις διατυπώσουν. Υπάρχουν όμως κι εκείνοι που νιώθουν ότι τις δικές τους απόψεις τις συμμερίζονται λίγοι ή βρίσκονται σε πτώση τότε σιωπάζουν, με αποτέλεσμα μια «σπειροειδή διαδικασία η οποία καθιερώνει ολοένα και περισσότερο μια κυρίαρχη άποψη

Κατά τον Champagne, οι δημοσκοπήσεις προσπαθούν να μαζέψουν τις απαντήσεις ενός μεγάλου συνόλου ερωτώμενων ώστε να το παρουσιάσουν ως «κοινή γνώμη». Η «κοινή γνώμη» που μετρούν οι έρευνες κοινής γνώμης είναι το στατιστικό άθροισμα ιδιωτικών γνώμων. Οι γνώμες αυτές είτε κωδικοποιούνται, είτε επιλέγονται από τους ερωτώμενους μέσω επιλογής απαντήσεων. Η άποψη λοιπόν της κοινής γνώμης είναι απλώς η άποψη ενός υποσυνόλου πληθυσμού που έχει εξ ορισμού διαφορετικές πολιτικές καταβολές, διαφορετικές αξίες, προδιαθέσεις που ενίοτε έχουν φορτιστεί ιδεολογικά/ψυχολογικά με αποτέλεσμα να μην εκφράζει ίσως τη στιγμή που ερωτάται την «πραγματική» του γνώμη.²³

Ο Converse υποστήριζε μέσω των εργασιών πως η «δημόσια μαζική γνώμη» δεν είναι πάντοτε καλά πληροφορημένη για δημόσια ζητήματα που καλείται να απαντήσει. Αυτές οι γνώμες είναι συνήθως επιρρεπείς στις μεταβολές άποψης και αδυνατούν να αιτιολογήσουν τις απαντήσεις τους με αποτελέσματα τα «ευρήματα» των δημοσκοπήσεων σε κάποιες περιπτώσεις να είναι κι αυτά ασταθή, ασύνδετα και επιφανειακά.²⁴

Όσο αφορά, λοιπόν, τις δημοσκοπήσεις που απευθύνονται στην Κοινή Γνώμη θέτοντας ερωτήματα, και ο Bourdieu αναφέρει πως «Κοινή Γνώμη δεν υπάρχει»²⁵. Η σκέψη και άποψη του θεωρητικού είναι απλή, ξεκάθαρη και αιτιολογείται ορθώς. Ο Bourdieu θέτει ορισμένα εύλογα ερωτήματα σχετικά με την ύπαρξη της κοινής γνώμης αλλά και της μεθόδου των ερευνών που βασίζονται σε αυτή μέσω τριών βασικών αξιωμάτων. Κάθε έρευνα γνώμης προϋποθέτει ότι όλος ο κόσμος γνωρίζει το θέμα για το οποίο καλείται να

²² J. Madison, "The federalist", New York, The Modern Library, 1937, ο.π. σελ.329

²³ Champagne, Patrick (1996). «Πώς οι δημοσκοπήσεις μας λένε ψέματα». Στον Monde Diplomatique, ελλ. έκδοση του Manière de voir, τχ. 8: 95-97

²⁴ Converse Jean, «Survey questions : handcrafting the standardized questionnaire», Newbury Park, Calif. : Sage , 1986

²⁵ Bourdieu, « Κοινή Γνώμη δεν Υπάρχει», Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, Τεύχος 77, 1990

εκφέρει γνώμη. Υποτίθεται ότι όλες οι γνώμες είναι ισοδύναμες. Το ότι τίθεται η ίδια ερώτηση σε όλους τους ερωτώμενους προϋποθέτει ότι τους ενδιαφέρει όλους το ίδιο θέμα/ πρόβλημα. Συμπεραίνεται, άρα, μέσω των αξιωμάτων αυτών, ότι η παραγωγή μιας γνώμης θα είναι ευχερής σε όλους, πως η γνώμη του ακαδημαϊκού που ρωτάται για το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας είναι ισοδύναμη με αυτή του συνταξιούχου εργάτη και πως και οι δύο ενδιαφέρονται το ίδιο στο να εκφράσουν την άποψη τους για το εν λόγω θέμα. Η πιθανότητα να έχει κανείς γνώμη πάνω σε όλα τα θέματα που προϋποθέτουν εξειδικευμένες γνώσεις (π.χ. οικονομικές ή πολιτικές) είναι περιορισμένη. Επίσης το να αντιλαμβάνεται ο ερωτώμενος μία κλίμακα (π.χ. την κλίμακα Αριστεράς-Δεξιάς) την οποία θέτει το ερωτηματολόγιο ως αυτονόητη, ενέχει τον κίνδυνο μη κατανόησης ή και διαστρέβλωσης του αποτελέσματος από το άτομο το οποίο τοποθετεί το δεξιό κόμμα στο οποίο ανήκει πολιτικά στο κέντρο της εν λόγω κλίμακας, βασιζόμενο στην προσωπική του κρίση περί διαχωρισμού Δεξιάς -Αριστεράς σύμφωνα με τα προσωπικά του κριτήρια. Συνδυάζουμε, λανθασμένα την ιδέα της αντικειμενικότητας σε μία έρευνα γνώμης με την ουδέτερη φρασεολογία και την δυνατότητα επιλογής από προτεινόμενες απαντήσεις. Ίσως θα ήταν πιο αντικειμενικό, εν τέλει, παραβαίνοντας τους «νόμους της αντικειμενικότητας» της έρευνας, αν δινόταν στο κάθε άτομο η δυνατότητα να τοποθετείται επί του θέματος της έρευνας όπως θα έκανε και στην πραγματικότητα απαντώντας βάσει ήδη διατυπωμένων γνώμων. Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα σχετικά με τις έρευνες κοινής γνώμης είναι οι ερωτήσεις από τις οποίες αποτελείται το εκάστοτε ερωτηματολόγιο. Προσάπτεται συχνά στις έρευνες κοινής γνώμης η εσκεμμένη διαστρέβλωση των ερωτήσεων μέσα από τον τρόπο που διατυπώνονται καθώς και η υπαγόρευση της απάντησης με τον τρόπο με τον οποίο διατυπώνεται η ερώτηση. Σε πολλές έρευνες παραλείπεται συχνά στις ερωτήσεις ή στις προτεινόμενες απαντήσεις μια από τις δυνατές επιλογές ή ακόμη προτείνεται αρκετές φορές η ίδια επιλογή με διαφορετικές διατυπώσεις. Τις περισσότερες φορές οι διαστρεβλώσεις αυτές οφείλονται στις συνθήκες κάτω από τις οποίες παράγονται τα ερωτηματολόγια αλλά και στις θεματικές που κατασκευάζουν τα ινστιτούτα σφυγμομετρήσεων.

Οι θεματικές που προτείνονται από τις σφυγμομετρήσεις γνώμης είναι συνήθως υποταγμένες σε πολιτικά συμφέροντα και αυτό υπαγορεύει σε μεγάλο βαθμό τη σημασία των ερωτήσεων όσο και της δημοσίευσης των αποτελεσμάτων. Ως επί το πλείστον η σφυγμομέτρηση λειτουργεί ως εργαλείο πολιτικής δράσης κι ως εργαλείο επιβάλλει ίσως πολλές φορές την ψευδαίσθηση ότι υφίσταται μια γνώμη μέσω ενός καθαρά προσθετικού αθροίσματος ατομικών γνώμων και προωθείται ως η μέση γνώμη. Η κοινή γνώμη που εκδηλώνεται στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων και γνωστοποιείται και από τα δελτία ειδήσεων με συγκεκριμένα ποσοστά (π.χ. Το 60% των Ελλήνων λένε «Ναι» στα πρόσθετα μέτρα για την μείωση του ελλείμματος) δεν συμπεριλαμβάνει και το ποσοστό εκείνων όσοι απάντησαν «Δεν απαντώ». Το να αποκλείονται τα «Δεν απαντώ» είναι σαν να μην προσμετρούνται σε μία εκλογική αναμέτρηση τα λευκά ή άκυρα ψηφοδέλτια. Επίσης, όσο περισσότερο μία ερώτηση αναφέρεται σε ζητήματα που απαιτούν εξειδικευμένες γνώση τόσο αποκλίνουν και τα «Δεν απαντώ» μεταξύ μορφωμένων και αμόρφωτων. Στοιχείο που επισημαίνει ξανά της λανθάνουσα του βασικού αξιώματος της έρευνας περί ισοδύναμων γνώμων. Κατά τον Bourdieu δεν υπάρχει η μία κοινή γνώμη όπως θέλουν να την ορίσουν οι έρευνες σφυγμομέτρησης. Υπάρχει όμως η γνώμη των ομάδων πίεσης, των ομάδων

συμφερόντων , των πολιτικοποιημένων κινήσεων, κινήματων. Η αρχική αναφορά στην Κοινή γνώμη και την προβληματική της κυρίως σε σχέση με τις σφυγμομετρήσεις κοινής γνώμης, κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική καθώς η εργασία θα απασχοληθεί με την κλασική θεματική ανάλυση άρθρων εφημερίδων που αποτυπώνουν λεκτικά τα αποτελέσματα μίας δημοσκοπήσης. Έχοντας στο μυαλό μας τα προαναφερόμενα η τελική ερμηνεία των όσων αναλύσουμε θα «δικαιολογείται» βάσει της προβληματικής της Κοινής Γνώμης, της προβληματικής των ίσως εσκεμμένων και καθοδηγούμενων ερωτημάτων αλλά και του τρόπου ερμηνείας της από τον Τύπο.

Κεφάλαιο 2^ο : Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας : ως «εργαλείο» Πολιτικής Επικοινωνίας

2.1. Πολιτική Επικοινωνία

Δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός σχετικά με την Πολιτική Επικοινωνία λόγω της ευρύτητας και την ασάφειας του πεδίου (Franklin, 1995 : 225) . Ωστόσο, ως επιστημονικός κλάδος εμφανίστηκε στις ΗΠΑ πριν από μισό αιώνα, κατά τη δεκαετία του '50, οι «ρίζες» θα μπορούσαν να θεωρηθούν οι Σοφιστές και η Ρητορική του Αριστοτέλη. Για κάποιους θεωρητικούς η Πολιτική Επικοινωνία αποτελεί υποπεδίο της επικοινωνίας ενώ για άλλους επιμέρους κλάδος της πολιτικής επιστήμης. Χάρη στην πολυμορφία και την πολυσημία της αποτελεί ένα, θα λέγαμε, πολύ-επιστημονικό θεωρητικό και ερευνητικό πεδίο στο οποίο συγκλίνουν οι σπουδές όπως αυτές της Επικοινωνίας, Κοινωνιολογίας, Ψυχολογίας, Πολιτικής επιστήμης. Για άλλη μερίδα θεωρητικών δεν υφίσταται Πολιτική Επικοινωνία με την στενή έννοια του όρου. Υφίσταται η Πολιτική όπου «μέσα» της εσωκλείεται η Επικοινωνία. Ως πεδίο μελέτης απασχολείται όχι μόνο με τον πολιτικό λόγο, την ανάλυση ιδεολογίας, ειδησεογραφίας, πολιτικών και κοινωνικών κινημάτων αλλά και μη εμφανών πολιτικών «μηνυμάτων» των Μέσων. Με μία γενίκευση, σχετίζεται με την εκπομπή μηνυμάτων από έναν «πομπό» προς έναν «δέκτη» στη δημόσια σφαίρα του πολιτικού. Αν η Επικοινωνία είναι η Τέχνη της ανταλλαγής πληροφοριών με θετικά αποτελέσματα και η Πολιτική η Τέχνη του εφικτού τότε η συνένωσή τους είναι τόσο αλληλένδετη όσο και αναπόφευκτη, αν δεν υφίσταται και δεν λειτουργεί ορθά το ένα «μέρος» δεν θα υφίσταται και θα υπολειπεται και το άλλο. Η μαζική επικοινωνιακή διαδικασία της Πολιτικής Επικοινωνίας συνίσταται στην λήψη μηνυμάτων εκ μέρους του δέκτη δίχως την αμφίδρομη επικοινωνία που υφίσταται κατά την διαπροσωπική επικοινωνιακή διαδικασία.²⁶

Η πολιτική επικοινωνία είναι ένας επιστημονικός κλάδος που ξεκίνησε πριν από μισό αιώνα στις Η.Π.Α. Τοποθετείται σε έναν ενδιάμεσο χώρο μεταξύ της ανθρώπινης και της μαζικής επικοινωνίας και χαρακτηρίζεται από εσωτερική πολυμορφία και πολυπαραδειγματικότητα. Για τρεις δεκαετίες, η μελέτη της πολιτικής επικοινωνίας ήταν αμερικανική υπόθεση. Ως εκ τούτου, παρατηρείται ότι οι αμερικανικές επικοινωνιακές στρατηγικές δεσπόζουν και στην πολιτική ευρωπαϊκή επικοινωνία. Συνεπώς οι εμπειρικές επιστημονικές μέθοδοι μελέτης της πολιτικής επικοινωνίας είναι ως επί το πλείστον αμερικανικές. Το αμερικανικό μοντέλο της έρευνας στην πολιτική επικοινωνία συνίσταται στη μελέτη της ημερησίας θεματολογίας των μέσων ενημέρωσης, στην επικέντρωση στις προεκλογικές εκστρατείες και στην προσήλωση σε αυτές.

Ωστόσο, τα τελευταία είκοσι χρόνια παρατηρείται στους Ευρωπαίους μελετητές μια στροφή στην ποιοτική έρευνα, η οποία συνοδεύει και τη διεύθυνση του αντικείμενου της πολιτικής επικοινωνίας. Αν και κεφαλαιώδους σημασίας, οι προεκλογικές εκστρατείες δεν είναι πια το αντικείμενο με το οποίο εξαντλείται η πολιτική επικοινωνία. Ο πολιτικός λόγος και η ανάλυση της ιδεολογίας, η ειδησεογραφία, η συγκρότηση πολιτικών ταυτοτήτων, τα κοινωνικά και πολιτικά κινήματα, καθώς και τα μη εμφανώς πολιτικά μηνύματα των Μέσων

²⁶ Ψυχολογός Δημήτρης, «Τα έντυπα μέσα επικοινωνίας», Καστανιώτης, Αθήνα, 2003, ο.π. ,σελ.83

είναι πλέον πεδία εντός των οποίων αναπτύσσεται, πρωτίστως στην Ευρώπη, η πολιτική επικοινωνία.

Η εν λόγω διεύρυνση οφείλεται κυρίως στη διεύρυνση των ορίων του Πολιτικού αλλά και στις συντελεσθείσες αλλαγές στις επικοινωνιακές πρακτικές των κομμάτων και των μέσων ενημέρωσης. Από την άλλη πλευρά, παρά την άνθιση και την επέκταση της δικαιοδοσίας της η πολιτική επικοινωνία εξακολουθεί να είναι ένα επιστημονικό πεδίο με έντονο εσωτερικό κατακερματισμό. Ο Wolton²⁷ ορίζει την πολιτική επικοινωνία «*το πεδίο μέσα στο οποίο ανταλλάσσονται αντιφατικοί λόγοι ανάμεσα σε τρεις πρωταγωνιστές που νομιμοποιούνται να εκφράζονται δημοσίως γύρω από την πολιτική*» (πολιτικοί, δημοσιογράφοι και κοινή γνώμη). Σύμφωνα με το Ν. Δεμερτζή²⁸, η πολιτική επικοινωνία δεν είναι μόνο ένα πολυεπιστημονικό θεωρητικό και ερευνητικό πεδίο στο οποίο συγκλίνουν οι σπουδές επικοινωνίας, η πολιτική επιστήμη, η κοινωνιολογία, η ιστορία, η ψυχολογία και η ηθική φιλοσοφία. Τοποθετείται ταυτόχρονα σε 3 διαφορετικά επίπεδα ανάλυσης: το ατομικό(π.χ. η επίδραση των ΜΜΕ στις εκλογές και οι προτιμήσεις των ψηφοφόρων), το θεσμικό(π.χ. η δομική επιρροή των ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης στην εσωτερική λειτουργία των κομμάτων, στις σχέσεις πολιτικής αντιπροσώπευσης και στην αναμόρφωση της δημόσιας σφαίρας) και το συστημικό(π.χ. η συμβολή των Μέσων, παλαιών και νέων, στη συγκρότηση της πολιτικής κουλτούρας μιας ολόκληρης κοινωνίας ή μιας κοινωνικής ομάδας). Ο Franklin²⁹ αναφέρει συνοπτικά τον ακόλουθο ορισμό «*πολιτική επικοινωνία είναι η αλληλεπίδραση ανάμεσα στα Μέσα και το πολιτικό σύστημα σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο*».

2.2. Τα Μ.Μ.Ε. ως εργαλείο Πολιτικής Επικοινωνίας

Τα ειδησεογραφικά μέσα επικοινωνίας αποτελούν ιδιαίτερα σημαντικό φορέα επικοινωνίας στη δημόσια σφαίρα κι αυτό διότι η δημοσιογραφία καθιστά δυνατή την αλληλεπίδραση μεταξύ πολιτικών πρωταγωνιστών και θεατών. Κατά την μετριοπαθή παρατήρηση του πολιτικού επιστήμονα Bernard Cohen, σε ότι αφορά την επιρροή των Μέσων αναφέρεται πως «*τα ΜΜΕ μπορεί να μη μας λένε τι να σκεφτόμαστε, αλλά οπωσδήποτε μας λένε περί τίνος να σκαφτόμαστε*»³⁰ Τα μέσα επικοινωνίας, ωστόσο, δεν είναι απλοί κομιστές μιας δημόσιας αντιπαράθεσης. Εκτός της παροχής πληροφοριών, μηνυμάτων φωτίζουν συγκεκριμένα δημόσια θέματα έναντι άλλων, συγκεκριμένα πολιτικά πρόσωπα έναντι άλλων, συγκεκριμένες ομάδες πίεσης έναντι άλλων.³¹ Η μαζική επικοινωνία ασκεί σημαντική επιρροή στη διαμόρφωση και μεταβολή της κοινής γνώμης κυρίως λόγω της ικανότητάς της να δίνει έμφαση στην προβολή συγκεκριμένων θεμάτων.

²⁷ Mc.Combs M., «Τα ΜΜΕ και η διαμόρφωση της Κοινής Γνώμης», Καστανιώτης, 1991, ο.π., [σελ.54](#)

²⁸ Δεμερτζής Ν., «Πολιτική Επικοινωνία-Διακινδύνευση, Δημοσιότητα, Διαδίκτυο», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 15-16

²⁹ Franklin B., «Packing Politics Political Communication in Britain's Media Democracy», στο Δεμερτζής Ν., «Πολιτική Επικοινωνία, Διακινδύνευση, Δημοσιότητα, Διαδίκτυο», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2002, σελ.73

³⁰ McCombs, «Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης & Διαμόρφωση Κοινής Γνώμης», Καστανιώτης, 1991, ο.π. σελ. 22

³¹ Μ.Στεφανίδου, «Κοινωνιολογία των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας» Gutenberg, Αθήνα, 1987

Ο ενεργός ρόλος των μέσων επικοινωνίας, ιδιαίτερα των εφημερίδων, δημιουργεί και τη συζήτηση και προβληματική σχετικά με τη μεροληπτικότητα των μέσων, την αντικειμενικότητα κτλ. Σύμφωνα με κάποιους ερευνητές, ο Τύπος εμφανίζεται να ενδιαφέρεται περισσότερο και αποτελεσματικότερα σχετικά με το *ορθόν*, επιλέγοντας να λειτουργεί περισσότερο ως κέντρο προσοχής παρά ως σύμβουλος δημοσίων υποθέσεων ή ως χώρος αντιπαράθεσης. Διαπίστωση που τείνει να καταρριφθεί στις μέρες μας! Στα δημοκρατικά συστήματα τα μέσα ενημέρωσης λειτουργούν και ως μεταδότες πολιτικής επικοινωνίας αλλά και ως πομποί μηνυμάτων που έχουν κατασκευαστεί από τα ίδια τα Μέσα, πολιτικές οργανώσεις, κυβερνήσεις, ομάδες πίεσης, δημοσκοπήσεις κτλ. Σαφώς, είτε ως πομποί είτε ως δέκτες τα Μέσα παίζουν καταλυτικό ρόλο στην όλη διαδικασία διαμεσολάβησης και πολιτικής επικοινωνίας³².

Πιο ειδικά, ο έντυπος λόγος κατέχει και αυτός σημαντικό ρόλο στην πολιτική διαδικασία λόγω της αμεσότητας τους και της αίσθησης πως οι εφημερίδες εκφράζουν την κοινή γνώμη, που συχνά αυτοαποκαλούνται ως «η άποψη του κοινού». Τα μέσα ενημέρωσης συνήθως ακολουθούν την εκδοτική γραμμή/πολιτική γραμμή³³ και παρεμβαίνουν μέσω δημοσιογραφικών σχολιασμών, αναλύσεων και απόψεων, δημοσιογραφικής-σαφώς-χροιάς! Σε ότι αφορά την κάλυψη δημοσκοπήσεων από τις εφημερίδες, ισχυρίζονται πως αντιπροσωπεύουν την «κοινή γνώμη» και δίνουν την πραγματική εικόνα μιας πολιτικής και όχι μόνο κατάστασης. Με τον τρόπο αυτό θεωρείται πως ενεργούν εκ μέρους των πολιτών διαμεσολαβώντας τα μηνύματά τους προς την πολιτική διακυβέρνηση, πολιτικά κόμματα, πρόσωπα, φορείς κτλ. Κατά τον Bernard Cohen³⁴ «ο Τύπος δεν μπορεί για μεγάλο χρονικό διάστημα να υπαγορεύει στους ανθρώπους τι να πιστεύουν καταφέρνει όμως με απίστευτη ευκολία να υπαγορεύει στους αναγνώστες του τι πρέπει να σκέφτονται.»

Τα Μ.Μ.Ε., κατά πλειονότητα καθοδηγούνται από τους κανόνες της αγοράς³⁵ καθώς και από τις κοινωνικοπολιτικές καταβολές των αποδεκτών των μηνυμάτων τους (αναγνώστες³⁶, τηλεθεατές, ακροατές). Η λογική της αγοράς αλλά και οι ποικιλόμορφες πολιτικές και κοινωνικές θέσεις των αποδεκτών δημιουργούν άμεσες συνέπειες στο πως μπορεί να νοηματοδοτηθεί ένα γεγονός από το εκάστοτε Μέσο άρα πως θα λειτουργήσει επικοινωνιακά προς την επίτευξη της διάδοσης του μηνύματος προς τον δέκτη. Συνήθως, λοιπόν, για λόγους οικονομικούς αλλά και φυσιολογίας των Μέσων δημιουργούν μία τάση ομοιογενοποίησης της επικοινωνιακής πράξης. Σύμφωνα και με τον P.Mace, «δεν είναι το περιεχόμενο των μέσων μαζικής επικοινωνίας που επιβάλλει την παραγωγή νοήματος αλλά η συνάντηση ανάμεσα στις σύνθετες μιντιακές αναπαραστάσεις και λόγους με την σύνθετη κοινωνική και πολιτισμική εμπειρία του φορέα ερμηνείας αυτών»³⁷. Στο

³² McNair Brian, «Εισαγωγή στην Πολιτική Επικοινωνία», Εκδόσεις Κατάρτι, Αθήνα, 2008

³³ Ο όρος «πολιτική γραμμή» ή «γραμμή» ενός ΜΜΕ είναι ο συγκεκριμένος συνδυασμός στόχων και ο τρόπος ιεράρχησής τους, που σε τελική ανάλυση αντανακλούν τις προτιμήσεις και επιδιώξεις αυτών που το ελέγχουν, είτε πρόκειται για ιδιωτική επιχείρηση(επιχειρηματία, ιδιοκτήτη-εκδότη) είτε για συνολική ιδιοκτησία (κρατικά μέσα)

³⁴ M.MCombs, «Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης & Δαιμόρφωση Κοινής Γνώμης», Καστανιώτης, 1991, από κεφ. Bernard Cohen, «Τι είναι ο καθορισμός της ημερήσιας διάταξης από τα ΜΜΕ;», σελ.28

³⁵ Ειδική έρευνα της VPRC(Institute Project Research Consulting) το 1998 οι ίδιοι οι δημοσιογράφοι απαντούν σε ερώτημα «τι χαρακτηρίζει σήμερα τις ελληνικές εφημερίδες;» την εξάρτηση των εφημερίδων από οικονομικά συμφέροντα. Χ.Βερναρδάκης, «Η Κοινή γνώμη στην Ελλάδα, δημοσκοπήσεις-Έρευνες 2002», Λιβάνη, 2002. Βλ. «Δημοσιογραφία και ΜΜΕ: Μια διαφορετική ανάγνωση των ερευνών», Α.Νταρζάνου, ο.π. σελ.249

³⁶ Σύμφωνα με έρευνα της VPRC, οι πιο συχνοί αναγνώστες εφημερίδων είναι κυρίως άνδρες, 37-44 ετών, μισθωτοί του Δημοσίου τομέα, έχουν περισσότερο χρόνο και η θεματολογία τους ενδιαφέρει περισσότερο, μεσαίας προς ανώτερης τάξης, ανώτερης εκπαίδευσης. Χ. Βερναρδάκης, «Η Κοινή γνώμη στην Ελλάδα, δημοσκοπήσεις-Έρευνες 2002», Λιβάνη, 2002. Βλ. «Δημοσιογραφία και ΜΜΕ: Μια διαφορετική ανάγνωση των ερευνών», Α. Νταρζάνου, ο.π. σελ.260-264

³⁷ Mace, «Les medias de masse : scene et acteurs de l'espace public», 2003, ο.π.,σελ. 55

πλαίσιο αυτό της μαζικής επικοινωνίας είναι φανερό πως ενεργοποιούνται στρατηγικές προς δημοσίευση της επικαιρότητας εκείνης που παρέχει τα επιθυμητά ερμηνευτικά πλαίσια. Οι ίδιοι οι δημοσιογράφοι συμβάλλουν στον τρόπο προβολής των γεγονότων, εφόσον τις μετατρέπουν από γεγονός σε πληροφορία και θεματική του δημόσιου διαλόγου/ της δημόσιας σφαίρας. Παρόλο που οι αξίες των ειδήσεων και η παράδοση της αντικειμενικότητας δίνουν έμφαση στο περιεχόμενο των πληροφοριών των ειδήσεων, υπάρχει και μια άλλη ισχυρή παράδοση στη δημοσιογραφία που δίνει μεγάλο βάρος στη γραμματική ποιότητα της είδησης και στο βαθμό που αυτή διατηρεί την προσοχή του κοινού. Σαφώς και το πλαίσιο αυτό, της δημοσιογραφικής παρεμβολής είναι ιδιαίτερα σημαντικό εφόσον το ίδιο παρεμβάλλεται, εσωτερικά, από σχέσεις εξουσίας, οικονομικές και πολιτικές συνιστώσες, την μιντιακή ατζέντα και τις εκδοτικές κατευθύνσεις. Άρα τα μέσα επικοινωνίας δεν έχουν μόνο έναν ρόλο μετάδοσης και διάδοσης του γεγονότος/της πληροφορίας/του μηνύματος αλλά και δημιουργίας ενός γεγονότος ως συμβολική αναπαράσταση του πραγματικού.

2.3. Μ.Μ.Ε. και η Ημερησία Διάταξη

Ο όρος ημερήσια θεματολογία/διάταξη (agenda setting) δημιουργήθηκε από τους McCombs και Shaw στην προσπάθεια τους να καταγράψουν το φαινόμενο που καταγραφόταν και ήταν αντικείμενο μελέτη στις προεκλογικές εκστρατείες εκλογές του 1968. Συγκρίνοντας τις ιεραρχήσεις των θεμάτων των εφημερίδων και τηλεόρασης με τις ιεραρχήσεις των ίδιων των αναποφάσιστων ψηφοφόρων, παρατήρησαν πως η συχνότητα με την οποία καλύπτονταν ορισμένα θέματα από τα Μέσα αλλά και η έμφαση που τους δινόταν από τα ΜΜΕ είχαν ισχυρή επίδραση σε θέματα που οι ψηφοφόροι θεωρούσαν περισσότερο ή λιγότερο σημαντικά³⁸.

Η έννοια της ημερήσιας διάταξης αναφέρεται σε μια θεματική συνάρτηση ανάμεσα στην έμφαση που δίνουν τα ΜΜΕ σε ορισμένα δημόσια, και μη, θέματα και στις απόψεις του κοινού περί του τι αξίζει να προσεχθεί και τι όχι. Τα μαζικά μέσα επικοινωνίας δεν θα καθορίσουν τι θα σκεφτούμε, δηλαδή το περιεχόμενο των απόψεών μας, αλλά περί τίνος να σκεφτούμε, δηλαδή σε ποια θέματα να στρέψουμε την προσοχή μας.³⁹ Η επιρροή των ΜΜΕ δεν έχει να κάνει μόνο με τον προσανατολισμό της κοινής γνώμης αλλά και με το τι σκέφτονται οι άνθρωποι. Ο καθορισμός της θεματολογίας από τα διάφορα μαζικά μέσα συνιστά μια κατάσταση πολιτικής και κοινωνικής επιρροής. Πιο συγκεκριμένα, έχει δείχθει πως οι θεματολογίες των εφημερίδων επηρεάζουν τους αναγνώστες σε πιο μακροχρόνια βάση απ' ότι στην τηλεόραση, ωστόσο αν και πιο καθυστερημένα έχουν μεγαλύτερη διάρκεια.

Τα ΜΜΕ δεν αντανakλούν απλώς την πραγματικότητα αλλά έχουν τη δυνατότητα να συγκροτούν μια κοινωνική πραγματικότητα, μία εν δυνάμει πραγματικότητα, λειτουργώντας έτσι κι ως εργαλείο πολιτικής επικοινωνίας. Βέβαια, η αστικοποίηση του πολιτικού λόγου ενέχει κινδύνους που σχετίζονται ακόμη και με την ύπαρξη του ως καθεαυτού και όχι ως οπτικού και μόνον εμπορεύματος προς ευρεία επικοινωνιακή

³⁸ M. McCombs, «Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης & Δαιμόρφωση Κοινής Γνώμης», Καστανιώτης, 1991

³⁹ Mc Combs-Shaw, «More than News: Media Power in Public Affairs», σελ.21

κατανάλωση. Ο εμπορευματικός χαρακτήρας της τηλεόρασης και η επιδίωξη αναγνωσιμότητας, ακροαματικότητας, θεαματικότητας δημιουργεί συχνά την ανάγκη επινόησης γεγονότων. Κάθε επικοινωνιακό μέσο ακριβώς διότι μεσολαβεί, δεν δύναται να αναπαράξει ακριβώς την πραγματικότητα. Το ερώτημα που δημιουργείται είναι του κατά πόσο και σε ποιο βαθμό αντανakλούν αυτή την πραγματικότητα, την μεταπλάθουν και την προωθούν στη δημόσια σφαίρα. Η όλο και μεγαλύτερη σύνδεση των μαζικών μέσων επικοινωνίας και της πολιτικής πραγματικότητας δημιουργεί σύγχυση στο τι είναι άξιο δημόσια συζήτησης πολιτικά και στο τι δημιουργείται προς εσωτερική κατανάλωση (ΜΜΕ και πολιτικών συμφερόντων). Η προσωποποίηση της πολιτικής επιφέρει δύο κύριες συνέπειες. Παρακάμπτει τα πολιτικά ζητήματα καθαυτά, το περιεχόμενό τους, την αξιολόγησή τους, δημιουργώντας ετερογένεια απόψεων και εστιάζοντας στην εικόνα των όσων συμμετέχουν σε αυτά τα ζητήματα. Πρόκειται για ένα εμπορικό στοιχείο που χρησιμοποιούν τα Μέσα στα πλαίσια της κοινωνίας του θεάματος που, ωστόσο, έχει ως αποτέλεσμα και την εμφάνιση πολιτικών υποψηφίων και περσόνων από το «πουθενά».

Βρισκόμαστε στην πολιτική εποχή της διαμεσολάβησης, όπου η πολιτική επικοινωνία δημιουργεί ένα πλέγμα σχέσεων και διαμεσολαβήσεων ανάμεσα σε φορείς επικοινωνίας και στο πολιτικό σύστημα. (σχ. από κεφ. *Η πολιτική στην εποχή της διαμεσολάβησης, Εισαγωγή στην Πολιτική Επικοινωνία, McNair*) ⁴⁰. Πολλές φορές ο σκοπός αυτής της επικοινωνίας είναι να πείσει. Ο σκοπός αυτός είναι και το δεύτερο στοιχείο στη διαδικασία της πολιτικής επικοινωνίας, με την απουσία του οποίου δεν θα μπορούσε να εφαρμοστεί το πολιτικό μήνυμα.

⁴⁰ Βλ. Παραρτήματα σελ.161., Σχήμα Ι: Σχήμα *McNair*, από κεφ. «Η πολιτική στην εποχή της διαμεσολάβησης», «Εισαγωγή στην Πολιτική Επικοινωνία,» *McNair*, Εκδόσεις Κατάρτι, Αθήνα, 2008

Κεφάλαιο 3^ο : Ιστορική αναδρομή των εξεταζόμενων εφημερίδων⁴¹

Η γέννηση του ελλαδικού Τύπου εντοπίζεται στα τέλη του 18ου αιώνα, την εποχή της διάδοσης των ιδεών του διαφωτισμού και στο χώρο της Ελληνικής διασποράς. Στη Βιέννη το 1784 εκδόθηκε η πρώτη ελληνική εφημερίδα. Τον Ιούλιο του ίδιου κιόλας έτους έπαυσε η έκδοσή της λόγω τουρκικών πιέσεων προς τις αυστριακές αρχές. Μια ακόμα εφημερίδα που εκδιδόταν επίσης στη Βιέννη ήταν η «*εφημερίς των Μακρίδων Πουλιών*» το 1790. Στην εφημερίδα αυτή δημοσιεύονταν ειδήσεις για τη Γαλλική Επανάσταση καθώς και γεγονότα άλλων ευρωπαϊκών χωρών, αλλά και πληροφορίες για τον ελληνισμό της εποχής. Παρόλο που το 1798 η εφημερίδα έκλεισε λόγω της σχέσης των εκδοτών της με το Ρήγα Βελεστίνη και των επαναστατικών του ιδεών, η ιστορία του ελληνικού Τύπου είχε ήδη σημειώσει τα πρώτα της βήματα. Τη δεκαετία 1811-1821 στα τυπογραφεία της Βιέννης και του Παρισιού εκδίδονταν πολλά έντυπα. Το 1811 με την άδεια της αυστριακής κυβέρνησης εκδίδεται από τον Άνθιμο Γαζή η εφημερίδα «*Λόγιος Ερμής*». Στη συνέχεια στο Παρίσι εκδίδεται η «*Αθήνα*» η «*Μέλισσα*» και το «*Μουσείον*» ενώ στο Λονδίνο εκδίδεται η «*Ίριδα*». Σε ελληνικό τώρα έδαφος, εκδίδεται το 1812 στα Επτάνησα η «*Ιονική*».

Ως πρώτη επίσημη ελληνική εφημερίδα χαρακτηρίζεται η «*Σάλπιγξ Ελληνική*» η οποία εκδόθηκε 1η Αυγούστου του 1821 στην Καλαμάτα ταυτόχρονα με την έκρηξη της επανάστασης. Οι εφημερίδες του αγώνα προσπαθούν να ενημερώσουν για την επικαιρότητα των πολεμικών εξελίξεων και γενικότερα να ενημερώσουν για πολιτικά και κοινωνικά θέματα. Το 1822 εκδίδεται η χειρόγραφη εφημερίδα «*Αιτωλική*» στη Στερεά Ελλάδα ενώ στο Μεσολόγγι το 1824 ο Ελβετός Ιάκωβος Μάγες εκδίδει την εφημερίδα «*Ελληνικά Χρονικά*». Στην Αθήνα η πρώτη εφημερίδα εκδόθηκε το 1824 από τον Γεώργιο Ψύλλα και ήταν η «*Εφημερίς των Αθηνών*» η οποία και γράφτηκε στη δημοτική. Το 1825 εκδίδεται από τον Θεόκλητο Φαρμακίδη η «*Γενική Εφημερίς της Ελλάδας*» που μετονομάστηκε σε «*Εφημερίς της Κυβερνήσεως*» και εκδίδεται έως και σήμερα.

Στα επόμενα χρόνια εκδόθηκαν πολλοί τίτλοι εφημερίδων κι έτσι η πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα θεωρήθηκε η «*χρυσή εποχή*» των εφημερίδων. Κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου εκδόθηκαν γύρω στις 15 εφημερίδες στην Αθήνα μερικές εκ των οποίων και η «*Ελευθεροτυπία*», ο «*Ελεύθερος τύπος*», η «*Καθημερινή*», η «*Δημοκρατία*» κ.α. Στη διάρκεια της χούντας (1967-1974) λειτουργεί επίσης μεγάλος αριθμός εφημερίδων όπως η «*Απογευματινή*», «*το Βήμα*», «*τα Νέα*» κ.α. ενώ το 1988 πρωτοεκδόθηκαν οι ημερήσιες εφημερίδες «*Αυριανή*», «*Ελεύθερη Ώρα*», «*24 Ώρες*», «*Πρώτη*» και «*Δημοκρατικός λόγος*». Έως τα μέσα της δεκαετίας του 90΄ υπήρχαν στην Ελλάδα περίπου 300 εφημερίδες τοπικής και πανελλαδικής εμβέλειας.

⁴¹ Ψυχogiός Δημήτρης, «*Τα έντυπα μέσα επικοινωνίας*», Καστανιώτης, Αθήνα, 2003

Πιο συγκεκριμένα , καταγράφουμε μια συνοπτική ιστορική αναδρομή των προς εξέταση εφημερίδων, ώστε μέσω αυτής να διαπιστωθεί η πορεία αλλά και η πολιτική γραμμή που ακολούθησε στο παρελθόν ή/και που ακολουθεί ακόμη, κάθε μίας από αυτές.

ΤΟ ΒΗΜΑ

Η εφημερίδα εκδόθηκε το 1922 με αρχικό τίτλο *Ελεύθερον Βήμα*, υπό τον εκδότη Δημήτριο Λαμπράκη. Στο πρώτο φύλλο της εφημερίδας στις 6 Φεβρουαρίου του 1922 το *Βήμα* υποστηρίζει το κόμμα των Φιλελεύθερων, στο οποίο και ανήκουν ιδρυτές και συνεργάτες. Ιδρυτές του ήταν ο πολιτικός και διπλωμάτης Αλέξανδρος Καραπάνος, ο Γεώργιος Ρούσος, ο Αλέξανδρος Διομήδης, ο Εμμανουήλ Τσουδερός, ο Γεώργιος Εξηντάρης, ο Κωνσταντίνος Ρέντης και ο Δημήτριος Λαμπράκης, ο οποίος ανέλαβε και την διεύθυνση, με αρχισυντάκτη τον Γεράσιμο Λύχνο. Αργότερα επανεκδόθηκε, μετά από διακοπή κάποιων ετών, το 1945, υπό το όνομα *Το Βήμα* που διατηρεί έκτοτε. Διέκοψε την καθημερινή της έκδοση το 1982 και επανακυκλοφόρησε το 1984, ενώ εκδίδεται εκ νέου ως ημερήσια πρωινή εφημερίδα από τον Μάρτιο του 1999. Ιδιοκτήτης της εφημερίδας είναι ο Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη Α.Ε. Μετά το θάνατο του Χρήστου Λαμπράκη, εκδότης ανέλαβε ο Σταύρος Ψυχάρης, και τη θέση του ως Διευθυντής πήρε ο Παντελής Καψής. Κάθε Κυριακή εκδίδεται ως *Το Βήμα της Κυριακής* (από τις 22 Ιανουαρίου 1984 με τη σημερινή του μορφή). Στο *Βήμα* αρθρογραφούν πολλοί γνωστοί δημοσιογράφοι των έντυπων και ηλεκτρονικών ΜΜΕ, πολιτικοί και πανεπιστημιακοί. Στις 25 Νοεμβρίου 2010 ανακοινώθηκε ότι η εφημερίδα αναστέλλει, για δεύτερη φορά στην ιστορία της μετά το 1945, την καθημερινή της έκδοση, ενώ αντίθετα θα συνεχίσει κανονικά την εβδομαδιαία Κυριακάτικη έκδοση καθώς και την έκδοση online. Η κυκλοφορία της εφημερίδας είναι ιδιαίτερα αυξημένη την Κυριακή συγκριτικά με τις παρελθοντικές ημερήσιες πωλήσεις. Η εφημερίδα αποτελεί ακόμη και σήμερα, διαμορφωτή της ημερήσιας πολιτικής θεματολογίας. Η υψηλή θέση που κατέχει η εφημερίδα στην κυριακάτικη της έκδοση οφείλεται στην ποικιλότητα και πληθώρα σε ύλη, συνεργάτες και σελίδες. Το *Βήμα* ήταν και παραμένει μία εφημερίδα της καθεστηκυίας διανόησης, με πολλούς εκ των συνεργατών της πανεπιστημιακούς καθηγητές. Η ισχύς της εφημερίδας οφείλεται στα ρεπορτάζ της και ιδιαίτερα στο πολιτικό και οικονομικό, τα οποία διακρίνονται για την εγκυρότητα και την απήχυσή τους. Οι πηγές πληροφόρησης διασταυρώνονται και συνδιαλέγονται από τις μεγαλύτερες και εγκυρότερες εφημερίδες γεγονός που λειτουργεί ως «εγγύηση» στην πληροφορία και είδηση. Παρόλα αυτά είναι ένα φύλλο πολυσυλλεκτικό όχι μόνο λόγω της ποικιλότητας πολιτικών και θεωρητικών απόψεων αλλά και λόγω της ποικιλίας θεμάτων, διακριτών προς την ποιότητα τους.

Ο *Ελεύθερος Τύπος* είναι καθημερινή απογευματινή πολιτική εφημερίδα πανελλαδικής κυκλοφορίας. Το 2009 η εφημερίδα σταμάτησε την κυκλοφορία της μετά από απόφαση του ζεύγους Αγγελοπούλου, για να πωληθεί μερικούς μήνες αργότερα στους Δ. Μπενέκο και Αλ. Σκαναβή. Αρχικά η έκδοσή της ξεκίνησε στις 14 Αυγούστου του 1916 από τον Ανδρέα Καβαφάκη με μια προσωρινή τετράμηνη διακοπή από 18 Νοεμβρίου μέχρι 15 Μαρτίου του 1917 κατά τα λεγόμενα τότε Νοεμβριανά. Συνέχισε την έκδοσή της και μετά τη δολοφονία του Α. Καβαφάκη το 1922, μέχρι που έπαψε να εκδίδεται τον Μάιο του 1927. Επανεκδόθηκε ως ημερήσια απογευματινή εφημερίδα στη δεκαετία του 1960, συγκεκριμένα το 1963-1964 και για ένα μόλις τρίμηνο, από τις 7 Οκτωβρίου 1963 μέχρι τις 13 Ιανουαρίου του 1964 από τους Χρ. Καβαφάκη και Χρ. Τεγόπουλο. Από τον Απρίλιο 1983 άρχισε για τρίτη φορά η επανέκδοσή της ως απογευματινή ημερήσια εφημερίδα με εκδότη τον Αριστείδη Βουδούρη και διευθυντή τον Ν. Κυριαζίδη. Από τότε η εφημερίδα κυκλοφορούσε αδιάλειπτα μέχρι τον Ιούνιο του 2009. Ήταν η δεύτερη ελληνική εφημερίδα που τυπώθηκε σε μικρό (**ταμπλόιντ**) σχήμα, μετά το Έθνος στις αρχές της δεκαετίας του 1980.

Ξεκίνησε την έκδοσή του με μεγάλο τμήμα τού μέχρι τότε δημοσιογραφικού επιτελείου της *Απογευματινής* και είχε αντιπολιτευτικό - αντικυβερνητικό χαρακτήρα. Η τότε κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ απαγόρευσε την πώλησή του σε μειωμένη τιμή με απόφαση του υπουργού Προεδρίας, κάτι που αναιρέθηκε αργότερα από το Επικρατείας απότομη πτώση της κυκλοφορίας που ακολούθησε του γεγονότος αυτού φάνηκε να αλλάζει την πολιτική γραμμή της εφημερίδας με σαφείς πλέον τάσεις υπέρ του ΠΑΣΟΚ, κάτι που όμως οδήγησε την αρχική δημοσιογραφική ομάδα σε παραίτηση και αποχώρηση. Ο Ε.Τ. που εκδόθηκε το 1983 θα σημειώσει μεγάλη επιτυχία μετασχηματιζόμενη από μία απλή λαϊκή εφημερίδα, προσκείμενη μάλλον προς το ΠΑΣΟΚ, σε μαχητική δεξιά εφημερίδα. Σε φάση αναδόμησής του ο Ε.Τ. λειτουργεί ως ημιεπίσημο κομματικό όργανο της Ν.Δ. Από τις Ευρωεκλογές του 1984 και μετά ο *Ελεύθερος Τύπος* ακολούθησε σταθερά πια και με έντονο ύφος αντιπολιτευτική στάση έναντι των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ, υποστηρίζοντας ανοιχτά τη Νέα Δημοκρατία. Κατάφερε να εκτοπίσει όλες τις άλλες συγγενικά πολιτικές εφημερίδες, φτάνοντας τον Ιούνιο του 1989 (μήνας εκλογών) να είναι η πρώτη σε κυκλοφορία εφημερίδα τόσο στην Αθήνα, όσο και στην υπόλοιπη Ελλάδα, όπου μάλιστα η κυκλοφορία της ήταν εντυπωσιακά μεγαλύτερη. Στη συνέχεια η κυκλοφορία του σημείωσε αισθητή κάμψη, ακολουθώντας τη γενικότερη πτώση του Τύπου. Μετά το θάνατο των αρχικών εκδοτών του Λίλιαν και Άρη Βουδούρη, η ιδιοκτησία της εφημερίδας περιήλθε σε ίδρυμα στο οποίο συμμετείχαν και επώνυμα στελέχη της Νέας Δημοκρατίας.

Η μεγάλη του κυκλοφορία οφειλόταν κυρίως στην εκτός λεκανοπεδίου κυκλοφορία του. Πέρα από την κομματικότητά του που του έφερνε αναγνώστες ωφελήθηκε από τις δυνατότητες του Σαββάτου, προσθέτοντας παραπάνω φύλλα και περισσότερη ύλη. Το πρώτο πλήγμα έρχεται το 1994 με την αποχώρηση του διευθυντή της Δημήτρη Ρίζου. Το 1998 οι προσωπικές επιθέσεις της εφημερίδας προς τον Ανδρέα Παπανδρέου ήταν ισχυρότατες. Με το θάνατο του Άρη Βουδούρη η σχέση της εφημερίδας με τη Ν.Δ. πήρε πλέον θεσμική μορφή.

Ο κομματικός χαρακτήρας της εφημερίδας δεν αφήνει μεγάλα περιθώρια πρωτοβουλιών, ώστε να επανεξετάσει τη σχέση της με τους αναγνώστες και να τροποποιήσει τις θεματικές της στήλες.

Η εφημερίδα ιδρύθηκε από τον Σπύρο Νικολόπουλο στις 26 Οκτωβρίου 1913. Η εφημερίδα, αρχικά, δεν δείχνει το πολιτικό της προφίλ μιας και γεγονότα όπως ο Διχασμός, η σύγκρουση βενιζελικών - βασιλικών είναι μεταγενέστερα γεγονότα, τα οποία επηρεάζουν την Καθημερινή και το Βήμα. Ωστόσο, η έντονη αντιπαράθεση μεταξύ Βενιζέλου- Βασιλιά υποχρεώνει την εφημερίδα να επιλέξει στρατόπεδο, επιλέγοντας το βενιζελικό. Η επιλογή αυτή του κοστίζει δύο φορές την διακοπή της κυκλοφορίας του. Κατά τη γερμανική κατοχή η εφημερίδα επιτάσσεται και επανακυκλοφορεί το 1945. Αν κι εξ αρχής υποστήριξε τον στρατάρχη Παπάγο, επανέκαμψε στον φιλελεύθερο χώρο συμπαραστεκόμενη στην Ένωση Κεντρώων και τον Γεώργιο Παπανδρέου. Το Έθνος ήταν και η πρώτη εφημερίδα που υποστήριξε ανοιχτά τον Ανδρέα Παπανδρέου, άνηκε κατά 50% στον γιο του ιδρυτή Κωνσταντίνο Νικολόπουλο και στους αδερφούς Κωνσταντίνο και Αχιλλέα Κυριαζή. Η εφημερίδα θα παραχωρηθεί το 1980 στον επιχειρηματία Γεώργιο Μπόμπολα, εν όσω ο επιχειρηματίας, εισέρχεται στον εκδοτικό χώρο. Το Έθνος θα εξακολουθήσει να υποστηρίζει το ΠΑΣΟΚ μέχρι και το σκάνδαλο Κοσκωτά το οποίο κι έφερε στο φως, που θα μετατρέψει την εφημερίδα σε άκρως αντιπαπανδρειακή. Κατά την δεκαετία του '90 η εφημερίδα θα αποκαταστήσει τη σχέση της με το ΠΑΣΟΚ, ιδιαιτέρως μετά την αποχώρηση του κ. Φιλιππόπουλου. Από το 2001 διευθυντής του Έθνους είναι ο Δημήτρης Μπενέκος και η εφημερίδα ανήκει στην εκδοτική και εκτυπωτική Πήγασος Α.Ε., κύριος μέτοχος της οποία είναι ο κ. Μπόμπολας, συνεργαζόμενη με την γερμανική εκδοτική Hubert Burda Media και την ιταλική RCS Group.

Το Έθνος βρίσκεται ανάμεσα στις μεγαλύτερες σε κυκλοφορία εφημερίδες με άνω των 50.000 φύλλων, μετά τα Νέα και την Ελευθεροτυπία. Το Έθνος της Κυριακής έρχεται τρίτο στα κυριακάτικα φύλλα μετά το Βήμα και της Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας. Τοποθετείται ξεκάθαρα τον κεντρο-αριστερό χώρο παραλείποντας, ωστόσο, φανατισμούς. Αναγνωστικό του ζητούμενο το ευρύ λαϊκό κοινό, είναι ίσως η εφημερίδα με τις περισσότερες δημοσιογραφικές έρευνες και ελεύθερα ρεπορτάζ.

Η *Καθημερινή* είναι πρωινή καθημερινή εφημερίδα που εκδίδεται στην Αθήνα και κυκλοφορεί σε όλη την Ελλάδα. Ιδρύθηκε από τον Γεώργιο Βλάχο. Το πρώτο φύλλο κυκλοφόρησε στις 15 Σεπτεμβρίου 1919. Η "Καθημερινή" μετά την Μικρασιατική Καταστροφή κράτησε μια έντονα αντιπροσφυγική στάση, προτείνοντας να μη δοθούν πολιτικά δικαιώματα στους διωγμένους Έλληνες της Μικράς Ασίας και του Πόντου. Κράτησε σκληρή αντιβενιζελική στάση στα χρόνια του Εθνικού Διχασμού. Το 1936 η Καθημερινή στήριξε τόσο την υπηρεσιακή κυβέρνηση του Ιωάννη Μεταξά, όσο και τη Δικτατορία της 4ης Αυγούστου^{[3][4]}. Σταθμό για την εφημερίδα και τον ελληνικό Τύπο γενικότερα αποτέλεσε το περίφημο άρθρο - ανοιχτή επιστολή προς τον Αδόλφο Χίτλερ, του Γεωργίου Βλάχου την 8 Μαρτίου 1941, ενώ οι Γερμανοί ετοιμάζονταν να επιτεθούν στη χώρα μας. Μετά το θάνατό του το 1951 η εφημερίδα πέρασε στα χέρια της κόρης του Ελένης Βλάχου. Η Βλάχου πούλησε την εφημερίδα το 1987 στο Γιώργο Κοσκωτά. Από το 1988 έως σήμερα ανήκει στον όμιλο Αλαφούζου. Σημειωτέον ότι την 21/4/1967 λόγω του Απριλιανού πραξικοπήματος η Ελένη Βλάχου διέκοψε την κυκλοφορία της εφημερίδας. Οι Απριλιανοί την πίεσαν να ξαναβγάλει την εφημερίδα αλλά εκείνη αρνήθηκε. Την 21/12/1967 διέφυγε στο εξωτερικό. Επέστρεψε στην Ελλάδα την 9/8/1974 μετά τη Μεταπολίτευση και την 15/9/1974 έβγαλε και πάλι την Καθημερινή.

Η δραστηριότητα της *Καθημερινής* είναι η έκδοση ημερήσιων εφημερίδων πρωινών και απογευματινών, περιοδικών, ειδικών εφημερίδων και κάθε είδους εντύπου γενικού ή ειδικού περιεχομένου. Θεωρείται εφημερίδα της Κεντροδεξιάς με σημαντική επιρροή στους κύκλους της φιλελεύθερης παράταξης. Στην εφημερίδα αρθρογραφούν τακτικά οι Σταύρος Λυγερός, Παντελής Μπουκάλας, Πάσχος Μανδραβέλης, Χρήστος Γιανναράς, Ελένη Μπίστικα, Πέτρος Παπακωνσταντίνου κ.α. Διευθυντής είναι ο Αλέξης Παπαχελάς.

Η *Καθημερινή* κατέχει την πρώτη θέση σε κυκλοφορία στον πρωινό Τύπο με μέσο όρο πωλήσεων 33.500 φύλλα και είναι τρίτη σε κυκλοφορία στον Κυριακάτικο Τύπο με πωλήσεις που ξεπερνούν τα 176.840 φύλλα. Πολλοί υποστηρίζουν ότι πρόκειται για την πιο πολυσυλλεκτική ελληνική εφημερίδα. Αν και θεωρείται κατ' εξοχήν φιλελεύθερη, συνδεδεμένη παλαιότερα και με τα "αστικά" κομμάτια της κοινωνίας, η Καθημερινή στεγάζει παραδοσιακά και τις απόψεις κεντροαριστερών ή ακόμα και αριστερών δημοσιογράφων. Έτσι, μέσα από τις στήλες τις εφημερίδας πολλές φορές εκφράζονται και εντελώς διαφορετικές προσεγγίσεις πάνω σε ένα ζήτημα.

Το **Πρώτο Θέμα** (συνήθως αναφέρεται απλώς σαν **Το Θέμα**) είναι εβδομαδιαία εφημερίδα που εκδίδεται στην Αθήνα κάθε Κυριακή και κυκλοφορεί πανελλαδικά. Η εφημερίδα ιδρύθηκε από τρεις δημοσιογράφους, τον Θέμο Αναστασιάδη, τον Τάσο Καραμήτσο και τον Μάκη Τριανταφυλλόπουλο. Ο Θ. Αναστασιάδης και ο

Μ. Τριανταφυλλόπουλος - και οι δύο γνωστοί από τις τηλεοπτικές εμφανίσεις τους και τις εκπομπές που παρουσιάζουν - μετείχαν στο αρχικό κεφάλαιο σε ποσοστό 40% ενώ ο Τ. Καραμήτσος μετείχε με 20%.

Το πρώτο φύλλο της εφημερίδας κυκλοφόρησε στις 27 Φεβρουαρίου 2005 και έκτοτε σημειώνει σημαντικές πωλήσεις καταλαμβάνοντας συχνά την πρώτη θέση στον πίνακα των πωλήσεων.

Στις 14 Ιανουαρίου 2008, μετά από την κριτική που δέχτηκε η εφημερίδα για την υπόθεση της απόπειρας αυτοκτονίας του Χρήστου Ζαχόπουλου, ο Μάκης Τριανταφυλλόπουλος διαχώρισε δημόσια τη θέση του από την στάση που τήρησε η εφημερίδα. Την ίδια ημέρα, με απόφαση που ελήφθη ομόφωνα από την γενική συνέλευση δημοσιογράφων και εργαζομένων, ο Τριανταφυλλόπουλος τέθηκε «εκτός της οικογένειας της εφημερίδας "Πρώτο Θέμα"». Με την στρατηγική των κουπονιών το Θέμα είναι από τις πρώτες σε κυκλοφορία ημερήσιες εφημερίδες στηρίζοντας την δεξιά ιδεολογία.

Το 2007 ο Νίκος Χατζηνικολάου ίδρυσε το ραδιοφωνικό σταθμό "Real Fm" και την εβδομαδιαία εφημερίδα Real News. Σύμβουλος έκδοσης είναι ο Γιάννης Παπουτσάνης, διευθυντής σύνταξης ο Βασίλης Θωμόπουλος ενώ στην εφημερίδα υπογράφουν πολλοί δημοσιογράφοι που εργάζονται και στον Real fm. Αποτελεί εφημερίδα που κατατάσσεται συνήθως στις πρώτες θέσεις ημερήσιων κυκλοφοριών.

Το Παρόν (ή Το Παρόν της Κυριακής) είναι εβδομαδιαία εφημερίδα που εκδίδεται στην Αθήνα κάθε Κυριακή και κυκλοφορεί πανελλαδικά. Εκδότης - διευθυντής είναι ο δημοσιογράφος Μάκης Κουρής.

Το Ποντίκι είναι εβδομαδιαία εφημερίδα που εκδίδεται στην Ελλάδα και στην ελληνική γλώσσα. Είναι κυρίως σατιρικού/πολιτικού χαρακτήρα. Δεν είναι πάντα ξεκάθαρο αν έχει πολιτική κατεύθυνση, αλλά δίνει την εντύπωση ότι είναι αριστερή. Το πρώτο φύλλο της εφημερίδας κυκλοφόρησε στις 9 Μαρτίου 1979, σε δώδεκα σελίδες. Οι πρώτοι πέντε μέτοχοι της «Ποντίκι ΕΠΕ» Ερρίκος Μπαρτζινόπουλος, Παντελής Τρωγάδης, Γιώργος Κοντογιάννης, Δημήτρης Κωστιδάκης και Κώστας Παπαϊωάννου παρουσίασαν την ταυτότητά της σε τέσσερις λέξεις: «πολιτική - αποκαλυπτική - σατιρική εφημερίδα». Το καλοκαίρι του 2005 η εφημερίδα άλλαξε ιδιοκτησία: πέρασε από τον Κώστα Παπαϊωάννου (ψυχή και νου έως τότε της εφημερίδας, την οποία πούλησε για καθαρά οικονομικούς λόγους) στον Αντώνη Δελατόλλα και στον Δημήτρη Μπενέκο. Ο Μπενέκος αποχώρησε από την εφημερίδα το 2009. Αυτό που συνήθως προκαλεί εντύπωση και γενικότερα χαρακτηρίζει την εφημερίδα είναι το εξώφυλλό της, που συνήθως προβάλλει κάποια γελοιογραφία σε μορφήκολάζ.

Από το Νοέμβριο του 2003 εκδίδεται και στην Κύπρο ανάλογη εφημερίδα με την επωνυμία **Το κυπριακό Ποντίκι** και με θέματα της κυπριακής καθημερινότητας. Κατηγορήθηκε ότι υποστήριξε την πολιτική του άλλοτε προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Τάσου Παπαδόπουλου. Μετά την ανάληψη της εξουσίας από την Κυβέρνηση Χριστόφια το "Κυπριακό Ποντίκι" είναι το μοναδικό κυπριακό έντυπο που βρίσκεται στο χώρο της αντιπολίτευσης και ασκεί έντονη κριτική στον τρόπο διακυβέρνησης του τόπου από τη νέα τάξη πραγμάτων. Ιδιαίτερα επικριτικό υπήρξε στο παρελθόν στους χειρισμούς του τότε Προέδρου της Δημοκρατίας Δημήτρη Χριστόφια σε ότι αφορά το εθνικό θέμα.

Κεφάλαιο 4^ο : «Εμπειρική Έρευνα: Κλασική ανάλυση περιεχομένου»

Είναι σημαντικό πριν από κάθε θεματική ανάλυση να επισημαίνεται το χρονικό, πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο ώστε μετέπειτα να γίνονται περισσότερο κατανοητά τα αποτελέσματα της θεματικής ανάλυσης.

4.1. Θεματική ανάλυση 1^{ου} μνημονίου

Στις 3 Μαΐου 2010, η Ελλάδα αιτήθηκε €80δισ από τις υπόλοιπες (15) χώρες του Ευρώ και €30δισ από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Την αίτηση συνόδευσαν 3 συνημμένα μνημόνια: -"Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής" (ΜΟΧΠ), - "Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης" (ΤΜΣ) και -"Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής" (ΣΠΟΠ). Υπογράφοντες για την ελληνική πλευρά ήταν ο Υπουργός Οικονομικών Γιώργος Παπακωνσταντίνου και ο Πρόεδρος της Τράπεζας της Ελλάδος Γεώργιος Προβόπουλος. Στις 8 Μαΐου 2010 εγκρίθηκε "Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης" ("Loan Facility Agreement") με τις χώρες του Ευρώ και "Διακανονισμός Χρηματοδότησης Αμέσου Ετοιμότητας" ("Stand-by Agreement") με το ΔΝΤ. Το σύνολο αυτών των συμφωνιών ονομάζεται συχνά για συντομία "Μνημόνιο". Στη συνέχεια σχηματίστηκε ομάδα εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ), της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), γνωστή και ως "Τρόικα", η οποία ανά τρίμηνο αξιολογεί την πρόοδο του προγράμματος εφαρμογής των όρων του "Μνημονίου" (ΜΟΧΠ και ΣΠΟΠ) και αποφασίζει για την εκταμίευση της αντίστοιχης δόσης του δανείου.

Η Ελλάδα δεν κατάφερε να βελτιώσει την θέση της στις διεθνείς αγορές παρά την λήψη των μέτρων, με αποτέλεσμα ενάμιση μήνα μετά να προσφύγει στην βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που συγκρότησαν από κοινού μηχανισμό βοήθειας για την Ελλάδα. Η ανακοίνωση της προσφυγής στον μηχανισμό στήριξης έγινε στις 23 Απριλίου από τον πρωθυπουργό ο οποίος βρισκόταν εκείνη την ημέρα στο Καστελόριζο^[1]. Η Ελλάδα προχώρησε σε υπογραφή μνημονίου με το ΔΝΤ και την ΕΕ, για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν, προκειμένου να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός στήριξης. Τα μέτρα ανακοινώθηκαν από τον πρωθυπουργό την Κυριακή 2 Μαΐου.⁴²

⁴² Αντικατάσταση του 13ου και 14ου μισθού των δημοσίων υπαλλήλων με επίδομα 500 ευρώ σε όλους όσους έχουν αποδοχές μέχρι 3.000 ευρώ και πλήρης κατάργησή των δύο μισθών για μεγαλύτερες αποδοχές, -αντικατάσταση 13ης και 14ης σύνταξης με επίδομα 800 ευρώ για συντάξεις ως 2500ευρώ,-πериοχή επιδομάτων 8% στα επιδόματα των δημοσίων υπαλλήλων και 3% στους υπαλλήλους των ΔΕΚΟ όπου δεν υπάρχουν επιδόματα,-αύξηση του υψηλού συντελεστή ΦΠΑ από 21% σε 23%, του μεσαίου από 10% σε 11% (από 1η Ιουλίου 2010) και από 11% σε 13% (από 1η Ιανουαρίου 2011) και αντίστοιχα του χαμηλού στο 6,5% (από 1η Ιανουαρίου 2011).Αύξηση στον ειδικό φόρο κατανάλωσης σε καύσιμα, τσιγάρα και

Την ανακοίνωση των μέτρων αυτών ακολούθησε πανελλαδική απεργία και ογκωδέστατη διαδήλωση στις 5 Μαΐου, στην οποία υπήρξε άγρια καταστολή από τις δυνάμεις τάξης και σημειώθηκαν σοβαρότατα επεισόδια. Η μεγάλη διαδήλωση σκιάστηκε από τον θάνατο τριών ανθρώπων (ανάμεσά τους μία έγκυος εργαζόμενη) από πυρκαγιά που ξέσπασε στην τράπεζα Μαρφίν επί της Σταδίου. Το μνημόνιο υπερψηφίστηκε επί της αρχής από τη βουλή την επόμενη μέρα, στις 6 Μαΐου. Υπέρ ψήφισαν 172 βουλευτές, από τον χώρο του ΠΑΣΟΚ και του ΛΑΟΣ, αλλά και η Ντόρα Μπακογιάννη από τον χώρο της ΝΔ (η οποία όμως καταψήφισε τα μέτρα που αφορούσαν περικοπές και μειώσεις στην ψηφοφορία κατ' άρθρο και υπερψήφισε το πακέτο επί της αρχής και επί των διαρθρωτικών αλλαγών). Από την πλευρά του ΠΑΣΟΚ, διαφοροποιήθηκαν και δεν τα υπερψήφισαν τρεις βουλευτές (Γιάννης Δημαράς, Σοφία Σακοράφα και Βασίλης Οικονόμου) οι οποίοι αμέσως διεγράφησαν από την κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος, που απέμεινε πλέον με 157 βουλευτές.

Η πρώτη δανειακή σύμβαση εγκρίθηκε από το ΔΝΤ σε μία έντονη συνεδρίαση του συμβουλίου διευθυντών του στις 9 Μαΐου. Περίπου ένα στα τρία μέλη του συμβουλίου, που εκπροσωπούσαν περίπου 40 μη-Ευρωπαϊκές χώρες της Μέσης Ανατολής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής, με την απρόσμενη συνδρομή της Ελβετίας, προέβαλαν ενστάσεις αναφορικά με το πρόγραμμα διάσωσης, το οποίο ισχυρίστηκαν ότι θα αποδεικνυόταν "κακοσχεδιασμένο και μη βιώσιμο" και θα αποτύγχανε, αν δεν αναλάμβαναν μέρος του βάρους οι πιστωτές με μια αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους προς τον ιδιωτικό τομέα.

2/05/2010	Ανακοινώθηκαν τα μέτρα σκληρής λιτότητας που επέβαλε στην Ελλάδα η τρόικα ΔΝΤ, ΕΕ και ΕΚΤ
6/05/2010	Ψηφίστηκε από τη βουλή το μνημόνιο που υπέγραψε η κυβέρνηση με την Ε.Ε. και το ΔΝΤ για τα μέτρα που θα ληφθούν, προκειμένου να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός στήριξης. Υπερψηφίστηκε από τους βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, του ΛΑΟΣ και τη βουλευτή της ΝΔ Ντόρα Μπακογιάννη. Από την πλευρά του ΠΑΣΟΚ διαφοροποιήθηκαν τρεις βουλευτές (Γιάννης Δημαράς, Σοφία Σακοράφα και Βασίλης Οικονόμου) οι οποίοι διεγράφησαν από την κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος που απέμεινε πλέον με 157 βουλευτές

ποτά κατά 10%Αύξηση στις αντικειμενικές τιμές ακινήτων. Πρόσθεση ενός επιπλέον 10% στους φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων. Επίσης, το νομοσχέδιο προέβλεπε αλλαγές στα εργασιακά με αύξηση του ορίου απολύσεων και μείωση του κατώτατου μισθού. Επιπλέον, στο ασφαλιστικό προέβλεπε αύξηση στα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης των γυναικών στον δημόσιο τομέα στα 65 χρόνια έως το τέλος του 2013 με έναρξη το 2011.

«Ορισμός» θεματικών

Επίκριση ευθυνών

Η θεματική εμπεριέχει και δημιουργήθηκε βάσει των ερωτημάτων εκείνων που εστιάζουν στο «τις πταιει;» για την οικονομική κατάσταση στην οποία βρέθηκε η χώρα (πολιτικό σύστημα, πολιτικά πρόσωπα, ιδιωτικά συμφέροντα κτλ.)

Αντίδραση πολιτών στα νέα μέτρα

Η θεματική δημιουργήθηκε βάσει των ερωτημάτων που στόχευαν να αποτυπώσουν την πρώτη αντίδραση των πολιτών στα νέα μέτρα κατά βάσει στο θυμικό τους πχ. Θυμός , οργή , αγανάκτηση, απαισιοδοξία κτλ.

Κινητοποιήσεις - Απεργίες

Οποιαδήποτε αναφορά σε κινητοποιήσεις και απεργίες, είτε θετικά αναφερόμενα σε αυτές είτε αρνητικά, συμπεριλήφθηκε στην θεματική αυτή.

Πρόθεση ψήφου

«Ξεκάθαρη» θεματική που αφορά στα ποσοτικά αποτελέσματα της ερώτησης ποιο κόμμα προτίθεται να ψηφίσει ο ερωτώμενος

Κατάσταση χώρας-Πορεία οικονομίας-ΔΝΤ

Οποιαδήποτε ερωτήματα σχετίζονταν με την (τότε) παρούσα οικονομική κατάσταση της χώρας αλλά και την μελλοντική αλλά και τα ερωτήματα σχετικά με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Πολιτικοί αρχηγοί

Συμπεριλήφθησαν ερωτήματα που αφορούσαν μόνο του ς πολιτικούς αρχηγούς κομμάτων είτε επρόκειτο για αξιολόγηση αυτών είτε ερωτημάτων για αποφάσεις/απόψεις/στασεις που κράτησε/πήρε κάποιος πολιτικός αρχηγός.

Διακυβέρνηση

Δημιουργήθηκε μέσω των ερωτημάτων περί κυβέρνησης συνεργασίας, οικουμενικής και προτεινόμενων λοιπών κυβερνητικών/πολιτικών/κομματικών συνδυασμών.

Πρόωρες Εκλογές

Συμπεριλαμβάνει ερωτήματα που σχετίζονται με την μακροζωία ή μη της παρούσας κυβέρνησης, το χρονικό πλαίσιο «ζωής» της κυβέρνησης, την προτίμηση ή μη εκλογών σε βραχυπρόθεσμο διάστημα ή μη, τα αποτελέσματα, θετικά ή αρνητικά, που μπορεί αυτές να φέρουν στη χώρα, στο πολιτικό σύστημα την εποχή εκείνη.

Απαντήσεις βάσει πολιτικής ιδεολογίας

Συμπεριλαμβάνει τα ερωτήματα εκείνα που στοχεύουν στην άποψη ψηφοφόρων συγκεκριμένων κομμάτων κι όχι όλων των πολιτών ανεξαιρέτως.

Διαγραφές

Ερωτήματα που αφορούν τις πρόσφατες για την περίοδο εκείνη διαγραφές βουλευτών ΠΑΣΟΚ και ΝΔ που δεν συμφώνησαν με την «γραμμή» που ακολούθησε το κάθε κόμμα.

Αξιολόγηση πολιτικών στελεχών ΠΑΣΟΚ

Άλλη μια «ξεκάθαρη» θεματική που περιλαμβάνει μόνο τα ερωτήματα περί αξιολόγησης κυβερνητικών στελεχών του ΠΑΣΟΚ.

Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ-ΝΔ

Και εδώ συμπεριλαμβάνονται μόνο ερωτήματα που ζητούν την άποψη «εξειδικευμένα» των ψηφοφόρων των δύο κομμάτων ή που αναφέρουν εκτός της γενικής άποψης και την άποψη αυτών των ψηφοφόρων.

ΝΔ – Στελέχη ΝΔ

Ακόμη πιο «εξειδικευμένη» θεματική που περιλαμβάνει ερωτήματα απευθυνόμενα μόνο σε ψηφοφόρους του κόμματος της ΝΔ.

(Επί μέρους) θεματική ανάλυση

Θεματική Ανάλυση εφημερίδας **Το Βήμα**

→ Η πρώτη δημοσκόπηση που είδε το φως της δημοσιότητας (1/05/10) σχεδόν αμέσως μετά την ανακοίνωση των νέων οικονομικών μέτρων από τον τότε πρωθυπουργό κ. Γ. Παπανδρέου πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό του *Βήματος της Κυριακής* από την εταιρία δημοσκοπήσεων Κάπα Research. Με μία πρώτη παρατήρηση του corpus της δημοσκόπησης παρατηρείται ο συνδυασμός διαφορετικών θεματικών ο οποίες καλύπτουν το προαναφερόμενο γεγονός των οικονομικών μέτρων. Μέσω της θεματικής ανάλυσης της δημοσκόπησης συνίστανται τέσσερις θεματικές κατηγορίες :

Αντίδραση πολιτών στα νέα μέτρα Κατάσταση χώρας-Πορεία οικονομίας- ΔΝΤ Καταλληλότερος πρωθυπουργός Αξιολόγηση πολιτικών στελεχών Πρόθεση ψήφου

Το ενδιαφέρον της εν λόγω εφημερίδας επικεντρώθηκε, κυρίως, στην πρώτη αντίδραση των πολιτών στο άκουσμα των νέων οικονομικών μέτρων και του ΔΝΤ. Ερωτήσεις ειδικού ενδιαφέροντος εκείνες που στόχευαν να καταδείξουν την συναισθηματική φόρτιση των πολιτών, την απόδοση ευθυνών και σε ποιους, την αίσθηση ή μη αναγκαιότητας εισόδου του ΔΝΤ στην Ελλάδα. Η δεύτερη σε βαρύτητα θεματική, αυτή της πορείας της οικονομίας συνδέεται με την πρώτη θέλοντας να εστιάσει στην ανησυχία των πολιτών για την ελληνική οικονομία, την έλευση του ΔΝΤ και την αναγκαιότητα πρόσθετων μέτρων λιτότητας που θα επακολουθήσουν. Η τρίτη θεματική αφορά στην ανάδειξη καταλληλότερου πρωθυπουργού αλλά και αξιολόγηση κυβερνητικών στελεχών δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα σε συγκεκριμένα πρόσωπα προς απόδοση τυχόν ευθυνών για την κατάσταση στην οποία επήλθε η χώρα. Σε σύνδεση με την προηγούμενη θεματική δεν θα μπορούσε να λείπει η Πρόθεση ψήφου, ώστε να διαφανεί, έστω και πρώιμα, λίγες μόνο ημέρες μετά την δήλωση του κ. Παπανδρέου για μέτρα και ΔΝΤ η «ετυμηγορία» των πολιτών βάσει της ψήφου, με αποδυναμωμένο μεν, πρώτο δε, το τότε κυβερνών κόμμα.

→ Η ίδια εφημερίδα έρχεται να δημοσιεύσει νέα δημοσκόπηση της Κάπα Research μία εβδομάδα μετά, ώστε να καταγράψει τον εκ πρώτης νωπό αντίκτυπο των οικονομικών μέτρων και του ΔΝΤ. Οι θεματικές, λοιπόν, της δεύτερης εβδομάδας του Μαΐου (9/05/10) ανέρχονται σε δύο :

Κατάσταση χώρας-Πορεία οικονομίας-ΔΝΤ
Κινητοποιήσεις-απεργίες

Η πρώτη θεματική καλύπτει, αν θα μπορούσαμε να εκφραστούμε αυθαίρετα με ποσοστά, στο 90% της δημοσκόπησης. Ερωτήματα, ίσως, παρεμφερή που εστιάζουν στην αναγκαιότητα ή μη του ΔΝΤ, στο δίλλημα Ευρώ ή δραχμή, αναγκαία μέτρα ή απομάκρυνση από την Ε.Ε. Τα ποσοστά των απαντήσεων, όπως εκφράζονται βάσει των ερωτημάτων της έρευνας, δείχνουν Μία αρχική αποδοχή του αναγκαίου, εκ μέρους των πολιτών, προς αποφυγή των χειρότερων (χρεοκοπία, έξοδος από το ευρώ και την Ε.Ε.)

Η δεύτερη θεματική αυτή των Κινητοποιήσεων εκ πρώτης ανάγνωσης ίσως φανεί μη χρήσιμη μιας και καλύπτει μόνο δύο ερωτήματα της δημοσκόπησης, ωστόσο για εμάς κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικά γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο. Οι κινητοποιήσεις και οι απεργίες, εκείνη την περίοδο, είναι, αν όχι παρούσες, προ των πυλών στο κέντρο της Αθήνας, γεγονός που φαίνεται πως δεν απασχολεί ιδιαίτερα την έρευνα κι όχι μόνον. Τα δύο αυτά ερωτήματα καθώς και τα ποσοστά των απαντήσεων υπογραμμίζουν μεν την άποψη συνέχισης των διαδηλώσεων με εμφανή, ποσοστιαία, την αμφιβολία ανατροπής των πολιτικών αποφάσεων μέσω αυτής της οδού (διαμαρτυρία-απεργία) θεωρώντας αποτελεσματικότερη λύση αυτή της συναίνεσης των κομμάτων.

Θεματική Ανάλυση εφημερίδας **Το Πρώτο Θέμα**

→ Την πρώτη Κυριακή του μήνα Μαΐου (2/05/10) και λίγες μέρες μετά την ανακοίνωση περί μέρων λιτότητας και ΔΝΤ το **Πρώτο Θέμα** με εντολοδόχο την εταιρία δημοσκοπήσεων ALCO παρουσιάζει σχετική δημοσκόπηση. Η θεματική κατηγοριοποίηση αυτής της δημοσκόπησης ανέδειξε τέσσερις θεματικές κατηγορίες :

Επίρριψη ευθυνών
Αντίδραση πολιτών στα νέα μέτρα
Κινητοποιήσεις-Απεργίες
Πρόθεση ψήφου

Η πρώτη θεματική εστιάζει στο τις πταίει, κατά τους πολίτες, για την κατάσταση της οικονομίας και της χώρας. Το ερώτημα εστιάζει σε συγκεκριμένα πρόσωπα που κυβέρνησαν την χώρα από το 1974 έως σήμερα αλλά και στην ανάδειξη προτίμησης κυβέρνησης συνεργασίας. Ιδιαίτερης βαρύτητας θεματική είναι η δεύτερη αλλά και η τρίτη,

που στην συγκεκριμένη έρευνα αλληλοσυνδέονται, μέσω κοινών ερωτημάτων, σχετικά με την ανοχή των πολιτών σε νέα μέτρα λιτότητας αλλά και την πρόθεσή τους να αντιδράσουν διαμαρτυρόμενοι στους δρόμους, μέσω κινητοποιήσεων για τις αποφάσεις της κυβέρνησης. Η πρόθεση ψήφου στο τέλος της έρευνας δεν απουσιάζει και από αυτή την δημοσκόπηση θέλοντας να δείξει την πολιτική επιλογή των πολιτών, που παρά τα δυσβάσταχτα μέτρα και την αντίρρηση προς σε αυτά εξακολουθεί να αναδεικνύει ως πρώτο κόμμα το τότε κυβερνών.

→ Το *Πρώτο Θέμα*, δημοσιεύει κι αυτό τη δεύτερη εβδομάδα του Μαΐου (9/05/10) νέα δημοσκόπηση, οι θεματικές της οποίας είναι :

Κινητοποιήσεις-Απεργίες Επίρριψη ευθυνών Απαντήσεις βάσει επιλογής ιδεολογίας Κατάσταση χώρας-Πορεία οικονομίας-ΔΝΤ
--

Θα μπορούσαμε να πούμε πως τα ερωτήματα της έρευνας αυτής είναι σχετικώς συγκεχυμένα. Ωστόσο, η πρώτη θεματική εστιάζει στην μη θετική άποψη των πολιτών όσο αφορά στις κινητοποιήσεις και στην αίσθησή τους περί υποκίνησης αυτών από αριστερά κόμματα αλλά και ως αναποτελεσματικών. Η δεύτερη θεματική, που καλύπτει και το μεγαλύτερο μέρος της δημοσκόπησης, εστιάζει σε πολιτικούς αρχηγούς και στην ποσοστιαία υπογράμμιση προσωπικής ευθύνης για την κατάσταση της οικονομίας αλλά και της πορείας της χώρας. Η δημοσκόπηση δίνει κι επιμέρους ποσοτικά αποτελέσματα στα ερωτήματα βάσει επιλογής πολιτικού κόμματος, παράμετρος που κρίθηκε αρκετή ώστε να συγκροτήσει μια ξεχωριστή θεματική μιας και τα αποτελέσματα τυγχάνουν ιδιαίτερης ανάλυσης (π.χ. η πλειοψηφία των πολιτών τάσσεται κατά των απεργιών, ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ-ΝΔ, με μειοψηφία υπέρ των ψηφοφόρων αριστερών κομμάτων) ωστόσο, παρεμβάλλεται στην ανάλυση με σκοπό να μην αποκρύψει και αυτή την παράμετρο, εφόσον, εμπεριέχεται στην δημοσκόπηση). Η επόμενη θεματική εστιάζει στην αποχή των πολιτών τόσο για τον μηχανισμό του ΔΝΤ.

→ Στο δεύτερο δεκαήμερο του Μαΐου (16/05) η εφημερίδα δημοσιεύει μια ακόμη δημοσκόπηση οι θεματικές από την οποία είναι οι εξής δύο:

Αντίδραση πολιτών στα νέα μέτρα Πρόθεση ψήφου
--

Η δημοσκόπηση εστιάζει σχεδόν σε όλο το corpus της στην αντίδραση και τα αισθήματα των πολιτών στο άκουσμα των μέτρων λιτότητας. Όλα τα ερωτήματα σχετίζονται με την άποψη των πολιτών η οποία και είναι άκρως αρνητική και μόνο στο τελευταίο μέρος της γίνεται η αναφορά στην πρόθεση ψήφου. Ψήφος αδιευκρίνιστη σύμφωνα με τα ποσοτικά ευρήματα της έρευνας αν και πρώτο κόμμα παραμένει το κυβερνών.

Θεματική ανάλυση εφημερίδας η *Καθημερινή*

→ Η Καθημερινή δημοσιεύει την πρώτη της δημοσκόπηση ύστερα από τις δηλώσεις του κ. Παπανδρέου (23/04/2010) περί βοήθειας του ΔΝΤ αλλά και για τα οικονομικά μέτρα που θα παρθούν, τη δεύτερη εβδομάδα του Μαΐου (10/05/10). Η δημοσκόπηση πραγματοποιείται από την Public Issue και βάσει των ερωτημάτων της οι θεματικές κατηγορίες που προέκυψαν είναι οι εξής :

Αντίδραση πολιτών στα νέα μέτρα
Κατάσταση χώρας-Πορεία οικονομίας-ΔΝΤ
Κινητοποιήσεις-Απεργίες
Απαντήσεις βάσει επιλογής ιδεολογίας

Η πρώτη θεματική που κατέχει και τη μεγαλύτερη βαρύτητα της έρευνας αφορά τα νέα μέτρα με ερωτήματα όπως : δίκαια/άδικα, υπέρ/κατά, ποιους εξυπηρετούν, άποψη πολιτών για το ΔΝΤ. Αξίζει να σημειωθεί πως κι εδώ σε όλα τα ερωτήματα παρατίθενται ποσοστά απόψεων διαχωρισμένα σε ψηφοφόρους κομμάτων (ΠΑΣΟΚ-ΝΔ- Αριστερά κόμματα εν γένει). Οι απαντήσεις, ποσοτικά, των πολιτών δείχνουν τη δυσαρέσκεια προς τα μέτρα και την κοινωνική αδικία που επέρχεται αυτών, θεωρώντας πως η πολιτική βούληση είναι λανθασμένη, μπορώντας να ενεργήσει διαφορετικά.

Σχετικά με τη θεματική Κινητοποιήσεις-Απεργίες, τα ερωτήματα εστιάζουν στο κατά πόσο κινητοποιήσεις/απεργίες μπορούν να αποτρέψουν την εφαρμογή των μέτρων, έχοντας αρνητικά ποσοστά των πολιτών ως προς την δυναμική τους παρόλο που τις εγκρίνουν χωρίς ωστόσο, μεγάλο ποσοστό αυτών ,να προτίθεται να συμμετάσχει σε αυτές. Στο τέλος της έρευνας παρατίθενται δημογραφικά στοιχεία στις απαντήσεις που σχετίζονται με την πρόθεση συμμετοχής σε κινητοποιήσεις-απεργίες, αφήνοντας να διαφανεί πως το ενεργό μέρος του πληθυσμού, μέσης ηλικίας, ανώτερου μορφωτικού επιπέδου, με σχετική ευρωστία, επί το πλείστον μέσοι ιδιωτικοί και δημόσιοι υπάλληλοι που ψηφίζουν Αριστερά είναι οι πιο πιθανοί να συμμετάσχουν. Εύρημα ιδιαίτερος ενδιαφέρον πολιτικά, κοινωνιολογικά που συνέστησε για εμάς θεματική κατηγορία.

→ Το δεύτερο δεκαήμερο του Μαΐου (16/05/10) η Καθημερινή δημοσιεύει την επόμενη σε σειρά δημοσκόπηση της Public Issue. Βάσει των ερωτημάτων οι θεματικές κατηγορίες που προκύπτουν συνίστανται στις εξής :

Διακυβέρνηση χώρας
Πολιτικοί αρχηγοί
Πρόωρες Εκλογές
Πρόθεση ψήφου

Η δημοσκόπηση εστιάζει, και μόνον, στην πολιτική κατάσταση της χώρας. το μεγαλύτερο μέρος της έρευνας καταλαμβάνει η δεύτερη θεματική με επιμέρους ερωτήματα σχετικά με τη μορφή επικείμενης διακυβέρνησης κομμάτων, πιθανούς συνδυασμούς αυτών και

αξιολόγηση κυβέρνησης αντιπολίτευσης. Αν και δυσανεσσημένοι από τη λειτουργία της κυβέρνησης οι πολίτες εξακολουθούν να θεωρούν καταλληλότερο τον τότε πρωθυπουργό, θεωρώντας ως καλύτερη λύση αυτή της πολυκομματικής κυβέρνησης. Στη δεύτερη θεματική γίνεται αναφορά σε ερωτήματα που σχετίζονται με την δημοτικότητα των πολιτικών αρχηγών, του καταλληλότερου πρωθυπουργού.

Η τρίτη θεματική περιλαμβάνει δύο μόνο ερωτήματα, ωστόσο κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική μιας και το ερώτημα περί νέων εκλογών δημοσιεύεται για πρώτη φορά μέσω αυτής της δημοσκόπησης.

Η πρόθεση ψήφου είναι και η τελευταία θεματική της δημοσκόπησης που παρόλη την καταγραφόμενη ανησυχία των πολιτών σε σχέση με τα πολιτικά μελλούμενα της χώρας συνεχίζει να δίνει ως πρώτο κόμμα το κόμμα του ΠΑΣΟΚ.

→ Η εφημερίδα κλείνει το μήνα δημοσιεύοντας δημοσκόπηση ειδικού πολιτικού περιεχομένου, δημιουργώντας μια και μόνο θεματική:

ΝΔ – Στελέχη ΝΔ

Όλη η δημοσκόπηση απασχολείται με ερωτήματα σχετικά με τη διάσπαση της ΝΔ, την απομάκρυνση από αυτή της κ. Μπακογιάννη αλλά και αξιολόγηση των στελεχών της, επίρριψη ευθυνών στα κομματικά στελέχη. Υπήρχαν ερωτήματα που απευθύνονταν σε όλους τους ψηφοφόρους, ωστόσο μέσω της δειγματοληψίας αποτυπώνεται και μεμονωμένα η γνώμη των ψηφοφόρων της ΝΔ. Η δημοσκόπηση είναι, εν προκειμένω επίκαιρη δεδομένου της διαγραφής της κ. Μπακογιάννη αλλά και του «καλέσματος» συσπείρωσης σε κοινές απόψεις των στελεχών της Ν.Δ.

Θεματική ανάλυση εφημερίδας **Real News**

→ Η εφημερίδα δημοσιεύει τη μοναδική για τον μήνα Μάιο δημοσκόπηση (10/05/10) η οποία τείνει εφ' όλης της ύλης μιας και μέσω αυτής δημιουργούνται πολλές και ποικίλες θεματικές:

Πολιτικοί Αρχηγοί
Αξιολόγηση πολιτικών στελεχών
Επίρριψη ευθυνών
Κατάσταση χώρας-Πορεία οικονομίας-ΔΝΤ
Διαγραφές
Πρόθεση ψήφου
Πρόωρες Εκλογές
Διακυβέρνηση χώρας

Το corpus της συγκεκριμένης δημοσκοπήσης είναι αρκετά μεγάλο σε όγκο δεδομένων στοχεύοντας να ασχοληθεί και να καταγράψει την κοινή γνώμη σε όλα τα μείζονα θέματα του μήνα. Οι θεματικές της δημοσκοπήσης καταλαμβάνουν σχεδόν το ίδιο ποσοστό, αν θα το λέγαμε, «χώρου» στην έρευνα. Η σειρά, ωστόσο, με την οποία έχει γίνει η θεματική ανάλυση βασίζεται στη σειρά με την οποία η ίδια η δημοσκοπήση ιεραρχεί τα θέματα/ερωτήματά της. Άρα από την ιεράρχηση και μόνο αποδεικνύεται η «βαρύτητα» που δίνεται στο πολιτικό προσκήνιο και τις κομματικές «αναταράξεις». Οι πολίτες δεν εμπιστεύονται κανέναν, επιρρίπτουν ευθύνες σε σύσσωμο το πολιτικό σύστημα, διαφωνούν με τις διαγραφές και δεν ελπίζουν σε καλύτερο οικονομικό μέλλον της χώρας, θεωρώντας, ωστόσο, πως η κυβέρνηση θα ολοκληρώσει τη θητεία της. Η απουσία της θεματικής σχετικά με τις αντιδράσεις των πολιτών προς τα νέα μέτρα απουσιάζει από την εν λόγω ανάλυση αν και ως ποσοτικό δεδομένο αναφέρεται σε σχόλιο του ιθύνοντα της δημοσκοπικής εταιρίας. Εφόσον δεν παρουσιάζεται στην κύρια παρουσίαση της δημοσκοπήσης κρίνεται σκόπιμο μη συμπερίληψης σε θεματική δείχνοντας επίσης τη θέση που η ίδια η έρευνα της δίνει.

Θεματική ανάλυση εφημερίδας ***Τύπος της Κυριακής***

→Μια εκ των εφημερίδων που δημοσιεύουν δημοσκόπηση το πρώτο δεκαήμερο του Μαΐου (9/05/10) είναι και ο Ε.Τ. με εντολοδόχο την εταιρία δημοσκοπήσεων Pulse. Οι θεματικές κατηγορίες που προέκυψαν είναι τέσσερις :

Διαγραφές Αντίδραση πολιτών στα νέα μέτρα Επίρριψη ευθυνών Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ-ΝΔ
--

Οι διαγραφές πολιτικών στελεχών των δύο μεγάλων κομμάτων βρίσκονται σε πρώτο πλάνο και σε αυτή τη δημοσκόπηση η οποία εστιάζει στην άποψη, κυρίως, των ψηφοφόρων των δύο κομμάτων με ποσοτικό εύρημα την θετική στάση απέναντι στις διαγραφές και την μη αποδοχή των μέτρων από τον κ. Σαμαρά, των ψηφοφόρων του. Αρνητική η στάση των ψηφοφόρων του κυβερνώντος κόμματος τόσο για τις διαγραφές όσο και για τα νέα μέτρα. Η αρνητική άποψη της κοινής γνώμης για τα μέτρα υπογραμμίζεται βάσει των ποσοστών για άδικα μέτρα και επηρεασμού από αυτά όλης της κοινωνίας, με επίρριψη ευθυνών στην κυβέρνηση και στον πρωθυπουργό.

Θεματική ανάλυση εφημερίδας **Το Έθνος**

→ Το δεύτερο δεκαήμερο του Μαΐου (16/05/10) η εφημερίδα μέσω της εταιρίας δημοσκοπήσεων Marc δημοσιεύει τη μοναδική γι αυτό το μήνα δημοσκόπηση, από τη μελέτη της οποίας προέκυψαν οι θεματικές :

Διακυβέρνηση χώρας Αξιολόγηση πολιτικών στελεχών

Άλλη μια δημοσκόπηση που εστιάζει στο πολιτικό προσκήνιο απουσία κοινωνικών αντιδράσεων. Τα ερωτήματα στρέφονται γύρω από τη συζήτηση περί ανασχηματισμού αλλά και αξιολόγησης των πολιτικών κυβερνητικών στελεχών.

Θεματική ανάλυση εφημερίδας **Το Παρόν**

→ Η τελευταία προς θεματική ανάλυση εφημερίδα μέσω της Rass δημοσιεύει δημοσκόπηση για τον μήνα Μάιο (23/05/10) με θεματικές :

Κατάσταση χώρας-Πορεία οικονομίας-ΔΝΤ Επίρριψη ευθυνών Πολιτικοί Αρχηγοί
--

Μέσω των ερωτημάτων δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις επιλογές των πολιτικών αρχηγών, την άποψη των πολιτών για τη στάση και τις αποφάσεις τους, υπογραμμίζοντας την έλλειψη εμπιστοσύνης προς το πολιτικό σύστημα, την διακυβέρνηση της χώρας από το ΔΝΤ και από επιχειρηματικά συμφέροντα. Σκιαγραφείται η γενικότερη απογοήτευση των πολιτών τόσο για το μέλλον της χώρας όσο και για τους πολιτικούς αυτής.

4.2. Ερμηνευτική ανάλυση των θεματικών σε εφημερίδες/δημοσκοπήσεις⁴³

Αρχικά, επιχειρείται ο σχολιασμός εκ μέρους μας επί του συνόλου των δημοσκοπήσεων. Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με τις θεματικές που δημιουργήσαμε σημειώνεται πως οι θεματικές, που καταλαμβάνουν την πρώτη θέση επί του συνόλου των εφημερίδων, είναι η «Αντίδραση των πολιτών στα νέα μέτρα», «Κινητοποιήσεις- Απεργίες», «Πρόθεση Ψήφου» και «Κατάσταση χώρας-Πορεία οικονομίας-ΔΝΤ». Την δεύτερη θέση καταλαμβάνουν η «Επίρριψη ευθυνών», «Πολιτικοί Αρχηγοί», «Διακυβέρνηση», «Αξιολόγηση πολιτικών στελεχών ΠΑΣΟΚ», ενώ στην τρίτη θεματική θέση είναι οι «Πρόωρες Εκλογές», «Απαντήσεις βάσει πολιτικής ιδεολογίας» και «Διαγραφές». Στην τελευταία θέση των θεματικών βρίσκονται οι «Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ-ΝΔ» και «ΝΔ-Στελέχη ΝΔ».

Πρώτη Θέση : « «Αντίδραση των πολιτών στα νέα μέτρα», «Κινητοποιήσεις-Απεργίες», «Πρόθεση Ψήφου» και «Κατάσταση χώρας- Πορεία Οικονομίας-ΔΝΤ»

Η θεματική της **«αντίδρασης των πολιτών στα νέα μέτρα»** βρίσκεται σε *Βήμα, Πρώτο Θέμα, Καθημερινή, Έθνος*, ενώ απουσιάζει από τις υπολειπόμενες. Επίσης, η αντίδραση των πολιτών στην ανακοίνωση των μέτρων δεν θα μπορούσε να κατέχει άλλη θέση πλην της πρώτης. Οι τρεις μεγάλης εμβέλειας εφημερίδες οι οποίες και κατέχουν μια βαρύνουσα σημασίας θέση στον ελληνικό Τύπο δημοσιεύουν μέσω των δημοσκοπήσεων την αντίδραση των πολιτών θέλοντας να υπογραμμίσουν όχι μόνο το κοινωνικό τους προφίλ αλλά και τη θέση τους ως εφημερίδες που απευθύνονται, και αυτό επιζητούν, σε ένα ευρύ αναγνωστικό κοινό. Ας μην ξεχνάμε πως η Καθημερινή θεωρείται, σήμερα, μία εκ των εγκυρότερων και «ειλικρινών» εφημερίδων της χώρας, στην πρώτη θέση πωλήσεων ημερήσιου, μάλιστα, Τύπου, το Έθνος απευθύνεται, όπως δηλώνεται και από το ίδιο, στο ευρύ λαϊκό κοινό ενώ το Βήμα, αν και φημίζεται για την καθεστηκυία τάξη στην οποία απευθύνεται, ωστόσο κατέχει και τίτλο εγκυρότητας και της πολυσυλλεκτικότητας δημοσιογραφικών προσώπων και θεματικών, γεγονός που δικαιολογεί την κοινωνική της προσέγγιση. Δεν είναι τυχαίο, βέβαια, πως ενώ οι τρεις αυτές εφημερίδες «ποντάρουν» στον κοινωνικό τους χαρακτήρα και την ευρύτητα αναγνωστών τους, παραλείπουν(!) πλήρως τη θεματική της επίρριψης ευθυνών.

Οι εφημερίδες στις οποίες εντοπίστηκαν ερωτήματα για τη δημιουργία της θεματικής **«Κινητοποιήσεις-Απεργίες»** είναι : *Καθημερινή, Βήμα, Πρώτο Θέμα*. Αν και μόλις τρεις εφημερίδες, διαφορετικές μεταξύ τους, δημιουργούν την θεματική αυτή είναι άξιο σχολιασμού το πώς διαφοροποιούνται «εσωτερικά», δηλαδή μέσω των αποτελεσμάτων των δημοσκοπήσεών τους. Για παράδειγμα, τα ποσοτικά αποτελέσματα της κοινής γνώμης

⁴³ Βλ.Γραφήματα : .Α. 1^ο ΜΝΗΜΟΝΙΟ-Γράφημα Ι,ΙΙ,ΙΙΙ., σελ.118-121

για την δημοσκοπήσης της Καθημερινής δείχνουν πως οι πολίτες εγκρίνουν τις κινητοποιήσεις (68%), υπογραμμίζεται ωστόσο πως η πλειονότητα αυτών δεν προτίθεται να συμμετέχει σε κινητοποιήσεις(60%) και πιστεύει πως οι απεργίες δεν θα έχουν κανένα αποτέλεσμα σε ότι αφορά την αλλαγή πολιτικής/κυβερνητικής πλεύσης (79%). Κατά τον ίδιο τρόπο, η δημοσκόπηση του *Πρώτου Θέματος* δείχνει πως το 51% είναι έτοιμο να κατέβει στους δρόμους και δεν συμφωνεί με τις προπηλακίσεις(73%) .Επόμενη δημοσκόπηση του *Πρώτο Θέματος* (9/05), δείχνει πως η κοινή γνώμη θεωρεί τις κινητοποιήσεις άσκοπες (74%) και πως οι απεργίες θα πρέπει να περιοριστούν (64%). Κατά το Βήμα η κοινή γνώμη πιστεύει στ 53% πως οι κινητοποιήσεις δεν πρέπει να σταματήσουν, ωστόσο, ένα υπόλοιπο 44% θεωρεί πως πρέπει να σταματήσουν ενώ το 63% θεωρεί πως οι κινητοποιήσεις δεν μπορούν να αποτρέψουν την εφαρμογή των νέων μέτρων.

Βήμα, Πρώτο Θέμα και Real News ασχολήθηκαν με την **πρόθεση ψήφου**. Το *Πρώτο Θέμα* (2/05) μόλις στην πρώτη του δημοσκόπηση σπεύδει να δημοσιεύσει την «*διατήρηση της πρωτιάς*» του ΠΑΣΟΚ (9,2 ποσοστιαίες μονάδες) , όπως χαρακτηριστικά αναφέρει. Στις 16/05 σε άλλη του δημοσκόπηση πρώτο κόμμα τοποθετεί την αδιευκρίνιστη ψήφο, ωστόσο, αναφέρει ως πρώτο το ΠΑΣΟΚ με μείωση της διαφοράς του από το δεύτερο ΝΔ σε 4 ποσοστιαίες μονάδες. Και η *Real News* (9/05) ενδιαφέρεται για την πρόθεση ψήφου δίνοντας πρωτιά στην αδιευκρίνιστη ψήφο, με πρώτο κόμμα το ΠΑΣΟΚ έχοντας διαφορά από τη ΝΔ σε 9 ποσοστιαίες μονάδες. Τέλος, το *Βήμα* (1/05) δείχνει ως πρώτο κόμμα το ΠΑΣΟΚ με διαφορά 10 ποσοστιαίων μονάδων. Αν και δεν θα μπορούσαμε να συγκρίνουμε την ακρίβεια στα ποσοστά πρόθεση ψήφου εφόσον πραγματοποιούνται με διαφορά εβδομάδας, ωστόσο φαίνεται πως οι δύο πρώτες δημοσκοπήσεις *Πρώτου Θέματος* και *Βήματος* συνάδουν. Το άξιο σχολιασμού εδώ δεν είναι η ταύτιση στα ποσοστά πρόθεσης ψήφου αλλά το έντονο ενδιαφέρον των εν λόγω εφημερίδων, μόλις λίγες ημέρες μετά την ανακοίνωση Παπανδρέου για το ΔΝΤ και τα οικονομικά μέτρα, στο τι θα ψηφίσει ο κόσμος. Θεματική που οι λουπές, προς εξέταση, εφημερίδες παραλείπουν να συμπεριλάβουν στις δημοσκοπήσεις τους (ας μην ξεχνάμε πως οι δημοσκοπήσεις αυτές δεν δίνονται τυχαία από τις εταιρίες αλλά κατόπιν παραγγελίας τους από τις εφημερίδες).

Η θεματική «**Κατάσταση χώρας-Πορεία Οικονομίας-ΔΝΤ**» απασχόλησε τις εφημερίδες : *Καθημερινή, Βήμα, Πρώτο Θέμα και Real News*. Σε αυτή τη θεματική, θα μιλήσουμε επί του συνόλου των συγκεκριμένων δημοσκοπήσεων κι αυτό διότι όλες εστιάζουν εν γένει, στη γνώμη των πολιτών σε ότι αφορά το πώς κρίνουν την κατάσταση, πως βλέπουν μελλοντικά την οικονομία της χώρας, λύσεις βελτίωσης, χρόνος βελτίωσης, σημάδια ανάκαμψης ή μη, ποια οδήγησαν σε αυτή την πορεία την οικονομία κτλ. Χαρακτηριστικό, ωστόσο, το εύρημα πως όλες οι δημοσκοπήσεις θέτουν διλήμματα που αφορούν την οικονομία, πχ. Χρεοκοπία ή νέα μέτρα, ΔΝΤ ή χρεοκοπία κτλ. Υπό αυτά τα διλήμματα μπορούμε να φανταστούν πως το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων είναι υπέρ...ώστε να μην...

Δεύτερη Θέση : Επίρριψη ευθυνών», «Πολιτικοί Αρχηγοί», «Διακυβέρνηση χώρας», «Αξιολόγηση πολιτικών στελεχών»

Οι θεματικές της πρώτης θέσης δικαιολογούν την θέση τους αν σκεφτεί κανείς πως «**η επίρριψη ευθυνών**» δημιουργείται από παρόμοια ερωτήματα του ποιος οδήγησε τη χώρα στο σημείο του να ζητήσει τη βοήθεια του ΔΝΤ, ποιος πρέπει να δώσει λόγο για τις πολιτικές του παρελθόντος και τις παροντικές. Οι εφημερίδες *Πρώτο Θέμα*, *Real News*, *Παρόν* και *Ε.Τ.* είναι που έχουν την θεματική της επίρριψης ευθυνών. Εφημερίδες που δεν θα λέγαμε πως ανήκουν στην αφρόκρεμα των εξολοκλήρου πολιτικών εφημερίδων. Η απουσία της θεματικής εντοπίζεται στην *Καθημερινή*, το *Βήμα*, το *Έθνος*. Η δημοσκόπηση του Τύπου της Κυριακής(9/05) δείχνει πως οι 6 στους 10 πολίτες πιστεύουν πως για την σημερινή οικονομική κατάσταση ευθύνεται η κυβέρνηση, με υποερώτημα σε ψηφοφόρους το ΠΑΣΟΚ που αποδίδουν την ευθύνη σε ποσοστό 72%! Σε παρεμφερή ερώτηση σχετικά με ευθύνες ,αλλά στραμμένη προς τον επιχειρηματικό κόσμο το Παρόν (23/05) δείχνει πως οι επιχειρηματίες είναι συνένοχοι με την κυβέρνηση (73%) για την οικονομική κατάσταση στη χώρα. Η *Real News*, μέσω γενικευμένου ερωτήματος, αποτυπώνει το υπερμέγεθες ποσοστό ευθύνης του 98% στον πολιτικό κόσμο αλλά και το 82% στους συνδικαλιστές. Η δημοσκόπηση του Πρώτου Θέματος (2/05) γίνεται πιο εξειδικευμένη σε ότι αφορά τις ευθύνες υποβάλλοντας το ερώτημα πολιτικής ευθύνης πρωθυπουργών από το 1974 έως σήμερα. Μέσω αυτού του ερωτήματος κύριος υπεύθυνος βγαίνει ο κ. Καραμανλής και αμέσως επόμενος ο κ. Παπανδρέου.

Καθημερινή, *Παρόν* και *Real News* και *Πρώτο Θέμα* είναι οι τέσσερις εφημερίδες από τις οποίες δημιουργήθηκε η θεματική των «**πολιτικών αρχηγών**» και πιο συγκεκριμένα, εννοούμε την αξιολόγηση αυτών. Μέσω σχετικών ερωτημάτων όπως αυτό του καταλληλότερου πρωθυπουργού αλλά και της πολιτικής δράσης των πολιτικών αρχηγών, οι δημοσκοπήσεις σε αυτές τις εφημερίδες ζητούν την αξιολόγηση των πολιτικών αρχηγών από τους πολίτες. Η *Real News* «δείχνει» ως καταλληλότερο πρωθυπουργό τον κ. Παπανδρέου(37%). Σε ότι αφορά τη δημοτικότητα των πολιτικών αρχηγών, το μεγαλύτερο ποσοστό αρνητικής κρίσης το λαμβάνει η κ. Παπαρήγα, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό θετικής κρίσης ο κ. Παπανδρέου. Τα αποτελέσματα της *Καθημερινής* συμβαδίζουν με αυτά της *Real News* σχετικά με την αξιολόγηση πολιτικών αρχηγών αλλά και για τον καταλληλότερο πρωθυπουργό. Τα ίδια περίπου αποτελέσματα δημοσιεύει και το *Πρώτο Θέμα* στο ερώτημα της δημοτικότητας. Το Παρόν εστιάζει στους δύο πολιτικούς αρχηγούς Σαμαρά και Παπανδρέου, μέσω διαφορετικά εκφρασμένων ερωτημάτων που, ωστόσο, ως αποτέλεσμα έχουν την μη εμπιστοσύνη των πολιτών στο πρόσωπο του κ. Παπανδρέου πως θα κυβερνήσει σωστά και θα βγάλει τη χώρα από την οικονομική κρίση αλλά κι για την άποψή του σχετικά με τον νέο, τότε, αρχηγό της ΝΔ (μόλις 6 μήνες) κ. Σαμαρά.

Οι εφημερίδες *Έθνος*, *Καθημερινή* και *Real News* ασχολούνται με τη θεματική της «**Διακυβέρνησης**». Η θεματική αυτή εμπεριέχει ερωτήματα πιο εστιάζουν σε ποσοστά καταλληλότητας του κάθε κόμματος να κυβερνήσει, αξιολόγησης κυβέρνησης/αντιπολίτευσης, πολυκομματική κυβέρνηση και ποιες οι πιθανές μορφές/συνδυασμοί διακυβέρνησης κτλ. Αν και στην τέταρτη θέση στις θεματικές , η συγκεκριμένη κρίνεται σημαντική αναφοράς αν σκεφτούμε πως την περίοδο εκείνοι τόσο από κυβερνητικούς κύκλους όσο και από τα ΜΜΕ γίνεται λόγος για πολυκομματική

κυβέρνηση. Βεβαία τα ερωτήματα της κάθε δημοσκόπησης συγκεκριμενοποιούνται και διαφοροποιούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να εστιάζουν σε ειδικά σκέλη των ερωτήσεων. Η *Real News* υπογραμμίζει την ανάγκη ανασχηματισμού μέσα στην κυβέρνηση (53%), ενώ η *Καθημερινή* δείχνει ως προτιμότερες για τους πολίτες είτε μια κυβέρνηση συνεργασίας ΠΑΣΟΚ-ΝΔ (15%) είτε μια οικουμενική κυβέρνηση (15%). Για την συγκεκριμένη θεματική διαφαίνεται πως η *Real News* επιλέγει να εστιάσει στον ανασχηματισμό της ήδη υπάρχουσας κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ ενώ η *Καθημερινή*, κάνοντας ένα βήμα πιο πέρα, υπογραμμίζει την ανάγκη αλλαγής κυβέρνησης(είτε πλήρους είτε μέσω συγκυβέρνησης). Σε γενικές γραμμές πάντες όλες υπογραμμίζουν την θέληση των πολιτών για κυβέρνηση συμμετοχής πολλών κομμάτων.

Πολύ σημαντική η θέση που καταλαμβάνει η θεματική **«Αξιολόγηση πολιτικών στελεχών ΠΑΣΟΚ»**, ωστόσο, δικαιολογημένη αν συνδυαστεί με την επίρριψη ευθυνών που δίνουν οι πολίτες στο πολιτικό σύστημα και στην τότε κυβέρνηση. Αξιοσημείωτη, βέβαια, και η απουσία αυτής της θεματικής από τις λοιπές εφημερίδες *Έθνος*(16/05), *Βήμα*(16/5) και *Real News*(9/05) μέσω ευθέων ερωτημάτων στις δημοσκοπήσεις, ζητούν την αξιολόγηση συγκεκριμένων πολιτικών στελεχών από τους πολίτες. Η *Real News* μέσω δύο ερωτημάτων εστιάζει στην δημοτικότητα των υπουργικών στελεχών του ΠΑΣΟΚ αλλά και στην πιθανή απομάκρυνση εκείνων που οι πολίτες θεωρούν συνυπεύθυνους για την κατάσταση της χώρας. Και το *Έθνος* ζητά την αξιολόγηση σχεδόν όλων των γνωστών/υπουργικών στελεχών του ΠΑΣΟΚ, υποδεικνύοντας πως οι χαμηλότερου ποσοστού δημοτικότητας «κινδυνεύουν» να αποχωρήσουν από υπουργεία. Μέσω σχολίων επεξηγεί, συνοπτικά, τη θέση και το «έργο» καθενός εκ των στελεχών. Τα ίδια σχεδόν πρόσωπα αξιολογούνται και μέσω ερωτήματος της δημοσκόπησης του *Βήματος*.

Τρίτη Θέση : «Πρόωρες Εκλογές», «Απαντήσεις βάσει πολιτικής ιδεολογίας» και «Διαγραφές».

Real News (9/05) και *Καθημερινή* (16/05) είναι οι μόνες που αναφέρονται σε **«Πρόωρες εκλογές»**. Οι υπόλοιπες δημοσκοπήσεις ενέχουν το ζήτημα, όταν αναφέρονται σε ευθύνες κυβέρνησης, ανασχηματισμό κτλ. Αλλά ως θεματική δεν υπάρχει ξεκάθαρα. Αλλά και σε αυτές τις δύο δημοσκοπήσεις το ερώτημα έχει να κάνει με την «μακροζωία» ή μη της κυβέρνησης. Παρά τη χρονική απόσταση μίας εβδομάδας τα ποσοτικά ευρήματα είναι σχεδόν ίδια, 66% και 61% αντίστοιχα, θεωρούν ότι η κυβέρνηση θα εξαντλήσει την τετραετία.

Το *Πρώτο Θέμα* και η *Καθημερινή* είναι οι δύο εφημερίδες που στον μήνα Μάιο εστίασαν **«Απαντήσεις βάσει πολιτικής ιδεολογίας»**, δηλαδή σε απαντήσεις που απευθύνονται σε ψηφοφόρους συγκεκριμένων κομμάτων και όχι στο σύνολο της κοινής γνώμης. Το *Πρώτο Θέμα*(9/05) με αναφερόμενο ερώτημα του αν «είστε υπέρ του προγράμματος διάσωσης» δημοσιεύει το ποσοστό 42% των ψηφοφόρων ΝΔ, 28% των ψηφοφόρων ΚΚΕ. Σε ερώτημα για τον περιορισμό των απεργιών το 75% των ψηφοφόρων ΝΔ να συντάσσεται υπέρ και του ΚΚΕ 30%. 52% της ΝΔ τάσσεται υπέρ της αναγκαιότητας των νέων μέτρων ενώ το 22% για ΚΚΕ. Ύστερα από αυτά τα αποτελέσματα, το δημοσιογραφικό σχόλιο που παρεμβάλλεται

αναφέρει πως «τα κόμματα της Αριστεράς (ΚΚΕ και ΣΥΡΙΖΑ) θα επιμείνουν σε μια σκληρή γραμμή. Η Ν.Δ. εμφανίστηκε με διάθεση να υπερασπιστεί την κοινωνική γαλήνη». Σχετικά με τη δημοσκόπηση της Καθημερινής(10/05) οι ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ(47%), ΝΔ(64%) και Αριστεράς, εν γένει,(75%) θεωρούν πως τα νέα μέτρα είναι δεν είναι «μονόδρομος» αλλά υπάρχουν κι άλλες λύσεις. Η δημοσκόπηση συνεχίζει με ερώτημα «ποιόν εξυπηρετούν τα νέα μέτρα» και παίρνει απάντηση ξανά από τις τρεις κατηγορίες ψηφοφόρων σε ποσοστά υψηλά που υποστηρίζουν πως εξυπηρετούν τα μεγάλα-λίγα συμφέροντα. Σε τελευταίο ερώτημα με διαχωρισμό ψηφοφόρων ζητείται η γνώμη για τον κ. Σαμαρά με μεγάλα ποσοστά αρνητικής άποψης για ψηφοφόρους ΠΑΣΟΚ και Αριστεράς ενώ λιγότερο αρνητικών (30%) αυτών της ΝΔ.

Τέταρτη θέση : «Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ-ΝΔ» και «ΝΔ-Στελέχη ΝΔ»

Ο *Τύπος της Κυριακής* (9/05) με τη δημοσκόπηση του αναφέρει αποτελέσματα ερωτήσεων που απευθύνονται συγκεκριμένα τους **«ψηφοφόρους ΠΑΣΟΚ-ΝΔ»** κι αυτό διότι αναφέρεται στις διαγραφές βουλευτών ΠΑΣΟΚ και ΝΔ αλλά και στις πολιτικές αποφάσεις που πήραν τα δυο μεγάλα κόμματα (ψήφιση ή μη των νέων μέτρων).

Η δημοσκόπηση της *Καθημερινής*(30/05) έχει ως μοναδική θεματική **«ΝΔ-Στελέχη ΝΔ»** διότι όλη η έρευνα έχει γίνει με θέμα της τη ΝΔ, τις διαγραφές των βουλευτών, την αποπομπή της κ. Μπακογιάννη, τις πολιτικές αποφάσεις και τη στάση που κρατά το κόμμα τη δεδομένη περίοδο, για τη δημοτικότητα του νέου αρχηγού της κ. Σαμαρά αλλά και λοιπών στελεχών. Και οι δύο εφημερίδες εστιάζουν στα δύο μεγάλα κόμματα, με τον *Ε.Τ.* να απευθύνεται στη γνώμη των ψηφοφόρων ενώ η *Καθημερινή* να ζητά τη γνώμη όλων των πολιτών.

4.3.Ερμηνευτική προσέγγιση εξεταζόμενου Τύπου⁴⁴

Πρώτο Θέμα^{45 46}

Η πρώτη, σε συχνότητα, θεματική της εφημερίδας κατά τις τρεις δημοσκοπήσεις που δημοσίευσε, ήταν οι *«Κινητοποιήσεις- Απεργίες»*. Το εύρημα αυτό της θεματικής ανάλυσης σε έναν πρώτο βαθμό , δείχνει τη βαρύτητα που η εφημερίδα δείχνει σε ότι αφορά τις κοινωνικές αντιδράσεις και διαμαρτυρίες των πολιτών για τα νέα μέτρα. Ωστόσο, η

⁴⁴ Βλ. Παραρτήματα: ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ Ι (1^ο Μνημόνιο), σελ.115

⁴⁵ <http://www.protothema.gr/files/1/kyriakatikoPDF/2010/272soma.pdf>,
<http://www.protothema.gr/files/1/kyriakatikoPDF/2010/272soma.pdf>,
<http://www.eklogika.gr/uploads/files/Dimoskopiseis/ALCOPrwtoThema16-5.pdf>,

⁴⁶ Βλ. Παραρτήματα :Δημοσκοπήσεις 1^{ου} Μνημονίου, Πρώτο Θέμα (2-05-2010),σελ.127

ερμηνευτική της θεματικής, συνυφασμένη με τα όσα έχουν προηγηθεί σε θεωρητικό επίπεδο περί δημιουργίας ερωτημάτων στις δημοσκοπήσεις, προσδίδει στην ανάλυση το εξής σημαντικό στοιχείο. Η εφημερίδα μπορεί να «ενδιαφέρεται για τις «Κινητοποιήσεις-Απεργίες» αλλά τα ερωτήματα και σαφώς οι «κατευθυνόμενες» επιλογές απαντήσεων της έρευνας διαμορφώνουν ένα ποσοτικό αποτέλεσμα ως άποψη της κοινής γνώμης που μας λέει πως οι πολίτες δεν θεωρούν πως οι κινητοποιήσεις θα έχουν κάποιο αποτέλεσμα, στην τελική μπορεί να δημιουργήσουν ρήγμα στην ευρυθμία(!) του πολιτικού συστήματος και του κράτους που παλεύει(!) να μείνει στη ζώνη του ευρώ. Εν γένει, η εφημερίδα προσπαθεί και επιζητά να μην αναφερθεί στον κοινωνικό αντίκτυπο στοχεύοντας το θυμικό των πολιτών πχ. οργή, θυμό, απόγνωση είναι λέξεις που χρησιμοποιούνται, περισσότερο ως «αναγκαίο κακό» εστιάζοντας κυρίως (μέσω των ερωτημάτων της δημοσκόπησης) στον αντίκτυπο που τυχόν θα έχει η αρνητική αντίδραση στα νέα οικονομικά μέτρα προβάλλοντας αυτά ως «αναγκαίο κακό» μεν που καλό θα κάνει δε στην χώρα. Το ενδιαφέρον για τα πολιτικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ εν πρώτοις λειτουργεί ως αντικειμενικός δείκτης κριτικής σε όσους ευθύνονται για την κατάσταση της χώρας, η επιμονή όμως στην δημοσίευση ερωτημάτων που αφορούν την πρόθεση ψήφου και την αξιολόγηση συγκεκριμένων προσώπων σε δεδομένη χρονική στιγμή θα πρέπει ίσως να υποψιάζεται για κάτι πιο βαθύ και «μακροπρόθεσμο». Όπως στην κατάδειξη του πρώτου κόμματος «ΠΑΣΟΚ» που τίθεται σε κριτική και «προσδοκά κάθαρση» στο βαθμό που του αναλογεί βεβαίως καθώς «1,4% μόνο βλέπει ευθύνες στον Γιώργο».

Καθημερινή^{47 48}

Η Καθημερινή τον μήνα Μάιο έχει προσπαθήσει να εστιάσει, μέσω των τριών δημοσκοπήσεων που δημοσιεύει, σε συγκεκριμένες θεματικές ενότητες, που θα λέγαμε πως ικανοποιούν το ενδιαφέρον του αναγνωστικού της κοινού(φιλελεύθερων αστικών κοινωνικών στρωμάτων). Ναι μεν θα αναφερθεί κι εκείνη στον κοινωνικό αντίκτυπο των νέων οικονομικών μέτρων ωστόσο θα προτιμήσει να εστιάσει σε πιο μακροπρόθεσμες επιπτώσεις, θετικές ή αρνητικές, που αυτά μπορεί να φέρουν, τόσο στο αμιγώς οικονομικό επίπεδο «Κατάσταση- Πορεία Οικονομίας-ΔΝΤ» όσο και στο πολιτικό σύστημα «Πολιτικοί Αρχηγοί» και «Διακυβέρνηση».

⁴⁷ <http://www.kathimerini.gr/392863/article/epikairothta/politikh/xamhlh-h-koinwnikh-yposthri3h-twn-metrwn>

<http://www.kathimerini.gr/393471/article/epikairothta/politikh/8eloy-n-kyvernhsis-synergasias>

⁴⁸ Βλ. Παραρτήματα :Δημοσκοπήσεις 1^{ου} Μνημονίου, Καθημερινή (10-05-2010), (16-05-2010), (30-05-2010), σελ.128-134

Ως μία από τις εφημερίδες με τον μεγαλύτερο αριθμό πωλήσεων που προσπαθεί να απευθυνθεί σε ένα ευρύ αναγνωστικό κοινό, έτσι αποτυπώνεται και μέσω της δημοσιευμένης δημοσκόπησης της. Προσπαθεί να καλύψει όσο το δυνατό το μεγαλύτερο φάσμα ερωτημάτων ποικίλων θεματικών. Μέσω της κλασικής ανάλυσης είδαμε πως συμπεριλαμβάνει σχεδόν όλες τις θεματικές! Η ευρύτητα που επιδιώκει αποτυπώνεται και στην ουδετερότητα και ποικιλομορφία των ερωτημάτων, πολιτικού, κοινωνικού, οικονομικού χαρακτήρα, αποφεύγοντας να εστιάσει σε συγκεκριμένα ζητήματα, ακόμη και να καθοδηγήσει. Βέβαια, απευθυνόμενη κι αυτή επί το πλείστον σε λαϊκά και μικρομεσαία στρώματα προσεγγίζει τον κοινωνικό αντίκτυπο των νέων μέτρων εστιάζοντας στο θυμικό των πολιτών («τα κυρίαρχα συναισθήματα είναι «απογοήτευση» (43,5%), «οργή» (40,8%) και «ντροπή» (34,1%), ενώ μειώνεται η θετική διάθεση για θυσίες, από το 59% του Φεβρουαρίου, στο 31,1% σήμερα»)

Έθνος^{51 52}

Η εφημερίδα με μια δημοσκόπηση για τον Μάιο επιχειρεί να εστιάσει κυρίως στην «Αντίδραση των πολιτών στα νέα μέτρα» όπου ορθά θα λέγαμε χαρακτηρίζει την κοινή γνώμη διχασμένη και «μουδιασμένη» από την ανακοίνωση των μέτρων και την έλευση του ΔΝΤ, αλλά και στην παρούσα κυβέρνηση «Αξιολόγηση κυβερνητικών στελεχών ΠΑΣΟΚ». Αν και τοποθετούμενο στον κεντρο-αριστερό χώρο και απευθυνόμενο στο ευρύ λαϊκό κοινό στην παρούσα χρονική στιγμή επιλέγει την ουδετερότητα σε ότι αφορά την εκφορά άποψης, μέσω της δημοσκόπησης.

Τύπος της Κυριακής^{53 54}

Ως μια αμιγώς, θα λέγαμε πολιτική εφημερίδα, ο Ελεύθερος Τύπος προτιμά να εστιάσει, «παραδοσιακά», στο πολιτικό σκέλος και αντίκτυπο των πρώτων οικονομικών μέτρων «Διαγραφές» αλλά και στην «Επίρριψη ευθυνών». Ασχολείται με τα δύο μεγάλα κόμματα, ΠΑΣΟΚ-ΝΔ, εστιάζοντας όπως ένια «φυσικό» στον εσωτερικό διχασμό ΝΔ περί διαγραφών – Μπακογιάννη, σχολιάζοντας τον αρνητικό αντίκτυπο που θα έχουν τα οικονομικά μέτρα στο πολιτικό σύστημα και στα πολιτικά κόμματα. Ο κομματικός χαρακτήρας της εφημερίδας δεν αφήνει μεγάλα περιθώρια θεματικών ελιγμών αν και από τον μήνα Μάιο δεν έχει φανεί ιδιαίτερα η «καθοδήγηση» του αναγνωστικού του κοινού.

⁴⁹ http://www.eklogika.gr/uploads/files/Dimoskopiseis/RealnewsMRB_9-5-2010.pdf

⁵⁰ Βλ. Παραρτήματα :Δημοσκοπήσεις 1^{ου} Μνημονίου, Real News (9-05-2010), σελ.135

⁵¹ <http://www.eklogika.gr/uploads/files/Dimoskopiseis/EthnosMarc16-5.pdf>

⁵² Βλ. Παραρτήματα :Δημοσκοπήσεις 1^{ου} Μνημονίου, Έθνος (16-05-2010), σελ.136

⁵³ <http://www.eklogika.gr/uploads/files/Dimoskopiseis/TyposTisKyriakis-Pulse9-5-2010.pdf>

⁵⁴ Βλ. Παραρτήματα :Δημοσκοπήσεις 1^{ου} Μνημονίου, Τύπος της Κυριακής (9-05-2010), σελ. 135

Η εφημερίδα επιλέγει να εστιάσει στην «Κατάσταση- Πορεία Οικονομίας-ΔΝΤ», αναγνωρίζοντας πως η δημοσκοπήση δεν θέτει ερωτήσεις-διλήμματα όπως π.χ. Πρώτο Θέμα, Έθνος, Βήμα αλλά επιχειρεί μία εμβάθυνση μέσω υπό-ερωτημάτων και μακροσκελών ερωτημάτων ώστε να αποτυπώσει τη γνώμη των πολιτών, όπως θεωρεί όσο πιο πληρέστερα και αντικειμενικά. «Στέκεται» κυρίως στο οικονομικό σκέλος «υποβιβάζοντας» θεματικές κοινωνικού και πολιτικού περιεχομένου με μόνη εξαίρεση τη «Επίρριψη ευθυνών» μικρής ωστόσο έκτασης σε σχέση με τις λοιπές εφημερίδες. Η εφημερίδα, μέσω διεύθυνσης κ. Κουρή, προσπαθεί, ίσως, να λειτουργήσει και να «κερδίσει» αναγνωστικό κοινό της τότε Αυριανής αποσκοπώντας στην «ουδετερότητα του δημόσιου κατήγορου»

Μέσω της δημοσκοπήσης η εφημερίδα δείχνει η πλέον «ξεκάθαρη» σε ότι αφορά την άποψη που εκφράζει εν αντιθέσει με τις υπόλοιπες που έμμεσα προσπαθούν να «αποτυπώσουν» αντικειμενικά στοιχεία». Κατά το Βήμα οι πολίτες αν και οργισμένοι/αγανακτισμένοι (δεν θα μπορούσε και να αποκρύψει το πασιφανές) υποστηρίζουν τα νέα μέτρα ώστε να «σωθεί» η χώρα ακόμη και μέσω περικοπής μισθών αλλά κι συμφωνεί με τις κινητοποιήσεις παρόλο που δεν θεωρεί πως θα αποφέρουν κάποιο αποτέλεσμα ως άσκηση πίεση στην κυβέρνηση. Προτιμούν μια κυβέρνηση συναίνεσης για το «κοινό καλό». Τα ερωτήματα της έρευνας τίθενται με τέτοιο τρόπο που η κοινή γνώμη καλείται να επιλέξει μεταξύ «Σκύλας και Χάρυβδης» ώστε να βγει από τα «στενά» της οικονομικής κρίσης. Κατά τη γνώμη μας, μέσω μιας μακροπρόθεσμης και πιο «καχύποπτης» ματιάς η εφημερίδα υποκύπτει στο σοβαρό ατόπημα της «κοινωνικής αλληλοκατηγορίας» όταν δημοσιεύει ερωτήματα multiple choice τύπου «ποιανού ο μισθός προτιμάτε να κοπεί» ώστε να σωθεί η χώρα ή ποιος ευθύνεται περισσότερο διεθνή διαπλεκόμενα ή εγχώριο Δημόσιο, εισάγοντας την Αόρατη απειλή ενώ αποφεύγει να αναφερθεί διεξοδικότερα στο πολιτικό σύστημα και τις ευθύνες αυτού!

⁵⁵ <http://www.eklogika.gr/uploads/files/Dimoskopiseis/Rass-Paron23-5.pdf>

⁵⁶ Βλ. Παραρτήματα :Δημοσκοπήσεις 1^{ου} Μνημονίου, Παρόν (23-05-2010), σελ. 135

⁵⁷ <http://www.eklogika.gr/uploads/files/Dimoskopiseis/ToVimaKapaResearch1-5-2010.pdf>

⁵⁸ Βλ. Παραρτήματα :Δημοσκοπήσεις 1^{ου} Μνημονίου, Βήμα (1-05-2010), (9-05-2010), σελ.126

4.4. Συμπεράσματα θεματικής ανάλυσης εξεταζόμενων εφημερίδων 1^{ου} Μνημονίου

Μέσω της θεματικής ανάλυσης αλλά και τηςερμηνευτικής προσέγγισης των θεματικών που δημιουργήθηκαν από το εξεταζόμενο corpus διαπιστώθηκαν τα εξής ακόλουθα :

- Η κάθε εφημερίδα είχε ως εντολοδόχο διαφορετική εταιρία δημοσκοπήσεων, γεγονός διόλου αξιοπερίεργο αν σκεφτεί κανείς πως οι δημοσκοπήσεις δημοσιεύτηκαν κατόπιν «παραγγελίας» και δεν ήταν ήδη παραγόμενο «προϊόν» που επέλεξαν να δημοσιεύσουν οι εφημερίδες. Η κάθε μια από αυτές επιλέγει την εταιρία εκείνη που θα μπορέσει να καλύψει μέσω της έρευνας κοινής γνώμης, τα ερωτήματα και στις θεματικές εκείνες που θέλει να εστιάσει. Ας μην ξεχνάμε, πως η περίοδος είναι ιδιαίτερα σημαντική, λίγες μέρες μετά την ανακοίνωση περί ΔΝΤ και οικονομικών μέτρων λιτότητας. Είναι εξάλλου γνωστό και μπορεί ο καθένας να το διασταυρώσει αν δει προγενέστερες αλλά και μεταγενέστερες δημοσκοπήσεις, πως κάθε εφημερίδα συνεργάζεται με συγκεκριμένη εταιρία δημοσκοπήσεων σταθερά.
- Αν και οι εφημερίδες ήταν σχετικά πολυάριθμες (7), καθημερινής και εβδομαδιαίας έκδοσης, διαφορετικής ιδεολογικής κατεύθυνσης και απευθυνόμενες σε διαφορετική αναγνωστική βάση υπήρξαν σημεία ταύτισης αλλά και διαφοροποίησης ως προς την επιλογή θεματικών στις έρευνες κοινής γνώμης που η καθεμία δημοσίευσε αλλά και ως προς τα ποσοτικά αποτελέσματα που προέκυπταν από αυτές στα διάφορα ερωτήματα.
- Στο σημείο αυτό να τονίσουμε πως ενώ την πρώτη θέση, σε ότι αφορά τον βαθμό επαναλήψεων της κάθε θεματικής κατηγορίας προσμετρώντας και τις επτά εφημερίδες, καταλαμβάνει η θεματική της «Αντίδραση των πολιτών στα νέα μέτρα» ωστόσο, είναι η μόνη «καθαρά» κοινωνιολογική προσέγγιση με στοιχεία ψυχογραφήματος που επιχειρείται από τις δημοσκοπήσεις. Προσθετικά, σε σχέση με την ομοιότητάς τους ως προς τον «πυρήνα» τους, οι θεματικές που αφορούν το πολιτικό προσκήνιο και παρασκήνιο κατέχουν ουσιαστικά την πρώτη θέση (!) με θεματικές που ζητούν την άποψη της κοινής γνώμης για την «Αξιολόγηση πολιτικών στελεχών», αξιολόγηση σε «Πολιτικοί αρχηγοί», «Πρόθεση ψήφου», «Διακυβέρνηση», «Πρόωρες εκλογές» κτλ. Επιπλέον, η προσωποποίηση ευθύνης των «ολίγων» «Αξιολόγηση των πολιτικών στελεχών ΠΑΣΟΚ» και «Πολιτικοί αρχηγοί» επιφέρει δύο κύριες συνέπειες. Παρακάμπτει τα πολιτικά ζητήματα καθαυτά, το περιεχόμενό τους, την αξιολόγησή τους, δημιουργώντας ετερογένεια απόψεων και εστιάζοντας στην εικόνα των όσων συμμετέχουν σε αυτά τα ζητήματα τονίζοντας την προσωπική ευθύνη κι όχι τη συλλογική, πολιτική, θεσμική, κυβερνητική ευθύνη εν γένει.

- Η «επίρριψη ευθυνών» μπορεί να δικαιολογηθεί ως προς τη βαρύτητά της, υπό την έννοια του «τις πταίει;» τελικά για την οικονομική κατάσταση στην οποία έχει υποπέσει η χώρα. Μέσω των διαφορετικών όμως ερωτημάτων στις διαφορετικές δημοσκοπήσεις τα αποτελέσματα που μπορεί να δεις κάνει έχουν να κάνουν με το ερώτημα που έχει δημιουργηθεί από την δημοσκόπηση. Είναι άλλο ερώτημα το «Είστε υπέρ ή κατά των νέων μέτρων» και διαφορετικό το ερώτημα «Είστε υπέρ των νέων μέτρων του ΔΝΤ για την διάσωση της χώρας ή υπέρ της απόρριψής τους και του πιθανού κινδύνου χρεοκοπίας της χώρας». Ο καθένας μπορεί να αντιληφθεί πως τα ερωτήματα καθοδηγούν τον ερωτώμενο που όχι μόνο μπορεί να αμφισβητεί την ίδια του την κρίση, μπορεί να απαντά σκεπτόμενο με γνώμονα που έχει υποχρεωθεί να σκεφτεί, αλλά και να υποτεθεί και μια διάδοση πληροφορίας μέσω του ερωτήματος. Η επιλογή των λέξεων, των φράσεων αλλά και της ίδιας της σύνταξης του ερωτήματος είναι ιδιαίτερα σημαντικός, μπορεί να εκμαιεύσει διαφορετικά αποτελέσματα απαντήσεων αλλά και να προδιαθέσει.
- Και στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθούμε και στον πολύπλευρο ρόλο των ερευνών κοινής γνώμης ως μέσο επηρεασμού και πληροφόρησης(;) του αναγνωστικού κοινού. Μία έρευνα κοινής γνώμης θεωρείται πως χρησιμοποιείται από τον Τύπο, στην συγκεκριμένη περίπτωση, για να ασκήσει πίεση στο πολιτικό σύστημα και να λειτουργήσει ως «αναμεταδότης» της κοινής γνώμης/των πολιτών προς τα «άνω». Θεωρούμε όμως πως κι ένας άλλος ρόλος ενυπάρχει, αυτός της καθοδήγησης προς κάποια ζητήματα εν απουσία άλλων ζητημάτων αλλά και ως μέσω επηρεασμού της γνώμης όσων διαβάζουν, ερμηνεύουν τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων. Πολλοί άνθρωποι όταν ζητείται η γνώμη τους ,κι αυτό διαπιστώνεται πρακτικά και μέσω της διεξαγωγής μίας δημοσκόπησης, απαντούν βάσει αποτελεσμάτων άλλων δημοσκοπήσεων από τις οποίες έχουν επηρεαστεί, επί το πλείστον ασυνείδητα.
- Μέσω της ανάλυσης που πραγματοποιήθηκε διαπιστώθηκε πως το ζητούμενο, τελικά, δεν ήταν μόνο η επανάληψη μιας θεματικής κατηγορίας αλλά και το περιεχόμενο αυτής. Υπό αυτή την έννοια ναι μεν μία εφημερίδα αναφέρεται στις «Κινητοποιήσεις-Απεργίες» αλλά εάν αυτό γίνεται μέσω «αρνητικά» διατυπωμένων ερωτημάτων τότε δεν μπορούμε να μιλάμε για επιστημονική ακρίβεια σε ότι αφορά την απλή καταμέτρηση των θεματικών. Θα πρέπει να γίνει αναφορά και στο περιεχόμενο αυτών. Π.χ. η θεματική «Κινητοποιήσεις-Απεργίες» καταλαμβάνει την πρώτη θέση σε αριθμητική επανάληψη της μέσα στον μήνα Μάιο. Ωστόσο, τα ερωτήματα της θεματικής κατηγορίας κινούνται γύρω από την αναγκαιότητά τους ή μη, την ανατροπή των νέων μέτρων ή μη μέσω αυτών πχ. Εντοπίστηκαν ερωτήματα όπως : «Πρέπει να περιοριστούν οι απεργίες σε λογικά επίπεδα ή όχι;» Ποιο είναι όμως το λογικό επίπεδο/ το όριο για τον κάθε ερωτώμενο και γιατί δεν ορίζεται μέσω του ερωτήματος το όριο αυτό ώστε να καταστεί σαφές.

- Καμία δημοσκόπηση δεν δημοσιεύτηκε ατόφια στις εφημερίδες. Εννοούμε πως η κάθε εφημερίδα δεν αρκέστηκε μόνο στη δημοσίευση της έρευνας κοινής γνώμης (παρά τις όποιες προβληματικές μπορεί να έχει η έρευνα κοινής γνώμης, όπως αναφέραμε παραπάνω). Αντίθετα, κατά τη δημοσίευση της δημοσκόπησης παρεμβάλλεται σχολιασμός δημοσιογράφου της εκάστοτε εφημερίδας που δημοσιεύει, ώστε όχι μόνο να δίνεται έμφαση σε συγκεκριμένα ερωτήματα της έρευνας έναντι κάποιων άλλων. Είναι διαφορετικό το να δημοσιευτεί απλώς το ποσοστό του δείνα κόμματος ως πρόθεση ψήφου και άλλο να γραφτεί σχολιασμός δημοσιογράφου «Η πρωτιά παραμένει ακόμα στο ΠΑΣΟΚ».
- Τα γεγονότα εκείνης της περιόδου δεν αφήνουν και πολλές αμφιβολίες για τις θεματικές που θα είχαν και οι έρευνες κοινής γνώμης της περιόδου εκείνης. Όπως όμως συμβαίνει και με την τηλεόραση όπου υπάρχει ο λεγόμενος καθορισμός της μιντιακής ατζέντας έτσι και ο Τύπος κινείται βάσει της δημόσιας θεματολογίας αλλά και της πολιτικής ατζέντας. Και τι εννοούμε με αυτό. Η θεματική π.χ. «Αξιολόγηση πολιτικών στελεχών ΠΑΣΟΚ», «Διαγραφές», «Διακυβέρνηση», «Κινητοποιήσεις-Απεργίες» σαφώς και δημιουργήθηκαν λόγω της τότε επικαιρότητας. Η δημόσια συζήτηση γύρω από το λόγο ύπαρξης των κινητοποιήσεων των πολιτών στο κέντρο της Αθήνας αλλά και οι αλληπάλληλες απεργιακές κινητοποιήσεις, οι διαγραφές βουλευτών ΝΔ και ΠΑΣΟΚ που δεν ψήφισαν υπέρ των οικονομικών μέτρων, η συζήτηση σχετικά με την αναγκαιότητα ανασχηματισμού κυβέρνησης ή και κυβέρνησης συνεργασίας προς επίλυση της οικονομικής κατάστασης της χώρας κυριαρχούσαν ως θεματικές στη δημόσια σφαίρα, την πολιτική ατζέντα αλλά και τη μιντιακή.
- Δεδομένου ότι η εργασία βασίζεται σε ένα μικρό σώμα εργασίας, τα συμπεράσματά της δεν μπορούν να γενικευθούν προς τον Τύπο και τη σύνδεση του με τις έρευνες κοινής γνώμης. Ωστόσο, τα συμπεράσματα αυτά ενισχύουν την άποψη ότι και ο Τύπος αλλά και τα Μέσα ενημέρωσης, υπαγόμενα σε πολιτικό-οικονομικούς παράγοντες μεταδίδουν ή και δημιουργούν, μέσω των ερευνών κοινής γνώμης, (τις απόψεις ενός κοινού, επηρεαζόμενου και μη), την «κοινή γνώμη» και τη θεματολογία που θα απασχολήσει τόσο τη δημόσια συζήτηση όσο και τη μιντιακή ατζέντα. Σαφώς και η εξάρτησή του από τις παραπάνω συνιστώσες δημιουργεί το φαινόμενο του στρατευμένου πολιτικά Τύπου (για ιδία ωφέλεια), του καθοδηγούμενου από την υποβληθείσα πολιτική ατζέντα, του «δημιουργού» των γεγονότων και όχι του αναμεταδότη αυτών.

Κεφάλαιο 5^ο : «Εμπειρική Έρευνα: Κλασική ανάλυση περιεχομένου»

5.1. Θεματική ανάλυση Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος

Στις 15 Ιουνίου ξεκίνησε η συζήτηση στη βουλή για το Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα. Την ίδια στιγμή πραγματοποιείται ογκώδης διαδήλωση πολιτών έξω από τη Βουλή. Στις 29 Ιουνίου 2011 η ψηφοφορία για το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα(που περιλάμβανε νέα μέτρα λιτότητας και περικοπές) ολοκληρώνεται με 155 ψήφους υπέρ (154 από το ΠΑΣΟΚ και 1 από τη ΝΔ). Σε αυτή την περίοδο εξετάζονται μέσω τις θεματικής ανάλυσης έξι δημοσκοπήσεις οι οποίες δημοσιεύτηκαν για λογαριασμό εφημερίδων, ημερήσιων και εβδομαδιαίων, την περίοδο ανακοίνωσης και ψήφισης του λεγόμενου Μεσοπρόθεσμου μνημονίου⁵⁹. Οι δημοσκοπήσεις αφορούν τις εφημερίδες : Καθημερινή, Βήμα, Έθνος της Κυριακής και Ελεύθερος Τύπος εκ μέρους των οποίων διεξήχθησαν πανελλαδικές έρευνες κοινής γνώμης από τις εταιρίες δημοσκοπήσεων : Public Issue, Marc, Κάπα Research και Metron Analysis.

Η επιλογή των έξι αυτών δημοσκοπήσεων δεν είναι τυχαία. Αφορά στην πρώτη δημοσιευμένη δημοσκόπηση μετά την ανακοίνωση περί μεσοπρόθεσμου προγράμματος και την ψήφιση αυτού, μέχρι και την τελευταία, χρονικά, δημοσκόπηση που καλύπτει τη θεματική του Μεσοπρόθεσμου. Η εξεταζόμενη περίοδος ξεκινά από τις 14/06/2011 έως και τις 27/07/2011. Κατά την περίοδο αυτή έχουν συμβεί τα εξής πολιτικά γεγονότα:

15/06/2011	Ξεκινάει η συζήτηση στη βουλή για το μεσοπρόθεσμο. Την ίδια στιγμή πραγματοποιείται ογκώδης διαδήλωση πολιτών έξω από τη βουλή.
16/06/2011	Παραιτούνται δύο βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, οι Γιώργος Φλωρίδης και Έκτορας Νασιώκας. Την ίδια μέρα 21 βουλευτές του ΠΑΣΟΚ ζητούν σύγκληση της κοινοβουλευτικής ομάδας του κόμματος, η οποία κατέληξε σε απόφαση για ανασχηματισμό
17/06/2011	Ανακοινώνεται ο ανασχηματισμός. Νέος υπουργός οικονομικών αναλαμβάνει ο Ευάγγελος Βενιζέλος
28/06/2011	Πραγματοποιούνται ογκώδεις διαδηλώσεις έξω από τη βουλή που αντιμετωπίζονται βίαια από την αστυνομία που εφαρμόζει άγρια

⁵⁹ Στα μέτρα που ανακοινώθηκαν περιλαμβάνεται η διεύρυνση του μέτρου της εργασιακής εφεδρείας και σε οργανισμούς που δεν καταργούνται, ο νέος έκτακτος φόρος στις κατοικίες που θα καταβάλλεται μέσω του λογαριασμού της ΔΕΗ, η περικοπή συντάξεων και μεγάλες περικοπές στο εφάπαξ, νέες περικοπές μισθών στο δημόσιο και εφαρμογή ενιαίου μισθολογίου, μείωση του αφορολόγητου ορίου από τις 8.000€ στις 5.000€ και άνοιγμα όλων των κλειστών επαγγελματιών

	καταστολή.
29/06/2011	Ψηφίστηκε το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα με 155 ψήφους υπέρ (154 ψήφοι από το ΠΑΣΟΚ και 1 από την ΝΔ). Απ' την πλευρά του ΠΑΣΟΚ το καταψήφισε ο βουλευτής Παναγιώτης Κουρουμπλής ο οποίος διεγράφη, με αποτέλεσμα η κοινοβουλευτική ομάδα του ΠΑΣΟΚ να απομείνει με 154 βουλευτές. Ογκώδεις διαδηλώσεις πραγματοποιούνται για δεύτερη μέρα έξω από τη βουλή που διαλύονται βίαια από ισχυρές αστυνομικές δυνάμεις.
13/07/2011	Ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβαθμίζει την Ελλάδα κατά τρεις βαθμίδες από το επίπεδο B+ στο CCC
20/07/2011	Ανακοινώνονται οι 27 οργανισμοί του δημοσίου που θα κλείσουν ή θα συγχωνευτούν μέχρι τις 5 Αυγούστου
21/07/2011	Η σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατέληξε σε συμφωνία νέας δανειοδότησης της Ελλάδας, ύψους 158 δις Ευρώ
25/07/2011	Ο οίκος αξιολόγησης Moody's υποβάθμισε την Ελλάδα κατά τρεις βαθμίδες από το επίπεδο Caa1 στο Ca θέτοντας την Ελλάδα στο τελευταίο σκαλί της διεθνούς λίστας αξιολογήσεων
27/07/2011	Ο οίκος αξιολόγησης Standard & Poor's υποβάθμισε την Ελλάδα από το επίπεδο CCC στο CC θέτοντας την Ελλάδα στο τελευταίο σκαλί της διεθνούς λίστας αξιολογήσεων

Ορισμός θεματικών

Οικονομική/προσωπική κατάσταση πολιτών

Η θεματική αυτή εμπεριέχει ερωτήματα που εστιάζουν και καταγράφουν ποσοτικά τον βαθμό ικανοποίησης των πολιτών τόσο από την προσωπική τους ζωή όσο και από την οικονομική κατάσταση.

Πορεία χώρας/Οικονομία

Εμπεριέχονται ερωτήματα που αφορούν συγκεκριμένα την αποταμίευση επόμενης δόσης στην Ελλάδα⁶⁰ και την άποψη των πολιτών για το αν η χώρα κινείται προς τη σωστή ή τη λάθος κατεύθυνση, για το πως θα επέλθει η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας και μέσω ποιών μηχανισμών.

Διακυβέρνηση χώρας

Δημιουργήθηκε μέσω των ερωτημάτων περί κυβέρνησης συνεργασίας, οικουμενικής και προτεινόμενων λοιπών κυβερνητικών/πολιτικών/κομματικών συνδυασμών.

⁶⁰ Στις 21 Ιουλίου 2011 η Σύνοδος Κορυφής της Ευρώπης κατέληξε σε συμφωνία νέας δανειοδότησης της Ελλάδας ύψους 158 δις ευρώ.

Κυβέρνηση-Αντιπολίτευση-Πολιτικά κόμματα

Εμπεριέχονται όλα εκείνα τα ερωτήματα που σχετίζονται με άποψη τόσο για κυβέρνηση, αντιπολίτευση και λοιπά πολιτικά κόμματα αλλά και για εκάστοτε πολιτικές επιλογές και κινήσεις, καθώς και η εκλογική επιρροή πολιτικών κομμάτων.

Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών

Συμπεριλήφθησαν ερωτήματα που αφορούσαν μόνο τους πολιτικούς αρχηγούς κομμάτων είτε επρόκειτο για αξιολόγηση αυτών είτε ερωτημάτων για αποφάσεις/απόψεις/στάσεις που κράτησε/πήρε κάποιος πολιτικός αρχηγός.

Καταλληλότερος πρωθυπουργός

Ξεκάθαρο ερώτημα σχετικά με τον ποιόν πολιτικό αρχηγό θεωρούν οι πολίτες καταλληλότερο πρωθυπουργό της χώρας.

Μεσοπρόθεσμο/νέα μέτρα

Εμπεριέχονται ερωτήματα που αφορούν τα νέα οικονομικά μέτρα, άποψη πολιτών για το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα.

Ανασχηματισμός

Εμπεριέχονται ερωτήματα για τον ανασχηματισμό που έγινε στις 17 Ιουνίου 2011 με νέο Υπουργό Οικονομικών τον κ. Ε. Βενιζέλο.

Αγανακτισμένοι

Ερωτήματα που αφορούν την άποψη των πολιτών για τους Αγανακτισμένους, το μέλλον του κινήματος, τη συμμετοχή των πολιτών στις συγκεντρώσεις του Συντάγματος και οποιοδήποτε άλλο ερώτημα αναφέρεται ξεκάθαρα και ονομαστικά στους Αγανακτισμένους.

Διαδηλώσεις-απεργίες-πορείες

Η θεματική αυτή δημιουργήθηκε λόγω της διαφοροποίησής της από την παραπάνω θεματική. Η εταιρεία Public Issue για λογαριασμό της Καθημερινής θέτει ένα και μόνο ερώτημα σχετικά με τη συμμετοχή ή μη σε διαδηλώσεις/απεργίες χωρίς να αναφέρεται ονομαστικά στους Αγανακτισμένους

Πρόωρες εκλογές

Συμπεριλαμβάνει ερωτήματα που σχετίζονται με την μακροζωία ή μη της παρούσας κυβέρνησης, το χρονικό πλαίσιο «ζωής» της κυβέρνησης, την προτίμηση ή μη εκλογών σε βραχυπρόθεσμο διάστημα ή μη, τα αποτελέσματα, θετικά ή αρνητικά, που μπορεί αυτές να φέρουν στη χώρα, στο πολιτικό σύστημα την εποχή εκείνη. Καθώς και ερωτήματα σχετικά με την παράσταση νίκης που αφορούν τα δύο τότε μεγάλα κόμματα ΝΔ και ΠΑΣΟΚ σχετικά με το ποιο θα έβγαινε πρώτο κόμμα σε επικείμενες εκλογές αν γίνονταν την περίοδο που ερωτούνται οι πολίτες.

Αποχή/Ψήφος αποδοκιμασίας- Αδιευκρίνιστη ψήφος

Γίνεται αναφορά στην πολιτική στάση των πολιτών μέσω της αποχής, του λευκού/άκυρου που καταγράφεται από τη δημοσκόπηση της Public Issue ως ψήφος αποδοκιμασίας και στα αποτελέσματα της Κάπα Research για το Βήμα που αναφέρεται γενικά στα μεγάλα ποσοστά της αδιευκρίνιστης ψήφου

Πρόθεση ψήφου

Ξεκάθαρη» θεματική που αφορά στα ποσοτικά αποτελέσματα της ερώτησης ποιο κόμμα προτίθεται να ψηφίσει ο ερωτώμενος

Στελέχη ΝΔ-ΠΑΣΟΚ

Η θεματική αυτή δημιουργήθηκε αρχικά από ένα μόνο ερώτημα της Metron Analysis για τον Ελεύθερο Τύπο κρίθηκε ως ικανό για ξεχωριστή θεματική συγκριτικά με τις άλλες εξεταζόμενες δημοσκοπήσεις εκ των οποίων όσες ασχολούνται με δημοτικότητα προσώπων είτε αναφέρονται σε πολιτικούς αρχηγούς είτε σε πολιτικά πρόσωπα από διαφορετικά πολιτικά κόμματα, σε αντίθεση με το ερώτημα περί στελεχών μόνο της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ. Επίσης, στη θεματική αυτή εμπεριέχεται η καταγραφή και συγκριτική αναφορά σε ποσοστά που παίρνουν τα δύο κόμματα από τον 9/2010 έως τον 06/2011.

Προπηλακισμοί

Εμπεριέχονται τα ερωτήματα εκείνα που ζητούν την άποψη των πολιτών για τις επιθέσεις κατά πολιτικών προσώπων.

(Επί μέρους) θεματική ανάλυση

Θεματική ανάλυση εφημερίδας η **Καθημερινή**

Η πρώτη δημοσκόπηση που είδε το φως της δημοσιότητας (12/06//11) δύο ημέρες πριν την έναρξη των συζητήσεων στη Βουλή για το Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα. Ωστόσο, στο Σύνταγμα πραγματοποιούνταν διαδηλώσεις κι απεργίες ήδη από τον Μάιο λόγω των δυσμενών οικονομικών μέτρων λιτότητας.

→Με μία πρώτη «εξέταση» του corpus της δημοσκόπησης παρατηρείται ο συνδυασμός διαφορετικών θεματικών οι οποίες στοχεύουν να καταγράψουν την άποψη των πολιτών σε πλειάδα ερωτημάτων. Η ίδια η εταιρεία δημοσκοπήσεων αναφέρεται στην έρευνα αυτή ως βαρόμετρο του Ιουνίου 2011. Η παρατήρηση και εξέταση της έρευνας μας, βάσει των ερωτημάτων της, μας οδήγησε σε μία θεματική κατηγοριοποίηση που συνίσταται στις εξής θεματικές κατηγορίες :

Κυβέρνηση-Αντιπολίτευση-Πολιτικά κόμματα
Οικονομική/προσωπική κατάσταση πολιτών
Πορεία χώρας/Οικονομία
Πρώρες εκλογές
Στελέχη ΝΔ & ΠΑΣΟΚ
Διαδηλώσεις-απεργίες
Διακυβέρνηση χώρας
Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών
Καταλληλότερος πρωθυπουργός
Αποχή/Ψήφος αποδοκimasίας –Αδιευκρίνιστη
ψηφος

Λόγω αναφοράς στην έρευνα κοινής γνώμης ως βαρόμετρο Ιουνίου και λόγω παρουσίας και συγκριτικών πινάκων/στατιστικών αποτελεσμάτων του βαρόμετρου Μαΐου 2011, επιλέγουμε να αναφερθούμε πρώτα στην θεματική κατηγορία Κυβέρνηση-Αντιπολίτευση-Πολιτικά κόμματα και στη συνέχεια στην Οικονομική/προσωπική κατάσταση πολιτών παρόλο που και οι δύο αποτελούνται από ισάριθμα ερωτήματα.

Το ενδιαφέρον της πρώτης θεματικής κατηγορίας της έρευνας επικεντρώνεται, κυρίως στην θεματική Κυβέρνηση-Αντιπολίτευση-Πολιτικά κόμματα θέλοντας να καταγράψει τον βαθμό ικανοποίησης των πολιτών από την κυβέρνηση και την αντιπολίτευση, να καταδείξει μέσω συγκεκριμένου ερωτήματος το κόμμα (ΠΑΣΟΚ ή ΝΔ) που θεωρούν μπορεί ως κυβέρνηση να λύσει τα προβλήματα της χώρας, ζητά ακόμη της άποψη σχετικά με τη γνώμη των πολιτών για τα πολιτικά κόμματα, ασχέτως ποιό επιλέγουν να ψηφίζουν (στην έρευνα δημοσιεύονται προς σύγκριση και τα αποτελέσματα του βαρόμετρου του Μαΐου). Καταγράφονται αντίστοιχα υψηλότερα ποσοστά δυσαρέσκειας για τον μήνα Ιούνιο τόσο από την κυβέρνηση όσο και από την αντιπολίτευση αν και τα ποσοστά αυτά σε σύγκριση με προγενέστερους μήνες «τάσσονται» περισσότερο υπέρ της αντιπολίτευσης παρά της κυβέρνησης. Ως καταλληλότερη κυβέρνηση για τη χώρα παρουσιάζεται η απάντηση Καμιά από τις δύο, μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΝΔ. Ενώ τα ποσοστά στο ερώτημα αυτό καταγράφουν ανοδική τάση από το ν Ιανουάριο του 2010 έως και Ιούνιο 2011. Η δημοτικότητα των πολιτικών κομμάτων της Βουλής καταγράφει κι αυτή πολύ υψηλά αρνητικά ποσοστά. Στο ερώτημα για το καλύτερο κόμμα αντιπολίτευσης, μεταξύ των κομμάτων που βρίσκονται στη Βουλή (Ν.Δ.,ΔΗΜΑΡ, ΚΚΕ, ΣΥΡΙΖΑ, ΛΑΟΣ) η απάντηση κανένα από αυτά βρίσκεται στην πρώτη θέση των ποσοστών. Τέλος, σε αυτή την θεματική κατηγορία η εκλογική επιρροή πολιτικών κομμάτων καταγράφει την «ισχύ» ψήφου των πολιτικών κομμάτων που βρίσκονται στη Βουλή αλλά κι εκτός αυτής, και μέσω συγκριτικού πίνακα από τον Μάιο 2011 αλλά και μέσω του βαθμού αποχής ψηφοφόρων του κάθε πολιτικού κόμματος ξεχωριστά. Καταγράφονται μεγάλα ποσοστά αρνητικής άποψης κυρίως για τα δύο μεγαλύτερα κόμματα και το ΚΚΕ, ενώ σταθερή παρουσιάζεται η εκλογική επιρροή ΛΑΟΣ και ΣΥΡΙΖΑ. Πολύ μικρές είναι και οι μεταβολές σε μικρότερα πολιτικά κόμματα που βρίσκονται εκτός Βουλής.

Με τον ίδιο αριθμό ερωτημάτων ακολουθεί η θεματική Οικονομική/προσωπική κατάσταση πολιτών μέσω της οποίας καταγράφεται ο βαθμός ικανοποίησης των πολιτών τόσο για την προσωπική οικονομική τους κατάσταση όσο και για το βαθμό ικανοποίησής

τους από το επίπεδο ποιότητας της ζωής τους, με ερωτήματα άποψη σχετικά με την μελλοντική οικονομική κατάσταση που θεωρούν πως θα έχουν σε διάστημα ενός έτους.⁶¹ Το τελευταίο ερώτημα που εμπεριέχεται σε αυτή τη θεματική κατηγορία αφορά στον βαθμό προσδοκιών των πολιτών για πιθανή αποταμίευση χρημάτων τους μέσα στον επόμενο χρόνο. Μέσω και αυτού του ερωτήματος υπογραμμίζεται η τότε αλλά και η μελλοντική οικονομική κατάσταση των πολιτών. Οι πολίτες σε συντριπτικό ποσοστό είναι δυσαρεστημένοι από τη ζωή τους και από την οικονομική τους κατάσταση, θεωρούν πως οι ερχόμενοι 12 μήνες θα είναι ακόμη πιο δύσκολοι για την οικονομικά, ενώ η δυνατότητα αποταμίευσης για τον επόμενο χρόνο κρίνεται ως απίθανη.

Ως δεύτερη, σε σειρά βαρύτητας, κατηγορία καταγράφονται τρεις θεματικές Πορεία χώρας /Οικονομία/Αποταμίευση, Πρόωρες εκλογές, Εκλογική επιρροή της ΝΔ & του ΠΑΣΟΚ, Εκλογική επιρροή λοιπών πολιτικών κομμάτων.

Αρχικά, και σχετικά με την θεματική Πορεία χώρας /Οικονομία τα ερωτήματα στοχεύουν στο να καταδείξουν την άποψη των πολιτών για την πορεία της χώρας (σωστή ή λάθος κατεύθυνση) κατά την περίοδο που οι ερωτώμενοι απαντούν. Παρατίθεται και σε αυτό το ερώτημα συγκριτικός πίνακας αποτελεσμάτων από τον Ιανουάριο 2011 έως και Ιούνιο 2011. Συντριπτικό το ποσοστό καταγραφής των πολιτών που θεωρούν πως η χώρα κινείται προς τη λάθος κατεύθυνση, με συνεχόμενη ανοδική τάση από τον Ιανουάριο έως τον Ιούνιο. Η θεματική Πρόωρες εκλογές περιέχει δύο ερωτήματα διαφορετικής, ωστόσο «φύσης» μιας και η πρώτη ζητά την άποψη των πολιτών σχετικά με το αν θεωρούν πως η κυβέρνηση θα μπορέσει να εξαντλήσει την τετραετία ή όχι αλλά και αν οι ίδιοι θεωρούν αναγκαία για την χώρα την περίοδο εκείνη την διεξαγωγή πρόωρων εκλογών ή όχι. Και για τα δύο αυτά ερωτήματα παρατίθενται συγκριτικά αποτελέσματα από τον Μάιο 2011.⁶² Με σημαντική τη διακύμανση ποσοστών οι πολίτες θεωρούν πως η παρούσα κυβέρνηση δεν θα μπορέσει να εξαντλήσει την τετραετία αν και οι πρόωρες εκλογές κρίνονται ως μη απαραίτητες για τη χώρα την περίοδο αυτή. Σε σχετικό ερώτημα περί αυριανών εκλογών, ποιο κόμμα θεωρούν οι ερωτώμενοι θα κέρδιζε ασχέτως πολιτικών προτιμήσεων, η ΝΔ παρουσιάζει μικρό εκλογικό προβάδισμα καθώς και με αύξηση των ποσοστών της σε σχέση με τον Μάιο του 2010, σε αντιδιαστολή με το ΠΑΣΟΚ όπου καταγραφή σημαντικότερη μείωση μονάδων. Η θεματική Στελέχη ΝΔ & ΠΑΣΟΚ εστιάζει στα στατιστικά αποτελέσματα ΠΑΣΟΚ και ΝΔ σχετικά με την ισχύ ψήφων που διαθέτουν και άρα την θέση τους στο πολιτικό σκηνικό. Καταγράφεται επίσης η επίδραση της αποχής των πολιτών στην εκλογική επιρροή των δύο αυτών κομμάτων. Τα ποσοστά εκλογικής επιρροής από τον Μάιο του 2010 έως τον Ιούνιο του 2011 παρουσιάζουν μικρή αλλά ανοδική τάση για τη ΝΔ ενώ αντίθετη τάση καταγράφεται για το κόμμα του ΠΑΣΟΚ. Επίσης, η αποχή ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ καταγράφεται μεγαλύτερη και άρα υπογραμμίζει και το παραπάνω εύρημα για πτώση ισχύς

⁶¹ Υπογραμμίζεται πως η θεματική αυτή είναι σημαντική στις δημοσκοπήσεις καθώς ο βαθμός αισιοδοξίας, ικανοποίησης από την προσωπική ζωή αλλά και τα επίπεδα οικονομικής κατάστασης των πολιτών επηρεάζουν, συνήθως, την άποψή τους σε ερωτήματα πολιτικού και κοινωνικού περιεχομένου.

⁶² Η σημαντικότητα διαφοροποίησης ερωτημάτων ίδια θεματικής κατηγορίας που ίσως φαίνονται ως παρόμοια αλλά με μικρές συντακτικές και λεκτικές αλλαγές θα σχολιαστεί εκτενώς στο κεφάλαιο των Συμπερασμάτων Θεματικής Ανάλυσης

του κόμματος σε αντίθεση με τη ΝΔ που τα ποσοστά αποχή καταγράφονται μικρότερα και επηρεάζουν λιγότερο την εκλογική της επιρροή. Η τρίτη θεματική κατηγορία ενέχει ποικίλες θεματικές κατηγορίες μιας και αποτελούνται όλες από ισάριθμα ερωτήματα. Η θεματική Διαδηλώσεις/απεργίες/πορείες παρουσιάζεται μόνο στην εφημερίδα Καθημερινή και αφορά μόνο στο ερώτημα συμμετοχής ή μη σε διαδηλώσεις/πορείες/απεργίες οι οποίες και δεν κατονομάζονται. Οι απαντήσεις καταγράφονται και παρουσιάζονται συγκριθήκαμε πίνακα από τον Μάρτιο του 2011 έως Ιούνιο. Τα ποσοστά συμμετοχή αυξάνονται τον Ιούνιο σε σύγκριση με τους προηγούμενους μήνες ωστόσο μεγάλη πλειονότητα ερωτώμενων απαντά πως δεν συμμετέχει σε αυτές. Η θεματική Διακυβέρνηση χώρας θέτει ερώτημα σχετικά με τη μορφή επικείμενων κυβερνήσεων αλλά και , πιθανούς συνδυασμούς αυτών. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων τάσσεται υπέρ των κυβερνήσεων συνεργασίας/πολυκομματικών. Η Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών παρουσιάζει πτώση σε σχεδόν όλους τους πολιτικούς αρχηγούς των κομμάτων της Βουλής πλην της σταθερότητας κ. Καρατζαφέρη και της ανόδου του κ. Σαμαρά. Σε σύνδεση με την παραπάνω θεματική, ως Καταλληλότερος πρωθυπουργός μεταξύ κ. Παπανδρέου και κ. Σαμαρά αναδεικνύεται ως απάντηση των πολιτών ο Κανείς από τους δύο αν και τα μεταξύ τους ποσοστά καταγράφονται ως ισόποσα και όχι αμελητέα. Τέλος, η Αποχή/Ψήφος διαμαρτυρίας-Αδιευκρίνιστη ψήφος καταγράφει για τον μήνα Ιούνιο 2011 το μεγαλύτερό της ποσοστό σε σχέση με τους προηγούμενους μήνες από τον Ιανουάριο και μετά, παρόλο που τα ποσοστά παραμένουν υψηλά όλους αυτούς τους μήνες.

→ Η Καθημερινή δημοσιεύει μία ακόμη δημοσκόπηση της Public Issue με τη μορφή βαρόμετρου στις 14/07/2011, σχεδόν ένα μήνα μετά την πρώτη δημοσκόπηση, την περίοδο του Μεσοπρόθεσμου προγράμματος. Η δημοσκόπηση αυτή θα προσπαθήσει να καταγράψει αντιδράσεις/απόψεις/επιπτώσεις των όσων έχουν διαδραματιστεί στην χώρα τον τελευταίο μήνα.

Οι θεματικές κατηγορίες παραμένουν ίδιες και για τη δεύτερη σε χρονική σειρά δημοσκόπηση, από τη μελέτη της οποίας προκύπτουν οι εξής θεματικές:

Οικονομική/προσωπική κατάσταση πολιτών Πορεία χώρας/Οικονομία Κυβέρνηση-Αντιπολίτευση-Πολιτικά κόμματα Στελέχη ΝΔ & ΠΑΣΟΚ Διαδηλώσεις-απεργίες Διακυβέρνηση χώρας Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών Καταλληλότερος πρωθυπουργός Πρόωρες εκλογές Αποχή/Ψήφος αποδοκimasίας/ Αδιευκρίνιστη ψήφος

Η θεματική Οικονομική/προσωπική κατάσταση πολιτών εμπεριέχει αυτή τη φορά το μεγαλύτερο αριθμό ερωτημάτων καταγράφοντας την δυσaréσκεια των πολιτών για την ικανοποίησή τους από τη ζωή αλλά και από την οικονομική τους κατάσταση. Οι πολίτες θεωρούν πως στο διάστημα του τελευταίου έτους η οικονομική τους κατάσταση χειροτέρεψε και θα χειροτερέψει περισσότερο μέσα στον επόμενο χρόνο. Σε σχετικό συγκριτικό πίνακα τα ποσοστά απαισιοδοξία για τον μήνα Ιούνιο 2011 είναι τα πιο υψηλά σε σχέση με προηγούμενους μήνες, από τον Ιανουάριο του 2011 και μετά. Η δυνατότητα αποταμίευσης για τον επόμενο χρόνο κρίνεται ως απίθανη. Τα ποσοστά μεταξύ των δύο δημοσκοπήσεων, για τα συγκεκριμένα ερωτήματα, παραμένουν ίδια. Η κοινωνική ανασφάλεια «χτυπάει κόκκινο» με συντριπτικό ποσοστό των πολιτών να νιώθουν ιδιαίτερα ανασφαλείς για το μέλλον.

Η θεματική Κυβέρνηση-Αντιπολίτευση-Πολιτικά κόμματα κατέχει τη δεύτερη θέση ,βάσει αριθμού ερωτημάτων, κι έχει ως στόχο να καταδείξει τις επιπτώσεις των πολιτικών γεγονότων που έχουν συμβεί τον μήνα του Ιουνίου τόσο για την Κυβέρνηση, όσο για την αντιπολίτευση και τα κόμματα της Βουλής. Άκρως δυσανεσθημένοι είναι οι πολίτες από την κυβέρνηση με παρόμοια ποσοστά και για την αντιπολίτευση. Από τον Ιανουάριο 2011 η κυβέρνηση καταγράφει για τον μήνα Ιούλιο 2011 το μεγαλύτερο αρνητικό ποσοστό ικανοποίησης. Ενώ ένα μήνα μετά, οι πολίτες δεν θεωρούν κατάλληλο κανένα από τα δύο μεγάλα κόμματα ως κυβέρνηση. Η ΝΔ. Κατέχει, ωστόσο, τα μεγαλύτερα ποσοστά δημοφιλής σε σχέση με τα κόμματα του ΠΑΣΟΚ,ΛΑΟΣ,ΚΚΕ και ΣΥΡΙΖΑ. Στο ερώτημα για το καλύτερο κόμμα αντιπολίτευσης, μεταξύ των κομμάτων που βρίσκονται στη Βουλή (Ν.Δ.,ΔΗΜΑΡ, ΚΚΕ, ΣΥΡΙΖΑ, ΛΑΟΣ) η απάντηση «κανένα από αυτά» εξακολουθεί να βρίσκεται στην πρώτη θέση των ποσοστών, με δεύτερο να ακολουθεί το κόμμα της ΝΔ., αυξάνοντας τα ποσοστά της σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα. Σε ότι αφορά την εκλογική επιρροή πολιτικών κομμάτων κι εδώ τα ποσοστά δεν διαφοροποιούνται σημαντικά. Τα καταγραφόμενα ποσοστά της θεματικής Διαδηλώσεις-απεργίες καταγράφουν μία ανοδική τάση τον μήνα Ιούλιο σε σχέση με τους προηγούμενους μήνες από τον Μάρτιο του 2011.

Η τρίτη κατά σειρά θεματική Πορεία χώρας /Οικονομία, οι πολίτες θεωρούν ακόμα πως η χώρα κινείται προς τη λάθος κατεύθυνση, με τα ποσοστά ,ωστόσο, στην απάντηση αυτή να είναι μερικές μονάδες χαμηλότερα από εκείνα του μήνα Ιουνίου. Σε αντίθεση με το ερώτημα αυτό, οι πολίτες θεωρούν πως η διεθνής ισχύς της χώρας μειώνεται και καταγράφεται το μεγαλύτερο αρνητικό ποσοστό από τον Οκτώβριο του 2010 έως τον Ιούλιο 2011. Η θεματική Στελέχη ΝΔ & ΠΑΣΟΚ εστιάζει για μία ακόμη φορά στην εκλογική επιρροή των δύο μεγαλύτερων κομμάτων , καταγράφοντας τη σταθερότητα των ποσοστών σε σχέση με τον μήνα Ιούνιο. Από τον Μάιο του 2010 έως τον Ιούλιο του 2011 συνεχίζουν να παρουσιάζουν μικρή αλλά ανοδική τάση τα ποσοστά για τη ΝΔ ενώ αντίθετη τάση καταγράφεται για το κόμμα του ΠΑΣΟΚ. Ακόμη και τα ποσοστά αποχής που ίσως επηρεάσουν σε επικείμενες εκλογές τα δύο κόμματα, παραμένουν στα ίδια επίπεδα. Η Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών παρουσιάζει μικρή αύξηση σε σχεδόν όλους τους πολιτικούς αρχηγούς των κομμάτων της Βουλής πλην της σταθερότητας του κ. Σαμαρά.

Για τη Διακυβέρνηση χώρας οι πολίτες δείχνουν να προτείνουν δύο επιλογές ,βάσει των περίπου ισόποσων ποσοστών που καταγράφονται από την δημοσκόπηση. Με μεγαλύτερο το ποσοστό εκείνων που πιστεύουν στην ανάγκη μίας οικουμενικής κυβέρνησης, σε δεύτερη θέση έρχεται η αποχή εκείνων που προτιμούν μία κυβέρνηση συνεργασίας ΠΑΣΟΚ-

ΝΔ. Τα ποσοστά των δύο απόψεων είναι τα υψηλότερα από τον Ιανουάριο μέχρι Ιούνιο του 2011. Καταλληλότερος πρωθυπουργός γι' ακόμη μια φορά καταλληλότερος ως πρωθυπουργός θεωρείται ο «κανένας από τους δύο», με τα ποσοστά του Ιουλίου για τον κ. Σαμαρά να αποτελούν τα υψηλότερα σε σύγκριση με τους προηγούμενους μήνες από Ιανουάριο και μετά αλλά και σε σύγκριση με την καθοδική τάση για τον κ. Παπανδρέου. Με σημαντική τη διακύμανση ποσοστών οι πολίτες θεωρούν πως η παρούσα κυβέρνηση δεν θα μπορέσει να εξαντλήσει την τετραετία αν και οι Πρόωρες Εκλογές κρίνονται ως μη απαραίτητες για τη χώρα την περίοδο αυτή. Ωστόσο, ο συγκριτικός πίνακας που παρατίθεται δείχνει τα ποσοστά περί αναγκαιότητας πρόωγων εκλογών ως τα υψηλότερα από τον Ιανουάριο 2011 έως τον Ιούλιο. Σημαντική διαφορά ποσοστών μεταξύ Ιουνίου και Ιουλίου 2011 παρουσιάζεται στην παράσταση νίκης μιας και η ΝΔ διπλασιάζει τα ποσοστά της στο ερώτημα περί αυριανών εκλογών, ποιο κόμμα θεωρούν οι ερωτώμενοι θα κέρδιζε ασχέτως πολιτικών προτιμήσεων.. Τέλος, η Αποχή/Ψήφος διαμαρτυρίας –Αδιευκρίνιστη ψήφος καταγράφει για τον μήνα Ιούλιο 2011 το ίδιο ακριβώς υψηλό ποσοστό με τον προηγούμενο μήνα.

Θεματική ανάλυση εφημερίδας το **Βήμα**

→Η δημοσκόπηση του Βήματος της Κυριακής (19/06/2011) από την εταιρεία δημοσκοπήσεων Kara Research, αν και μέσω της εξέτασής της δημιουργεί ορισμένες θεματικές κατηγορίες εστιάζει κατά κύριο λόγο στο κίνημα των Αγανακτισμένων. Οι θεματικές κατηγορίες που προκύπτουν είναι οι εξής :

Αγανακτισμένοι Μεσοπρόθεσμο/νέα μέτρα Πορεία χώρας/Αποταμίευση/οικονομία Οικονομική/προσωπική κατάσταση πολιτών Διακυβέρνηση χώρας
--

Η κύρια θεματική Αγανακτισμένοι καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της έρευνας, βάσει ερωτημάτων. Η δημοσκόπηση καταγράφει την άποψη των συμμετεχόντων στις συγκεντρώσεις του Συντάγματος αλλά και πολιτών, τηλεφωνικά. Η μεθοδολογία της έρευνας αναφέρεται διότι ενώ τίθενται τα ίδια ερωτήματα και στις δύο «κατηγορίες» ερωτώμενων, εν τούτοις, καταγράφονται διαφορετικά ποσοτικά αποτελέσματα.

Σε σχετικό ερώτημα, το μεγαλύτερο ποσοστό των πολιτών που συμμετέχουν στις διαδηλώσεις βρίσκονται στην πλατεία Συντάγματος μία με δύο φορές την εβδομάδα, ενώ ένα ακόμη σημαντικό ποσοστό δηλώνει πως «κατεβαίνει» κάθε μέρα. Σε αντίθεση με την πανελλαδική δημοσκόπηση, οι πολίτες με πολύ μεγάλο ποσοστό απαντούν πως δεν έχουν πάει ποτέ στις διαδηλώσεις του Συντάγματος. Οι περισσότεροι πολίτες εξ αυτών που βρίσκονται στην Πλατεία είτε ήταν οπαδοί του ΠΑΣΟΚ, είτε δεν ανήκουν σε κανένα κόμμα.

Γίνεται προσπάθεια καταγραφής του ηλικιακού και κοινωνικού φάσματος των συμμετεχόντων στις διαδηλώσεις, με τα μεγαλύτερα ποσοστά να σημειώνουν οι νέοι ηλικίας 25-39 και οι ιδιωτικοί υπάλληλοι. Συντριπτικό είναι το ποσοστό των διαδηλωτών που συμφωνούν με τις αποδοκιμασίες στους πολιτικούς, με το ίδιο ποσοστό να σημειώνεται και για τα άτομα που απαντούν χωρίς να συμμετέχουν στις διαδηλώσεις. Σε ερώτηση περί πολιτικού αυτοπροσδιορισμού τα μεγαλύτερα ποσοστά που σημειώθηκαν αφορούν τους «κεντρώους» και για τις δύο κατηγορίες ερωτώμενων. Αντίθεση απόψεων μεταξύ των δύο κατηγοριών εντοπίζεται στο ερώτημα σχετικά με τις προτάσεις που διατυπώνονται στις λαϊκές συνελεύσεις της πλατείας Συντάγματος συμμετέχοντες τις θεωρούν ρεαλιστικές ενώ όσοι απάντησαν στην τηλεφωνική δημοσκόπηση τις θεωρούν ουτοπικές. Όσοι συμμετέχουν θεωρούν πως αυτού του τύπου η διαμαρτυρία μπορεί να αποκτήσει μόνιμα χαρακτηριστικά και να φέρει αποτελέσματα, άποψη εκ διαμέτρου αντίθετη με το σύνολο των πολιτών που θεωρούν πως είναι μια μόδα που θα ξεφουσκώσει. Μεγάλα ποσοστά αισιοδοξία καταγράφονται για την πορεία του κινήματος από τους συμμετέχοντες ενώ οι πολίτες που δεν κατεβαίνουν στην Πλατεία καταγράφουν υψηλά ποσοστά αισιοδοξίας. Ταυτόσημα είναι η άποψη και των δύο κατηγοριών ερωτώμενων πως δεν θα ήθελα να δουν το κίνημα να μεταλλάσσεται σε πολιτικό κόμμα.

Και στις δύο έρευνες για την Οικονομική/ προσωπική κατάσταση πολιτών, καταγράφονται ως κοινά τα πολύ υψηλά ποσοστά των πολιτών που αδυνατούν να κάνουν σχέδια για το μέλλον λόγω χαμηλού εισοδήματος και ανησυχούν για την οικονομική τους κατάσταση. Ταυτόχρονα, στην θεματική Πορεία χώρας/οικονομία, τόσο οι συμμετέχοντες στο Σύνταγμα όσοι και το σύνολο των πολιτών υποστηρίζουν τις αλλαγές που θα ωφελήσουν τις επόμενες γενιές, έστω και να αυτό σημαίνει πως πρέπει αν γίνουν κάποιες θυσίες σήμερα.

Στην τρίτη θεματική Μεσοπρόθεσμο/νέα μέτρα, συντριπτικό είναι το ποσοστό της Πλατείας που ζητά την καταψήφιση του Μεσοπρόθεσμου προγράμματος, ενώ το ποσοστό των μη συμμετεχόντων μειώνεται στο μισό με αύξηση του ποσοστού εκείνων που υποστηρίζουν την ψήφισή του, συγκριτικά με το αντίστοιχο πολύ χαμηλό της Πλατείας. Στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι ερωτώμενοι φαίνονται απαισιόδοξοι για την πορεία της χώρας, ενώ σε ερώτημα που εμπεριέχεται στη θεματική Διακυβέρνηση χώρας, οι πολίτες τάσσονται υπέρ μιας κυβέρνησης εθνικής σωτηρίας.

→ Η εφημερίδα το Βήμα επανέρχεται στις 10/07/2011 με νέα δημοσκόπηση από την Κάπα Research στοχεύοντας να αποτιμήσει κυρίως τις αντιδράσεις και την άποψη των πολιτών για τις κυβερνητικές αποφάσεις και για πορεία της πολιτικής και κοινωνικής κατάστασης της περιόδου, μετά και την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου και των διαδηλώσεων στην πλατεία Συντάγματος.

Οι θεματικές κατηγορίες που προκύπτουν από την εξέταση της δημοσκόπησης είναι οι εξής:

Μεσοπρόθεσμο/νέα μέτρα
Προπηλακισμοί
Αγανακτισμένοι
Πρόωρες εκλογές
Αποχή/Ψήφος αποδοκιμασίας/Αδιευκρίνιστη ψήφος
Πρόθεση ψήφου

Ως πρώτη θεματική δημιουργείται αυτή Μεσοπρόθεσμο/νέα μέτρα εμπεριέχοντας τις περισσότερες ερωτήσεις περί των δύο σχετιζόμενων θεμάτων. Η πλειοψηφία των ερωτώμενων τάσσεται υπέρ της κατάργησης του πανεπιστημιακού ασύλου αλλά και του περιορισμού και απολύσεων των δημοσίων υπαλλήλων και της απελευθέρωσης των «κλειστών» επαγγελματιών. Σε θυμικό επίπεδο, ιδιαίτερα εξοργισμένοι δηλώνουν με τους δημόσιους υπαλλήλους, τους ταξιτζήδες και τις συντεχνίες. Οι πολίτες αντιμετωπίζουν αρνητικά την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου, συμφωνούν με την άρνηση του κ. Σαμαρά να καταψηφίσει αν και πιστεύουν πως η πολιτική αντίδραση της ΝΔ υποκινείται από πολιτικές σκοπιμότητες. Επικριτική και η άποψη των πολιτών για τους βουλευτές που ψήφισαν υπέρ του Προγράμματος, καθώς θεωρούν πως η απόφαση τους καθοδηγείται από την προσπάθεια πολιτικής επιβίωσής τους.

Οι αντιδράσεις κατά των βουλευτών θεωρούνται αυθόρμητες από τους πολίτες, τάσσονται υπέρ των επιθέσεων σε βουλευτές και δεν θεωρούν πως οι Προπηλακισμοί υποκινούνται από τον ΣΥΡΙΖΑ. Η πλειοψηφία δηλώνει εξοργισμένη με το παρόν πολιτικό σύστημα με αντισυστημικές τάσεις που τους απομακρύνουν από τα κοινοβουλευτικά κόμματα.

Πολύ μεγάλο είναι το ποσοστό εκείνων που αντιμετωπίζουν αρνητικά το γεγονός πως σταμάτησαν οι συγκεντρώσεις των Αγανακτισμένων στο Σύνταγμα. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρούν πως η χώρα θα πρέπει να προχωρήσει σε Πρόωρες Εκλογές εάν έως τον Σεπτέμβριο του 2011 δεν επιτύχει η πολιτική των οικονομικών και κοινωνικών μέτρων. Μέσω της δημοσκόπησης, καταγράφεται ένα μεγάλο το ποσοστό Αδιευκρίνιστης ψήφου με την πιθανότητα εννιάκοματικής επικείμενης Βουλής. Ωστόσο, στο ερώτημα περί εκλογών την επομένη Κυριακή, η Πρόθεση ψήφου αναδεικνύει με μία μονάδα μπροστά το κόμμα της Ν.Δ.

Θεματική ανάλυση εφημερίδας το **Έθνος**

→Στις 26/06/2011 η εφημερίδα δημοσιοποιεί τη δημοσκόπηση της Marc η οποία εστιάζει κυρίως στην ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου και στις πολιτικές «ανακατατάξεις» που αυτή φέρνει. Οι θεματικές που προκύπτουν βάσει της ανάλυσής μας είναι οι εξής :

Ανασχηματισμός Μεσοπρόθεσμο/νέα μέτρα Αγανακτισμένοι Πρόωρες εκλογές Πρόθεση ψήφου
--

Με πρώτη του θεματική τον Ανασχηματισμό η δημοσκόπηση παρουσίαση τη γνώμη των πολιτών σχετικά με τις πολιτικές ανακατατάξεις. Οι πολίτες δείχνουν να συμφωνούν με τη

συναίνεση πολιτικών ομάδων της χώρας. Αν και ικανοποιημένοι από τον ανασχηματισμό της κυβέρνησης Παπανδρέου, οι ερωτώμενοι δεν πιστεύουν πως το νέο κυβερνητικό σχήμα θα εφαρμόσει πιο δίκαιη πολιτική και δεν θα είναι το ίδιο αναποτελεσματικό με το προηγούμενο.

Η πλειοψηφία των πολιτών πιστεύει πως η Ελλάδα οφείλει να εφαρμόσει το Μεσοπρόθεσμο αλλά πρέπει να το διαπραγματευτεί. Σε ερώτημα περί αποτυχίας διαπραγμάτευσης της κυβέρνησης για το Πρόγραμμα οι πολίτες τότε θεωρούν πως η χώρα είναι αναγκασμένη να το εφαρμόσει για να μην πτωχεύσει. Η δημοσκοπήση ζητά επανατοποθέτηση⁶³ όσων απάντησαν πως η Ελλάδα πρέπει να προσπαθήσει να διαπραγματευτεί, με την πλειοψηφία των ερωτώμενων να τάσσεται, σε αυτό το σημείο, υπέρ της άποψης πως αν η Ελλάδα αποτύχει να διαπραγματευτεί τότε οφείλει να εφαρμόσει το Μεσοπρόθεσμο ώστε να εκταμιευτεί η επόμενη δόση και να μην πτωχεύσει.

Η τρίτη θεματική Αγανακτισμένοι εστιάζει στην άποψη των πολιτών για το κίνημα, όπου το μεγαλύτερο ποσοστό απαντά πως τους υποστηρίζει αν και δεν έχει πάει στις Πλατείες. Σε ερώτηση περί πολιτικού αυτοπροσδιορισμού και ηλικιακού φάσματος των συμμετεχόντων στις διαδηλώσεις τα μεγαλύτερα ποσοστά συγκεντρώνουν οι γυναίκες έναντι των ανδρών, οι νέοι ηλικίας 18-34 ετών, με την πλειονότητα να αυτοπροσδιορίζονται Αριστεροί. Οι Πρόωρες Εκλογές βρίσκουν αρνητικούς τους περισσότερους πολίτες στο ερώτημα περί προκήρυξης άμεσων εκλογών ενώ θεωρούν πως ακόμη κι αν βγει πρωθυπουργός ο κ. Σαμαράς δεν θα μπορέσει να ακολουθήσει διαφορετική πολιτική από τον κ. Παπανδρέου.

Η τελευταία θεματική περί Πρόθεσης ψήφου παρουσιάζει μικρό προβάδισμα της Ν.Δ. έναντι του ΠΑΣΟΚ, ενώ αξίζει να σημειωθεί πως σε αυτή τη δημοσκόπηση καταγράφεται μικρό ποσοστό αδιευκρίνιστης ψήφου.

Θεματική ανάλυση εφημερίδας ο **Ελεύθερος Τύπος**

Η τελευταία δημοσκόπηση που απασχολείται με το Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα αλλά και τις συνέπειες αυτού, πολιτικές και κοινωνικές, δημοσιεύεται στις 27/07/2011 από την εταιρεία δημοσκοπήσεων Metron Analysis.

→ Η δημοσκόπηση εστιάζει κυρίως στις πολιτικές συνέπειες του Μεσοπρόθεσμου αλλά και πολιτικών γεγονότων της περιόδου αυτή. Δεν αναφέρεται στα αίτια (Μεσοπρόθεσμο, ανασχηματισμός κτλ) παρά μόνο στο πολιτικό σκηνικό που έχει διαμορφωθεί και την επικείμενη πορεία της χώρας από εδώ και πέρα. Οι θεματικές που προκύπτουν είναι οι εξής:

⁶³ Η μέθοδος της επανατοποθέτησης σε ένα ερώτημα δημοσκόπησης είναι ένα «εργαλείο» για τους δημοσκόπους, η χρήση (ή κατάχρηση) του οποίου θα σχολιαστεί στην τελική ανάλυση

Πορεία χώρας/ οικονομία
Οικονομική/προσωπική κατάσταση πολιτών
Πρόθεση ψήφου
Καταλληλότερος πρωθυπουργός
Στελέχη ΝΔ-ΠΑΣΟΚ
Πρόωρες εκλογές
Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών

Ως πρώτη θεματική καταγράφεται η Πορεία χώρας/Οικονομία, όπου οι ερωτώμενοι, σε σχετικό ερώτημα, θεωρούν πως η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τις αποφάσεις της Ε.Ε. παρά των κυβερνητικών αποφάσεων αν και πιστεύουν πως τα μεγάλα προβλήματα της χώρας μπορούν να αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο του εθνικού κράτους. Παρατίθεται συγκριτικός πίνακας για τον μήνα Ιούνιο, όπου φαίνεται πως η άποψη αυτή περί εθνικής επίλυσης κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος. Αρνητικά τα αποτελέσματα περί χρεοκοπίας μιας και πολύ μεγάλο ποσοστό των ερωτώμενων πιστεύει πως η χώρα τελικά θα χρεοκοπήσει.

Στην έρευνα ακολουθούν μεμονωμένα ερωτήματα, αρχικά, σε σχέση με την Πρόθεση ψήφου όπου παρουσιάζεται προβάδισμα της ΝΔ κατά ποσοστιαίες μονάδες. Παρατίθεται και συγκριτικός πίνακας για τα δύο μεγάλα κόμματα από τον Μάρτιο 2010 έως Ιούλιο 2011, βάσει του οποίου το ΠΑΣΟΚ παρουσιάζει καθοδική τάση σε αντίθεση με τη ΝΔ. Η Δημοτικότητα των πολιτικών αρχηγών ακολουθεί κι αυτή καθοδική τάση αν και φαίνεται πως σε σύγκριση με τον μήνα Μάρτιο 2011, ο Ιούλιος δείχνει ως πιο δημοφιλή τους κ.κ. Καρατζαφέρη και Δημαρά. Αναφορά με τη δημοτικότητα Στελεχών ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ., την πρώτη θέση θετικής/μάλλον θετικής γνώμης καταλαμβάνει ο κ. Βενιζέλος ενώ αρνητικής/μάλλον αρνητικής ο κ. Πάγκαλος. Αντίστοιχα το πιο δημοφιλές στέλεχος της ΝΔ. είναι ο κ. Αβραμόπουλος ενώ την πρώτη θέση αρνητικής/μάλλον αρνητικής γνώμης καταλαμβάνει ο κ. Καραμανλής. Ως Καταλληλότερος πρωθυπουργός οι πολίτες επιλέγουν την απάντηση «Κανέναν», αν και μεταξύ των πολιτικών αρχηγών ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ. προηγείται ο κ. Σαμαράς. Η παράσταση νίκης μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΝΔ, που εμπεριέχεται στη θεματική Πρόωρες Εκλογές, δίνει πολύ μεγάλο προβάδισμα για την ΝΔ. Η γνώμη των πολιτών για τους Αγανακτισμένους είναι θετική στην συντριπτική της πλειοψηφία. Τέλος, σε ερώτημα σχετικό με την Οικονομική/προσωπική κατάσταση πολιτών, οι πολίτες δηλώνουν απαισιόδοξοι σε ότι αφορά τα προσωπικά και επαγγελματικά τους σχέδια.

5.2. Ερμηνευτική ανάλυση των θεματικών σε εφημερίδες/δημοσκοπήσεις⁶⁴

Αρχικά, επιχειρείται ο σχολιασμός εκ μέρους μας επί του συνόλου των δημοσκοπήσεων. Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με τις θεματικές που δημιουργήσαμε σημειώνεται πως την πρώτη θέση επί του συνόλου των εφημερίδων, καταλαμβάνει η θεματική «Πρώρες εκλογές». Στη δεύτερη θέση βρίσκονται η «Οικονομική/προσωπική κατάσταση πολιτών» και οι «Αγανακτισμένοι». Την δεύτερη θέση καταλαμβάνουν η «Πορεία χώρας/Οικονομία», «Οικονομική/προσωπική κατάσταση πολιτών» και «Διακυβέρνηση χώρας». Στην τρίτη θεματική θέση είναι : «Μεσοπρόθεσμο/Νέα μέτρα», «Αγανακτισμένοι», «Καταλληλότερος Πρωθυπουργός», «Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών», «πρόθεση ψήφου», «Αποχή/ψήφος αποδοκimasίας-Αδιευκρίνιστη ψήφος» και «Στελέχη ΝΔ & ΠΑΣΟΚ». Στην τέταρτη θέση βρίσκονται οι : «Κυβέρνηση-Αντιπολίτευση-Πολιτικά κόμματα» και «Διαδηλώσεις-απεργίες-πορείες» και στην τελευταία δύο θεματικές : «Ανασχηματισμός» και «προπηλακισμοί».

Πρώτη θέση: «Πρώρες εκλογές»

Με το ερώτημα περί **πρώρων εκλογών** ασχολήθηκαν όλες οι εφημερίδες προς ανάλυση πλην του Ελεύθερου Τύπου. Η *Καθημερινή* έθεσε το ερώτημα και στις δύο της δημοσκοπήσεις(Ιούνιο-Ιούλιο). Κατά τα αποτελέσματα της *Καθημερινής* οι πολίτες θεωρούν πως μάλλον η χώρα θα οδηγηθεί σε πρώρες εκλογές(62%) αν και δεν θεωρούν πως χρειάζεται(59%). Στη δεύτερη δημοσκόπηση παρουσιάζεται το ίδιο ποσοστό για το αν η κυβέρνηση θα εξαντλήσει την τετραετία αλλά και για την ανάγκη πρώρων εκλογών. Το *Βήμα* στην δεύτερη κατά χρονική σειρά δημοσκόπησης του ασχολείται με τις πρώρες εκλογές διαφοροποιώντας το ερώτημα συγκριτικά με την *Καθημερινή* μιας και θέτει χρονικό όριο επιτυχίας ή μη των νέων μέτρων μέχρι τον Σεπτέμβριο. Το ποσοστό των πολιτών που θεωρεί πως αν η χώρα αποτύχει να επιτύχει τους στόχους των οικονομικών μέτρων θα πρέπει αν οδηγηθεί σε πρώρε εκλογές ανέρχεται στο 67,6%. Στο σημείο αυτό φαίνεται ξεκάθαρα η διαφοροποίηση που παρουσιάζουν τα αποτελέσματα αναλόγως του πως τίθενται οι ερωτήσεις/με ποιές παραμέτρους. Τέλος, κατά το *Έθνος*, το 68,2% των πολιτών δεν θα ήθελε να προκηρυχθούν άμεσα πρώρες εκλογές. Τα ερωτήματα σχετικά με την παράσταση νίκης απασχολούνται μόνο η *Καθημερινή* και ο *Ε.Τ.* Σύμφωνα και με τις δύο δημοσκοπήσεις της *Καθημερινής*, πριν και μετά την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου, οι πολίτες ανεξαρτήτως του τι θα ψήφιζαν σε επικείμενες εκλογές, θεωρούν πως η ΝΔ θα κερδίσει. Το ποσοστό διαφοράς μεταξύ της ΝΔ. έναντι του ΠΑΣΟΚ, κατά την πρώτη δημοσκόπηση, θεωρείται μικρό, της τάξης των πέντε μονάδων, ενώ κατά την δεύτερη δημοσκόπηση η διαφορά μεταξύ των δύο φτάνει τις είκοσι επτά μονάδες. Την ίδια

⁶⁴ Βλ. Παραρτήματα: ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ II (Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα), σελ.115

ποσοστιαία διαφορά παρουσιάζει και ο *Ελεύθερος Τύπος*, δημοσκόπηση που κι αυτή αφορά στον μήνα Ιούλιο.

Δεύτερη Θέση: «Πορεία χώρας/Οικονομία», «Οικονομική/προσωπική κατάσταση πολιτών», «Διακυβέρνηση χώρας»

Η *Καθημερινή*, το *Βήμα* και ο *Ελεύθερος Τύπος* εμπεριέχουν ερωτήματα τόσο γι την πορεία της χώρας όσο και για την οικονομία. Τα ποσοτικά αποτελέσματα της άποψης των πολιτών για λάθος κατεύθυνση που ακολουθεί η χώρα είναι παρόμοια. Ο *Ε.Τ.* διατυπώνει πιο ειδικά ερωτήματα τα αποτελέσματα των οποίων δείχνουν πως οι πολίτες η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας εξαρτάται από τις αποφάσεις της Ε.Ε. αν και πιστεύουν πως τα μεγάλα προβλήματα μπορούν να αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο του εθνικού κράτους, με τους περισσότερους να θεωρούν πως τελικά η χώρα θα χρεοκοπήσει. Η *Καθημερινή* επανέρχεται με δεύτερη δημοσκόπηση, προσθέτοντας το ερώτημα περί διεθνούς ισχύς της χώρας, όπου κι εδώ σημειώνονται ιδιαιτέρως αρνητικά ποσοστά. Θα πρέπει να αναφέρουμε πως η *Καθημερινή* δημοσιεύει επίσης συγκριτικούς πίνακες για προγενέστερους μήνες που αφορούν τα ίδια ερωτήματα. Αλλά και το *Βήμα* παρουσιάζει ένα πολύ μεγάλο ποσοστό απαισιοδοξία των πολιτών για την πορεία της χώρας.

Η θεματική «**Οικονομική/προσωπική κατάσταση πολιτών**» δημιουργήθηκε μέσω των ερωτημάτων τριών εκ των τεσσάρων εφημερίδων της περιόδου που εξετάζουμε, *Βήμα*, *Καθημερινή* και *Ελεύθερος Τύπος*. Η *Καθημερινή* επαναλαμβάνει τα ίδια ερωτήματα και σε δεύτερη δημοσκόπηση που πραγματοποιεί, μετά και την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου, στην οποία καταγράφεται μια μικρή αύξηση των ήδη υψηλότερων ποσοστών δυσαρέσκειας των πολιτών. Η επανάληψη των ερωτημάτων αυτών προσφέρει και τη δυνατότητα συγκριτικής ανάλυσης, κατά την ανακοίνωση των μέτρων, και μετέπειτα, κατά την ψήφιση του Προγράμματος. Το *Βήμα*, ενώ κι αυτό δημοσιεύει δεύτερη δημοσκόπηση μετά την ψήφιση, δεν αναφέρεται, ωστόσο, ξανά σε αυτή την θεματική, δεν εμπεριέχεται καθόλου στη νέα της δημοσκόπηση. Το *Έθνος* είναι η μόνη εφημερίδα που δεν εμπεριείχε στην έρευνά της τέτοιου είδους ερωτήματα.

Για την συγκεκριμένη θεματική τα ποσοτικά αποτελέσματα και των τριών δημοσκοπήσεων των εφημερίδων συμπίπτουν. Καταγράφεται μια γενική δυσαρεσκεία των Ελλήνων τόσο από την οικονομική κατάσταση που έχουν переίλθει τον τελευταίο χρόνο όσο και για την μελλοντική τους οικονομική κατάσταση στην οποία πίστευαν πως θα βρεθούν. Ο βαθμός απαισιοδοξίας και σε προσωπικό επίπεδο είναι ιδιαίτερα υψηλός. Ενώ τα μελλοντικά προσωπικά και επαγγελματικά σχέδια αλλά και η αποταμίευση κρίνονται ως αδύνατα να πραγματοποιηθούν κάτω από τις παρούσες οικονομικές συνθήκες.

Η θεματική «**Διακυβέρνηση χώρας**» δημιουργήθηκε βάσει των σχετικών με αυτή ερωτημάτων των εφημερίδων *Καθημερινή*, *Βήμα* και *Έθνος*. Η *Καθημερινή* και στις δύο δημοσκοπήσεις της παρουσιάζει αρκετά παρόμοια αποτελέσματα. Στην πρώτη οι πολίτες τάσσονται, κατά πλειοψηφία, υπέρ μιας κυβέρνησης συνεργασίας-πολυκομματικής. Στη δεύτερη δημοσκόπηση, όπου δίνεται η δυνατότητα στους ερωτώμενους να επιλέξουν μεταξύ διάφορων συνδυασμών κυβερνήσεων συνεργασίας, παρουσιάζεται και εδώ η

θετική άποψη περί οικουμενικής κυβέρνησης. Και στο Έθνος οι πολίτες τάσσονται υπέρ μιας κυβέρνησης εθνικής σωτηρίας. Το *Βήμα* στη δεύτερη δημοσκόπηση που δημοσιεύει, μετά την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου αλλά και τον Ανασχηματισμό, ειδικεύει το ερώτημα περί διακυβέρνησης στην χώρα στην αλλαγή κυβέρνησης, όπου το 70% πιστεύει οι πολιτικές διακυβέρνησης παραμένουν ίδιες παρά την αλλαγή ηγεσίας.

Τρίτη Θέση: «Μεσοπρόθεσμο/Νέα μέτρα», «Αγανακτισμένοι», «Καταλληλότερος Πρωθυπουργός», «Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών», «πρόθεση ψήφου», «Αποχή/ψήφος αποδοκιμασίας-Αδιευκρίνιστη ψήφος» και «Στελέχη ΝΔ & ΠΑΣΟΚ»

Το «**Μεσοπρόθεσμο/Νέα μέτρα**» παρόλο που πυροδότησε τόσο τις κοινωνικές αντιδράσεις όσο και πολιτικές εξελίξεις εκτός του ότι δεν καταγράφηκε ως πρώτη θεματική, δεν απασχολεί και όλες τις δημοσκοπήσεις τις περιόδου. Η Καθημερινή είναι η εφημερίδα εκείνη που και στις δύο δημοσκοπήσεις που δημοσιεύει δεν εμπεριέχουν ερωτήματα τόσο για την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου προγράμματος όσο και για τα νέα οικονομικά ια κοινωνικά μέτρα που αυτή θα φέρει. Ο Ελεύθερος Τύπος δημοσιεύει την τελευταία δημοσκόπηση για την εξεταζόμενη περίοδο του Μεσοπρόθεσμου στην οποία δεν ζητείται η άποψη των πολιτών για τα μέτρα και το Μεσοπρόθεσμο. Θα πρέπει να αναφέρουμε στοιχείο αυτό πως η δημοσκόπηση ακολουθεί τη μέθοδο των προσωπικών συνεντεύξεων, σε αντιδιαστολή με τις άλλες δημοσκοπήσεις που πραγματοποιούνται τηλεφωνικά και πανελλαδικά σε τυχαίο δείγμα. Μπορεί να θεωρηθεί πως στο διάστημα αυτό έχουν απασχοληθεί άλλες εταιρείες δημοσκοπήσεων με το Μεσοπρόθεσμο και πως η συγκεκριμένη έρευνα είναι η πιο «απομακρυσμένη» χρονικά και άρα αποστασιοποιημένη από την ψήφιση και τις συγκεντρώσεις. Στα «ελαφρυντικά» ωστόσο ισοβαρούν δύο διαπιστώσεις. Η πρώτη αφορά την απουσία του Ε.Τ. κατά την διάρκεια των κοινωνικών και πολιτικών αναταραχών αλλά και την επιλεκτική γκάμα ερωτήσεων, καθώς ενώ δεν αναφέρεται στο Μεσοπρόθεσμο ζητά τη γνώμη για τους Αγανακτισμένους των οποίων οι κινητοποιήσεις εντάθηκαν κατά την περίοδο συζήτησης και ψήφισης του Προγράμματος. Η πλειοψηφία των πολιτών τάχθηκε υπέρ των επιθέσεων σε πολιτικούς κρίνοντας τες ως αυθόρμητες ενέργειες των αγανακτισμένων πολιτών ,κατά της ψήφισης του Μεσοπρόθεσμου αν και θεωρεί πως η καταψήφιση αυτού μπορεί να οδηγήσει σε χρεοκοπία. Το *Βήμα*, λόγω των δύο ταυτόχρονων ερευνών σε συμμετέχοντες και μη, παρουσιάζει το ποσοστό του 83% κατά της ψήφισης του Μεσοπρόθεσμου και του 47% για όσους δεν συμμετέχουν, αντίστοιχα. Σε δεύτερη δημοσκόπηση για το *Βήμα* ύστερα από μια εβδομάδα το ποσοστό των πολιτών που διαφωνούν με τη ψήφιση φτάνει το 50%. Επίσης, στη δημοσκόπηση αυτή εστιάζει σε επιμέρους μέτρα που θα πάρουν μέσω της ψήφισης του Μεσοπρόθεσμου. Οι πολίτες στο 70% συμφωνούν με την απελευθέρωση του επαγγέλματος των ταξί, 50% υπέρ των αλλαγών στα ΑΕΙ και ιδιώτες μάντζερ σε αυτά, 80% τάσσεται υπέρ της άρσης πανεπιστημιακού ασύλου και το 55% της απόλυσης πλεονάζοντος προσωπικού στο Δημόσιο. Αξίζει να σημειωθεί πως δεν μπορούμε να συγκρίνουμε ποσοστά με άλλες δημοσκοπήσεις καθώς καμία άλλη δεν αναφέρεται στα επιμέρους μέτρα που εμπεριέχονται στο Μεσοπρόθεσμο, παρά μόνο στο γενικό ερώτημα υπέρ ή κατά του Μεσοπρόθεσμου. Η δημοσκόπηση του *Εθνους*, η οποία δημοσιεύεται τη μέρα της ψήφισης

του Μεσοπρόθεσμου θέτει διττά ερωτήματα, με το 50% των πολιτών να δηλώνει πως η χώρα οφείλει αν εφαρμόσει το Πρόγραμμα αλλά θα πρέπει να διαπραγματευτεί. Σε περίπτωση που δεν μπορέσει να διαπραγματευτεί τότε θα πρέπει να εφαρμόσει το νέα μέτρα ώστε να εκταμιευτεί η νέα δόση και να μην πτωχεύσει. Ιδιαίτερα σημαντική η σημείωση του τρόπου που τίθενται οι ερωτήσεις, μέσω συγκεκριμένων επιλογών/απαντήσεων και όχι του συνήθη τρόπου δημοσκοπικών ερωτημάτων. Λόγω αυτής της διαφοροποίησης των ερωτημάτων δεν μπορούμε να συγκρίνουμε τα ποσοστά των δημοσκοπήσεων.

Η θεματική **«Αγανακτισμένοι»** που βρίσκεται κι αυτή στην πρώτη θέση, δημιουργήθηκε από, σχετικά με την θεματική, ερωτήματα των εφημερίδων *Βήμα*, *Έθνος* και *Ελεύθερος Τύπος*. Η *Καθημερινή* δεν αναφέρθηκε σε αυτό το κίνημα ονομαστικά και γι' αυτό το λόγο έχουμε δημιουργήσει ξεχωριστή θεματική που θα σχολιάσουμε παρακάτω. Οι δημοσκοπήσεις εστιάζουν κυρίως στην άποψη των πολιτών για τους Αγανακτισμένους αλλά και προσπαθούν να σκιαγραφήσουν το προφίλ των συμμετεχόντων σε αυτό. Παρόλο που και οι τρεις εταιρείες δημοσκοπήσεων χρησιμοποιούν παρόμοια ερωτήματα η μέθοδος έρευνας καθώς και τα ποσοτικά ευρήματα διαφέρουν. Άκρως ενδιαφέρον για εμάς το εύρημα αυτό της διαφοροποίησης με παρόμοια ερωτήματα και σε πολύ κοντινές ημερομηνίες διεξαγωγής των δημοσκοπήσεων. Αρχικά, θα πρέπει να επισημανθεί η διαφορετικότητα του Βήματος κατά την πρώτη του δημοσκόπηση για τους Αγανακτισμένους μιας και δημοσιεύει, ουσιαστικά, τα αποτελέσματα δύο ταυτόχρονων ερευνών. Αν και ταυτόχρονα, η μία δημοσκόπηση έγινε τηλεφωνικά και πανελλαδικά σε τυχαίο δείγμα ανθρώπων ενώ η άλλη διεξήχθη μέσω προσωπικών συνεντεύξεων σε συμμετέχοντες του κινήματος στο Σύνταγμα. Η σύγκριση μεταξύ των διαφορετικών αποτελεσμάτων είναι δεδομένη. Σε ότι αφορά την κοινή γνώμη, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό δεν έχει βρεθεί ποτέ στις διαδηλώσεις του Συντάγματος, θεωρούν τις απόψεις που εκφράζονται στις λαϊκές συνελεύσεις ουτοπικές και πως πρόκειται για μια μόδα που θα ξεφουσκώσει, ενώ δεν θα ήθελαν να δουν το κίνημα να μεταλλάσσεται σε πολιτικό κόμμα. Επίσης, αυτοπροσδιορίζονται ως «κεντρώοι» και συμφωνούν με τις αποδοκimasίες στους πολιτικούς. Σε ότι αφορά τους συμμετέχοντες, το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών βρίσκεται στην πλατεία Συντάγματος μία με δύο φορές την εβδομάδα κυρίως ηλικίας 25-39 και οι ιδιωτικοί υπάλληλοι. Οι περισσότεροι πολίτες εξ αυτών που βρίσκονται στην Πλατεία είτε ήταν οπαδοί του ΠΑΣΟΚ, είτε δεν ανήκουν σε κανένα κόμμα, συμφωνούν με τις αποδοκimasίες στους πολιτικούς, αυτοπροσδιορίζονται ως «κεντρώους», θεωρούν ρεαλιστικές τις διεκδικήσεις των λαϊκών συνελεύσεων, είναι αισιόδοξοι για την πορεία του κινήματος και πιστεύουν πως η διαμαρτυρία μπορεί να αποκτήσει μόνιμα χαρακτηριστικά και να φέρει αποτελέσματα αλλά δεν θα ήθελαν να δουν το κίνημα να μεταλλάσσεται σε πολιτικό κόμμα. Στις άλλες δύο δημοσκοπήσεις που γίνονται από Έθνος και Ελεύθερο Τύπο καταγράφεται η γνώμη των πολιτών για τους Αγανακτισμένους. Στη δημοσκόπηση του *Εθνους* το 49% υποστηρίζει τους συμμετέχοντες χωρίς να έχει πάει ενώ το ποσοστό του *Βήματος* για όσους δεν έχουν πάει στο Σύνταγμα φτάνει το 54%. Συντριπτικό κατά γράφεται, για τον *Ελεύθερο Τύπο*, το ποσοστό της θετικής άποψης για τους Αγανακτισμένους (85%). Η πολιτική ανατοποθέτηση όσων συμμετέχουν στις διαμαρτυρίες φτάνει το 29.8% «Κεντρώοι» ενώ σε ίδια ερώτημα περί πολιτικού αυτοπροσδιορισμού συμμετεχόντων το ποσοστό των «Αριστερών» φτάνει το 39.5%. Ας αναφέρουμε πως οι δύο

αυτές δημοσκοπήσεις, *Βήματος* και *Έθνους*, έχουν χρονική διαφορά δημοσίευσης μίας εβδομάδας. Το *Βήμα* σχεδόν ένα μήνα μετά επανέρχεται με νέα δημοσκόπηση που αυτή τη φορά εμπεριέχει ένα μόνο ερώτημα για τους Αγανακτισμένους κατά το οποίο 80% των πολιτών δηλώνουν αντιμετωπίζουν αρνητικά τη διακοπή διαμαρτυριών στην Πλατεία Συντάγματος μετά τα επεισόδια.

Με τη «**Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών**» ασχολούνται η *Καθημερινή* και ο *Ελεύθερος Τύπος*. Η *Καθημερινή* εμπεριέχει ερώτημα δημοφιλών πολιτικών αρχηγών και στις δύο δημοσκοπήσεις της. Στην πρώτη τα μεγαλύτερα ποσοστά αρνητικής γνώμης κατέχει ο κ. Παπανδρέου ενώ πιο δημοφιλής ο κ. Σαμαράς. Στη δεύτερη δημοσκόπηση, μετά και την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου, ο κ. Παπανδρέου κρατά σταθερά τα αρνητικά ποσοστά ενώ καταγράφουν αύξησης θετικής γνώμης ο κ. Σαμαράς και ο κ. Καρατζαφέρης. Σημαντική διαφορά ποσοστών θετικής γνώμης παρουσιάζει το *Έθνος* με τον κ. Καρατζαφέρη και κ. Δημαρά να αναδεικνύονται οι πιο δημοφιλείς (34%-33,9%) και να ακολουθεί ο κ. Σαμαράς (29%). Ο κ. Παπανδρέου καταλαμβάνει την τελευταία θέση. Στους συγκριτικούς πίνακες που παραθέτουν, τόσο η *Καθημερινή* όσο και το *Έθνος*, η δημοτικότητα του κ. Παπανδρέου (Μάιος-Μάρτιος 2011 σε σχέση με τον Ιούνιο-Ιούλιο 2011) παρουσιάζει ραγδαία πτώση, ενώ ανοδική τάση παρουσιάζουν οι αρχηγοί των μικρότερων κομμάτων της Βουλής αλλά και κάποια εκτός αυτής.

Ως «**καταλληλότερος πρωθυπουργός**» στις δημοσκοπήσεις της *Καθημερινής* και του *Ελεύθερου Τύπου* παρουσιάζεται ο «Κανένας». Ωστόσο, μεταξύ των ηγετών των δύο μεγαλύτερων κομμάτων το προβάδισμα φαίνεται πως διαφοροποιείται αναλόγως της περιόδου. Στην πρώτη δημοσκόπηση της *Καθημερινής*, πριν την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου, ο κ. Παπανδρέου κατέχει την πρώτη θέση. Στη δεύτερη δημοσκόπηση, μετά την ψήφιση, προηγείται ο κ. Σαμαράς με σημαντική διαφορά 7%. Προβάδισμα του κ. Σαμαρά δίνει και η δημοσκόπηση του *Ελεύθερου Τύπου*, όμως εδώ η διαφορά είναι μόλις δύο μονάδες. Οι δύο αυτές δημοσκοπήσεις δημοσιεύονται με πέντε μέρες διαφορά, η πρώτη έχει γίνει μέσω τηλεφωνικής πανελλαδικής έρευνας ενώ του Ε.Τ. μέσω προσωπικών συνεντεύξεων.

Με την θεματική «**Πρόθεση ψήφου**» ασχολείται το *Έθνος*, το *Βήμα* κατά τη δεύτερη δημοσκόπησης του και ο *Ε.Τ.* Και οι τρεις δημοσκοπήσεις καταγράφουν τα αποτελέσματα στο ευθύ ερώτημα «τι θα ψηφίζατε αν την επομένη Κυριακή είχαμε εκλογές». Τα αποτελέσματα μεταξύ Ε.Τ.(18%) και *Βήματος*(17,8%) συμπίπτουν δείχνοντας τη ΝΔ ως πρώτο κομμάτων η δημοσκόπηση του *Έθνους* δίνει το ποσοστό του 21,4%. Ωστόσο, και στις τρεις δημοσκοπήσεις η διαφορά μεταξύ του πρώτου κόμματος της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ δεν ξεπερνά τις δύο μονάδες. Να σημειώσουμε πως το ερώτημα πρόθεσης ψήφου γίνεται μετά την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου.

Ακόμη μία θεματική που δημιουργείται από την *Καθημερινή* και μόνο είναι η «**Αποχή/ψήφος αποδοκιμασίας-Αδιευκρίνιστη ψήφος**» όπου οι δημοσκοπήσεις Ιουνίου και Ιουλίου προσπαθούν να καταγράψουν τα ποσοστά αποχής των πολιτών σε περίπτωση επικείμενων εκλογών αλλά και την ψήφο αντίδρασης κατά των πεπραγμένων της περιόδου. Το *Βήμα* στη δεύτερη δημοσκόπηση του παρουσιάζει αποτελέσματα της λεγόμενης αδιευκρίνιστης ψήφου. Θα λέγαμε πως το ερώτημα συμπληρώνει το ύψος όλης της δημοσκόπησης η οποία στοχεύει να καταγράψει κυρίως τις κοινωνικές αντιδράσεις. Τα ποσοστά καταγράφονται ως ιδιαίτερως υψηλά και υπογραμμίζεται έμμεσα η σύγχυση των

πολιτών και η αμφιβολία για το σύνολο του πολιτικού συστήματος. Η θεματική αυτή δεν συμπεριλαμβάνεται στην παραπάνω θεματική της Καθημερινής παρόλο που κι εκείνη κάνει αναφορά στην ψήφο. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός συγκεκριμενοποίηση της ψήφου εκ μέρους της Καθημερινής, η οποία και την κατονομάζει ως ψήφο αποδοκιμασίας, ενώ στο Βήμα το ερώτημα της αδιευκρίνιστης ψήφου θεωρείται από μας ως γενικοποιημένο.

Σε ότι αφορά την θεματική **«Στελέχη ΠΑΣΟΚ & ΝΔ»** καταγράφεται μόνο από την εφημερίδα *Καθημερινή η εκλογική επιρροή των δύο κομμάτων*, επιλέγεται να εστιάσει και πάλι σε επιμέρους και ειδικά πολιτικά ερωτήματα καταγράφοντας αυτή τη φορά την εκλογική ισχύ Κυβέρνησης και Αξιωματικής αντιπολίτευσης. Κατά τον μήνα Ιούλιο από τον Σεπτέμβρη καταγράφεται μικρή άνοδος της ΝΔ έναντι του ΠΑΣΟΚ χάνει την εκλογική επιρροή του κατά το ήμισυ σε σχέση με τον Σεπτέμβρη του 2010. Η Δημοτικότητα στελεχών ΠΑΣΟΚ & ΝΔ αναφέρεται μόνο από τον *Ελεύθερο Τύπο* και σε συγκεκριμένα πρόσωπα των δύο μεγαλύτερων κομμάτων. Σε καμία άλλη δημοσκόπηση, ιδίως μετά την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου, δεν επιχειρήθηκε καταγραφή της δημοτικότητας συγκεκριμένων πολιτικών προσώπων. Ο *Ε.Τ.* μπορεί, επί παραδείγματι, να μην αναφέρεται στον ανασχηματισμό, η διάθεση καταγραφής της δημοφιλίας, ωστόσο, δίνει την εντύπωση διάθεσης της δημοσκόπησης να υπογραμμίσει τη γνώμη των πολιτών προς συγκεκριμένα πολιτικά πρόσωπα.

Τέταρτη θέση: «Κυβέρνηση-Αντιπολίτευση-Πολιτικά κόμματα» και «Διαδηλώσεις-απεργίες-πορείες»

Η θεματική **«Κυβέρνηση-Αντιπολίτευση-Πολιτικά κόμματα»** δημιουργήθηκε μέσω της αναφοράς και μόνο της εφημερίδας Καθημερινή. Κρίθηκε, ωστόσο, άξια δημιουργίας αυτόνομης θεματικής αρχικά, γιατί δεν αναφέρεται σε καμία άλλη και δεύτερον, ώστε να σχολιαστεί μετέπειτα η επιμονή της δημοσκόπησης σε τέτοιου είδους ερωτήματα τη στιγμή που άλλες θεματικές απουσιάζουν. Π.χ. οι δύο δημοσκοπήσεις της Καθημερινής φέρνουν στη πρώτη θέση τα ερωτήματα για τη πολιτική σκηνή την περίοδο των κοινωνικών αναταραχών και της ψήφισης του Μεσοπρόθεσμου, ζητήματα που δεν συμπεριλαμβάνονται στις έρευνες αυτές. Τα ποσοτικά αποτελέσματα και των δύο δημοσκοπήσεων καταγράφουν την έντονη δυσάρεσκεια των πολιτών τόσο από την κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ όσο και από την αξιωματική αντιπολίτευση της ΝΔ. Παρατίθενται συγκριτικοί πίνακες Ιαν.-Ιούνιο και αντίστοιχα Ιαν.-Ιουλ. Που δείχνουν την ραγδαία πτώση ικανοποίησης για το ΠΑΣΟΚ και την αρνητική αλλά σταθερή και με μικρότερες διακυμάνσεις άποψη για των πολιτών για τη ΝΔ. Καταγράφεται, επίσης, η δημοτικότητα των πολιτικών κομμάτων της Βουλής πριν και μετά την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου. Τα αρνητικά ποσοστά είναι σταθερά για τους μήνες Ιούνιο και Ιούλιο με το ΠΑΣΟΚ να κατέχει την πρώτη θέση αρνητικής γνώμης και τα κόμματα της αντιπολίτευσης, κατά τον μήνα Ιούλιο, αν και με μικρές ποσοστιαίες διαφορές από τον μήνα Ιούνιο να καταγράφουν ανοδική τάση. Σε ότι αφορά την εκλογική επιρροή των κομμάτων, η Καθημερινή αναφέρεται σε συγκριτικούς πίνακες που και για τους δύο μήνες Ιουν.-Ιούλιο καταγράφουν μικρή αύξηση της εκλογικής επιρροής της ΝΔ αλλά και ΚΚΕ και ΣΥΡΙΖΑ πλην του ΛΑΟΣ η

εκλογική επιρροή του οποίου σημειώνει μικρή πτώση τον Ιούλιο σε σχέση με ένα μήνα πριν. Σε ότι αφορά την καλύτερη κυβέρνηση για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της χώρας, η *Καθημερινή* με ερώτημά της καταγράφει την αρνητική στάση των πολιτών, μιας και το μεγαλύτερο ποσοστό κατέχει «καμία από τις δύο». Μεταξύ του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ, με προβάδισμα τριών ποσοστιαίων μονάδων, προηγείται το ΠΑΣΟΚ. Να σημειώσουμε εδώ πως η δημοσκόπηση αυτή γίνεται πριν την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου. Ακόμη όμως και μετά την ψήφιση, η δημοσκόπηση δείχνει το ΠΑΣΟΚ ως καλύτερη κυβέρνηση με διαφορά τεσσάρων μονάδων έναντι της ΝΔ. Η ίδια εφημερίδα είναι η μόνη που ζητά την άποψη των πολιτών σχετικά με το ποιο είναι το «Καλύτερο κόμμα αντιπολίτευσης». Επιβεβαιώνεται ακόμη μια φορά η τάση της εφημερίδας να επικεντρώνεται σε πολιτικά ζητούμενα και στις άμεσες πολιτικές επιπτώσεις που οι αποφάσεις της περιόδου επιφέρουν στα κόμματα.

Η *Καθημερινή* και στις δύο δημοσκοπήσεις της περιόδου του Μεσοπρόθεσμου εμπεριέχει μόνο ένα ερώτημα τη φορά για τις «**Διαδηλώσεις/απεργίες/πορείες**» που σχετίζεται με τις συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας των πολιτών χωρίς να αναφέρεται ονομαστικά στο κίνημα των Αγανακτισμένων.

Πέμπτη Θέση: «Ανασχηματισμός» και «Προπηλακισμοί»

Το Έθνος υπήρξε η μόνη εφημερίδα από την δημοσκόπηση της οποίας δημιουργήθηκε η θεματική «**Ανασχηματισμός**». Καταγράφονται τα μεγάλα ποσοστά των πολιτών που , δεν είναι ικανοποιημένοι από τον ανασχηματισμό και κυρίως από την επιλογή του Βενιζέλου ως Υπουργό Οικονομικών, όσων θεωρούν πως ο ανασχηματισμός δεν θα αλλάξει την πολιτική γραμμή της κυβέρνησης σε πιο δίκαιη και πως δεν θα επιφέρει θετικά αποτελέσματα για τη χώρα.

Το *Βήμα* κατά τη δεύτερη δημοσκόπηση που δημοσιεύει, μετά την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμο, αναφέρεται με ερωτήματα στις επιθέσεις κατά των πολιτών ζητώντας την άποψη των πολιτών. Οι «**Προπηλακισμοί**» δεν αναφέρονται σε άλλη δημοσκόπηση εφημερίδα μετά την ψήφιση αν και οι έντονες αντιδράσεις του κόσμου είχαν σχολιαστεί από τα Μ.Μ.Ε. και είχαν καταδικαστεί από το πολιτικό σύστημα.

5.3. Ερμηνευτική προσέγγιση εξεταζόμενου Τύπου⁶⁵

Καθημερινή^{66 67}

Η Καθημερινή, μέσω των δύο δημοσκοπήσεων που παρουσιάζει, για τον μήνα Ιούνιο(πριν την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου) και Ιούλιο(μετά την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου), προσπαθεί να καλύψει όσο το δυνατό μεγαλύτερο φάσμα ερωτημάτων και ποικίλων θεματικών. Μέσω της κλασικής ανάλυσης είδαμε πως συμπεριλαμβάνει σχεδόν όλες τις θεματικές! Ωστόσο, από την ανάλυση προκύπτει ως πρώτη, σε αριθμό ερωτημάτων, η συμπεριλαμβάνεται σε καμία άλλη εφημερίδα. Οι υπόλοιπες δημοσκοπήσεις, σαφώς κι αυτές, αναφέρονται στο πολιτικό σκηνικό, με ερωτήματα που σχετίζονται περισσότερο με την πορεία της χώρας και τη διακυβέρνησή της. Η εφημερίδα εστιάζει στο καθαρά πολιτικό σκέλος αποδίδοντας, ποσοτικά κι έμμεσα, τις επιπτώσεις των πολιτικών αποφάσεων των κομμάτων και ιδιαίτερα της κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης. Υπάρχει αναφορά στο οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο που των νέων οικονομικών μέτρων («Πορεία χώρας/Οικονομία») αλλά και των μακροπρόθεσμων επιπτώσεων («Πορεία χώρας/Οικονομία»)

Η επιμονή στο πολιτικό σκέλος καταγράφεται και από άλλες θεματικές όπως η «Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών», η «Στελέχη ΠΑΣΟΚ & ΝΔ», που και πάλι εστιάζει στα δύο μεγαλύτερα κόμματα αλλά και θεματικές που αφορούν την παράσταση νίκης, την πρόθεση ψήφου και τις πρόωρες εκλογές. Στο σύνολό τους και οι δύο δημοσκοπήσεις που δημοσιεύονται, ως βαρόμετρα, αρχικά διότι καλύπτουν πλειάδα θεματικών και κατά δεύτερον, διότι παραθέτουν συγκριτικούς πίνακες, μπορούν να χαρακτηριστούν ως επί το πλείστον στραμμένες στο πολιτικό σκηνικό και αντίκτυπο ου τα κοινωνικά και πολιτικά γεγονότα της περιόδου επιφέρουν.

Υπάρχουν όμως και θεματικές, άξιες σχολιασμού, όχι μόνο γιατί δεν εμπεριέχονται στις άλλες δημοσκοπήσεις αλλά και λόγω της διαφορετικότητά τους. Η θεματική «Διαδηλώσεις/απεργίες/πορείες» εντοπίζεται και στις δύο δημοσκοπήσεις της Καθημερινής και χρησιμοποιούνται αυτές οι λέξεις και στο σχετικό ερώτημα. Οι υπόλοιπες εφημερίδες αναφέρονται ξεκάθαρα στο κίνημα των Αγανακτισμένων. Κάποιες από αυτές, μάλιστα, αφιερώνουν το μεγαλύτερο μέρος τους σε αυτούς. Αντιθέτως, η Καθημερινή θέτει μόνο ένα ερώτημα σχετικό με τις διαμαρτυρίες. Κι ενώ όλοι οι αναγνώστες, προφανώς, καταλαβαίνουν σε ποιούς αναφέρεται το ερώτημα η δημοσκόπηση επιλέγει να μην τους κατονομάσει. Πολλές φορές, όχι μόνο η παρουσία αλλά και η απουσία θεματικών μπορεί να υποδηλώσει την πολιτική κατεύθυνση της εφημερίδας αλλά και τα «σημεία» που επιχειρεί να υπογραμμίσει κι εκείνα που προσπαθεί να αποκρύψει ως άνευ σημασίας (;).Ακόμη μία θεματική την οποία δεν συμπεριλαμβάνει η Καθημερινή είναι το «Μεσοπρόθεσμο/Νέα μέτρα». Δεν καταγράφεται η γνώμη των πολιτών για τα νέα

⁶⁵ Βλ. Γραφήματα : .Β. Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα-Γράφημα Ι, σελ.122

⁶⁶ <http://www.kathimerini.gr/429090/article/epikairothta/politikh/allagh-toy-skhnikoy-mprosta-h-nd>

<http://www.kathimerini.gr/432223/article/epikairothta/politikh/eklogikh-apodynamwsh-toy-pasok-apo-de3ia-kai-aristera>

⁶⁷ Βλ. Παραρτήματα : Δημοσκοπήσεις Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος, Καθημερινή (12-06-2011), (17-07-2011),σελ. 137-146

οικονομικά ια κοινωνικά μέτρα που η ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου επιφέρει καθώς και τα ίδια τα μέτρα, που έχουν προκαλέσει όλες αυτές τις διαμαρτυρίες των πολιτών, δεν αναφέρονται σε κανένα ερώτημα, είτε άμεσα είτε έμμεσα.

Το Βήμα^{68 69}

Το Βήμα δημοσιεύει κι αυτό δύο δημοσκοπήσεις, μήνα Ιούνιο και Ιούλιο, πριν και μετά την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου. Σε ότι αφορά την πρώτη της δημοσκόπηση, ο έντονος κοινωνικός χαρακτήρας που προσπαθεί να προσδώσει η εφημερίδα κάθε άλλο παρά κρύβεται. Η θεματική «Αγανακτισμένοι» βρίσκεται στην πρώτη θέση της δημοσκόπησης Ιουνίου. Η «καινοτομία» της δημοσκόπησης είναι πως δημοσιεύει τα ποσοτικά της ευρήματα από δύο ταυτόχρονες έρευνες, στους συμμετέχοντες στο Σύνταγμα μέσω προσωπικών συνεντεύξεων και των πολιτών πανελλαδικά μέσω τηλεφωνικής έρευνας. Και μόνο αυτή η πρωτοβουλία της εφημερίδας δείχνει την διάθεσή της να τονίσει τις συγκεντρώσεις των Αγανακτισμένων αλλά και τη γνώμη και των δύο πλευρών για το Μεσοπρόθεσμο και τα νέα κοινωνικά μέτρα. Κοινωνικό χαρακτηρίζαμε, τον χαρακτήρα της δημοσκόπησης, μέσω της οποίας η εφημερίδα τοποθετείται, αν όχι άμεσα, πολιτικά, κατά του Μεσοπρόθεσμου.

Εκτός της πρωτοτυπίας των δύο ταυτόχρονων δημοσκοπήσεων, η εφημερίδα επιλέγει κι ένα διαφορετικό τρόπο παρουσίασης των ποσοτικών αλλά και ποιοτικών αποτελεσμάτων της έρευνας. Το Βήμα δεν αρκείται στην παράθεση των αποτελεσμάτων αλλά προχωρά στον σχολιασμό αυτών. Επίσης, δεν επιλέγει να σχολιάσει τα αποτελεσμάτων της δημοσκόπησης με δημοσιογραφικό κείμενο που να έπεται της δημοσκόπησης αλλά παρεισφρέοντας τον πολιτικό σχολιασμό ενδιάμεσα της δημοσκόπησης. Η επιλογή του «τρόπου» σχολιασμού εκ μέρους της εφημερίδας δεν επιλέγεται τυχαία. Επιλέγει να σχολιάζει ενδιάμεσα των αποτελεσμάτων, γεγονός που μπορεί να μπερδέψει στον αναγνώστη σχετικά με το που τελειώνει το δημοσκοπικό στοιχείο και που ξεκινά ο σχολιασμός της εφημερίδας. Καθοδηγήσει έμμεσα τον αναγνώστη αποτυπώνοντας πολιτική άποψη. Σχετικό απόσπασμα ενδιάμεσου σχολιασμού, δύσκολου να εντοπιστεί : *«οι «αγανακτισμένοι»..την ίδια στιγμή που διαμαρτύρονται για τη μείωση του εισοδήματός τους υποστηρίζουν και ότι θα πρέπει να καταψηφιστεί το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα και να πάμε σε πρόωρες εκλογές-εξέλιξη που ισοδυναμεί με χρεοκοπία της χώρας»⁷⁰*

Η δεύτερη δημοσκόπηση, που έπεται της ψήφισης, με έντονο κι εδώ τον πολιτικό σχολιασμό, εστιάζει στις πολιτικές εξελίξεις και επιπτώσεις που επιφέρει το «Μεσοπρόθεσμο/νεα μέτρα», με αυτή να είναι η πρώτη σε σειρά θεματική της εφημερίδας. Δεν παραλείπει να αναφερθεί και στις κοινωνικές επιπτώσεις του Μεσοπρόθεσμου, όπως οι προπηλακισμοί πολιτικών. Η εφημερίδα προσπαθεί και επιζητά να μην να αναφερθεί στον κοινωνικό αντίκτυπο στοχεύοντας δε το θυμικό των πολιτών Σε

⁶⁸ <http://www.eklogika.gr/uploads/files/Dimoskopiseis/KapaResearch-ToVima19-6-11.pdf>

⁶⁹ Βλ. Παραρτήματα : Δημοσκοπήσεις Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος, Βήμα (19-06-2011), (10-07-2011), σελ.146-147

⁷⁰ <http://www.eklogika.gr/uploads/files/Dimoskopiseis/KapaResearch-ToVima19-6-11.pdf>

σχολιασμό της σχετικά με την καταψήφιση του Προγράμματος από τον κ. Σαμαρά, η εφημερίδα αναφέρει χαρακτηριστικά «Μπορεί η Ν.Δ. να ψαρεύει ψηφοφόρους καλλιεργώντας πολιτική «εθνικού φρονήματος»...»⁷¹

Έθνος^{72 73}

Η εφημερίδα δημοσιεύει μία μόνο δημοσκόπηση την περίοδο του Μεσοπρόθεσμου με κύρια θεματική την άμεση πολιτική επίπτωση της ψήφισης, τον «Ανασχηματισμός». Είναι η μόνη εφημερίδα που αναφέρεται με ξεκάθαρα ερωτήματα για τον ανασχηματισμό της κυβέρνησης. Καταγράφεται η αρνητική άποψη των πολιτών αλλά και η πεποίθηση πως δεν θα επιφέρει κάποια πολιτική αλλαγή, αλλαγή κατεύθυνσης της χώρας. Τα ερωτήματα για το «Μεσοπρόθεσμο/νέα μέτρα» τίθενται μέσω διττών ερωτημάτων, με την μορφή multiple choice. Αν και τοποθετούμενο στον κέντρο-αριστερό χώρο και απευθυνόμενο στο ευρύ λαϊκό κοινό στην παρούσα χρονική στιγμή επιλέγει την ουδετερότητα σε ό,τι αφορά την εκφορά άποψης, μέσω της δημοσκόπησης. Δεν περιέχεται ενδιάμεσος σχολιασμός των αποτελεσμάτων της δημοσκόπησης, παρά μόνο μετά το τέλος αυτής.

Τύπος της Κυριακής⁷⁴

Ως μια αμιγώς, θα λέγαμε πολιτική εφημερίδα, ο *Ελεύθερος Τύπος* προτιμά να εστιάσει, «παραδοσιακά», στο πολιτικό σκέλος και στον πολιτικό αντίκτυπο που έπεται της ψήφισης του Μεσοπρόθεσμου. Τα αποτελέσματα της δημοσκόπησης παρατίθενται δίχως πολιτικό σχολιασμό. Δύο σημεία της δημοσκόπησης αυτής του *Ε.Τ.* έχουν να κάνουν τόσο με την μέθοδο λήψης των απαντήσεων (προσωπικές συνεντεύξεις), όσο και με την θεματική «Δημοτικότητα στελεχών ΠΑΣΟΚ και ΝΔ» που δεν εμφανίζεται σε καμία άλλη δημοσκόπηση της περιόδου αυτής.

5.4. Συμπεράσματα θεματικής ανάλυσης εξεταζόμενων εφημερίδων Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος

Μέσω της θεματικής ανάλυσης αλλά και της ερμηνευτικής προσέγγισης των θεματικών που δημιουργήθηκαν από το εξεταζόμενο corpus διαπιστώθηκαν τα εξής ακόλουθα :

⁷¹ <http://www.eklogika.gr/uploads/files/Dimoskopiseis/Vima-KapaResearch10-7-11.pdf>

⁷² <http://www.eklogika.gr/uploads/files/Dimoskopiseis/MarcEthnos26-6-11.pdf>

⁷³ Βλ. Παραρτήματα : Δημοσκοπήσεις Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος, Έθνος (26-06-2011),σελ.147

⁷⁴ <http://www.eklogika.gr/uploads/files/Dimoskopiseis/MetronAnalysis-Etypos21-7-11.pdf>

- Για ακόμη μία φορά διαπιστώνεται η σύνδεση των διαφόρων εφημερίδων με συγκεκριμένες εταιρίες δημοσκοπήσεων, με τις οποίες συνεχίζουν να συνεργάζονται. Όπως διατυπώθηκε και στα Συμπεράσματα σχετικά με το 1^ο μνημόνιο κάθε μια από αυτές επιλέγει την εταιρία εκείνη που θα μπορέσει να καλύψει μέσω της έρευνας κοινής γνώμης, τα ερωτήματα και στις θεματικές εκείνες που θέλει να εστιάσει.
- Αν και οι δημοσκοπήσεις για το Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα δεν ήταν πολυάριθμες, εν τούτοις δημιουργήθηκαν πολλές και διαφορετικές θεματικές. Παρά την ιδεολογική διαφοροποίηση, τη διαφορετική συχνότητα έκδοσης και την μικρή ποσότητα, σε σχέση με το 10 μνημόνιο, δημοσίευσης δημοσκοπήσεων βρέθηκαν θεματικές που εμπεριέχονται στις περισσότερες εφημερίδες και με κοινά ποσοτικά αποτελέσματα δημιουργίας της καθεμιάς θεματικής προέκυψε είτε από τον αριθμό παρόμοιων μεταξύ τους ερωτημάτων που ομαδοποιήθηκαν είτε από την εμφάνιση ερωτημάτων που δεν μπορούσαν να ομαδοποιηθούν κι έτσι συνέστησαν ξεχωριστή θεματική.
- Παρόλο που αρκετές φορές τα ποσοτικά στοιχεία των δημοσκοπήσεων σε διαφορετικές εφημερίδες ταυτίζονται, εντοπίστηκε η διαφοροποίηση ποσοστών σε παρόμοια ερωτήματα και σε κοντινές χρονικές περιόδους. Σε ότι αφορά τη θεματική «Αγανακτισμένοι», τόσο το Βήμα μέσω της Κάπα Research όσο και το Έθνος μέσω της Marc προσπαθούν να σκιαγραφήσουν το προφίλ των Αγανακτισμένων. Κατά το Βήμα οι Αγανακτισμένοι είναι επί το πλείστον άτομα ηλικίας 35-49 ετών(27,4%), ιδιωτικοί υπάλληλοι (23,8)και αυτοτοποθετούν πολιτικά ως «Κεντρώοι»(25%). Κατά το Έθνος οι συμμετέχοντες είναι κυρίως 18-34 ετών (35,9%) και τοποθετούνται πολιτικά ως «Αριστεροί»(38,5%). Οι δύο δημοσκοπήσεις δημοσιεύονται πριν την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου με μία εβδομάδα διαφορά.
- Στο σύνολό τους οι εφημερίδες απασχολούνται με δύο θεματικές «Οικονομική/προσωπική κατάσταση πολιτών» και «Αγανακτισμένοι», οι οποίες καταλαμβάνουν την πρώτη θέση στην κλασική ανάλυση που κάναμε στις εφημερίδες. Ωστόσο όμως, δε θα πρέπει να παραβλέψουμε τις θεματικές εκείνες που βρίσκονταν σχεδόν σε όλες τις δημοσκοπήσεις. Εκτός λοιπόν ,από τις επίκαιρες θεματικές, υπάρχουν και οι «παραδοσιακές» που αφορούν το πολιτικό σύστημα, όπως «Πρόωρες εκλογές», «Παράσταση νίκης» και Πρόθεση ψήφου. Γιατί στο τέλος, πέραν της καταγραφής της άποψης της κοινής γνώμης για συγκεκριμένα πολιτικά και κοινωνικά γεγονότα μετράει πάντοτε η ψήφος, αν αυτή μετακινείται και τι εκφράζει κάθε φορά «Αποχή/ψήφος Αποδοκimasίας», «Αδιευκρίνιστη ψήφος».

- Για ακόμη μια φορά διαπιστώνεται πως οι δημοσκοπήσεις εκτός του να αποτυπώνουν ποσοτικά ευρήματα της άποψης των πολιτών χρησιμεύουν στις εφημερίδες ως «εργαλείο» όχι μόνο πληροφόρησης αλλά και έμμεσου επηρεασμού των αναγνωστών. Σαφώς και κάθε εφημερίδα απευθύνεται σε συγκεκριμένο αναγνωστικό κοινό, με συγκεκριμένη πολιτική κατεύθυνση και κοινωνική θέση. Ωστόσο, είναι δύσκολο ακόμη και ο «εκπαιδευμένος» ανάγνωνας να ξεχωρίσει που σταματά η δημοσκόπηση και που παρεισφρεί ο πολιτικός σχολιασμός της εφημερίδας. Υπήρξαν εφημερίδες που προτίμησαν να παρουσιάσουν αυτούσιες τις δημοσκοπήσεις δίχως να ενσωματώσουν σχολιασμό π.χ. Καθημερινή και Ε.Τ. Υπήρξαν όμως κι εκείνες που «χρησιμοποίησαν» τις δημοσκοπήσεις ώστε να προβάλουν μέσω αυτών τις θέσεις τους π.χ. Βήμα και Έθνος.
- Σε ότι αφορά την παραπάνω διαπίστωση που προέκυψε μέσω της θεματικής ανάλυσης, θα πρέπει να επισημανθούν ομοιότητες αλλά και διαφορές μεταξύ Βήματος και Έθνους. Το Βήμα προχώρα σε ενδιάμεσο και έμμεσο σχολιασμό της δημοσκόπησης που δύσκολα ξεχωρίζεται σε ένα ενιαίο κείμενο. Προβάλλει το ζήτημα των Αγανακτισμένων από δύο πλευρές, αυτή των συμμετεχόντων και αυτή της κοινής γνώμης. Το Έθνος και αν και δεν χρησιμοποιεί ενδιάμεσο σχολιασμό και δεν δημοσιεύει ένα ενιαίο κείμενο, εν τούτοις η χωροταξία των ερωτημάτων της δημοσκόπησης στη σελίδα της εφημερίδας αλλά και η επιλογή φωτογραφικού υλικού αποτελεί και αυτό μέσο πολιτικού σχολιασμού.⁷⁵ Το μόνο δημοσιογραφικό σχόλιο γράφεται μετά την παρουσίαση της δημοσκόπησης. Το αξιοσημείωτο στο σχόλιο της εφημερίδας είναι πως παίρνει την πρωτοβουλία όχι μόνο να ξεπροβάλλει μέσω σχολιασμού τα αποτελέσματα της ερώτησης της δημοσκόπησης σχετικά με την διαπραγμάτευση του Μεσοπρόθεσμου αλλά και να επεξηγήσει στο αναγνωστικό κοινό τι σημαίνει η πρόταση αυτή. Χαρακτηριστικό είναι το απόσπασμα του σχολιασμού : «...όμως όταν καλείται να απαντήσει τι πρέπει να γίνει αν αυτή δεν είναι εφικτή⁷⁶ τότε επιλέγει την εφαρμογή του μεσοπρόθεσμου από την πτώχευση.» Στο σημείο αυτό να αναφέρουμε πως η δημοσκόπηση για τη συγκεκριμένη και μόνο(!) θεματική του Μεσοπρόθεσμου χρησιμοποιεί ερωτήματα πολλαπλών επιλογών με προεπιλεγμένες παραμέτρους. Π.χ. ο ερωτώμενος που επανατοποθετείται στο ερώτημα «κι αν δεν μπορέσει να επαναδιαπραγματευθεί..» μπορεί να επιλέξει μεταξύ δύο μόνο απαντήσεων α) να εφαρμόσει ώστε να μην πτωχεύσει, β) να μην εφαρμόσει και να πτωχεύσει. Η παράμετρος της πτώχευσης εμπεριέχεται και στις δύο απαντήσεις ενώ δεν δίνεται η δυνατότητα αναφοράς εκ μέρους του ερωτώμενου άλλης επιλογής (τυχαία παραδείγματα: να διεξάγει

⁷⁵ Περαιτέρω σημειωτική ανάλυση κρίνεται ενδιαφέρουσα, σε μελλοντικές έρευνες, που θα αποτυπώσουν την διαπίστωση που προέκυψε μέσω της κλασικής θεματικής ανάλυσης

⁷⁶ Αναφέρεται στην διαπραγμάτευση του Μεσοπρόθεσμου προγράμματος

δημοψήφισμα, να στραφεί σε ανώτατα ευρωπαϊκά θεσμικά, δικαστικά όργανα, να συνάψει συμμαχίες/συνεργασία με χώρες εκτός Ε.Ε. κτλ.)⁷⁷

- Εκτός βέβαια του ενδιαμέσου σχολιασμού εκ μέρους των εφημερίδων δεν μπορούν να μην αναφέρουμε και τις εταιρίες δημοσκοπήσεων. Η σύνταξη του ερωτήματος (ενδεικτικό παράδειγμα)⁷⁸, τα διττά ερωτήματα διπλωματικού χαρακτήρα αλλά και ερωτήματα πολλαπλών επιλογών σε συγκεκριμένες θεματικές κάθε άλλο παρά τυχαίες είναι.⁷⁹ Σαφώς οι παράμετροι που αναφέρονται ή δεν αναφέρονται σε κάποιο ερώτημα ενισχύουν την άποψη πως οι δημοσκοπήσεις μπορούν να κατευθύνουν τις απαντήσεις των ερωτώμενων, πως αφήνουν κενά σε απόψεις πολιτών που οι προεπιλεγμένες προτάσεις/απαντήσεις δεν τους καλύπτουν. Τότε η καταγραφή γνώμης είτε είναι λανθασμένη είτε είναι κατευθυνόμενη είτε δεν εμπεριέχει την άποψη όλων των πολιτών.
- Με το ερώτημα περί πρόωρων εκλογών ασχολήθηκαν όλες οι εφημερίδες προς ανάλυση πλην του *Ελεύθερου Τύπου*. Η *Καθημερινή* έθεσε το ερώτημα και στις δύο της δημοσκοπήσεις (Ιούνιο-Ιούλιο). Κατά τα αποτελέσματα της *Καθημερινής* οι πολίτες θεωρούν πως μάλλον η χώρα θα οδηγηθεί σε πρόωρες εκλογές (62%) αν και δεν θεωρούν πως χρειάζεται (59%). Στη δεύτερη δημοσκόπηση παρουσιάζεται το ίδιο ποσοστό για το αν η κυβέρνηση θα εξαντλήσει την τετραετία αλλά και για την ανάγκη πρόωρων εκλογών. Το *Βήμα* στην δεύτερη κατά χρονική σειρά δημοσκόπησης του ασχολείται με τις πρόωρες εκλογές διαφοροποιώντας το ερώτημα συγκριτικά με την *Καθημερινή* μιας και θέτει χρονικό όριο επιτυχίας ή μη των νέων μέτρων μέχρι τον Σεπτέμβριο. Το ποσοστό των πολιτών που θεωρεί πως αν η χώρα αποτύχει να επιτύχει τους στόχους των οικονομικών μέτρων θα πρέπει αν οδηγηθεί σε πρόωρε εκλογές ανέρχεται στο 67,6%. Στο σημείο αυτό φαίνεται ξεκάθαρα η διαφορά των αποτελεσμάτων αναλόγως του πως τίθενται οι ερωτήσεις/με ποιές παραμέτρους να το σχολιάσω λίγο παραπάνω
- Τέλος, σε ότι αφορά την μεθοδολογία των δημοσκοπήσεων θα πρέπει να επισημάνουμε κι εδώ ομοιότητες και διαφορές. Επί το πλείστον οι δημοσκοπικές εταιρίες επιλέγουν την μέθοδο της τηλεφωνικής δημοσκόπησης, πανελλαδικής και σε τυχαίο δείγμα. Η *Καθημερινή* επιλέγει τη μορφή του βαρόμετρου ώστε να

⁷⁷ <http://www.eklogika.gr/uploads/files/Dimoskopiseis/MarcEthnos26-6-11.pdf>

⁷⁸ Π.χ. ο ερωτώμενος που επανατοποθετείται στο ερώτημα «κι αν δεν μπορέσει να επαναδιαπραγματευθεί..» μπορεί να επιλέξει μεταξύ δύο μόνο απαντήσεων α) να εφαρμόσει ώστε να μην πτωχεύσει, β) να μην εφαρμόσει και να πτωχεύσει. Η παράμετρος της πτώχευσης εμπεριέχεται και στις δύο απαντήσεις ενώ δεν δίνεται η δυνατότητα αναφοράς εκ μέρους του ερωτώμενου άλλης επιλογής (τυχαία παραδείγματα: να διεξάγει δημοψήφισμα, να στραφεί σε ανώτατα ευρωπαϊκά θεσμικά, δικαστικά όργανα, να συνάψει συμμαχίες/συνεργασία με χώρες εκτός Ε.Ε. κτλ.)

⁷⁹ Οι μέθοδοι των δημοσκοπήσεων σχολιάζονται εκτενέστερα στην τελική ανάλυση/συμπεράσματα

καλύψει όσο το δυνατόν περισσότερες θεματικές και να παρουσιάσει ταυτόχρονα συγκριτικούς πίνακες ποσοτικών αποτελεσμάτων. Το *Βήμα* πρωτοτυπεί δημοσιεύοντας ταυτόχρονα δύο δημοσκοπήσεις ή μια με τη μορφή των προσωπικών συνεντεύξεων και η άλλη με τη μορφή πανελλαδικής τηλεφωνικής έρευνας με ερωτηματολόγια και σε τυχαίο δείγμα. Ο *Ελεύθερος Τύπος* δημοσιεύει κι αυτός δημοσκόπηση που γίνεται πανελλαδικά αλλά μέσω προσωπικών συνεντεύξεων. Το *Έθνος* αν και χρησιμοποιεί την μέθοδο της πανελλαδικής δημοσκόπησης αρέσκεται σε διττά ερωτήματα μορφής πολλαπλών επιλογών. Η μέθοδος της επανατοποθέτησης σε ένα ερώτημα δημοσκόπησης είναι ένα «εργαλείο» για τους δημοσκόπους ώστε να επαληθεύουν τις απαντήσεις των ερωτώμενων.

Κεφάλαιο 6^ο: «Εμπειρική Έρευνα: Κλασική ανάλυση περιεχομένου»

6.1. Θεματική ανάλυση 2^{ου} Μνημονίου

Στις 11 Νοεμβρίου του 2011 η κυβέρνηση Παπαδήμου ορκίζεται στη Βουλή. Το νέο δανειακό πακέτο και το PSI αποτελούν γεγονός για τη χώρα. Η ψήφιση εκ μέρους της Βουλής, στις 13 Φεβρουαρίου 2012, της Νέας Δανειακής Σύμβασης (2^ο Μνημόνιο) προκαλεί πολιτικές και κοινωνικές αντιδράσεις. Οι διαγραφές βουλευτών που δεν ψήφισαν υπέρ του μνημονίου προκαλούν αντιδράσεις τόσο εσωτερικά των κομμάτων όσος και στους πολίτες. Η αίσθηση που έχει καλλιεργηθεί περί χρεοκοπίας της χώρας δημιουργεί εθνικά διλήμματα, η ανάγκη ή μη ανασχηματισμού και νέων εθνικών εκλογών βρίσκεται στο επίκεντρο των συζητήσεων, καθώς και για το αν θα επιφέρουν τελικά αποτελέσματα τα νέα οικονομικά μέτρα λιτότητας του μνημονίου.

Σε αυτή την περίοδο εξετάζονται μέσω τις θεματικής ανάλυσης δέκα δημοσκοπήσεις οι οποίες δημοσιεύτηκαν για λογαριασμό εφημερίδων, ημερήσιων και εβδομαδιαίων, την περίοδο μετά την ψήφιση του 2^{ου} μνημονίου⁸⁰ μέχρι και την ολοκλήρωση του PSI⁸¹. Οι δημοσκοπήσεις αφορούν τις εφημερίδες : *Καθημερινή*, *Βήμα*, *Έθνος της Κυριακής*, *Πρώτο Θέμα*, *Real News*, *Το Ποντίκι*, *Παρόν* εκ μέρους των οποίων διεξήχθησαν πανελλαδικές έρευνες κοινής γνώμης από τις εταιρίες δημοσκοπήσεων : Public Issue, Marc, MRB, RASS, ALCO, Pulse RC και Kara Research.

Η χρονολογική περιοδολόγηση υπογραμμίζει τα κύρια πολιτικά γεγονότα της περιόδου:

⁸⁰ Στο πακέτο μέτρων περιλαμβάνονταν μεταξύ άλλων: Αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης κατά 2 έτη, από 1-1-2013, μείωση στις συντάξεις από 5 έως και 15%, από τα 1.000 ευρώ και άνω, μειώσεις στο εφάπαξ έως 83% Κατάργηση της καθολικότητας της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας .Κατάργηση των Δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα, όπως και των επιδομάτων αδείας για τους δημοσίους υπαλλήλους και συνταξιούχους, μείωση χρόνου προειδοποίησης για απολύσεις σε 4 αντί 6 μήνες, περικοπές στα ειδικά μισθολόγια. Ένταξη στο ενιαίο μισθολόγιο των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ. Εφαρμογή διαθεσιμότητας ενός έτους, με μειωμένο μισθό σε μόνιμους υπαλλήλους του δημοσίου, οι θέσεις των οποίων καταργούνται. Κατάργηση των πολυάριθμων οικογενειακών επιδομάτων και αντικατάστασής τους από το ενιαίο επίδομα στήριξης τέκνων. Αύξηση φόρου στο υγραέριο κίνησης κατά 23 λεπτά., εισαγωγή έκτακτης εισφοράς στα φωτοβολταϊκά., αντίτιμο 25 ευρώ για εισαγωγή σε νοσοκομείο

⁸¹ Το PSI (ακρωνύμιο του Private Sector Involvement - Συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα) είναι όρος που χρησιμοποιείται στις διαδικασίες αναδιάρθρωσης κρατικού χρέους σε αντιδιαστολή με τον όρο OSI (Official Sector Involvement - Συμμετοχή του Δημοσίου Τομέα) Αφορά τη συμμετοχή του Ιδιωτικού τομέα (τραπεζών, επενδυτικών ταμείων) στη διαδικασία απομείωσης του δημοσίου χρέους κυρίαρχων κρατών, με τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η αποδοχή της διαδικασίας από την πλειονότητα των φορέων και να αποτρέπεται η αναζήτηση στρατηγικών εξόδου από τους ιδιώτες επενδυτές, που έχει συνήθως ως αποτέλεσμα τη μονομερή εμπλοκή και κατά συνέπεια επιβάρυνση των κρατών-δανειστών.

11 /11/2011	Ορκίστηκε η νέα κυβέρνηση του Λουκά Παπαδήμου
24/01/2012	Διεξάγεται στη βουλή η ψηφοφορία για το πολυνομοσχέδιο του Υπουργείου Οικονομικών. Πολλά άρθρα καταψηφίζονται από βουλευτές του ΠΑΣΟΚ ενώ η διάταξη που αφορούσε την απελευθέρωση του ωραρίου των φαρμακείων καταψηφίστηκε και από βουλευτές των υπολοίπων κομμάτων της συγκυβέρνησης
09/02/2012	Κατέληξαν σε συμφωνία οι πολυήμερες συζητήσεις των αρχηγών των κομμάτων της συγκυβέρνησης, για το πακέτο μέτρων που απαιτεί η τρόικα, προκειμένου να προχωρήσει το νέο δανειακό πακέτο και το PSI. Παραιτήθηκε ο υφυπουργός εργασίας Γ. Κουτσούκος
10/02/2012	Παραιτήθηκε η αναπληρώτρια υπουργός Εξωτερικών Μαριλίζα Ξενογιαννακοπούλου. Επίσης υπέβαλαν τις παραιτήσεις του οι υπουργοί του ΛΑΟΣ που συμμετείχαν στην συγκυβέρνηση. Παραιτήθηκε από τη βουλευτική του έδρα ο βουλευτής Άρτας του ΠΑΣΟΚ Παύλος Στασινός
11/02/2012	Παραιτήθηκαν οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ Π. Ζούνη και Δ. Βαρβαρίγος
12/02/2012	Η Βουλή συζήτησε την πρόταση νόμου για τη συμφωνία του 2ου Μνημονίου («Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας») που υπέβαλε η κυβέρνηση Παπαδήμου. Η πρόταση υπερψηφίστηκε τις πρώτες πρωινές ώρες της 13ης Φεβρουαρίου από 199 βουλευτές.
13/02/2012	Μετά την ολοκλήρωση της ψηφοφορίας για τα νέα μέτρα που ολοκληρώθηκε τα μεσάνυχτα της Κυριακής 12 Φεβρουαρίου, διεγράφησαν 22 βουλευτές του ΠΑΣΟΚ ,21 της Νέας Δημοκρατίας και 2 του ΛΑΟΣ που διαφοροποιήθηκαν από την απόφαση του κόμματός τους. Ακολούθησαν οι παραιτήσεις των βουλευτών του ΠΑΣΟΚ Μ. Τσόκλη και Α. Λαφαζάνη (13-02) από τις βουλευτικές τους έδρες, Την προηγούμενη μέρα είχε προηγηθεί η παραίτηση του βουλευτή της ΝΔ, Ν. Λέγκα (12-02)
9/03/2012	Ολοκληρώθηκε το PSI με τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα να φτάνει το 95,7%

Ορισμός θεματικών

Πρόθεση ψήφου/Έδρες

Ξεκάθαρη» θεματική που αφορά στα ποσοτικά αποτελέσματα της ερώτησης ποιο κόμμα προτίθεται να ψηφίσει ο ερωτώμενος. Στην ανάλυση της περιόδου του 2^{ου} μνημονίου προστίθεται στη θεματική της ψήφου και οι έδρες. Οι δημοσκοπήσεις

αποτυπώνουν ποσοτικά αποτελέσματα εδρών μέσω της ερώτησης πρόθεσης ψήφου. Γίνεται αναφορά στην πολιτική στάση των πολιτών μέσω της αποχής, του λευκού/άκυρου που καταγράφεται από τη δημοσκοπήση της Public Issue ως ψήφος αποδοκιμασίας. Επιλεγούμε την ενσωμάτωση της αποχής στην θεματική αυτή μιας και όλες οι δημοσκοπήσεις παρουσιάζουν το «εύρημα» των ποσοστών αποχής-λευκό/άκυρο ως «παρακλάδι» της Πρόθεσης ψήφου κι όχι ως αποτελέσματα που καταγράφεται από ξεχωριστό ερώτημα. Επίσης, εμπεριέχονται και τα αποτελέσματα που αφορούν στην εκλογική επιρροή των κομμάτων, που δημοσιεύει η Public Issue. Η εκλογική επιρροή προέρχεται από την επεξεργασία των ευρημάτων της πρόθεσης ψήφου και παράλληλα με τα αποτελέσματα περί εκλογικής επιρροής δίνονται και τα ποσοστά αποχής που προαναφέραμε.

Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος

Εμπεριέχονται όλα εκείνα τα ερωτήματα που αφορούν τόσο την κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον κ. Παπαδήμο όσο και ερωτήματα που σχετίζονται με το πρόσωπο του κ. Παπαδήμου.

Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο

Συμπεριλαμβάνει όλα τα ερωτήματα που ενέχουν όχι μόνο απλή αναφορά στο μνημόνιο αλλά και πιο ειδικές ερωτήσεις σχετικά με νέα μέτρα, κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές επιπτώσεις που αυτό προκαλεί και θα προκαλέσει.

Διαγραφές

Ερωτήματα που αφορούν στις πρόσφατες για την περίοδο αυτή διαγραφές βουλευτών ΠΑΣΟΚ, ΝΔ, ΛΑΟΣ, που δεν συμφώνησαν με την «γραμμή» που ακολούθησε το κάθε κόμμα και καταψήφισαν το μνημόνιο.

Εκλογές

Συμπεριλαμβάνονται ερωτήματα που ζητούν την άποψη των πολιτών για το αν επιθυμούν εκλογές ή όχι, καθώς και πότε. Για τη συγκεκριμένη περίοδο, η θεματική των εκλογών εμπεριέχει και πιο ειδικές ερωτήσεις σχετικές με τους πιθανούς πολιτικούς συνδυασμούς που θα προκύψουν από τις εκλογές αλλά και τις προτιμήσεις ψηφοφόρων συγκεκριμένων κομμάτων. Ακόμη εμπεριέχεται και το ερώτημα μέσω του οποίου αποτυπώνεται η Παράσταση νίκης («αν είχαμε την Κυριακή εκλογές τι θα ψηφίζατε»)

Επίρριψη ευθυνών

Η θεματική δημιουργήθηκε βάσει των ερωτημάτων εκείνων που εστιάζουν στο «ποιος ευθύνεται για τη σημερινή κατάσταση της χώρας (πολιτικό σύστημα, πολιτικά πρόσωπα, παλαιότερες κυβερνήσεις κτλ.) αλλά και ερωτήματα για ευθύνες των επεισοδίων στο κέντρο της Αθήνας.

Διακυβέρνηση χώρας

Περιλαμβάνεται ερώτημα για το «είδους» κυβέρνησης που προτιμούν οι πολίτες καθώς και τα ερωτήματα εκείνα που στοχεύουν να καταγράψουν την άποψη των πολιτών για το ποιος(πρωθυπουργός), ποιός(κυβέρνηση) ή ποιές(αποφάσεις) θεωρούνται ως κατάλληλες να διαχειριστούν τα προβλήματα της χώρας μετά και την ψήφιση του 2^{ου} μνημονίου.

Καταλληλότερος πρωθυπουργός

Ξεκάθαρο ερώτημα σχετικά με το ποιο πολιτικό πρόσωπο(αρχηγό κόμματος, τεχνοκράτη κτλ)θεωρούν οι πολίτες καταλληλότερο πρωθυπουργό της χώρας.

(Νέο)πολιτικό σκηνικό

Η θεματική δημιουργήθηκε βάσει των ερωτημάτων περί νέων πολιτικών σχηματισμών και νέων προσώπων στο πολιτικό σκηνικό, μορφή αυτών και άποψη πολιτών σχετικά με αυτούς/αυτά αλλά και καταγραφής της άποψης για το υφιστάμενο πολιτικό σκηνικό.

Πορεία χώρας/οικονομία

Εμπεριέχονται ερωτήματα που αφορούν στην άποψη των πολιτών για το αν η χώρα κινείται προς τη σωστή ή τη λάθος κατεύθυνση, για το πως θα επέλθει η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας και μέσω ποιών μηχανισμών, για την πορεία της χώρας και της οικονομίας στο μέλλον.

Ηγεσία ΠΑΣΟΚ

Η θεματική εμπεριέχει ερωτήματα σχετικά με το κόμμα του ΠΑΣΟΚ, τη νέα αλλά και την παλιά ηγεσία του, το πολιτικό του μέλλον, τη θέση στο πολιτικό σύστημα της χώρας, καθώς και ερωτήματα που αφορούν στα πρόσωπα των κ. κ. Παπανδρέου και Βενιζέλου.

Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ & ΝΔ

Γίνεται παρουσίαση ποσοστών που αφορούν τις απαντήσεις/απόψεις μόνο των ψηφοφόρων των δύο κομμάτων αλλά και πινάκων ποσοστών που αφορούν τις συσπειρώσεις και απομακρύνσεις των ψηφοφόρων.

Κυβέρνηση-αντιπολίτευση-πολιτικά κόμματα

Εμπεριέχονται όλα εκείνα τα ερωτήματα που σχετίζονται με άποψη τόσο για την κυβέρνηση, αντιπολίτευση και λοιπά πολιτικά κόμματα αλλά και για εκάστοτε πολιτικές επιλογές και κινήσεις.

Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών

«Ξεκάθαρη» θεματική μέσω της οποίας καταγράφεται η δημοφιλία αρχηγών πολιτικών κομμάτων.

Προσωπική/οικονομική κατάσταση πολιτών

Η θεματική αυτή εμπεριέχει ερωτήματα που εστιάζουν και καταγράφουν ποσοτικά τον βαθμό ικανοποίησης των πολιτών τόσο από την προσωπική τους ζωή όσο και από την οικονομική κατάσταση.

(Επί μέρους) θεματική ανάλυση

Θεματική ανάλυση εφημερίδας το **Πρώτο Θέμα**

→Η δημοσκόπηση για το Πρώτο Θέμα(19-2-12) είναι η πρώτη που ασχολείται με το ζήτημα του Μνημονίου, ύστερα από την ψήφισή του και τις διαγραφές βουλευτών. Η εφημερίδα παρόλο που δε θα ξαναδημοσιεύσει δημοσκόπηση με θεματική της το Μνημόνιο, αρκείται σε μικρό αριθμό διαφορετικών θεματικών, συγκριτικά με άλλες προς εξέταση εφημερίδες. Καταγράφονται όλα τα επίκαιρα ζητήματα αλλά και η πρόθεση ψήφου, που θα απασχολήσει όλες σχεδόν τις δημοσκοπήσεις. Οι θεματικές κατηγορίες που δημιουργούνται είναι οι εξής :

Πρόθεση ψήφου/Έδρες
Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο
Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος
Διαγραφές
Εκλογές
Επίρριψη ευθυνών

Η Πρόθεση ψήφου/Έδρες αποτελεί μαζί με τη θεματική Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο τις δύο πρώτες σε αριθμό ερωτημάτων θεματικές. Η εφημερίδα αποτυπώνει με ποσοστά την πρόθεση ψήφου των πολιτών και επεκτείνει την ανάλυσή της δημοσιεύοντας και εκτίμηση εδρών. Το κόμμα της ΝΔ παρουσιάζει μεγάλο προβάδισμα σύμφωνα με την πρόθεση ψήφου ενώ η ανάλυση των εδρών⁸² εκτιμά την ύπαρξη εννιακομματικής Βουλής μετά τις επικείμενες εκλογές. Να το αφήσω εδώ ή να το γράψω στην ανάλυση. Τα ερωτήματα, διλημματικού χαρακτήρα, που αφορούν στο μνημόνιο ζητούν και καταγράφουν την άποψη των πολιτών σχετικά με το αν πρέπει η χώρα να παραμείνει στο ευρώ ή όχι, αν θα αποφύγει την χρεοκοπία ή όχι. Οι πολίτες θεωρούν μετά και από την ψήφιση του δεύτερου μνημονίου η χώρα θα πρέπει να παραμείνει στο ευρώ αλλά τόσο το μνημόνιο όσο και το κούρεμα χρέους δε θα αποτρέψουν πιθανή χρεοκοπία.

Οι επόμενες θεματικές εμπεριέχουν η καθεμία από ένα ερώτημα. Αρχικά, για τη θεματική Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος, ερώτημα αφορά στην πιθανότητα δημιουργίας κόμματος από τον Λουκά Παπαδήμο, παρουσιάζει αρνητικά ποσοστά καθώς οι πολίτες δε θα ψήφιζαν κόμμα υπό την ηγεσία του κ. Παπαδήμου. Ζητείται η γνώμη σχετικά με Διαγραφές όσων βουλευτών ψήφισαν κατά του Μνημονίου, όπου κι εδώ οι πολίτες διαφωνούν με τις αποφάσεις των κομμάτων να διαγράψουν όσους καταψήφισαν το μνημόνιο. Στο ερώτημα περί Επίρριψης ευθυνών στον κ. Παπουτσή για τα επεισόδια στο κέντρο της Αθήνας⁸³ η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων επιρρίπτει ευθύνες στον Υπουργό για τις αποφάσεις του. Ακολουθεί ερώτημα σχετικό με την χρονική στιγμή που οι πολίτες θεωρούν πως πρέπει να πραγματοποιηθούν Εκλογές, με το μεγαλύτερο ποσοστό να τάσσεται υπέρ της επιλογής για εκλογές τον Απρίλιο/Μάιο.

Θεματική ανάλυση εφημερίδας το *Παρόν*

→Στις 19-2-12 και η εφημερίδα Παρόν είναι από τις πρώτες που δημοσιεύουν δημοσκόπηση για το Μνημόνιο. Η δημοσκόπηση είναι ιδιαίτερα περιεκτική, στοχεύοντας

⁸² Η εκτίμηση εδρών αν και δεν υφίσταται ως ερώτημα της δημοσκόπησης, θεωρείται σημαντικό εύρημα, δια μέσου της πρόθεσης ψήφου, διότι το διάστημα μετά και την ψηφίδα του Μνημονίου, η συζήτηση περί αναγκαιότητας εκλογών αλλά και οι αλλαγές που αυτές θα φέρουν στην σύνθεση της Βουλής είναι ιδιαίτερα αυξημένες

⁸³ Την Κυριακή 12 Φεβρουαρίου, ημέρα ψήφισης των μέτρων από την βουλή, διοργανώθηκε συλλαλητήριο στην πλατεία Συντάγματος το οποίο είχε πολύ μεγάλη συμμετοχή. Η προσέλευση του κόσμου όμως ανακόπηκε με την έναρξη επεισοδίων που οδήγησαν σε επέμβαση της αστυνομίας. Περίπου στις 18:00 οι αστυνομικές δυνάμεις πραγματοποίησαν επιχείρηση με σκοπό να αδειάσουν την πλατεία Συντάγματος. Ο Κ. Παπουτσης, Υπουργός Προστασίας του Πολίτη, δίνει την εντολή επέμβασης της αστυνομίας για τη διάλυση των συγκεντρωμένων.

κυρίως στον πολιτικό αντίκτυπο της ψήφισης του Μνημονίου. Οι θεματικές που προέκυψαν από την εξέταση του υλικού είναι οι εξής :

Διαγραφές
Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο
Εκλογές
Πρόθεση ψήφου/Έδρες

Πρώτη θεματική με τα περισσότερα ερωτήματα που αφορούν στην άποψη των πολιτών για τις Διαγραφές βουλευτών ΠΑΣΟΚ και ΝΔ που ψήφισαν κατά του Μνημονίου αλλά και σε επικείμενες πολιτικές κινήσεις των διαγεγραμμένων. Οι πολίτες διαφωνούν με τις διαγραφές των βουλευτών και θεωρούν πως παρά τη διαγραφή τους θα πρέπει να παραμείνουν στις θέσεις που υποστηρίζουν.

Σε ότι αφορά στη Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο αρχικά, ζητείται η άποψη σχετικά με τη στάση του κ. Σαμαρά να ψηφίσει υπέρ του Μνημονίου μέσω δύο ερωτημάτων, αλλά και οι λόγοι αλλαγής στάσης του κ. Καρατζαφέρη προς το μνημόνιο. Οι πολίτες αν και διαφωνούν με τη στάση του κ. Σαμαρά να ψηφίσει υπέρ του μνημονίου πιστεύουν πως τη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία δεν υπήρχε άλλη λύση για τη χώρα. Επίσης, για την ψήφιση του μνημονίου από το κόμμα του κ. Καρατζαφέρη οι πολίτες θεωρούν πως οι κομματικές σκοπιμότητες και πολιτικά οφέλη άλλαξαν τη στάση του ΛΑΟΣ.

Έπονται ερωτήματα για τη θεματική Εκλογές, που αφορούν τόσο στην χρονική διάρκεια της κυβέρνησης όσο και στο ενδεχόμενο πίεσης, εκ μέρους των δανειστών, ολοκλήρωσης της θητείας της κυβέρνησης. Οι πολίτες τάσσονται υπέρ των άμεσων εκλογών, ωστόσο σε ενδεχόμενο πιέσεων από τους δανειστές για παράταση θητείας της κυβέρνησης Παπαδήμου, θεωρούν πως ο κ. Σαμαράς θα πρέπει αν συναινέσει σε αναβολή των εκλογών.

Η Πρόθεση ψήφου/Έδρες καταγράφει, μέσω ποσοστών, την επικείμενη πολιτική/εκλογική αντίδραση των ψηφοφόρων.⁸⁴ Καταγράφεται διαφορά 11,6 ποσοστιαίων μονάδων μεταξύ ΝΔ και ΠΑΣΟΚ με πρώτο κόμμα τη ΝΔ.

Θεματική ανάλυση εφημερίδας το **Έθνος**

→ Ακόμη μια δημοσκόπηση που παρουσιάστηκε στις 19-2-12 είναι αυτή του Έθνους από την εταιρία δημοσκοπήσεων Marc. Η δημοσκόπηση ποικίλει θεματικά θέλοντας να καλύψει τα περισσότερα πολιτικά γεγονότα της περιόδου αλλά και να παρουσιάσει τις πολιτικές επιπτώσεις που φέρνει το μνημόνιο. Η παρατήρηση και εξέταση της έρευνας κοινής γνώμης, βάσει των ερωτημάτων της, μας οδήγησε σε μία θεματική κατηγοριοποίηση που συνίσταται στις εξής θεματικές κατηγορίες :

⁸⁴ Σε αυτή τη δημοσκόπηση δεν γίνεται εκτίμηση εδρών

Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο
Καταλληλότερος πρωθυπουργός
Διαγραφές
Πρόθεση ψήφου/έδρες
Εκλογές
Πορεία χώρας/οικονομία
Επίρριψη ευθυνών
(Νέο)πολιτικό σκηνικό
Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος

Η θεματική Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο καταγράφει την άποψη των πολιτών σχετικά με το μνημόνιο. Η πλειοψηφία των πολιτών επιθυμεί να πετύχει η προσπάθεια εφαρμογής του μνημονίου. Παρά το συναίσθημα οργής που προκάλεσε αρχικά στους πολίτες η ψηφοφορία της Βουλής για το μνημόνιο και το κούρεμα του χρέους, θεωρούν πως, αν δεν ψηφιζόταν, ο κίνδυνος χρεοκοπίας ήταν υπαρκτός, ενώ αν το μνημόνιο εφαρμοστεί η χώρα θα αποφύγει την χρεοκοπία. Η στάση του κ. Κουβέλη στο ζήτημα του μνημονίου θεωρείται η πιο σωστή, ενώ ως πιο αρνητική καταγράφεται η στάση του κ. Καρατζαφέρη.

Στη θεματική Καταλληλότερος πρωθυπουργός εμπεριέχονται 3 ερωτήματα που κάθε φορά παρουσιάζουν διαφορετική δυάδα πολιτικών αρχηγών εκ των οποίων οι ερωτώμενοι επιλέγουν τον καταλληλότερο. Μεταξύ κ. Σαμαρά και Παπαδήμου υφίσταται διαφορά σχεδόν επτά ποσοστιαίων μονάδων με προβάδισμα του κ. Παπαδήμου. Στις δεκατρείς ποσοστιαίες μονάδες ανέρχεται η διαφορά μεταξύ του κ. Παπαδήμου και του κ. Βενιζέλου, με τον πρώτο να προηγείται και σε αυτή τη σύγκριση καταλληλότητας. Ο κ. Σαμαρά θεωρείτε καταλληλότερος κατά επτά μονάδες έναντι του κ. Βενιζέλου. Κατά των Διαγραφών των βουλευτών ΝΔ, ΠΑΣΟΚ και ΛΑΟΣ τάσσεται το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων.

Μέσω της θεματικής Πρόθεση ψήφου/έδρες αποτυπώνεται ποσοστιαία το προβάδισμα της ΝΔ με διαφορά εννέα ποσοστιαίων μονάδων από το δεύτερο πλέον κόμμα της ΔΗΜΑΡ με την κατηγορία «λευκό/άκυρο/αναποφάσιστοι» να καταγράφει μεγάλα ποσοστά. Οκτακομματική Βουλή προκύπτει και από την ανάλυση της Marc. Σε ότι αφορά την Επίρριψη ευθυνών οι πολίτες καταδεικνύουν τις ελληνικές κυβερνήσεις ως τον κυριότερο υπαίτιο της σημερινής κατάστασης της χώρας. Σε ότι αφορά τις περισσότερες ευθύνες ανά κυβέρνηση πρώτη έρχεται η κυβέρνηση του κ. Παπανδρέου. Οι πολίτες τάσσονται υπέρ της ευρωπαϊκής προοπτικής της χώρας σε ότι αφορά την Πορεία χώρας/Οικονομία. Στο ερώτημα «τι είδους κυβέρνηση» θα ήθελαν να προκύψει από τις Εκλογές αλλά και τότε θα ήθελαν αυτές να γίνουν, οι πολίτες δείχνουν να προτιμούν μια κυβέρνηση συνεργασίας ενώ θεωρούν πως εκλογές θα πρέπει να γίνουν οπωσδήποτε τον Απρίλιο.

Στη θεματική (Νέο)πολιτικό σκηνικό καταγράφεται η άποψη για το αν υπάρχει ανάγκη δημιουργίας νέων κομμάτων με ένα μεγάλο ποσοστό να τάσσεται υπέρ της εμφάνισης νέων κομμάτων στο πολιτικό συστημένη Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος θέτει το ερώτημα ψήφισης κόμματος του κ. Παπαδήμου με τα αρνητικά ποσοστά να βρίσκονται σε υψηλή θέση.

→ Το δεύτερο δεκαήμερο του Μαΐου (24-3-12) η εφημερίδα μέσω της εταιρίας δημοσκοπήσεων Marc επανέρχεται με δεύτερη δημοσκόπηση που θα προσπαθεί να καταγράψει τον απόηχο της ψήφισης του μνημονίου τόσο για την κοινωνία όσο και για το πολιτικό σύστημα. Η δημοσκόπηση παρουσιάζει κι αυτή τη φορά ποικίλες θεματικές που ωστόσο περιορίζονται συνήθως σε ένα μόνο ερώτημα. Οι θεματικές που προέκυψαν από την εξέταση του υλικού είναι οι εξής :

Εκλογές Πορεία χώρας/οικονομία Πρόθεση ψήφου/έδρες Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ & ΝΔ Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο Καταλληλότερος πρωθυπουργός (Νέο)πολιτικό σκηνικό
--

Η πρώτη θεματική Εκλογές καταγράφει τις προτιμήσεις των πολιτών για το είδος νέας κυβέρνησης, και το χρονικό πλαίσιο διεξαγωγής εκλογών. Οι πολίτες δείχνουν να προτιμούν μια κυβέρνηση συνεργασίας ΠΑΣΟΚ-ΝΔ με το μεγαλύτερο ποσοστό να πιστεύει πως εκλογές θα πρέπει να γίνουν τον μήνα Απρίλιο/Μάιο. Οι πολίτες τάσσονται υπέρ της ευρωπαϊκής προοπτικής της χώρας σε ότι αφορά την Πορεία χώρας/οικονομία και πιστεύουν πως τελικά η χώρα θα μπορέσει να παραμείνει στο ευρώ. Η δημοσκόπηση καταγράφει την Πρόθεση ψήφου με και χωρίς την κατηγορία «άκυρο/λευκό-αναποφάσιμοι». Η ΝΔ προηγείται με και στις δύο περιπτώσεις, σχεδόν κατά 6 ποσοστιαίες μονάδες. Για ακόμη μια φορά παρουσιάζεται η πιθανότητα οκτακομματικής Βουλής και καταγράφονται οι πιθανές έδρες για κάθε κόμμα. Εντυπωσιακά τα ποσοστά συσπείρωσης, τόσο τα αρνητικά όσο και τα θετικά, για τους Ψηφοφόρους ΠΑΣΟΚ & ΝΔ. Χαμηλά παραμένουν τα ποσοστά συσπείρωσης του ΠΑΣΟΚ με την αδιευκρίνιστη ψήφο να κυμαίνεται στο 35,5%. Απο την άλλη πλευρά η ΝΔ δείχνει να συσπειρώνεται στην προοπτική εκλογών με αρκετά υψηλά ποσοστά αδιευκρίνιστης ψήφου.

Στο ερώτημα περί Δημοτικότητας πολιτικών αρχηγών τα μεγαλύτερα ποσοστά δημοφιλίας καταγράφει ο κ. Κουβέλης ενώ τα χαμηλότερα ο κ. Καρατζαφέρης. Η θεματική Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος αφορά ερώτημα προς το πρόσωπο του κ. Παπαδήμου συγκεκριμένα, όπου με μια μικρή διαφορά οι πολίτες καταγράφεται η αρνητική γνώμη. Σε ότι αφορά τη Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο οι πολίτες θεωρούν πως τελικά η απόφαση της Βουλής να ψηφίσει υπέρ της επικύρωσης της δανειακής σύμβασης ήταν λανθασμένη. Ως ίσα καταγράφονται τα ποσοστά μεταξύ του κ. Σαμαρά και του κ. Βενιζέλου για τον Καταλληλότερο πρωθυπουργό. Σε ότι αφορά το (Νέο)πολιτικό σκηνικό αποτυπώνεται μέσω ποσοστών η βάση των υποστηρικτών του νέου κόμματος ΑΝΕΛ, οι περισσότεροι εκ των οποίων προέρχονται από το κόμμα της ΝΔ.

Θεματική ανάλυση εφημερίδας το *Ποντίκι*

→ Η εφημερίδα δημοσιεύει δημοσκόπηση (15-3-12) ύστερα και από την ψήφιση του PSI αλλά και από την αλλαγή ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ. Το *Ποντίκι* συγκαταλέγεται στις εφημερίδες εκείνες που δεν επεκτάθηκαν σε πολλαπλές και διαφορετικές θεματικές αλλά αντιθέτως κάλυψαν, μέσω δημοσκόπησης, συγκεκριμένα γεγονότα. Οι θεματικές κατηγορίες που δημιουργούνται είναι οι εξής :

Προσωπική/οικ. κατάσταση πολιτών Πρόθεση ψήφου/έδρες Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ & ΝΔ Ηγεσία ΠΑΣΟΚ Πορεία χώρας/οικονομία Εκλογές
--

Ως πρώτη σε ερωτήματα θεματική δημιουργήθηκε η Προσωπική/οικονομική κατάσταση πολιτών μιας και η δημοσκόπηση δίνει βαρύτητα στην άποψη των πολιτών τόσο για την προσωπική οικονομική τους κατάσταση την τελευταία διετία αλλά και σε ποιούς τομείς η κρίση έχει αγγίξει προσωπικά τον κάθε πολίτη. Η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτών δηλώνει πως προσωπική οικονομική τους κατάσταση έχει χειροτερέψει, με την περικοπή μισθών/επιδομάτων αλλά και την ανεργία τις δύο κύριες αρνητικές πλευρές της κρίσης που έχουν αγγίξει προσωπικά τους πολίτες. Ερώτημα σχετικό με το PSI αναφέρεται στον επηρεασμό ή μη της προσωπικής ζωής των πολιτών. Αν και οι πολίτες δηλώνουν πως το PSI δε θα αλλάξει τα προσωπικά οικονομικά τους δεδομένα.

Η Πρόθεση ψήφου/Εδρες υπογραμμίζεται και από αυτή τη δημοσκόπηση καθώς και η εκτίμηση εδρών. Με 7 ποσοστιαίες μονάδες καταγράφεται η πρωτιά της ΝΔ έναντι του ΠΑΣΟΚ, με μειωμένη την «λευκή ψήφο/αποχή». Η ανάλυση των εδρών παρουσιάζει οκτακομματική Βουλή. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στη θεματική Ηγεσία ΠΑΣΟΚ με ερωτήματα σχετικά με την εκλογή του κ. Βενιζέλου ως προέδρου το κόμματος αλλά και της στάσης του για το PSI, την μελλοντική πορεία του ΠΑΣΟΚ και το ενδιαφέρον των ίδιων των ψηφοφόρων για την αλλαγή ηγεσίας αλλά και τη συμμετοχή του ή μη στην εκλογή προέδρου. Οι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ θεωρούν πως η αλλαγή ηγεσίας θα διατηρήσει τη στασιμότητα του κόμματος, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών δε θα πάει να ψηφίσει για την εκλογή νέου προέδρου του κόμματος. Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ & ΝΔ καθώς αναφέρονται επικείμενες συσπειρώσεις-μετακινήσεις μόνο των ψηφοφόρων των δύο μεγάλων κομμάτων. Καταγράφεται χαμηλή συσπείρωση για το ΠΑΣΟΚ με τα κόμματα της ευρύτερης Αριστεράς να κερδίζουν ψήφους «πράσινων» μέχρι πρότινος ψηφοφόρων. Η ΝΔ παρουσιάζει μεν μεγαλύτερη συσπείρωση σε σύγκριση με αυτή του ΠΑΣΟΚ, αντιμετωπίζει δε διαρροές προς άλλες παρατάξεις της Δεξιάς και Ακροδεξιάς.

Ως τελευταία θεματική για την Πορεία χώρας/οικονομία τίθεται μόνο ένα ερώτημα σχετικό με το PSI και το αν θα επιφέρει στη χώρα κάποια αλλαγή με τους περισσότερους να θεωρούν το κούρεμα του χρέους αρνητικό ή και αδιάφορο, χωρίς καμιά αλλαγή για τη χώρα. Σε ότι αφορά στις Εκλογές η δημοσκόπηση εστιάζει μόνο στο κριτήριο με το οποίο οι

πολίτες θα ψηφίσουν στις επόμενες εκλογές, όποτε αυτές γίνουν. Η προσωπική οικονομική κατάσταση των πολιτών θα αποτελέσει το σημαντικότερο κριτήριο ψήφου.

Θεματική ανάλυση εφημερίδας το **Βήμα**

→ Η εφημερίδα με δημοσκόπησή της στις 24-03-12 υπογραμμίζει κυρίως ζητήματα που άπτονται των εκλογών, μιας και οι συζητήσεις την περίοδο αυτή αφορούν και σε επικείμενες εκλογές. Οι θεματικές που δημιουργήθηκαν είναι οι εξής :

Εκλογές Πρόθεση ψήφου/Έδρες Καταλληλότερος πρωθυπουργός Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ & ΝΔ Διακυβέρνηση χώρας

Πρώτη θεματική για το Βήμα αυτή των Εκλογών με ερώτημα σχετικά με το ενδιαφέρον των πολιτών για τις Εκλογές, ποιο θα είναι το δίλλημα προς τους πολίτες αλλά και ποιο κόμμα θεωρούν πως θα έρθει πρώτο στις επικείμενες εκλογές. Παρουσιάζεται προβάδισμα της ΝΔ σε ότι αφορά το ερώτημα ποιο κόμμα θα βγει πρώτο ανεξαρτήτου πολιτικής τοποθέτησης, με την πλειοψηφία των πολιτών να δηλώνει πως ενδιαφέρεται για τις εκλογές, ενώ θεωρούν πως το δίλλημα των εκλογών θα αφορά την έξοδο ή μη της χώρας από την ευρωζώνη. Τα δύο μεγάλα κόμματα εμφανίζουν αδυναμία συσπείρωσης των ψηφοφόρων τους λόγω της πολυδιάσπασης των δυνάμεών τους. Οι Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ-ΝΔ δηλώνουν αναποφάσιμοι με κάποιους εκ των οποίων να μετακινούνται προς τα άκρα. Επίσης, καταγράφεται ο Καταλληλότερος πρωθυπουργός με τον κ. Βενιζέλο για πρώτη φορά να παρουσιάζει μικρό προβάδισμα έναντι του κ. Σαμαρά αλλά την Πρόθεση ψήφου/Έδρες των πολιτών να δείχνει προβάδισμα της ΝΔ, ενώ οι αναποφάσιμοι βρίσκονται στο 25% κατά τη δημοσκόπηση του Βήματος. Σε ότι αφορά τη Διακυβέρνηση της χώρας τίθεται το ερώτημα του «είδους» κυβέρνησης που προτιμούν οι πολίτες με το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων να τάσσεται υπέρ μιας κυβέρνησης συνεργασίας.

Θεματική ανάλυση εφημερίδας η **Καθημερινή**

→ Η Καθημερινή στις 4/03/2012 δημοσιεύει δημοσκόπηση της Public Issue που για ακόμη μια φορά έχουν τη μορφή βαρόμετρου, με ποικίλες θεματικές. Σαφώς, το «βάρος» δίνεται στο πολιτικό σκηνικό. Οι θεματικές που δημιουργήθηκαν είναι οι εξής :

Κυβέρνηση-αντιπολίτευση-πολιτικά κόμματα
Πορεία χώρας/οικονομία
Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος
Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο
Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών
Εκλογές
Πρόθεση ψήφου/έδρες

Τα ερωτήματα της θεματικής Κυβέρνηση-αντιπολίτευση-πολιτικά κόμματα ζητούν την άποψη των πολιτών για την παρούσα κυβέρνηση, το καλύτερο κόμμα της αντιπολίτευσης, για τα πολιτικά κόμματα που βρίσκονται στο πολιτικό προσκήνιο. Οι πολίτες δηλώνουν άκρως δυσαρεστημένοι από τη λειτουργία της κυβέρνησης, ως καλύτερο κόμμα αντιπολίτευσης καταγράφεται το κόμμα του ΣΥΡΙΖΑ που ακολουθεί μετά την απάντηση «Κανένα από αυτά». Ως πιο δημοφιλές κόμμα, ανεξαρτήτως πρόθεσης ψήφου, αναδεικνύεται ο ΣΥΡΙΖΑ ενώ τα μεγαλύτερα αρνητικά ποσοστά καταγράφει το ΠΑΣΟΚ.

Σε ότι αφορά την Πορεία χώρας/οικονομία, οι περισσότεροι πολίτες δηλώνουν απαισιόδοξοι καθώς θεωρούν πιθανό το ενδεχόμενο χρεοκοπίας της χώρας τους επόμενους δώδεκα μήνες. Μάλλον χειρότερα δηλώνουν πως θα ήταν τα πράγματα για τη χώρα σε περίπτωση επιστροφής στη δραχμή. Η άποψη των πολιτών για τη Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος δεν καταγράφεται ως θετική. Σε σύγκριση με τον Νοέμβριο του 2011 η δημοτικότητα του κ. Παπαδήμου αλλά και η εμπιστοσύνη των πολιτών πως μπορεί να επιλύσει τα προβλήματα της χώρας μειώνεται κάθε μήνα μέχρι και τον Φεβρουάριο του 2012 όπου και καταγράφονται τα πιο υψηλά ποσοστά αρνητικής γνώμης.

Οι ακόλουθες θεματικές περιορίζονται σε ένα μόνο ερώτημα η κάθε μία. Αρχικά, ζητείται η άποψη των πολιτών για το μνημόνιο, με το μεγαλύτερο ποσοστό να διαφωνεί με την απόφαση της Βουλής να ψηφίσει υπέρ της Νέας δανειακής Σύμβασης/Μνημονίου. Η στάση που κράτησαν τα πολιτικά κόμματα για το μνημόνιο επιφέρει επιπτώσεις και στην δημοτικότητα των πολιτικών αρχηγών τους. Ως η πλέον αρνητική καταγράφεται η γνώμη των πολιτών για τον κ. Παπανδρέου ενώ τα μεγαλύτερα ποσοστά θετικής άποψης καταλαμβάνει ο κ. Κουβέλης. Σε ότι αφορά την εκλογική επιρροή των κομμάτων, που εμπεριέχεται στην θεματική Πρόθεση ψήφου/Έδρες, όλα τα κόμματα της Βουλής καταγράφουν μικρή πτώση πλην της ΔΗΜΑΡ που σημειώνει αύξηση εκλογικής επιρροής. Παρά τη μικρή μείωση της εκλογική του επιρροής το κόμμα της ΝΔ αναδεικνύεται πρώτο. Τα ποσοστά Αποχής δείχνουν κι αυτά να μειώνεται, ιδιαίτερα σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2011, αν και αγγίζουν το 27%.

Οι πολίτες στο μεγαλύτερο ποσοστό πιστεύουν πως οι Εκλογές είναι αναγκαίες. Καταγράφεται το μεγαλύτερο ποσοστό για το συγκεκριμένο ερώτημα από τον Ιανουάριο του 2011

→ Η Καθημερινή επανέρχεται στις 15/03/2012 με νέα δημοσκόπηση που παρουσιάζει τα αποτελέσματα σχεδόν σε παρόμοια ερωτήματα που είχαν τεθεί από την Public Issue δέκα ημέρες πριν. Στις θεματικές προστίθενται και κάποιες νέες, από τις οποίες προκύπτει και μικρή αλλαγή στη σειρά της θεματικής κατηγοριοποίησης. Οι θεματικές που προκύπτουν είναι οι εξής :

Πορεία χώρας/οικονομία
Κυβέρνηση-αντιπολίτευση-πολιτικά κόμματα
Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος
Προσωπική-οικ. κατάσταση πολιτών
Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών
Εκλογές
Πρόθεση ψήφου/έδρες

Στη δεύτερη δημοσκόπηση η θεματική Πορεία χώρας/οικονομία έρχεται πρώτη σε αριθμό ερωτημάτων. Τα ζητήματα που εμπεριέχονται σε αυτή τη θεματική αφορούν στη διεθνή ισχύ της χώρας, στο ενδεχόμενο χρεοκοπίας και σε δύο κύριους παράγοντες στους οποίους έχει επιδράσει αρνητικά η οικονομική κρίση: τον πληθωρισμό και την ανεργία. Οι πολίτες πιστεύουν πως συγκριτικά με ένα χρόνο πριν η χώρα είναι πιο αδύναμη σε ότι αφορά στην διεθνή της ισχύ. Το ενδεχόμενο χρεοκοπίας κρίνεται πλέον ως απίθανο από τους πολίτες που προβλέπουν έντονη αύξηση του πληθωρισμού όσο και της ανεργίας μέσα στους επόμενους δώδεκα μήνες. Σε ότι αφορά τη θεματική Κυβέρνηση-αντιπολίτευση-πολιτικά κόμματα, οι πολίτες δηλώνουν άκρως δυσαρεστημένοι από τη λειτουργία της κυβέρνησης, ως καλύτερο κόμμα αντιπολίτευσης καταγράφεται το κόμμα του ΣΥΡΙΖΑ που ακολουθεί μετά την απάντηση «Κανένα από αυτά». Ως πιο δημοφιλές κόμμα, ανεξαρτήτως πρόθεσης ψήφου, αναδεικνύεται ο ΣΥΡΙΖΑ ενώ τα μεγαλύτερα αρνητικά ποσοστά καταγράφει το ΠΑΣΟΚ. Για το μήνα Μάρτιο ΚΚΕ, ΛΑΟΣ και ΠΑΣΟΚ καταγράφουν κι εκείνα αύξηση ποσοστών δημοτικότητας, πλην της ΝΔ. Η άποψη των πολιτών για τη Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος φαίνεται διχασμένη μιας και σημειώνονται παρόμοια ποσοστά τόσο για τη θετική άποψη όσο και για την αρνητική. Οι πολίτες συνεχίζουν να μην εμπιστεύονται τον κ.Παπαδήμο για την επίλυση των προβλημάτων της χώρας. Η άποψη σαφώς και επηρεάζεται από την Προσωπική/οικονομική κατάσταση πολιτών που δηλώνουν δυσαρεστημένοι από την προσωπική και οικονομική κατάσταση, θεωρώντας πως θα χειροτερέψει ακόμη περισσότερο μέσα στον επόμενο χρόνο.

Οι ακόλουθες θεματικές περιορίζονται σε ένα μόνο ερώτημα η κάθε μία. Σχετικά με την εκλογική επιρροή των κομμάτων που προκύπτει από τα στοιχεία της Πρόθεσης ψήφου/Εδρες, η ΔΗΜΑΡ σημειώνει αύξηση εκλογικής επιρροής, αν και πρώτο αναδεικνύεται και πάλι το κόμμα της ΝΔ. Η αποχή αγγίζει το 25%.

Οι πολίτες συνεχίζουν να πιστεύουν πως οι Εκλογές είναι αναγκαίες καθώς και να έχουν την πιο θετική άποψη για τον κ. Κουβέλη και την πιο αρνητική για τον κ.Παπανδρέου

Θεματική ανάλυση **Real News**

→ Η Real News στις 19/02/2012 δημοσιεύει δημοσκόπηση της MRB με ποικίλες θεματικές που απασχολούν τη χώρα την περίοδο αυτή, τόσο σε οικονομικό-κοινωνικό επίπεδο(κοινωνικός και οικονομικός αντίκτυπος της ψήφισης του μνημονίου) όσο και στο

πολιτικό, με τις επιπτώσεις στην δημοτικότητα, την ψήφο κτλ. Ωστόσο, το κύριο βάρος της πολυθεματικής αυτής έρευνας κοινής γνώμης εντοπίζεται στα ερωτήματα περί διαχείρισης των προβλημάτων, του ερωτήματος «τι μέλλει γενέσθαι». Οι θεματικές που προέκυψαν από την θεματική ανάλυση είναι οι εξής:

Διακυβέρνηση χώρας Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο Πορεία χώρας/οικονομία Ηγεσία ΠΑΣΟΚ Πρόθεση ψήφου/έδρες Καταλληλότερος πρωθυπουργός (Νέο)πολιτικό σκηνικό Επίρριψη ευθυνών
--

Η Διακυβέρνηση χώρας περιέχει ερωτήματα που αφορούν την ικανότητα προσώπων, κομμάτων, πιθανών συνδυασμών πολιτικών σχηματισμών να διαχειριστούν τα προβλήματα της χώρας. Τα ερωτήματα της δημοσκοπήσης στοχεύουν να καταγράψουν την καλύτερη επιλογή επίλυσης της κρίσης μέσα από την άποψη των πολιτών. Οι πολίτες δηλώνουν πως δεν εμπιστεύονται κανέναν για την επίλυση των προβλημάτων της χώρας. Ωστόσο, μεταξύ του κ. Σαμαρά και του κ. Παπαδήμου δείχνουν διχασμένοι μιας και τα ποσοστά είναι ίδια, ενώ μεταξύ του κ. Παπαδήμου και του κ. Βενιζέλου υπάρχει μικρό προβάδισμα για τον πρώτο. Τα ποσοστά αναγκαιότητας ανασχηματισμού είναι υψηλά και καταγράφεται η άποψη περί πιθανών κομματικών επιλογών, για όσους πολίτες συμφώνησαν με επικείμενο ανασχηματισμό. Κατά την άποψη των ερωτώμενων θα πρέπει να υπάρξει ισορροπία μεταξύ τεχνοκρατών και πολιτικών στη νέα κυβέρνηση που δε θα ξεπερνά συνολικά τα 10-12 υπουργεία. Μια κυβέρνηση συνεργασία κρίνεται ως πιο αποτελεσματική για τη διαχείριση της οικονομικής κρίσης, με καταλληλότερο συνδυασμό κομμάτων πλην της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ. Σε ότι αφορά την πιθανότητα ανάδειξης μονοκομματικής κυβέρνησης, η ΝΔ κρίνεται ως η πιο ικανή με μεγάλη ποσοστιαία διαφορά έναντι των άλλων κομμάτων.

Οι πολίτες θεωρούν πως η Νέα δανειακή Σύμβαση /μνημόνιο δε θέτει τις βάσεις για περαιτέρω ανάκαμψη και ανάπτυξη της χώρας. Σε ότι αφορά το PSI οι πολίτες πιστεύουν πως ο εκφοβισμός και η κερδοσκοπία εκ μέρους των εταίρων οδήγησε στην απόφαση του κουρέματος, ενώ θεωρούν τη Γερμανία ως το κράτος-μέλος με την πιο αρνητική άποψη για την Ελλάδα. Συντριπτικό καταγράφεται το ποσοστό των απαισιόδοξων για την Πορεία της χώρας/Οικονομία, που πιστεύουν πως οι θυσίες των πολιτών δεν θα έχουν αποτέλεσμα για την ανάκαμψη της χώρας, αν και θεωρούν πως η χώρα θα παραμείνει στο ευρώ. Σχετικά με τα ερωτήματα περί Ηγεσίας ΠΑΣΟΚ, ο κ. Βενιζέλος θεωρείται ο πολιτικός διάδοχος στη θέση του κ. Παπανδρέου. Οι πολίτες πιστεύουν πως ο κ. Παπανδρέου θα πρέπει να απομακρυνθεί άμεσα από τη θέση του αρχηγού κόμματος ώστε να ξεκινήσουν οι διαδικασίες ανάδειξης νέου αρχηγού. Σε ότι αφορά το πολιτικό μέλλον του κ. Παπανδρέου μεγάλο ποσοστό ερωτώμενων θεωρεί πως μετά την αποχώρηση από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ θα πρέπει να ακολουθήσει και η αποχώρησή του από την πολιτική σκηνή. (στη θεματική

Ηγεσία ΠΑΣΟΚ τα ποσοστά είναι παρόμοια στην απαντήσεις πολιτών αλλά και ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ)

Η θεματική της Πρόθεσης ψήφου δεν καταγράφει μόνο το πρώτο κόμμα αλλά και άλλα στοιχεία μέσω της ανάλυσης της ψήφου που έχει προηγηθεί από την MRB. Ως πρώτο κόμμα καταγράφεται η ΝΔ με δεύτερο το κόμμα της ΔΗΜΑΡ. Ωστόσο, τα ποσοστά του δικομματισμού καταγράφονται ιδιαιτέρως χαμηλά συγκριτικά με τα ποσοστά της αδιευκρίνιστης ψήφου-άκυρου/λευκού-αποχής. Ο κ. Σαμαράς συνεχίζει να θεωρείται καταλληλότερος πρωθυπουργός μεταξύ των πολιτικών αρχηγών, αν και ο Κανένας, ως αυθόρμητη απάντηση διαθέτει τα μεγαλύτερα ποσοστά. Το (Νέο)Πολιτικό σκηνικό φαντάζει ίδιο ή και χειρότερο για το μεγαλύτερο μέρος των ερωτώμενων. Τέλος, Επίρριψη ευθυνών καταλογίζεται σε πολιτικά κόμματα/πολιτικούς σχηματισμούς αλλά και σε κατευθυνόμενη έκφραση εξωθεσμικών κέντρων για τις πηγές των επεισοδίων στο κέντρο της Αθήνας.⁸⁵

→ Η Real News επανέρχεται με δεύτερη δημοσκόπηση στις 24/03/2012, ακολουθώντας τις ίδιες περίπου θεματικές ερωτημάτων. Οι θεματικές κατηγορίες που προκύπτουν για τη δεύτερη δημοσκόπηση της είναι :

Διακυβέρνηση χώρας Πορεία χώρας/οικονομία Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο Ηγεσία ΠΑΣΟΚ Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ & ΝΔ Διαγραφές Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών Πρόθεση ψήφου/έδρες Εκλογές Επίρριψη ευθυνών (Νέο)πολιτικό σκηνικό

Η Διακυβέρνηση χώρας είναι και πάλι η πρώτη σε ερωτήματα θεματική. Οι πολίτες δείχνουν να προτιμούν μια κυβέρνηση συνεργασίας για τη διαχείριση της οικονομικής κρίσης. Σε περίπτωση εκλογής μονοκομματικής κυβέρνησης, η αυθόρμητη απάντηση Κανένα κόμμα καταγράφει τα μεγαλύτερα ποσοστά. Ωστόσο, πρώτο κόμμα σε προτίμηση αναδεικνύεται η ΝΔ. Στην περίπτωση ανάδειξης κυβέρνησης συνεργασίας οι πολίτες θεωρούν πως ο συνδυασμός κομμάτων πλην ΝΔ και ΠΑΣΟΚ θα μπορούσε να επιλύσει τα προβλήματα της χώρας πιο αποτελεσματικά. Ακόμη και σε ερώτημα που θέτει ως δεδομένο την κυβέρνηση συνεργασίας μεταξύ ΝΔ και ΠΑΣΟΚ οι πολίτες προτιμούν ως πρωθυπουργό πρόσωπο κοινής αποδοχής εκτός των δύο κομμάτων. Σε συγκεκριμένο ερώτημα επιλογής

⁸⁵ Το ερώτημα της δημοσκόπησης αναφέρεται στους βανδαλισμούς στο κέντρο της Αθήνας, τις λεηλασίες καταστημάτων και πυρπολήσεις κτιρίων και καταστροφές δημόσιας περιουσίας που ακολούθησαν του συλλαλητηρίου στην πλατεία Συντάγματος στις 12/02/2012

μεταξύ ΝΔ και ΠΑΣΟΚ ως των δύο επιλογών για την επίλυση των προβλημάτων του τόπου, ναι μεν η ΝΔ προηγείται αλλά η αυθόρμητη απάντηση των πολιτών Κανένα κόμμα καταγράφει πολύ μεγάλα ποσοστά.

Ακολουθεί η θεματική Πορεία χώρας/Οικονομία όπου για μία ακόμη φορά καταγράφονται συντριπτικά ποσοστά απαισιοδοξίας των πολιτών για την πορεία της χώρας. Οι πολίτες δε θεωρούν ιδιαίτερα πιθανή της πτώχευση της χώρας, θέλουν να παραμείνει η χώρα στο ευρώ, αν και πιστεύουν πως οι θυσίες τους δε θα φέρουν θετικά αποτελέσματα για την ανάκαμψη της χώρας. Σε συναφή θεματική Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο καταγράφεται η άποψη των πολιτών για το μνημόνιο και το ευρώ, με τους πολίτες στο μεγαλύτερο ποσοστό αν πιστεύουν πως θα πρέπει να παραμείνει στο ευρώ εφαρμόζοντας μια άλλη οικονομική πολιτική εκτός μνημονίου, θεωρώντας πως κάτι τέτοιο είναι εφικτό. Θεωρούν πως ακόμη και η τήρηση των συμφωνηθέντων του μνημονίου δεν θα επιφέρει ανάπτυξη στη χώρα. Επίσης, μεγάλα ποσοστά καταγράφονται υπέρ της αναγκαιότητας σύστασης εξεταστικής επιτροπής για τη διερεύνηση και τον προσδιορισμό ευθυνών για το πως έφτασε η χώρα στο πρώτο μνημόνιο. Σε ότι αφορά την Ηγεσία ΠΑΣΟΚ, οι πολίτες θεωρούν πως η εκλογή του κ. Βενιζέλου ως προέδρου του ΠΑΣΟΚ θα αποτελέσει μάλλον αρνητική για την πορεία του κόμματος. Σχετικά με τις προοπτικές του κ. Βενιζέλου στην ηγεσία του κόμματος, ως η πιο θετική πιθανή έκβαση θεωρείται η ικανότητα του να αρθρώσει έναν νέο πολιτικό λόγο, με επιχειρήματα και προτάσεις ενώ ως η πιο πιθανή αρνητική έκβαση της ηγεσίας Βενιζέλου καταγράφεται η αποτυχία εκλογής του ΠΑΣΟΚ ως πρώτου κόμματος σε επικείμενες εκλογές. Τέλος, οι πολίτες θεωρούν πως ο κ. Παπανδρέου θα πρέπει να αποχωρήσει από την πολιτική σκηνή(παρόμοια ποσοστά καταγράφονται και για τους ψηφοφόρους του ΠΑΣΟΚ).

Στη θεματική Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ-ΝΔ καταγράφονται οι συσπειρώσεις-απομακρύνσεις ψηφοφόρων ΠΑΣΟΚ και ΝΔ. Οι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ δείχνουν να συσπειρώνονται σε ποσοστό 32% με το μεγαλύτερο ποσοστό απομάκρυνση να καταγράφεται προς την αδιευκρίνιστη ψήφο και ακολούθως προς το κόμμα της ΔΗΜΑΡ. Οι ψηφοφόροι της ΝΔ καταγράφουν διπλάσια ποσοστά συσπείρωσης με το μεγαλύτερο ποσοστό απομάκρυνσης να καταγράφεται για τους αναποφάσιστους και για εκείνους που στρέφονται σε λοιπά κόμματα.

Ως αρνητική κρίνεται από τους πολίτες η στάση του κ. Σαμαρά σχετικά με τις Διαγραφές και πιο συγκεκριμένα την απόφαση να επαναφέρει "εντός των τειχών" της ΝΔ τους βουλευτές που είχαν διαγραφεί επειδή καταψήφισαν το Μνημόνιο, αλλά ψήφισαν εν συνεχεία τους εφαρμοστικούς νόμους. Στη θεματική Δημοτικότητα πολιτών αρχηγών, ως ο πιο δημοφιλής αναδεικνύεται ο κ. Κουβέλης ενώ τα πιο αρνητικά ποσοστά λαμβάνει ο κ. Παπανδρέου. Πρώτο κόμμα στην Πρόθεση ψήφου αναδεικνύεται η ΝΔ. Στο ερώτημα Εκλογές την επόμενη Κυριακή(ανεξαρτήτως πολιτικών προτιμήσεων και πάλι το κόμμα της ΝΔ λαμβάνει την πρώτη θέση ως το κόμμα που θα τις κέρδιζε. Σε ότι αφορά το (Νέο)πολιτικό σκηνικό οι πολίτες θα προτιμούσαν την εμφάνιση ενός νέου άφθαρτου προσώπου στην πολιτική σκηνή. Τέλος, στο ερώτημα περί Επίρριψης ευθυνών για το πρώτο μνημόνιο, οι πολίτες κατηγορούν ως βασικό υπεύθυνο τον κ. Παπανδρέου (τόσο σε σύνολο ερωτηθέντων, όσο και ξεχωριστά βάσει πολιτικής τοποθέτησης)

6.2. Ερμηνευτική ανάλυση των θεματικών σε εφημερίδες/δημοσκοπήσεις⁸⁶

Αρχικά, επιχειρείται ο σχολιασμός επί του συνόλου των δημοσκοπήσεων αλλά και η ερμηνευτική προσέγγιση των δεδομένων που προκύπτουν βάσει της θεματικής ανάλυσης. Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με τις θεματικές που δημιουργήσαμε σημειώνεται πως η θεματική εκείνη που καταλαμβάνει την πρώτη θέση επί του συνόλου των εφημερίδων, βάσει των επαναλήψεων που παρατηρήθηκαν, είναι η «Πρόθεση ψήφου/Έδρες». Τη δεύτερη θέση καταλαμβάνει η θεματική «Εκλογές». Την τρίτη θέση καταλαμβάνουν η «Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο» και «Πορεία χώρας/Οικονομία», ενώ στην τέταρτη θέση βρίσκεται η «Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος». Ακολουθούν στην πέμπτη θέση «Διαγραφές», «Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ & ΝΔ», «Καταλληλότερος πρωθυπουργός», «Δημοτικότητα πολιτών αρχηγών» και «(Νέο)Πολιτικό σκηνικό» ενώ στην έκτη βρίσκονται : η «Ηγεσία ΠΑΣΟΚ», «Επίρριψη ευθυνών» και «Διακυβέρνηση χώρας». Στην τελευταία θέση βρίσκονται δύο θεματικές : «Προσωπική/οικονομική κατάσταση πολιτών» και «Κυβέρνηση-αντιπολίτευση-πολιτικά κόμματα».

Πρώτη θέση: «Πρόθεση ψήφου/Έδρες»

Η «Πρόθεση ψήφου/Έδρες» είναι η μόνη θεματική που εμπεριέχεται σε όλες τις δημοσκοπήσεις ανεξαρτήτου εφημερίδας. Ως το πλέον καθοριστικό ερώτημα των δημοσκοπήσεων αναφορικά με την ψήφο των πολιτών, καταγράφει την άμεση επίπτωση των όποιων πολιτικών αποφάσεων και στάσεων των πολιτικών κομμάτων. Στη θεματική αυτή ενέχεται και το αποτέλεσμα των εδρών, τα ευρήματα των οποίων προκύπτουν από την περαιτέρω ανάλυση της πρόθεσης ψήφου και γίνεται από τις εταιρίες δημοσκοπήσεων. Ο λόγος αναφοράς στις έδρες είναι επίκαιρος για την περίοδο που εξετάζουμε καθώς υπάρχουν σενάρια οκτακομματικής ή και εννιοκομματικής βουλής σε επερχόμενες εκλογές , με την είσοδο και νέων κομμάτων όπως της Χρυσής Αυγής. Οι εταιρίες δημοσκοπήσεων θέλοντας να είναι κι εκείνες επίκαιρες δημοσιεύουν όλες τις αναλύσεις τους σχετικά με τα κόμματα που πιθανόν θα απαρτίσουν τη νέα Βουλή. Αρχικά το *Πρώτο Θέμα*(19-02) δίνει ως πρώτο κόμμα τη ΝΔ με 21% ενώ θεωρεί πως η επόμενη βουλή, βάσει εδρών, θα είναι εννιοκομματική. Το *Παρόν*(19-02) δίνει κι αυτό προβάδισμα στη ΝΔ(20,5%). Ακολουθεί η δημοσκόπηση του *Έθνους*(19-02) όπου κι εδώ η ΝΔ προηγείται με 24%, ενώ παρουσιάζονται ποσοτικά και επίπεδα αποχής, άκυρο/λευκό σε επερχόμενες εκλογές που κατά την *Marc* αγγίζουν το 29,2%. Σε αντίθεση με το *Πρώτο Θέμα*, το *Έθνος* παρουσιάζει αποτελέσματα εδρών οκτακομματικής βουλής. Στη δεύτερη του δημοσκόπηση το *Έθνος*(24-03) καταγράφει ως πρώτο κόμμα,(χωρίς αναποφάσιστους, αποχή, λευκό/άκυρο), τη ΝΔ με 24% ενώ η αποχή, λευκό/άκυρο, ΔΞ/ΔΑ αγγίζει το 28%. Η *Καθημερινή*(4-03) δίνει

⁸⁶ Βλ. Παραρτήματα: ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙΙ (2^ο Μνημόνιο), σελ.117

στοιχεία εκλογικής επιρροής των κομμάτων⁸⁷, με πρώτο κόμμα τη ΝΔ(28%) ενώ τα επίπεδα αποχής φτάνουν το 27,5%. Στη δεύτερή της δημοσκόπηση(15-03), αντίστοιχα, η εκλογική επιρροή της ΝΔ φτάνει το 25% και στο 25,5% βρίσκονται τα επίπεδα αποχής. Κατά το *Ποντίκι*(15-03), με αναγωγή της ψήφου, η ΝΔ παρουσιάζεται ως πρώτο κόμμα με 23% ενώ η μετρήσεις συμπεριλαμβανομένων όλων των απαντήσεων δίνουν 24,5% στην αποχή, αναποφάσιστους, λευκό/άκυρο και πιθανότητα οκτακομματικής βουλής. Για τη δημοσκόπηση της *Real News*(19-02) η ΝΔ προηγείται με 21%(επί του συνόλου απαντήσεων), 27%(με αναγωγή)⁸⁸ και τα επίπεδα αποχής, αναποφάσιστων, λευκό/άκυρο φτάνουν το 31%.Εννικομματική βουλή δείχνει και αυτή η δημοσκόπηση. Σε δεύτερη δημοσκόπηση(24-03), η ΝΔ ως πρώτο κόμμα αγγίζει το 20,3%(επί του συνόλου των απαντήσεων) ενώ τα επίπεδα αποχής, αναποφάσιστων, λευκό/άκυρο παραμένουν στο 31%, με πιθανότητα εισόδου έως και δέκα κομμάτων στη βουλή. Τέλος, τα ποσοστά που δίνει το *Βήμα*(24-03) δείχνουν πρώτο κόμμα τη ΝΔ με 18,1%, με πιθανότητα οκτακομματικής βουλής.

Δεύτερη θέση: «Εκλογές»

Η θεματική «**Εκλογές**» βρίσκεται στην δεύτερη θέση και εμπεριέχεται σε όλες τις δημοσκοπήσεις πλην αυτών της Real News. Αρχικά το *Πρώτο Θέμα*(19-02) παρουσιάζει το ποσοστό του 61% για τους πολίτες που πιστεύουν ότι θα πρέπει να γίνουν εκλογές τον Απρίλιο/Μάιο 2012. Και κατά τη δημοσκόπηση της εφημερίδας Παρόν(19-02) οι πολίτες επιθυμούν άμεσα εκλογές σε ποσοστό 62,5%. Ακολουθεί η δημοσκόπηση του *Έθνους*(19-02) όπου κι εδώ οι πολίτες πιστεύουν θα εκλογές θα πρέπει να γίνουν οπωσδήποτε τον Απρίλιο (51,5%). Στη δεύτερη του δημοσκόπηση το Έθνος(24-03) καταγράφει παρόμοια ποσοστά που αγγίζουν το 58% για εκλογές Απρίλιο/Μάιο. Η *Καθημερινή*(4-03) καταγράφει διαφορετικά αποτελέσματα στο ερώτημα που θέτει,-«*Σήμερα η Ελλάδα μάλλον χρειάζεται ή μάλλον δεν χρειάζεται να γίνουν βουλευτικές εκλογές;*»-,με τους πολίτες να απαντούν στο 59% πως μάλλον δεν χρειάζονται. Στη δεύτερή της δημοσκόπηση(15-03),με το ίδιο ακριβώς ερώτημα το ποσοστό αυξάνεται στο 61%. Κατά το *Ποντίκι*(15-03),το οποίο θέτει συγκεκριμένο ερώτημα που δεν αφορά το χρόνο διεξαγωγής εκλογές αλλά το κριτήριο επιλογής κόμματος σε επικείμενες εκλογές(-...«*επιλογή καλύτερης διακυβέρνησης της χώρας ή “τιμωρία” των υπευθύνων για τη σημερινή κατάσταση*»), καταγράφει την

⁸⁷ Η εκτίμηση της εκλογικής επιρροής δίνεται με στρογγυλοποίηση των ποσοστών, με ακρίβεια μισής εκατοστιαίας μονάδας. Το περιθώριο σφάλματος της εκτίμησης που δίνεται προκύπτει από τα υποδείγματα χρονολογικών σειρών, με τα οποία γίνεται η εκτίμηση (ARIMA υποδείγματα και εξομάλυνση Kalman)και όχι με το γνωστό δειγματοληπτικό σφάλμα (sampling error). Το διάστημα εμπιστοσύνης για το κάθε κόμμα δίνει τα όρια της εκλογικής του επιρροής, τον τρέχοντα μήνα, στο 95% των περιπτώσεων. Ειδικά για τη ΔΗΜΑΡ, Χρυσή Αυγή και ΑΝΕΛ, το διάστημα εμπιστοσύνη υπολογίζεται από το δειγματοληπτικό σφάλμα και όχι από κάποιο υπόδειγμα ανάλυσης χρονοσειρών, λόγω περιορισμένου αριθμού παρατηρήσεων για τα εν λόγω κόμματα. <http://publicissue.gr/publicissue/varometro-methology/>

⁸⁸ Η εκτίμηση ψήφου αποτελεί μαθηματικό υπολογισμό της ερώτησης της πρόθεσης ψήφου- «Ας υποθέσουμε ότι είχαμε Βουλευτικές Εκλογές την επόμενη Κυριακή. Πείτε μου παρακαλώ ποιο κόμμα θεωρείτε πιο πιθανό να ψηφίζατε; » - όπου έχει γίνει ποσοστοποίηση στο συνολικό ποσοστό των ερωτώμενων που δηλώνουν συγκεκριμένο κόμμα δηλαδή στην διευκρινισμένη ψήφο.

υπερίσχυση της γνώμης όσων θα ψηφίσουν για να τιμωρήσουν. Και το *Βήμα*(24-03), όπως και το *Ποντίκι* εστιάζει στο ερώτημα «ποιο θα είναι το δίλημμα το επικείμενων εκλογών», με τους πολίτες στο 38% να θεωρούν ως επικείμενο εκλογικό δίλημμα «μνημόνιο ή αντιμνημόνιο» και το 31% «εντός ή εκτός ευρώ»

Τρίτη Θέση: «Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο» και «Πορεία χώρας/Οικονομία»

Η θεματική «**Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο**» δημιουργήθηκε μέσω των ερωτημάτων των εφημερίδων *Πρώτο Θέμα*, *Παρόν*, *Έθνος*, *Καθημερινή* και *Real News*. Η πρώτη σε ερωτήματα θεματική φανερώνει τη βαρύτητα που έδωσαν οι εφημερίδες, μέσω των δημοσκοπήσεων που δημοσίευσαν, στο φλέγον και επίκαιρο θέμα της περιόδου που εξετάζουμε, δηλαδή της ψήφισης το 2^{ου} μνημονίου και τις επιπτώσεις αυτού σε οικονομία, κοινωνία και πολιτικό σύστημα. Η εφημερίδα *Πρώτο Θέμα* επικεντρώνεται στην καταγραφή του οικονομικού «κόστους/ συνεπειών που η ψήφιση του μνημονίου θα επιφέρει, κατά τη γνώμη των πολιτών. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων θεωρεί πως μετά την ψήφιση του μνημονίου η χώρα θα αποφύγει την χρεοκοπία, κι εφόσον το δεύτερο μνημόνιο ψηφίστηκε τελικά, τώρα η χώρα θα πρέπει να παραμείνει στο ευρώ. Το *Παρόν* στοχεύει να καταγράψει την άποψη των πολιτών συγκεκριμένα και μόνο για την πολιτική στάση του κ. Σαμαρά σχετικά με το μνημόνιο. Οι ερωτώμενοι δείχνουν να διαφωνούν με την απόφαση του κ. Σαμαρά να ψηφίσει υπέρ του μνημονίου αν και οι περισσότεροι δείχνουν να συμφωνούν προς την άποψη πως δεν είχε άλλη λύση αυτή τη φορά⁸⁹ παρά να ψηφίσει υπέρ του μνημονίου. Επίσης, σε σχετικό ερώτημα, οι πολίτες θεωρούν πως αν οι δανειστές πιέσουν για παράταση θητείας της κυβέρνησης Παπαδήμου, ο κ. Σαμαράς δε θα πρέπει να φέρει κάποια αντίρρηση. Το *Έθνος* παρουσιάζει ποσοτικά την άποψη των πολιτών για το «τι μέλλει γενέσθαι» μετά την ψήφιση του μνημονίου. Το 66,5% των πολιτών θέλει να πετύχει η εφαρμογή του μνημονίου, πιστεύοντας πως αν η εφαρμογή του προγράμματος επιτευχθεί τότε η χώρα θα παραμείνει στη ζώνη του ευρώ. Επίσης, πιστεύουν πως ο κίνδυνος της χρεοκοπίας θα ήταν το πιο πιθανό σενάριο σε περίπτωση που η Βουλή ψήφιζε κατά του μνημονίου, αν και σε προγενέστερο ερώτημα θεωρούν λανθασμένη της απόφαση της Βουλής να ψηφίσει υπέρ του μνημονίου(40%). Μάλιστα το αίσθημα των περισσότερων κατά την ψήφιση του μνημονίου ήταν αυτό της οργής. Ως η πιο θετική στάση πολιτικού προσώπου για το μνημόνιο κρίνεται αυτή του κ. Κουβέλη κι ως η πλέον αρνητική αυτή του κ. Καρατζαφέρη. Σε ακόλουθη δημοσκόπηση του Έθνους υπάρχει μόνο ένα ερώτημα σχετικό με μνημόνιο και το οποίο είχε ειπωθεί και στην προγενέστερη δημοσκόπηση της Marc. Οι πολίτες σχεδόν ένα μηνά μετά, πιστεύουν ακόμα πως η απόφαση που πήρε η Βουλή να ψηφίσει υπέρ του μνημονίου είναι λανθασμένη (47,7%). Η Καθημερινή αρκείται σε ερώτημα παρόμοιο με του Έθνους σχετικά με τη στάση της Βουλής απέναντι στο μνημόνιο. Καταγράφεται το 52% των πολιτών να διαφωνεί με την απόφαση της Βουλής να εγκρίνει τη νέα δανειακή σύμβαση. Η Real News μέσω της δημοσκόπησης της MRB εστιάζει στην άποψη των πολιτών για το τι θα μπορούσε να

⁸⁹ Οι βουλευτές της ΝΔ είχαν ψηφίσει κατά του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος, εκτός μίας ψήφου υπέρ.

επιφέρει μελλοντικά, απτά το μνημόνιο για τη χώρα αλλά και για τους ευρωπαίους εταίρους. Οι πολίτες πιστεύουν πως η εφαρμογή του μνημονίου δεν θέτει τις βάσεις ανάπτυξης και ανάκαμψης της χώρας. Σε ότι αφορά τους ευρωπαίους εταίρους πιστεύουν πως ο εκβιασμός και η κερδοσκοπία είναι οι λέξεις εκείνες που περιγράφουν καλύτερα, κατά τους ερωτώμενους, τη στάση των εταίρων για το θέμα του PSI και τη νέα δανειακή σύμβαση, ενώ ως η πλέον αρνητική εταίρος απέναντι στην Ελλάδα θεωρείται η Γερμανία. Η Real News επανέρχεται με δεύτερη δημοσκόπηση με μόνο ερώτημα που αφορά στη στάση των πολιτών για το μνημόνιο σχεδόν ένα μηνά μετά την ψήφισή του. Οι ερωτώμενοι επιλέγουν ανάμεσα στις προτάσεις την πιο κοντινή στην άποψή τους, με το 64,5% να πιστεύει πως «η χώρα θα πρέπει να παραμείνει στο ευρώ εφαρμόζοντας μια άλλη πολιτική εκτός μνημονίου επειδή και τέτοιο είναι εφικτό».

Το Έθνος, η Καθημερινή, το Ποντίκι και η Real News εμπεριέχουν ερωτήματα τόσο για την πορεία της χώρας όσο και για την οικονομία. Η θεματική «Πορεία χώρας/Οικονομία» δικαιολογεί τη θέση της συνδεόμενη με την θεματική του μνημονίου μιας και το άμεσο επακόλουθο της ψήφισης αφορά σε ερωτήματα κυρίως οικονομικού χαρακτήρα που συνδέονται με το μέλλον της χώρας. Ως παρόμοια θα χαρακτηρίσουμε τα ερωτήματα όλων των δημοσκοπήσεων και ως απαισιόδοξη την άποψη των πολιτών για την πορεία της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, κατά τη δημοσκόπηση του Έθνους συντριπτικό καταγράφεται το ποσοστό των πολιτών που τάσσονται υπέρ της ευρωπαϊκής προοπτικής της χώρας έναντι της επιστροφής στη δραχμή. Στην επόμενη δημοσκόπηση του για το ίδιο ερώτημα καταγράφονται παρόμοια υψηλά ποσοστά και πάλι υπέρ της ευρωπαϊκής προοπτικής της χώρας, με το 64% να πιστεύει πως η χώρα τελικά θα μπορέσει να παραμείνει στο ευρώ. Η Καθημερινή καταγράφει διαφορετικά ευρήματα σε σχέση με το Έθνος μιας και το 46% θεωρεί πιθανή την επιστροφή στην δραχμή μέσα στον χρόνο. Επίσης, καταγράφεται η άποψη για αρνητικές επιπτώσεις πιθανής επιστροφής στη δραχμή. Η εφημερίδα επιστρέφει με το βαρόμετρο του Μαρτίου όπου στην ίδια ερώτηση περί πιθανότητας χρεοκοπίας μειώνεται κατά δέκα ποσοστιαίες μονάδες το ποσοστό όσων πιστεύουν πως η χώρα θα χρεοκοπήσει. Σε ότι αφορά τη διεθνή ισχύ της χώρας, οι πολίτες σε ποσοστό 76% θεωρούν πως σε σύγκριση με ένα χρόνο πριν η διεθνής ισχύ της χώρας έγινε πιο αδύναμη. Η δημοσκόπηση προχώρα σε δύο ερωτήματα που συνδέονται με την οικονομία της χώρας και αποτελούν βασικούς τομείς οικονομικού προβληματισμού. Μέσα στον επόμενο χρόνο το 65% πιστεύει πως η ανεργία θα αυξηθεί πολύ καθώς και ο πληθωρισμός, δηλαδή οι τιμές βασικών καταναλωτικών προϊόντων(47%). Το Ποντίκι εμπεριέχει στη δημοσκόπηση του ένα ερώτημα σχετικό με τη θεματική συνδεόμενο μόνο με το κούρεμα χρέους PSI. Το 36% των πολιτών θεωρεί πως το PSI δεν θα επιφέρει καμία αλλαγή στην πορεία της χώρας. Η Real News και στις δύο της δημοσκοπήσεις με χρονική διαφορά σχεδόν ενός μήνα, καταγράφει συντριπτικά αρνητικά ποσοστά απαισιοδοξίας των πολιτών για την πορεία της χώρας. Στην πρώτη δημοσκόπηση, οι πολίτες θεωρούν πως το σχέδιο διάσωσης δεν θα επιφέρει κανένα θετικό αποτέλεσμα για την ανάπτυξη και ανάκαμψη της οικονομίας. Αρνητικά και τα ποσοτικά αποτελέσματα σχετικά με τις θυσίες των πολιτών που θεωρούνται ως αναποτελεσματικές για την ανάκαμψη της χώρας. Κατά το 48,8% των ερωτηθέντων η χώρα θα παραμείνει στο ευρώ. Στη δεύτερη της δημοσκόπηση παρόμοια καταγράφονται τα ποσοστά (66%) όσων πιστεύουν πως οι θυσίες τους δεν θα επιφέρουν κάποιο αποτέλεσμα για την ανάκαμψη της χώρας. Υψηλό και αυξανόμενο σε σχέση με την

προηγούμενη δημοσκόπηση παρουσιάζεται το ποσοστό όσων θέλουν να παραμείνει η χώρα στη ζώνη του ευρώ, αν και θεωρούν πως η παραμονή δε θα οδηγήσει σε ανάπτυξη της χώρας στο μέλλον.

Τέταρτη θέση: «Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος»

Η νέα κυβέρνηση με διατελούντα πρωθυπουργό τον κ. Παπαδήμο απασχόλησε ως πολιτική επικαιρότητα, αλλά και ως πολιτικό γεγονός με συνέπειες και αποτελέσματα, τον Τύπο. Συνήθως οι εφημερίδες που ασχολούνται με αυτή τη θεματική **«Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος»** αρκούνται στο ένα ή και δύο συναφή ερωτήματα. Το *Πρώτο Θέμα* δημοσιεύει αποτελέσματα σε ερώτημα σχετικό με το πρόσωπο του κ. Παπαδήμου. Το 67% δε θα ψήφιζε ένα κόμμα υπό την ηγεσία του κ. Παπαδήμου. Το *Έθνος*(19-02) καταγράφει αρνητικά αποτελέσματα για το ίδιο ερώτημα με τη δημοσκόπηση του Πρώτου Θέματος όπου κι εδώ το 68,5% δε θεωρεί πιθανό το ενδεχόμενο να ψήφιζε κόμμα υπό τον Παπαδήμου. Η ίδια εφημερίδα(24-03) καταγράφει παρόμοια ποσοστά θετικής(31,8%) και αρνητικής(32,1%) άποψης για το πρόσωπο του Παπαδήμου. Καταγράφεται επίσης, βάσει πολιτικής ιδεολογίας, ως πιο θετική η γνώμη των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ. Κατά την δημοσκόπηση της *Καθημερινής*(4-03) το 50% των πολιτών έχει αρνητική γνώμη για τον κ. Παπαδήμο και σε ποσοστό 68% δεν τον εμπιστεύονται για τη διαχείριση των προβλημάτων της οικονομίας. Η εφημερίδα επανέρχεται στα ερωτήματα αυτά με δεύτερη δημοσκόπηση(15-03) όπου το 48% έχει αρνητική γνώμη για τον κ. Παπαδήμο και σε ποσοστό 66% δεν εμπιστεύονται τον κ. Παπαδήμο για τη διαχείριση των προβλημάτων της οικονομίας.

Πέμπτη θέση: «Διαγραφές», «Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ & ΝΔ», «Καταλληλότερος πρωθυπουργός», «Δημοτικότητα πολιτών αρχηγών» και «(Νέο)Πολιτικό σκηνικό»

Οι **«Διαγραφές»** αποτέλεσαν θεματικής επικαιρότητας για τις δημοσκοπήσεις. Για αυτό το λόγο παρατηρούμε πως η θεματική αυτή δημιουργήθηκε από ερωτήματα δημοσκοπήσεων που δημοσιεύτηκαν από τον Τύπο λίγες ημέρες εφόσον ψηφίστηκε το μνημόνιο και διαγράφηκαν από τα κόμματά τους βουλευτές που ψήφισαν κατά του μνημονίου, τόσο από το κόμμα του ΠΑΣΟΚ όσο και από της ΝΔ και του ΛΑΟΣ. Το *Πρώτο θέμα*, το *Παρόν*, το *Έθνος* και η *Real News* ασχολήθηκαν με τη θεματική και κατέγραψαν την άποψη των πολιτών για τις διαγραφές. Το *Πρώτο θέμα* αρκείται σε ένα μόνο ερώτημα συνολικά για τις διαγραφές των βουλευτών με την άποψη των πολιτών να υπογραμμίζει ως λανθασμένη την κίνηση των κομμάτων να διαγράψουν βουλευτές που δεν συμφώνησαν με την πολιτική γραμμή του κόμματος. Το *Έθνος* με τρία ξεχωριστά ερωτήματα περί διαγραφών βουλευτών ΠΑΣΟΚ,ΝΔ και ΛΑΟΣ καταγράφει παρόμοια υψηλά ποσοστά διαφωνίας των πολιτών με τις διαγραφές αυτές. Και το *Παρόν* στη δημοσκόπηση του παρουσιάζει την άποψη των ερωτώμενων για τις διαγραφές αλλά και την στάση που θα πρέπει να κρατήσουν οι διαγραφέντες βουλευτές. Οι πολίτες διαφωνούν κατά 65% με την

απόφαση κ. Σαμαρά και 64,4% με την απόφαση του κ. Παπανδρεου. Το 86,4% θεωρεί ότι ο κ. Καρατζαφέρης άλλαξε στάση προς το μνημόνιο για να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα του κόμματός του, ενώ τόσος για του ς βουλευτές του ΠΑΣΟΚ όσο και για τους βουλευτές της ΝΔ που διαγράφηκαν θεωρούν πως θα πρέπει να διατηρήσουν τις απόψεις τους ασχέτως διαγραφής από το κόμμα τους. Η *Real News*(24-03) αποτελεί τη μόνη εφημερίδα που σε δημοσκοπήση της αναφέρεται με ερώτημα στην απόφαση του κ. Σαμαρά να επαναφέρει στο κόμμα της ΝΔ τους βουλευτές , που είχαν διαγραφεί επειδή καταψήφισαν το Μνημόνιο, αλλά ψήφισαν εν συνεχεία τους εφαρμοστικούς νόμους. Το 61,2% καταγράφεται να διαφωνεί με την κίνηση αυτή.

Η θεματική «**Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ & ΝΔ**» δημιουργήθηκε λόγω της αναφοράς των δημοσκοπήσεων και καταγραφής ξεχωριστών ποσοτικών αποτελεσμάτων μόνο για τους ψηφοφόρους ΠΑΣΟΚ και ΝΔ. Οι συσπειρώσεις και απομακρύνσεις των ψηφοφόρων των δύο μεγάλων κομμάτων απασχόλησαν τις δημοσκοπήσεις την περίοδο αυτή μιας και οι επιλογές των ψηφοφόρων αυτών των κομμάτων θα κρίνουν σε μεγάλο βαθμό και τα εκλογικά αποτελέσματα των επικείμενων βουλευτικών εκλογών. Το *Ποντίκι*(15-03) καταγράφει συσπειρώσεις-απομακρύνσεις ψηφοφόρων ΠΑΣΟΚ και ΝΔ, με το ΠΑΣΟΚ(25%) να παρουσιάζει αδυναμία συσπείρωσης έναντι της ΝΔ(48%). Τα μεγαλύτερα ποσοστά απομάκρυνσης ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ(12%) δείχνουν να κατευθύνονται προς την ΔΗΜΑΡ ενώ της ΝΔ(10%) προς τους ΑΝΕΛ.Η αδιευκρίνιστη ψήφος για το ΠΑΣΟΚ φτάνει το 27% και της ΝΔ το 18%. Η δημοσκοπήση του *Έθνος*(24-03) παρουσιάζει τις συσπειρώσεις-απομακρύνσεις ψηφοφόρων ΠΑΣΟΚ και ΝΔ, με το ΠΑΣΟΚ(29,3%) να παρουσιάζει αδυναμία συσπείρωσης έναντι της ΝΔ(43,4%).Τα μεγαλύτερα ποσοστά απομάκρυνσης ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ(11,9%) δείχνουν να κατευθύνονται προς την ΔΗΜΑΡ ενώ της ΝΔ(11%) προς τους ΑΝΕΛ.Η αδιευκρίνιστη ψήφος για το ΠΑΣΟΚ φτάνει το 35,5% και της ΝΔ το 29,1%.Η *Real News*(24-03) καταγράφει μέγιστο ποσοστό συσπείρωσης για το ΠΑΣΟΚ 32%, 14,2% απομακρύνσεις προς τη ΔΗΜΑΡ και 19% για την αδιευκρίνιστη ψήφο. Για τη ΝΔ το ποσοστό συσπείρωσης φτάνει το 61,5%, 8,5% απομακρύνσεις προς Λοιπά κόμματα και 12,1% για την αδιευκρίνιστη ψήφο. Το *Βήμα*(24-03) σε δημοσκοπήση του καταγράφει την αδυναμία συσπείρωσης και των δύο κομμάτων λόγω της πολυδιάσπασης των δυνάμεών τους, εκ των οποίων κάποιες εμφανίζονται να μετακινούνται προς τα άκρα.

Οι εφημερίδες Έθνος, Real News και Βήμα ασχολούνται μέσω των δημοσκοπήσεων που δημοσιεύουν με τη θεματική «**Καταλληλότερος πρωθυπουργός**» και καταγράφουν την άποψη των πολιτών για τον πολιτικό αρχηγό που θεωρούν καταλληλότερο για πρωθυπουργό. Το Έθνος(19-02) παρουσιάζει συγκριτικά ποσοτικά στοιχεία με τον κ. Παπαδήμο(37,9%-38,5%) να προηγείται του κ. Σαμαρά(30,8%) και του κ. Βενιζέλου(25,1%) και τον κ. Σαμαρά(34%) έναντι του κ. Βενιζέλου(27,6%). Σε δεύτερη δημοσκοπήση(24-03) μεταξύ κ. Σαμαρά(28,5%) και κ. Βενιζέλου(28,3%) ο Κανένας έρχεται πρώτος με 41,8%. Μεγαλύτερες αποκλίσεις καταγράφει η δημοσκοπήση της Real News(19-02) με τον Κανένα ως καταλληλότερο πρωθυπουργό με ποσοστό 32,9% και τους κ. κ . Σαμαρά και Βενιζέλου να φτάνουν το 11,7% και 6% αντίστοιχα. Η δημοσκοπήση του Βήματος(24-03) παρουσιάζει κι αυτή τα δικά της ευρήματα με τον κ. Βενιζέλο να εμφανίζει ένα ελαφρύ προβάδισμα έναντι του κ. Αντ. Σαμαρά με 22,9% έναντι 21,7% και με το 52,5% να δηλώνει ότι δεν εμπιστεύεται κανέναν από τους δύο.

Σε ότι αφορά την «**Δημοτικότητα πολιτών αρχηγών**» το Έθνος(24-03) καταγράφει ως τον πιο δημοφιλή πολιτικό αρχηγό τον κ. Κουβέλη(44,2%) και τον κ. Καρατζαφέρη να έρχεται πρώτος από το τέλος με 14,3%. Η *Καθημερινή* παρουσιάζει ως την πλέον θετική άποψη των πολιτών για τον κ. Κουβέλη(52%) και την πλέον αρνητική για τον κ. Παπανδρέου(91%)⁹⁰. Σε δεύτερη δημοσκόπηση(15-03) και πάλι ως πιο δημοφιλής αναδεικνύεται ο κ. Κουβέλης (54%) και ο λιγότερο δημοφιλής ο κ. Παπανδρέου(89%). Η *Real News*(24-03) αναδεικνύει κι αυτή τον κ. Κουβέλη τον πιο δημοφιλή με το ποσοστό των πολιτών που έχουν ευνοϊκή γνώμη να φτάνει το 31,2%, ενώ ο κ. Παπανδρέου, ως πολιτικό πρόσωπο, καταγράφει αρνητικά ποσοστά που φτάνουν το 78,6% και τον κ. Καρατζαφέρη, ως πολιτικό αρχηγό, με τα υψηλότερα ποσοστά μη ευνοϊκής γνώμης(68,4%).

Το «**(Νέο)Πολιτικό σκηνικό**» απασχόλησε τις δημοσκοπήσεις των εφημερίδων Έθνος και *Real News* ώστε να αναφερθούν μέσω ερωτημάτων σε νέα πολιτικά κόμματα, πρόσωπα, ανάγκης αλλαγής πολιτικού σκηνικού. Στη δημοσκόπηση του Έθνους(19-02) το 60% των πολιτών πιστεύει πως υπάρχει ανάγκη δημιουργίας νέων κομμάτων και σε δεύτερη δημοσκόπηση της εφημερίδας(24-03) παρουσιάζεται η προέλευση των ψηφοφόρων του νέου κόμματος των Ανεξάρτητων Ελλήνων όπου σε ποσοστό 40,5% προέρχονται από τη ΝΔ. Στη δημοσκόπηση της *Real News*(19-02) οι πολίτες σε ποσοστό 69,7% θεωρούν πως το πολιτικό σκηνικό θα χειροτερεύσει στο μέλλον(με την ίδια άποψη για ψηφοφόρους ΠΑΣΟΚ,ΝΔ και Αριστεράς).Στη δεύτερη δημοσκόπηση της εφημερίδας(24-03) οι πολίτες σε ποσοστό 76,2% θα προτιμήσουν να ψηφίσουν (σε ότι αφορά την περιοχή τους) ένα νέο άφθαρτο πολιτικό πρόσωπο έναντι της επιλογής ενός αναγνωρίσιμου κι έμπειρου πολιτικού προσώπου.

Έκτη Θέση: «Ηγεσία ΠΑΣΟΚ», «Επίρριψη ευθυνών» και «Διακυβέρνηση χώρας»

Η αλλαγή ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ απασχόλησε ιδιαίτερα τις δημοσκοπήσεις των εφημερίδων το Ποντίκι και *Real News*, ώστε να εμπεριέχουν ερωτήματα σχετικά με το επίκαιρο, για την εξεταζόμενη περίοδο, πολιτικό γεγονός της αλλαγής **ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ**. Πιο συγκεκριμένα, το Ποντίκι(15-03) καταγράφει την άποψη τόσο των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ όσο και του συνόλου των ερωτώμενων για το μέλλον του κόμματος μετά και την αλλαγή προεδρίας. Το 32% εξ αυτών (18% του συνόλου των ερωτηθέντων) κρίνει ότι η προεδρία θα αλλάξει το κόμμα. Το 40% (48% επί του συνόλου) βλέπει στασιμότητα και το 16% (20% επί του συνόλου).Το 68% των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ δεν προβλέπεται να συμμετάσχει, ενώ ενδιαφέρον συμμετοχής εκδηλώνει μόλις το 24%.Οι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ αποτιμούν θετικά τη στάση και συμμετοχή του κ. Βενιζέλου στο PSI, ως προς τη σημασία του για τη χώρα μόλις κατά 37%. Αντιθέτως, το 33% των «πράσινων» ψηφοφόρων το βλέπει αδιάφορα και το 23% κρίνει αρνητικά την αλλαγή ηγεσίας. Επίσης, το 48% δεν θεωρούν ότι το ΠΑΣΟΚ θα αλλάξει ουσιαστικά όταν ο Ευάγγελος Βενιζέλος αναλάβει την ηγεσία του. Η *Real News* καταγράφει κι εκείνη τα δικά της αποτελέσματα. Στην πρώτη της δημοσκόπηση(19-02) ο Κανένας έρχεται πρώτος ως πιθανότερο/καταλληλότερο πρόσωπο

⁹⁰ Το ερώτημα αφορά πολιτικά πρόσωπα σε αντίθεση με το Έθνος το ερώτημα του οποίου αφορά σε πολιτικούς αρχηγούς.

διαδοχής ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ τόσο για τους ψηφοφόρους του κόμματος όσο και για το σύνολο των ερωτώμενων. Κατά το 78,9% ο κ. Παπανδρέου θα πρέπει να παραιτηθεί από την ηγεσία και να αρχίσουν άμεσα οι διαδικασίες εκλογής νέου προέδρου.(78% για τους ψηφοφόρους ΠΑΣΟΚ 2009-75,5% ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ σήμερα).Σε περίπτωση αποχώρησης από το ΠΑΣΟΚ το 59,5% θεωρεί πως θα πρέπει να αποχωρήσει και από την πολιτική σκηνή.(39,8% ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ 2009).Στη δεύτερη της δημοσκόπηση(24-03) τα ποσοτικά ευρήματα αφορούν πια την περίοδο μετά την εκλογή του κ. Βενιζέλου στην ηγεσία του κόμματος. Το 50,1% θεωρεί θετική/μάλλον θετική την εξέλιξη αυτή για το πολιτικό μέλλον του ΠΑΣΟΚ(69,7% ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ 2009).Το 78%(70% ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ 2009) θεωρεί πως το ΠΑΣΟΚ με αρχηγό του τον Βενιζέλο δεν θα μπορέσει να νικήσει στις εκλογές, ενώ ως το πιο θετικό ποσοστό καταγράφεται το 48,1% εκείνων που πιστεύουν πως θα διατηρήσει μόνο την ενότητα στο κόμμα(66,1 ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ 2009).Υψηλά παραμένουν και τα ποσοστά σχετικά με το πολιτικό μέλλον του κ. Παπανδρέου. Το 68,8% θεωρεί πως θα πρέπει να αποχωρήσει από την πολιτική σκηνή(50,7% ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ 2009).

Τρεις εφημερίδες, το *Πρώτο Θέμα*, το *Έθνος* και η *Real News* προέβαλλαν, μέσω των δημοσκοπήσεων που δημοσίευσαν, ερωτήματα περί «**Επίρριψης ευθυνών**» τόσο για την κατάσταση της χώρας όσος και για περιστατικά/επεισόδια που προκλήθηκαν κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων κατά του μνημονίου. Το *Πρώτο Θέμα* παρουσιάζει την άποψη των πολιτών σχετικά με ευθύνες που βαρύνουν τον κ. Παπουτσή για τα επεισόδια στο κέντρο της Αθήνας. Το 80% των ερωτώμενων θεωρεί πως ευθύνεται ο Υπουργός. Το *Έθνος*(19-02) προχωρά σε πιο γενικά ερωτήματα για ευθύνες που βαρύνουν τωρινές-προγενέστερες κυβερνήσεις, αποφάσεις κτλ. Το 81,8% θεωρεί πως οι ελληνικές κυβερνήσεις ευθύνονται για την κατάσταση που βρίσκεται η χώρα μας σήμερα, έναντι του 9,3%-κερδοσκόποι και αγορές και 6,1%-Ευρωπαίοι ηγέτες και ΔΝΤ (παρόμοια αποτελέσματα προκύπτουν και από τις απαντήσεις ψηφοφόρων ΠΑΣΟΚ-ΝΔ).Πιο συγκεκριμένο ερώτημα τίθεται για ευθύνες τωρινών-προγενέστερων κυβερνήσεων, με το 45,6% το πιστεύει πως η κυβέρνηση Παπανδρέου ευθύνεται για τη σημερινή κατάσταση, 32,3%-όλες εξίσου, 31,5% κυβέρνηση Καραμανλή, 29,9% κυβέρνηση Σημίτη. Η *Real News*(24-03) δημοσιεύει ποσοστά για τις ευθύνες πολιτικών προσώπων και την άποψη των πολιτών στο 63,1% να θεωρούν τον Παπανδρέου ως κύριο υπεύθυνο για την πορεία της χώρας προς το 1^ο μνημόνιο. Ακολουθεί με 46,7% ο κ. Παπακωνσταντίνου και 23,6% «Όλοι»(ίδια άποψη καταγράφεται για ψηφοφόρους ΠΑΣΟΚ, ΝΔ και Αριστεράς).

Η θεματική «**Διακυβέρνηση χώρας**» δημιουργήθηκε από ερωτήματα της Mrb για την *Real News* αλλά και σε ερώτημα της Κάπα Research για το Βήμα σχετικά με το «είδος» κυβέρνησης που προτιμούν οι πολίτες .Τα ερωτήματα της *Real News* αναφέρονται σε πιθανά «σενάρια» διαχείρισης της οικονομικής κρίσης, ερωτήματα που δεν καλύπτονται από άλλη εταιρία δημοσκοπήσεων και δεν παρουσιάζονται από άλλη εφημερίδα. Πιο συγκεκριμένα, η *Real News*(19-02) παρουσιάζει ποσοτικά αποτελέσματα σχετικά με την καταλληλότητα προσώπων και επιλογών για τη διαχείριση των προβλημάτων της χώρας. Οι πολίτες, μέσω αυθόρμητης απάντησης, θεωρούν πως κανείς δεν είναι κατάλληλος να λύσει τα προβλήματα της χώρας. Ωστόσο, η δημοσκόπηση προχωρά σε επιλογή από δυάδες προσώπων. Παρόμοια ποσοστά καταλληλότητας λαμβάνουν οι κ. κ. Παπαδήμος (24,4%) και Σαμαράς(24,2%) ενώ ο κ. Παπαδήμος προηγείται έναντι του κ. Βενιζέλου. Οι πολίτες σε ποσοστό 46,7% θεωρούν αναγκαίο τον ανασχηματισμό για να δοθούν λύσεις στα

προβλήματα της χώρας. Όσοι εκ των πολιτών συμφωνούν με επικείμενο ανασχηματισμό η νέα κυβέρνηση θα πρέπει να διαθέτει ισορροπία μεταξύ τεχνοκρατών και πολιτικών και η νέα σύνθεση της κυβέρνησης θα πρέπει να απαρτίζεται συνολικά από 10-12 υπουργεία. Ως πιο αποτελεσματική μορφή κυβέρνησης θα μπορούσε να αντιμετωπίσει αποτελεσματικότερα τα προβλήματα του τόπου κρίνεται από τους πολίτες στο 68,3% μια κυβέρνηση συνεργασίας. Σε ενδεχόμενο μονοκομματικής κυβέρνησης ως πιο αποτελεσματική κρίνεται μια κυβέρνηση ΝΔ(31,5%). Σε ενδεχόμενο κυβέρνησης συνεργασίας προτιμούν μια κυβέρνηση που θα απαρτίζεται από άλλα κόμματα πλην ΝΔ και ΠΑΣΟΚ(31,5%). Στη δεύτερη δημοσκόπηση (24-03), οι πολίτες δείχνουν να προτιμούν μια κυβέρνηση συνεργασίας(68%) για τη διαχείριση της οικονομικής κρίσης. Σε περίπτωση εκλογής μονοκομματικής κυβέρνησης, η αυθόρμητη απάντηση Κανένα κόμμα καταγράφει τα μεγαλύτερα ποσοστά(25,9%). Ωστόσο, πρώτο κόμμα σε προτίμηση αναδεικνύεται η ΝΔ(18,2%). Στην περίπτωση ανάδειξης κυβέρνησης συνεργασίας οι πολίτες θεωρούν πως ο συνδυασμός κομμάτων πλην ΝΔ και ΠΑΣΟΚ(39,8%) θα μπορούσε να επιλύσει τα προβλήματα της χώρας πιο αποτελεσματικά. Ακόμη και σε ερώτημα που θέτει ως δεδομένο την κυβέρνηση συνεργασίας μεταξύ ΝΔ και ΠΑΣΟΚ οι πολίτες προτιμούν ως πρωθυπουργό πρόσωπο κοινής αποδοχής εκτός των δύο κομμάτων(35,5%). Σε συγκεκριμένο ερώτημα επιλογής μεταξύ ΝΔ και ΠΑΣΟΚ ως των δύο επιλογών για την επίλυση των προβλημάτων του τόπου, ναι μεν η ΝΔ προηγείται αλλά η αυθόρμητη απάντηση των πολιτών Κανένα κόμμα καταγράφει πολύ μεγάλα ποσοστά. Το Βήμα αρκείται στο ερώτημα τι «είδους» κυβέρνησης που προτιμούν οι πολίτες με το 60% των ερωτώμενων να τάσσεται υπέρ μιας κυβέρνησης συνεργασίας.

Έβδομη θέση: «Προσωπική/ οικονομική κατάσταση πολιτών» και «Κυβέρνηση-αντιπολίτευση-πολιτικά κόμματα»

Η θεματική **«Προσωπική/ οικονομική κατάσταση πολιτών»** περιέχει ερωτήματα των εφημερίδων *Ποντίκι και Καθημερινή* που καταγράφουν την προσωπική/ατομική κατάσταση του κάθε πολίτη/ερωτώμενου βάση τη δημοσκόπηση για το *Ποντίκι*(15-03) το 88% των ερωτηθέντων βλέπει την οικονομική του κατάσταση να έχει χειροτερέψει, ενώ η περικοπή μισθών/επιδομάτων και η ανεργία βρίσκονται στο 27% ως η πρώτιστη αρνητική πλευρά της κρίσης για τους πολίτες προσωπικά. Η προσωπική οικονομική κατάσταση θα είναι το βασικό κριτήριο ψήφου για το 73% των πολιτών. Κατά την Καθημερινή, το 91% των πολιτών θεωρεί πως η οικονομική τους κατάσταση θα χειροτερέψει στους επόμενους 12 μήνες, με το 60% να δηλώνει Καθόλου ικανοποιημένο από τη ζωή του και να συμπληρώνει το 27% ως Όχι και τόσο ικανοποιημένο από τη ζωή που ζει σήμερα.

Η θεματική **«Κυβέρνηση-αντιπολίτευση-πολιτικά κόμματα»** δημιουργήθηκε μέσω της αναφοράς και μόνο της εφημερίδας *Καθημερινή*. Κρίθηκε, ωστόσο, άξια δημιουργίας αυτόνομης θεματικής αρχικά, γιατί δεν αναφέρεται σε καμία άλλη εφημερίδα καθώς και η ύπαρξη της συγκεκριμένης θεματικής σε όλα τα βαρόμετρα/δημοσκοπήσεις της Public Issue για την Καθημερινή. Στην πρώτη δημοσκόπηση(4-03) οι πολίτες δηλώνουν άκρως δυσαρεστημένοι από τη λειτουργία της κυβέρνησης(87%), ως καλύτερο κόμμα αντιπολίτευσης καταγράφεται το κόμμα του ΣΥΡΙΖΑ(22%) που ακολουθεί μετά την

απάντηση «Κανένα από αυτά»(27%). Ως πιο δημοφιλές κόμμα, ανεξαρτήτως πρόθεσης ψήφου, αναδεικνύεται ο ΣΥΡΙΖΑ(37%) ενώ τα μεγαλύτερα αρνητικά ποσοστά καταγράφει το ΠΑΣΟΚ(9%). Σε δεύτερη δημοσκόπηση(15-03) οι πολίτες δηλώνουν άκρως δυσαρεστημένοι από τη λειτουργία της κυβέρνησης σε ποσοστό 86%, ως καλύτερο κόμμα αντιπολίτευσης καταγράφεται και πάλι το κόμμα του ΣΥΡΙΖΑ(25%) που ακολουθεί μετά την απάντηση «Κανένα από αυτά»(23%). Ως πιο δημοφιλές κόμμα, ανεξαρτήτως πρόθεσης ψήφου, αναδεικνύεται ο ΣΥΡΙΖΑ(35%) ενώ τα μεγαλύτερα αρνητικά ποσοστά καταγράφει το ΠΑΣΟΚ(13%). Για το μήνα Μάρτιο ΚΚΕ, ΛΑΟΣ και ΠΑΣΟΚ καταγράφουν κι εκείνα αύξηση ποσοστών δημοτικότητας, πλην της ΝΔ.

6.3. Ερμηνευτική προσέγγιση εξεταζόμενου Τύπου⁹¹

Πρώτο Θέμα^{92 93}

Η πρώτη σε συχνότητα, θεματική της εφημερίδας είναι η «Πρόθεση ψήφου/Εδρες» και «Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο». Η εφημερίδα δίνει βάρος στην Πρόθεση ψήφου, δηλαδή στα καθαρά πολιτικά/κομματικά αποτελέσματα ως συνέπεια των στάσεων των κομμάτων κατά την ψήφιση του Μνημονίου. Λογικό το να ασχοληθεί μια δημοσκόπηση με τα πολιτικά και κυβερνητικά επακόλουθα μιας τόσο κρίσιμης απόφασης της Βουλής για την κοινωνία και για την οικονομία της χώρας. Θα πρέπει ωστόσο, να επισημάνουμε πως σε αυτή την πρώτη δημοσκόπηση που βλέπει το φως της δημοσιότητας από την εφημερίδα Πρώτο Θέμα δεν μπόρεσε να δημιουργηθεί, μέσω της ανάλυσης μας, καμία θεματική ενότητα που να αφορά σε ερωτήματα περί κοινωνικών επιπτώσεων των νέων μέτρων παρά μόνο δύο ερωτήματα που συνδέονται με τον οικονομικό αντίκτυπο της ψήφισης του μνημονίου. Η έμφαση αυτή φαίνεται και σημειολογικά/χωροταξικά στις σελίδες της εφημερίδας όπου τα αποτελέσματα περί ψήφου και εδρών βρίσκονται εικονογραφημένα και καλύπτοντας μεγαλύτερο χώρο στο κέντρο της σελίδας από τα λοιπά ερωτήματα. Η πολιτική ανάλυση για κάθε κόμμα της Βουλής ξεχωριστά παρουσιάζει και τον έντονο πολιτικό χαρακτήρα που αναδεικνύεται μέσω του δημοσιογραφικού σχολιασμού.

Η εφημερίδα θα λέγαμε πως αντιμετωπίζει ουδέτερα τα όποια αρνητικά στατιστικά στοιχεία που αφορούν τις κυβερνητικές αποφάσεις και το πολιτικό σκηνικό μετά και την ψήφιση του 2^{ου} μνημονίου. Έχουμε επισημάνει κι άλλες φορές κατά τη διάρκεια ερμηνευτικής ανάλυσης του Τύπου πως η εκαστοτε δημοσκόπηση με εντολοδόχο μία εφημερίδα σχολιάζεται και ερμηνεύεται από εκείνη με ποικίλους τρόπους και για ποικίλους σκοπούς. Ο σχολιασμός που παρεμβάλλεται των αποτελεσμάτων της δημοσκόπησης μερικές φορές λειτουργεί ως υπογράμμιση των όσων η εφημερίδα θέλει να επισημάνει.

⁹¹ Βλ. Γραφήματα : .Γ. 2^ο Μνημόνιο-Γράφημα Ι,ΙΙ,ΙΙΙ σελ.123-125

⁹² <http://www.protothema.gr/files/1/kyriakatikoPDF/365soma.pdf>

⁹³ Βλ. Παραρτήματα : Δημοσκοπήσεις 2^{ου} Μνημονίου, Πρώτο Θέμα (19-02-2012), σελ. 148

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της δημοσκοπήσης της Alco για το *Πρώτο Θέμα* όπου το στατιστικό αποτέλεσμα στο ερώτημα «*θα στηρίζατε ένα κόμμα με επικεφαλής τον Λουκά Παπαδήμο;*»-καταγράφει αρνητική άποψη στο 67%, με μόλις θετικούς τους πολίτες στο 20% και τον σχολιασμό της εφημερίδας στο αποτέλεσμα του ερωτήματος να είναι ο εξής:-«*Η κοινωνία βλέπει θετικά ένα νέο κόμμα υπό τον σημερινό πρωθυπουργό κ. Λουκά Παπαδήμο. Είναι η πρώτη φορά που διατυπώνεται ευθέως η ερώτηση «θα στηρίζατε ένα κόμμα με επικεφαλής τον κ. Παπαδήμο;».* Ένας στους πέντε πολίτες απαντά θετικά. Ουσιαστικά το «κόμμα Παπαδήμου» θα κέρδιζε τη δεύτερη θέση στις επόμενες εκλογές πίσω από τη Ν.Δ. και μπροστά από τα κόμματα της Αριστεράς και το ΠΑΣΟΚ».

Παρόν^{94 95}

Η εφημερίδα επιλέγει να εστιάζει κυρίως στη θεματική Διαγραφές, στον άμεσο πολιτικό αντίκτυπο όσων βουλευτών δεν ακολούθησαν την γραμμή του κόμματος τους (ΠΑΣΟΚ, ΝΔ και ΛΑΟΣ). Πρόκειται για μία μικρού όγκου δημοσκοπήση που προσπαθεί να καταγράψει τον άμεσο αντίκτυπο της ψήφισης του μνημονίου στο πολιτικό σκηνικό της περιόδου. Για το λόγο αυτό τα ερωτήματα περιλαμβάνουν κυρίως τις πολιτικές στάσεις προσώπων και κομμάτων και η υπογράμμιση αυτών αποδεικνύεται και χωροταξικά στη σελίδα της εφημερίδας, όπου με μεγάλα γράμματα αναφέρεται στα αρνητικά αποτελέσματα/επιπτώσεις στην πρόθεση ψήφου των πολιτών προς τα κόμματα που αναμείχτηκαν και έπαιξαν μείζονα ρόλο κατά την ψήφιση του μνημονίου.-«*Χαμένοι ΝΔ (20,1%) και ΠΑΣΟΚ(8,5%)»- «Πληρώνουν το Ναι»-*

Το *Παρόν* αρκείται σε συνοπτικά σχόλια, σχετιζόμενα με τα αποτελέσματα της δημοσκοπήσης, τα οποία δεν υπεραναλύονται παρά μόνο παρουσιάζονται και λεκτικά μέσω του δημοσιογραφικού σχολιασμού.

Έθνος^{96 97}

Η εφημερίδα δημοσιεύει δύο δημοσκοπήσεις σε διάστημα σχεδόν ενός μήνα, που αφορούν ζητήματα και ερωτήματα σχετικά με το 2^ο μνημόνιο. Η πρώτη δημοσκοπήση, εστιάζει στην «*Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο*» ενώ η δεύτερη προσπαθεί να καταγράψει τον πολιτικό αντίκτυπο ένα μηνά μετά εστιάζοντας πρωτίστως στην θεματική «*Εκλογές*». Ο σχολιασμός ανάμεσα στα αποτελέσματα των ερωτημάτων χαρακτηρίζεται αρκετά ήπιος. Ωστόσο, δίνεται έμφαση και κατ' επέκταση αναφορά στα ευρήματα των

⁹⁴ http://www.eklogika.gr/uploads/files/Dimoskopiseis/rass-toparon_19-2-12.pdf

⁹⁵ Βλ. Παραρτήματα : Δημοσκοπήσεις 2^{ου} Μνημονίου, *Παρόν* (19-02-2012), σελ. 148

⁹⁶ <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22767&subid=2&pubid=63618686>

⁹⁷ Βλ. Παραρτήματα : Δημοσκοπήσεις 2^{ου} Μνημονίου, *Έθνος* (19-02-2012), (24-03-2012), σελ.149-151

απόψεων ψηφοφόρων ΠΑΣΟΚ και ΝΔ(όπου δεν υπάρχουν ως ξεχωριστά ερωτήματα, αλλά τα αποτελέσματα προκύπτουν μέσω ανάλυσης της δημοσκοπικής εταιρίας Marc).

Σε ότι αφορά τη δεύτερη δημοσκόπηση η εφημερίδα ακολουθεί και πάλι έναν ήπιο σχολιασμό των αποτελέσματα δίνονται έμφαση και χωροταξικά μέσω εικόνων στα αποτελέσματα για την Πρόθεση ψήφου/έδρες και τις εκλογές. Παρουσιάζεται ως η πρώτη δημοσκόπηση μετά την ψήφιση του κ. Βενιζέλου ως προέδρου του ΠΑΣΟΚ που τα αποτελέσματα της δίνουν μια αύξηση ποσοστών του ΠΑΣΟΚ συγκριτικά με δημοσκόπηση του προηγούμενου μήνα. Ο δημοσιογραφικός σχολιασμός συνδέεται στενά με τα ποσοτικά ευρήματα της Marc με έμφαση σε επερχόμενες βουλευτικές εκλογές και στα αποτελέσματα που διαφαίνονται για την ανάδειξη νέων κομμάτων, πτώση ποσοστών παλαιότερων καθώς και στο βάρος της ψήφου(συσπειρώσεις-απομακρύνσεις) των ψηφοφόρων ΠΑΣΟΚ και ΝΔ.

Ποντίκι^{98 99}

Το Ποντίκι δημοσιεύει μία μόνο δημοσκόπηση σχεδόν ένα μήνα μετά την ψήφιση του 2^{ου} μνημονίου. Αν και η εφημερίδα δεν δημοσιεύει μια δημοσκόπηση μεγάλου όγκου, εν τούτοις η Pulse προσπαθεί να καλύψει όσο το δυνατόν περισσότερες θεματικές. Η πρώτη ,σε συχνότητα ερωτημάτων, θεματική είναι «Προσωπική/οικονομική κατάσταση πολιτών». Είναι η μόνη εφημερίδα όπου αυτή η θεματική αναδεικνύεται πρώτη, η μόνη που εστιάζει κυρίως στον κοινωνικό αντίκτυπο, στην άποψη των πολιτών για την προσωπική ζωή και οικονομική κατάσταση μετά την ψήφιση και αυτού του μνημονίου. Ο σχολιασμός δεν επηρεάζει τα αποτελέσματα της δημοσκόπησης, πρόκειται όμως για έναν ιδιαίτερα άμεσο, απλό, αιχμηρό σχολιασμό των ποσοστών που υπογραμμίζει, όχι έμμεσα, αλλά ξεκάθαρα την πολιτική γραμμή της εφημερίδας. Τα παρακάτω σχόλια εκ μέρους της εφημερίδας επιβεβαιώνουν τα όσα αναφέρουμε. Σχόλιο για την πρόθεση ψήφου των πολιτών-«Οι ψηφοφόροι φαίνεται να αντιμετωπίζουν με καχυποψία και διστακτικότητα την επιλογή ποιον θα εμπιστευτούν και θα ψηφίσουν. Η απογοήτευση και η οργή για τις υπεύθυνους της σημερινής κατάστασης παραμένουν», -« Δεν... «μασάνε»-, -« Το ΠΑΣΟΚ είναι εδώ... ίδιο κι απaráλλακτο. Δεν το λέμε εμείς. Οι ψηφοφόροι το λένε(...)», τελικό σχόλιο που έπεται της δημοσκόπησης-«Τόσος επικοινωνιακός θόρυβος, τόση αγωνία στα κανάλια, τόση θριαμβολογία με την ολοκλήρωσή του, αλλά το περιλάλητο PSI δεν θα μπορούσε παρά να αντιμετωπιστεί όπως του αναλογεί: αρνητικό και αδιάφορο, στον βαθμό που δεν βελτιώνει τις ζωές των ανθρώπων»

⁹⁸ <http://www.eklogika.gr/uploads/files/Dimoskopiseis/PulseRC-ToPontiki15-3-12.pdf>

⁹⁹ Βλ. Παραρτήματα : Δημοσκοπήσεις 2^{ου} Μνημονίου, Ποντίκι (15-03-2012), σελ.152-153

Για ακόμη μία φορά η εφημερίδα δείχνει η πλέον «ξεκάθαρη»(μαζί και με το *Ποντίκι*) σε ότι αφορά την άποψη που εκφράζει εν αντιθέσει με τις υπόλοιπες που έμμεσα προσπαθούν να «αποτυπώσουν αντικειμενικά στοιχεία». Η εφημερίδα δεν χρησιμοποιεί τόσο αιχμηρά σχόλια όσο μικρές φράσεις/«παρατηρήσεις»¹⁰² που σκοπό έχουν να υπογραμμίσουν και να δώσουν έμφαση στα ευρήματα της δημοσκόπησης. Το *Βήμα*, μέσω της δημοσκόπησης της Κάπα Research, καταγράφει κατακερματισμό του πολιτικού σκηνικού με μια «Βουλή-Βαβέλλ» όπως χαρακτηριστικά αναφέρει τη ρευστότητα που επικρατεί στο πολιτικό σκηνικό. Πρώτη, σε συχνότητα, θεματική έρχεται «Εκλογές» όπου η εφημερίδα αναφέρεται στα ποσοτικά αποτελέσματα περί διεξαγωγής εκλογών, δημιουργία συνασπισμών κτλ. Η αρνητική άποψη των πολιτών για το πολιτικό σύστημα και η αδιαφορία περί εκλογών υπογραμμίζονται αρκετές με τελικό σχόλιο, που δίνει έμφαση στα προλεγόμενα,-« *Το γενικό συμπέρασμα που προκύπτει από τη δημοσκόπηση της Κάπα Research είναι ότι οι εκλογές που έρχονται θα είναι εκλογές στις οποίες οι πολίτες θα προσέλθουν με κυρίαρχα συναισθήματα αυτά της οργής και του φόβου. Το ερώτημα που μένει να απαντηθεί είναι ποιο από τα δύο αυτά συναισθήματα θα κυριαρχήσει...*»

Καθημερινή¹⁰³¹⁰⁴

Η *Καθημερινή*, μέσω των δύο δημοσκοπήσεων που παρουσιάζει, σχετικές με τη θεματική του 2^{ου} μνημονίου αλλά απομακρυσμένες χρονικά από την ψήφιση(ένα μήνα μετά), προσπαθεί να καλύψει όσο το δυνατό μεγαλύτερο φάσμα ερωτημάτων και ποικίλων θεματικών. Βέβαια, γι ακόμα μια φορά παρατηρείται να απουσιάζουν θεματικές επίκαιρες που αναφέρονται σε άλλες εφημερίδες, ενώ εντοπίζονται θεματικές που καλύπτονται μόνο από τη συγκεκριμένη εφημερίδα. Από την ανάλυση προκύπτει ως πρώτη, σε αριθμό ερωτημάτων, η θεματική «Κυβέρνηση-Αντιπολίτευση-Πολιτικά κόμματα» για την πρώτη σε χρονική σειρά δημοσκόπηση ,ενώ στη δεύτερη έρχεται πρώτη η θεματική «Πορεία χώρας/Οικονομία».

Σε ότι αφορά την πρώτη δημοσκόπηση, και πάλι μέσω της μορφής της δημοσκόπησης ως βαρόμετρου(Public Issue), δίνεται μεγάλη έμφαση στο πολιτικό σκέλος κυρίως εστιάζοντας στις επιπτώσεις των πολιτικών αποφάσεων των κομμάτων και ιδιαίτερα της κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης(«Κυβέρνηση-Αντιπολίτευση-Πολιτικά κόμματα»). Η επιμονή που επιδεικνύει η δημοσκόπηση στο πολιτικό σκέλος αναδεικνύεται και μέσω άλλων θεματικών της όπως, «Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών», «Εκλογές»,Πρόθεση ψήφου/Εδρες». Ωστόσο, η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της δημοσκόπησης δεν περιέχει

¹⁰⁰ http://www.eklogika.gr/uploads/files/Dimoskopiseis/ToVima-KapaResearch_24-3-2012.pdf

¹⁰¹ Βλ. Παραρτήματα : Δημοσκοπήσεις 2^{ου} Μνημονίου, Βήμα (24-03-2012), σελ. 153

¹⁰² Κυρίως μέσω επιθετικών προσδιορισμών, π.χ. Απολύτως ξεκάθαροι είναι οι έλληνες πολίτες, εντυπωσιακό ποσοστό

¹⁰³ <http://www.kathimerini.gr/452129/article/epikairothta/politikh/provadisma-ths-nd-se-neo-skhniko>,

<http://www.kathimerini.gr/453343/article/epikairothta/politikh/dimetwpos-agwnas-gia-nd-kai-pasok>

¹⁰⁴ Βλ. Παραρτήματα : Δημοσκοπήσεις 2^{ου} Μνημονίου, Καθημερινή (4-03-2012), (15-03-2012), σελ.154-160

δημοσιογραφικό σχολιασμό, παρά μόνο δημοσιεύεται άρθρο που έπεται της δημοσκοπήσης. Πρόκειται για δείγμα έμμεσου σχολιασμού, όπου όμως τα σχόλια υπογραμμίζουν την πολιτική ταυτότητα της εφημερίδας. Ο σχολιασμός αν και δεν γίνεται πάντοτε από το ίδιο πρόσωπο, ακολουθείται μια σοβαρότητα και αντικειμενικότητα στο ύφος του γραπτού λόγου με προτάσεις μακροσκελείς που περιέχουν, ορισμένες φορές, αυτά τα ψήγματα πολιτικού σχολιασμού που ναι μεν είναι έμμεσος, «χαϊδεύει» τα κακώς κείμενα και απαλύνει τα κοινωνικά και πολιτικά τραντάγματα που αναφέρονται σε ποσοστά στη δημοσκοπήση, ανταποκρίνεται δε άρτια στο πολιτικό ύφος και δημοσιογραφικό μοτίβο της εφημερίδας. Τα παρακάτω σχόλια αποδεικνύουν τα προαναφερόμενα: -«Η Ν.Δ. διατηρεί αδιαμφισβήτητη πρωτοπορία, ωστόσο μοιάζει να «πληρώνει» τη στήριξη των σκληρών μέτρων για εργασιακά και συντάξεις», -«Υπό το βάρος των σκληρών δημοσιονομικών μέτρων, η δυσaréσκεια έναντι της κυβέρνησης συνεργασίας φθάνει στο υψηλότετο 87%», -«Αντέχει η εικόνα Παπαδήμου», -«σχεδόν σταθερή, παρά την κάμψη της Ν.Δ., εμφανίζεται η δημοτικότητα του κ. Αντ. Σαμαρά (30% θετικές γνώμες), στοιχείο απολύτως ενθαρρυντικό για τη Συγγρού η οποία θα προβάλλει προεκλογικά την εικόνα του ως μελλοντικού πρωθυπουργού».

Κατά τη δεύτερη δημοσκοπήση, πρώτη, σε συχνότητα, θεματική είναι η «Πορεία χώρας/Οικονομία» όπου για πρώτη φορά, στις υπό ανάλυση δημοσκοπήσεις της Καθημερινής, η θεματική αυτή ξεπερνά την πάντοτε πρώτη «Κυβέρνηση-Αντιπολίτευση-Πολιτικά κόμματα». Στο άρθρο που έπεται της δημοσκοπήσης και πάλι το πολιτικό στοιχείο προβάλλεται ως πρώτιστο. Ενώ η δημοσκοπήση απασχολείται και με άλλες θεματικές που «αγγίζουν» την κοινωνία, π.χ. άποψη για την ψήφιση του μνημονίου, για την προσωπική και οικονομική κατάσταση των πολιτών, για την πορεία/μέλλον της χώρας, το εν λόγω άρθρο, με έναυσμα τα στατιστικά στοιχεία της δημοσκοπήσης, σχολιάζει τα κακώς κείμενα αλλά και τις μελλοντικές εσωτερικές πολιτικές κινήσεις των κομμάτων ΝΔ και ΠΑΣΟΚ. Προχωρά ,μάλιστα, σε πληροφόρηση του αναγνώστη, μιας και παρουσιάζονται πληροφορίες για τα δύο κόμματα που η εφημερίδα Καθημερινή διαθέτει και δημοσιεύει. Πληροφορίες που μία εφημερίδα που κινείται, θα λέγαμε, σε μία φιλοκυβερνητική πολιτική γραμμή, θα μπορούσε να διαθέτει. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε αυτούσια κάποιο μέρος του άρθρου: -«Τα επιτελεία των δύο μεγάλων κομμάτων θεωρούν, πάντως, πως η κατάσταση είναι αναστρέψιμη και ότι ο δικομματισμός μπορεί μεν να δεχθεί ισχυρό πλήγμα στις κάλπες της 29ης Απριλίου ή της 6ης Μαΐου, αλλά θα επιδείξει στοιχειώδεις αντοχές, ώστε η χώρα να αποφύγει τη μετεκλογική περιπέτεια», -«οι κ. Αντ. Σαμαράς και Ευάγγ. Βενιζέλος εκ των πραγμάτων καλούνται να διεξάγουν ένα «διμέτωπο» αγώνα, παρότι σε περίπτωση μη αυτοδυναμίας της Ν. Δ. θα οδηγηθούν εξ ανάγκης σε μετεκλογική συνεργασία», -«Στη «μάχη» με το ΠΑΣΟΚ, ο κ. Σαμαράς έχει αρχίσει ήδη να «περιγράφει» τα όπλα.... Από την πλευρά του, ο κ. Βενιζέλος επίσης ετοιμάζει τη βασική του επιχειρηματολογία έναντι του κ. Σαμαρά. Ο κ. Βενιζέλος θα υποστηρίξει ότι η Ν. Δ. «κρυβόταν» σε όλη τη διάρκεια του πρώτου Μνημονίου..»

Πρόκειται για μια εφημερίδα όπου και στις δύο δημοσκοπήσεις που δημοσιεύει τίθενται ερωτήματα που εντάσσονται σε ποικίλες θεματικές κατηγορίες. Θα λέγαμε, ωστόσο, πως τα ερωτήματα που τίθενται δεν μένουν μόνο στην επιφάνεια των γεγονότων. Αντιθέτως, γίνεται προσπάθεια διείσδυσης σε αυτά, μέσω ερωτημάτων που είτε προβληματίζουν έμμεσα για τα λάθη του παρελθόντος είτε υπογραμμίζουν έμμεσα τις πιθανές επιλογές (κυβερνητικές,οικονομικές,πολιτικές) της χώρας.

Και στις δύο δημοσκοπήσεις η εφημερίδα εστιάζει κυρίως στο «τι μέλλει γενέσθαι», στην πορεία της χώρας ευθείς εφ' εξis της ψήφισης του μνημονίου αλλά και τα ζητήματα ανάπτυξης και προόδου της οικονομίας. Δεν παραλείπει να υπογραμμίσει τα κακώς κείμενα των πολιτικών/κυβερνητικών αποφάσεων, να καταγράψει την αρνητική γνώμη και την αισιοδοξία του πολίτη για την τωρινή και μελλοντική κατάσταση της χώρας, να τονίσει τα περί ευθυνών πολιτικών προσώπων αλλά και παρελθόντων κυβερνήσεων. Δεν θα μπορούσαμε να αμφισβητήσουμε τη διάθεση της εφημερίδας αν υπογραμμίσει τα σημαίνοντα γεγονότα και την άποψη των πολιτών. Ωστόσο, ο πολιτικός σχολιασμός υποβόσκει των υπαινικτικών σχολίων του άρθρου που ακολουθεί της κάθε δημοσκόπησης αναφερόμενα στα αποτελέσματα που έμμεσα μεν αδιαμφισβήτητα δε βρίσκεται απέναντι από την κυβέρνηση και επίκαιρες πολιτικές αποφάσεις διατηρώντας ένα ρόλο κριτικό και επιφυλακτικό προς το πολιτικό σύστημα.

6.4. Συμπεράσματα θεματικής ανάλυσης εξεταζόμενων εφημερίδων 2^{ου} Μνημονίου

- Παρόλο που αρκετές φορές τα ποσοτικά στοιχεία των δημοσκοπήσεων σε διαφορετικές εφημερίδες ταυτίζονται, στη συγκεκριμένη περίοδο τα ποσοτικά αποτελέσματα της θεματικής «Πρόθεση ψήφου/Έδρες» διαφοροποιούνται στις εφημερίδες. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει τη ρευστότητα που περικλείουν τα δημοσκοπικά αποτελέσματα σε περιόδους όπου η άποψη των ψηφοφόρων διαφοροποιείται ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Ωστόσο, η δημοσίευση αυτών των αποτελεσμάτων, παρόλο που μέσω αυτών διακυβεύεται και η αξιοπιστία της εκάστοτε δημοσκοπικής εταιρίας, πραγματοποιείται παρά τις όποιες αμφισβητήσεις. Η δημοσίευση πιθανών εκλογικών αποτελεσμάτων μπορεί να λειτουργήσει ως στοιχείο πληροφόρησης κι έμμεσα, καθοδήγησης του κοινού. Π.χ. ο απογοητευμένος μεν, ψηφοφόρος ενός κόμματος που βλέπει, δε την πιθανότητα κατάλυσης της εξουσίας από ένα άλλο κόμμα ίσως επηρεαστεί από αυτό το

¹⁰⁵ http://www.eklogika.gr/uploads/files/Dimoskopiseis/realnews-mrb_19-2-12.pdf,

http://www.eklogika.gr/uploads/files/Dimoskopiseis/RealNews-MRB_3-2012.pdf

¹⁰⁶ Βλ. Παραρτήματα : Δημοσκοπήσεις 2^{ου} Μνημονίου, RealNews (19-02-2012), (24-03-2012), σελ.160-161

προβάδισμα και ψηφίσει αναλόγως. Επίσης, πολλές φορές, στο ερώτημα «ποιό κόμμα πιστεύετε ότι θα έρθει πρώτο σε επικείμενες εκλογές;», η συνήθης απάντηση ενός ερωτώμενου είναι «..από ότι αναφέρουν οι δημοσκοπήσεις θα βγει..», φράση που μπορεί να θεωρηθεί εν πρώτοις αφελής, που καταδεικνύει όμως το βαθμό επηρεασμού του κοινού από τα εκάστοτε αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων και την επιλογή ερωτώμενου να «αντιγράψει» και να αποδεκτεί ως δική του την «άποψη» της δημοσκόπησης. Αυτή η «παγίδα» που ενέχεται σε τέτοια φύσης ερωτήματα, όπως της πρόθεσης ψήφου, μπορεί να επιφέρει επιπτώσεις στην εγκυρότητα στα ποσοτικά αποτελέσματα μίας δημοσκόπησης όπου δεν είναι βέβαιο αν τη στιγμή που τίθεται το ερώτημα ο ερωτώμενος απαντά βάσει της δικής του άποψης ή επηρεασμένος από άλλες δημοσκοπήσεις. Η διαφοροποίηση αυτή μπορεί να αποτελέσει και στοιχείο διαφοροποίησης δημοσκοπικών αποτελεσμάτων έναντι εκλογικών.

- Διαφοροποιήσεις σε ποσοτικά αποτελέσματα παρατηρούνται, αν και μεσολαβεί ένας μήνας, μεταξύ των εφημερίδων *Real News* και *Ποντίκι* σε ότι αφορά ερωτήματα σχετικά με την «Ηγεσία ΠΑΣΟΚ». Και η Καθημερινή παρουσιάζει διαφοροποίηση όταν σε δημοσκόπηση(4-03) καταγράφει διαφορετικά αποτελέσματα στο ερώτημα που θέτει, «*Σήμερα η Ελλάδα μάλλον χρειάζεται ή μάλλον δεν χρειάζεται να γίνουν βουλευτικές εκλογές;*», με τους πολίτες να απαντούν στο 59% πως μάλλον δεν χρειάζονται ενώ σε άλλες δημοσκοπήσεις που συμφωνούν μεταξύ τους η κοινή γνώμη δείχνει να συμφωνεί με πρόωρες εκλογές. Για ακόμη μία φορά θα πρέπει να υπογραμμίσουμε τη σημασία διαφορετικής σύνταξης ενός ερωτήματος που μπορεί να επιφέρει εντελώς διαφορετικά αποτελέσματα ενώ θεωρείται συνώνυμη κάποιας άλλης. Π.χ. –«Θεωρείτε ότι πρέπει να πάμε σε πρόωρες εκλογές;» /-«Θεωρείτε πως επικείμενες εκλογές θα είναι συμφέρουσες για την χώρα;». Το ίδιο άτομο έχοντας μία συγκεκριμένη άποψη, θα μπορούσε να απαντήσει διαφορετικά σε αυτά τα δύο ερωτήματα. Αν μάλιστα προσπαθούσαμε να τα «ενώσουμε» δε θα ήταν καθόλου παράλογο να προκύψει πως –θεωρεί απαραίτητες πρόωρες εκλογές αν και πιστεύει πως δεν θα είναι συμφέρουσες για τη χώρα-. Στο σημείο αυτό επανέρχεται η προβληματική των δημοσκοπήσεων ως προς τις απαντήσεις τύπου multiple choice έναντι των λεγόμενων «ανοιχτών» απαντήσεων όπου ο ερωτώμενος θα είχε τη δυνατότητα να εκφράσει μόνος του την άποψη δίχως προεπιλεγμένες απαντήσεις ή έστω συνδυαστικά.

Κεφάλαιο 7ο: Συμπεράσματα/Αντί Επιλόγου

7.1. Συμπεράσματα επί του συνόλου των εφημερίδων προς ανάλυση. Συμπεριφορά Τύπου κατά τη διάρκεια των τριών μνημονίων.

Ο έντυπος Τύπος δε θα μπορούσε να μην ασχοληθεί με την οικονομική κρίση στην οποία βρίσκεται η χώρα και πιο συγκεκριμένα σε τρεις ιδιαίτερα σημαντικές περιόδους τόσο για το οικονομικό όσο και για το πολιτικό-κοινωνικό γίνεσθαι, αυτή της ψήφισης του 1^{ου} Μνημονίου, του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος και του 2^{ου} Μνημονίου.

Η οικονομική κρίση και τα μνημόνια που ψηφίζονταν ανά τακτά χρονικά διαστήματα επέφεραν αλλαγές και αντιδράσεις σε πολλούς τομείς Ακολουθώντας, σε ότι αφορά την θεματική ανάλυση που ακολουθήθηκε για τον Τύπο, δημιούργησαν ξεχωριστές θεματικές κατηγοριοποιήσεις. Η έμφαση ή ο «υποβιβασμός» μίας θεματικής, από τις δημοσκοπήσεις που δημοσιεύτηκαν στον Τύπο αλλά και από τον δημοσιογραφικό/πολιτικό σχολιασμό που είτε ακολουθούσε είτε εμπεριεχόταν στις δημοσκοπήσεις, αποτέλεσε επιλογή της καθεμίας εφημερίδας σύμφωνα με την πολιτική της γραμμή και με τα συμφέροντα/απόψεις του ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Συνεπακόλουθα, η ανάδειξη ορισμένων θεματικών ως βαρύνουσας σημασίας έναντι κάποιων άλλων που είτε αναφέρθηκαν ελάχιστα είτε αποσιωπήθηκαν από τον Τύπο, υπογραμμίζει για ακόμη μία φορά την δυνατότητα του Τύπου να λειτουργεί, όπως κι άλλα ΜΜΕ, ως δρών υποκείμενο ως προς τον καθορισμό της πολιτικής ατζέντας και ως προς τη διαμόρφωση του δημόσιου λόγου.

Οι δημοσκοπήσεις λειτουργούν ως «εργαλείο» πολιτικής επικοινωνίας στα χέρια των εφημερίδων, μέσω των οποίων, είτε ξεκάθαρα είτε κεκαλυμμένα, προωθούν την ιδεολογική τους γραμμή, τις πολιτικές πεποιθήσεις και τις απόψεις όσων πολιτικών συμφερόντων προασπίζονται. Το ίδιο το περιεχόμενο αλλά και τα αποτελέσματα των λεγόμενων ερευνών κοινής γνώμης, με εντολοδόχους τις εφημερίδες, διαφοροποιείται αρκετές φορές. Η διαφοροποίηση των αποτελεσμάτων έγκειται κυρίως στην μεθοδολογία που ακολουθείται από τις εταιρίες δημοσκοπήσεων. Η σύνταξη του ερωτήματος, ο τρόπος με τον οποίο τίθεται, οι επιλογές (προκαθορισμένες/τύπου multiple choice – διλημματικού τύπου/ναί ή όχι, να γίνει ή να μη γίνει, σωστό ή λάθος) καταγράφουν απόψεις που έμμεσα καθοδηγούνται και στερούνται όλων των πιθανών επιλογών. Στο εμπειρικό μέρος εντοπίστηκε και σχολιάστηκε αρκετές φορές το φαινόμενο όχι μόνο διαφορετικών αποτελεσμάτων αλλά και διαφορετικού τύπου ερωτημάτων στην ίδια θεματική με διαφορετικές «επιλογές γνώμης».

Βάσει του συνόλου των δημοσκοπήσεων που δημοσιεύθηκαν στον Τύπο και αναλύθηκαν θεματικά προκύπτει αρχικά, το σαφές στοιχείο περί ύπαρξης πολιτικής γραμμής των εφημερίδων στοιχείο αυτό από μόνο του κατέχει το «αυταπόδεικτο». Η εμπειρική έρευνα προχωρά σε διαπιστώσεις που εμβαθύνουν στο τρίπτυχο Τύπος-Δημοσκοπήσεις-Κοινή Γνώμη. Τα εμπειρικά, λοιπόν, ευρήματα δείχνουν πως ο ελληνικός Τύπος προτίμησε να δώσει βαρύτητα και να σχολιάσει κυρίως, «βραχυπρόθεσμες» θεματικές πολιτικού χαρακτήρα. Οι άμεσες επιπτώσεις των εκάστοτε πολιτικών επιλογών κυβέρνησης/αντιπολίτευσης/πολιτικών κομμάτων έφερε στην πρώτη θέση τις θεματικές

όπως : «Εκλογές», «Πρόθεση ψήφου/Έδρες». Ο βαθμός επανάληψης των θεματικών αυτών και κατά τα τρία μνημόνια αποτυπώνει την έμφαση που επέλεξε να δώσει ο Τύπος στο αμιγώς πολιτικό σκέλος των δημοσκοπήσεων, να προβάλλει π.χ. την αλλαγή ηγεσιών, την άνοδο ή πτώση πολιτικών κομμάτων, την ανάγκη πρόωρων εκλογών ή μη, την δυνατότητα σχηματισμού κυβέρνησης, τις κυβερνήσεις συνεργασίας ή μονοκομματικές, την «κατανομή» της εξουσίας ως τα πλέον σημαίνοντα ζητήματα. Σαφώς και μέρος των δημοσκοπήσεων απασχολήθηκε με την ψήφιση του εκάστοτε μνημονίου, τις κοινωνικές επιπτώσεις κι αντιδράσεις, την πορεία της οικονομίας και την κατάσταση της χώρας, αλλιώς οι δημοσκοπήσεις αυτές δεν θα ήταν επίκαιρες και δε θα συνέπιπταν με το κοινό δημόσιο αίσθημα, κατ' επέκταση (κι ως πρωτίστης σημασίας για μία εκδοτική επιχείρηση) το αναγνωστικό της κοινότητας. Σε αυτό το σημείο, θα πρέπει να υπογραμμίσουμε κι ένα ακόμη στοιχείο που εμπεριέχεται στο ερώτημα «σε ποιο βαθμό επηρεάζουν την κοινή γνώμη τα ΜΜΕ;». Η δημοσκοπήση δε λειτουργεί απλώς ως καταγραφή της μέσης άποψης/λεγόμενης κοινής γνώμης αλλά δημοσιευμένη στον Τύπο αποτελεί πηγή πληροφόρησης, καθυπόδειξης του αναγνωστικού κοινού «μειζόνων» θεμάτων ακόμα και υπαγόρευσης του λεγόμενου κοινού αισθήματος. Η χρήση ορισμένων λέξεων έναντι κάποιων άλλων υπαγορεύει όχι μόνο την πολιτική θέση που λαμβάνει η εκάστοτε εφημερίδα αλλά και βαρύτητα που θέλει να δώσει σε ορισμένες θεματικές. Σε ότι , λοιπόν, αφορά τον δημοσιογραφικό σχολιασμό, αναλόγως της εφημερίδας αλλά και της θεματικής την οποία σχολιάζει, μπορεί να είναι ουδέτερος, κριτικός, καυστικός, «ξεκάθαρος», «καλυμμένος», υποστηρικτής της τάδε άποψης/απόφασης/κατεύθυνσης έναντι της δέινα. Ακολουθώντας, ο δημοσιογραφικός λόγος/σχολιασμός μπορεί να διαχωριστεί σε κατηγορίες, όπως : ο σχολιασμός που εμπεριέχεται στις δημοσκοπήσεις και δύσκολα διαχωρίζεται από τα στοιχεία της δημοσκοπήσης, ο σχολιασμός που παίρνει θέση(είτε θετική είτε αρνητική), ο ουδέτερος σχολιασμός ο οποίος προσπαθεί να εξισορροπήσει μεταξύ πολιτικής γραμμής, εκδοτικών παραγγελιών και αναγνωστικού κοινού, ο σχολιασμός που κατά περιόδους(είτε άμεσα είτε έμμεσα) κινείται αριστερόστροφα ή δεξιόστροφα, προς ανάδειξη ή υποβιβασμό πολιτικών/κυβερνητικών ενεργειών, πολιτικών προσώπων και κομμάτων.

7.2. Συγκριτικά τελικά στοιχεία κλασικής θεματικής ανάλυσης Τύπου για 1ο Μνημόνιο, Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα και 2ο Μνημόνιο

Σε ότι αφορά το 1ο Μνημόνιο, μέσω της κλασικής θεματικής ανάλυσης επί του συνόλου των εφημερίδων που δημοσίευσαν δημοσκοπήσεις/έρευνες κοινής γνώμης, προκύπτει πως η πρώτη σε επαναλήψεις θεματική¹⁰⁷ είναι: η «Αντίδραση πολιτών στα νέα μέτρα», «Κινητοποιήσεις-Απεργίες», Κατάσταση χώρας-Πορεία οικονομίας-ΔΝΤ» και «Πρόθεση ψήφου». Παρατηρούμε πως την πρώτη θέση σε επαναλήψεις δεν καταλαμβάνει μία μόνη

¹⁰⁷ αναφορά σε ποιοτικά στοιχεία της θεματικής ανάλυσης

θεματική αλλά αντίθετα τέσσερις. Ωστόσο, οι θεματικές αυτές συνδέονται μεταξύ τους και υπογραμμίζουν τα επιμέρους θέματα στα οποία έδωσαν βαρύτητα¹⁰⁸ οι εφημερίδες. Αξίζει να υπογραμμίσουμε πως το μνημόνιο αλλά και τα κοινωνικά- πολιτικά επακόλουθα αυτού υπήρξαν μία πρωτοφανής κατάσταση για τη χώρα που έδειχνε να ευημερεί και για τους πολίτες που νόμιζαν (ή ήθελαν να πιστεύουν) πως διαβιώνουν σε μία «υγιή» οικονομία-κοινωνία-πολιτικό σύστημα. Τα οικονομικά μέτρα λιτότητας και το μνημόνιο αποτέλεσαν ένα ισχυρό και πρωτοφανές «ταρακούνημα» τόσο για την κοινωνία στην οποία είχαν επίπτωση τα μέτρα αυτά, όσο και για την ελληνική οικονομία και το μέλλον που θα διαγραφόταν για τη χώρα μετά την ψήφιση και του μνημονίου. Οι αντιδράσεις του κοινωνικού ιστού οδήγησαν σε απεργιακό κλοιό και διαμαρτυρίες τόσο κατά των ίδιων των μέτρων λιτότητας όσο και κατά της κυβέρνησης. Το δεύτερο σκέλος αντίδρασης και διαμαρτυρίας των πολιτών που συνδέεται με το πολιτικό σύστημα και αποφάσεις συνδέεται άρρηκτα και καταγράφεται δημοσκοπικά μέσω της πρόθεσης ψήφου. Της επίδρασης, δηλαδή, της κοινής γνώμης, στο ποιον θέλουν να απομακρύνουν από την εξουσία και ποιον εμπιστεύονται για την διακυβέρνηση της χώρας την κρίση περίοδο της κρίσης (οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής).

→ Πιο αναλυτικά και βάσει της θεματικής ανάλυσης που επιχειρήσαμε αποτυπώνουμε τις θεματικές εκείνες στις οποίες εστίασε η εκάστοτε εφημερίδα. Το εμπειρικό αυτό στοιχείο μας δίνει τη δυνατότητα να σκιαγραφήσουμε για ακόμη μία φορά το προφίλ της κάθε εφημερίδας.

ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ: Το Πρώτο Θέμα δημοσίευσε τρεις δημοσκοπήσεις με την θεματική «Κινητοποιήσεις-Απεργίες» να κατέχει την πρώτη θέση, κατά μέσο όρο, σε επαναλήψεις αλλά και έμφαση¹⁰⁹ που δόθηκε από την εφημερίδα Πρώτο Θέμα τόσο, έμμεσα, (μέσω των δημοσκοπικών ερωτημάτων για τις απεργίες), όσο και άμεσα, (μέσω του δημοσιογραφικού σχολιασμού που εμπεριεχόταν στη δημοσκόπηση) στόχευε να αναδείξει και να σχολιάσει μόνο το θυμικό των πολιτών (π.χ. αισθήματα οργής, απογοήτευσης, θυμού κτλ) προσπαθώντας να επιδείξει με αυτό τον τρόπο το κοινωνικό της προφίλ, αποφεύγοντας, ωστόσο, να τοποθετηθεί ανοιχτά σχετικά με το μνημόνιο, υπογραμμίζοντας τις αρνητικές επιπτώσεις ως «αναγκαίο κακό».

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ: Η εφημερίδα δημοσιεύει κι αυτή τρεις δημοσκοπήσεις, υπογραμμίζονται ζητήματα που άπτονται τριών κυρίως, θεματικών: «Κατάσταση χώρας-Πορεία οικονομίας-ΔΝΤ», «Διακυβέρνηση χώρας» και «Πολιτικοί αρχηγοί». Η Καθημερινή προασπίζεται το πολιτικό της προφίλ και για ακόμη μία φορά δείχνει να απασχολείται με την πολιτική και οικονομία, χαρακτηριστικές και «παραδοσιακές» θεματικές για την εφημερίδα. Πιστή σε μια παράδοση ετών, δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στο πληροφοριακό μέρος, με ένα «πυκνό» και ακαδημαϊκό λόγο, εστιάζοντας κυρίως στα γεγονότα που έχουν σχέση με το πολιτικό θεσμικό πλαίσιο όπως είναι η κυβέρνηση και η οικονομική της πολιτική, αποφεύγοντας να αποδώσει κοινωνικά τεκταινόμενα (μια επιλογή που προφανώς οφείλεται στις ιδεολογικές της τοποθετήσεις).

¹⁰⁸ αναφορά σε ποιοτικά στοιχεία της θεματικής ανάλυσης

¹⁰⁹ Βλ. Υποκεφάλαιο 4.3.Ερμηνευτική προσέγγιση εξεταζόμενου Τύπου: Πρώτο Θέμα, σελ. 42

REAL NEWS: Η εφημερίδα παρότι δημοσιεύει μία μόνη δημοσκόπηση, απευθυνόμενο σε ένα ευρύ αναγνωστικό κοινό παρουσιάζει μία ευρύτητα ερωτημάτων καλύπτοντας πολλές θεματικές με παρόμοιο αριθμό ερωτημάτων. Αποφεύγει να εστιάσει σε συγκεκριμένα ζητήματα, ακόμη και να καθοδηγήσει. Βέβαια, απευθυνόμενη κι αυτή επί το πλείστον σε λαϊκά και μικρομεσαία στρώματα προσεγγίζει τον κοινωνικό αντίκτυπο των νέων μέτρων εστιάζοντας στο θυμικό των πολιτών.

ΕΘΝΟΣ: Μία δημοσκόπηση δημοσιεύει και το Έθνος και απασχολείται κυρίως με δύο θεματικές. Εν πρώτοις, δίνει «βάρος» στη θεματική «Αντίδραση πολιτών στα νέα μέτρα», προχωρώντας και στην κάλυψη της θεματικής «Αξιολόγηση κυβερνητικών στελεχών ΠΑΣΟΚ». Πρόκειται για μία θεματική που δίνει έμφαση στο κόμμα του ΠΑΣΟΚ και μόνο.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ: Η εφημερίδα στην κυριακάτικη της έκδοση δημοσιοποιεί δημοσκόπηση μέσω της οποίας εστιάζει κυρίως στις «Διαγραφές» και στην «Επίρριψη ευθυνών». Ο Ε.Τ. «πιστός» στην πολιτική γραμμή που ακολουθεί, εμμένει στο πολιτικό σκέλος και υπογραμμίζει τον πολιτικό, κυρίως, αντίκτυπο των νέων μέτρων.

ΒΗΜΑ: Η εφημερίδα εξ' αρχής τοποθετείται έναντι της καθεστηκυίας τάξης και του κυβερνώντος κόμματος, δημοσιεύοντας δύο δημοσκοπήσεις που εμπεριέχουν κυρίως ερωτήματα διλημματικού χαρακτήρα(εστιάζουν στο θυμικό) και αφορούν τις «Αντιδράσεις των πολιτών στα νέα μέτρα»(παρούσες και μελλοντικές) και τις ευθύνες που πρέπει να καταλογιστούν σε όσους οδήγησαν τη χώρα σε αυτή την κατάσταση. Αποφεύγει, ωστόσο, να αναφερθεί διεξοδικότερα στο πολιτικό σύστημα και τις ευθύνες αυτού εισάγοντας την Αόρατη απειλή.

ΠΑΡΟΝ: Η εφημερίδα επιλέγει να σταθεί στο οικονομικό σκέλος της δημοσκόπησης που δημοσιεύει μέσω της θεματικής «Κατάσταση χώρας-Πορεία οικονομίας-ΔΝΤ». υποβιβάζοντας» θεματικές κοινωνικού και πολιτικού περιεχομένου με μόνη εξαίρεση τη «Επίρριψη ευθυνών» μικρής ωστόσο έκτασης σε σχέση με τις λοιπές εφημερίδες. Θα λέγαμε πως διαφαίνεται η πρόθεση «ουδετερότητα ενός δημόσιου κατήγορου».

Σε ότι αφορά το **Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα** μέσω της κλασικής θεματικής ανάλυσης επί του συνόλου των εφημερίδων που δημοσίευσαν δημοσκοπήσεις/έρευνες κοινής γνώμης, προκύπτει πως η πρώτη σε επαναλήψεις θεματική είναι: οι «Πρώρες εκλογές». Ανεξαρτέτως όλες οι εφημερίδες που δημοσίευσαν δημοσκοπήσεις την περίοδο του Μεσοπρόθεσμου αναφέρθηκαν στη θεματική των πρόωρων εκλογών. Η «βαρύτητα» που δόθηκε εκ μέρους των δημοσκοπήσεων και έμμεσα του Τύπου δεν αντιμετωπίζεται εκ μέρους μας ως παράδοξο. Ας θυμηθούμε πως η χώρα βρίσκεται για δεύτερη φορά μπροστά στην ανάγκη να παρθούν νέα μέτρα και να γίνουν μεταρρυθμίσεις στον Δημόσιο τομέα. Σαφώς και η περιρρέουσα κατάσταση την περίοδο αυτή ενισχύεται με το κίνημα των Αγανακτισμένων που ήδη πριν την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος υφίσταται, με ογκώδεις συγκεντρώσεις κυρίως στην πλατεία Συντάγματος όσο και σε άλλες πόλεις της χώρας. Οι Αγανακτισμένοι συνεχίζουν τις διαδηλώσεις και εκδηλώσεις(ανοιχτές συνελεύσεις πολιτών) και μετά την ψήφιση του Προγράμματος. Θα περιμέναμε ίσως να προκύψει ως πρώτη θεματική αυτή του κινήματος των Αγανακτισμένων ή αυτή του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος.. Ωστόσο, τόσο το στοιχείο αυτό όσο και η πρώτη θέση

που καταλαμβάνει η θεματική των Πρόωρων εκλογών αποτελούν για εμάς «εύρημα» ιδιαίτερα σημαντικό για την εμπειρική μας έρευνας. Αρχικά, φαίνεται πως παρότι το Κίνημα απασχολούσε κατά κόρον όχι μόνο την κοινωνία αλλά και τα Ενημερωτικά Μέσα της χώρας, οι δημοσκοπήσεις της περιόδου(με εντολοδόχο τον Τύπο) προτιμούν να εστιάσουν σε μία αμιγώς πολιτικού σκέλους θεματική. Σαφώς και η συζήτηση περί πρόωρων εκλογών συνδέεται με τις κοινωνική αναταραχή αλλά και με την απαξίωση του πολιτικού συστήματος και του κυβερνώντος κόμματος. Αναφέρουμε πως την περίοδο αυτή έχει προηγηθεί ανασχηματισμός της κυβέρνησης, με νέο Υπουργό Οικονομικών τον κ. Βενιζέλο, ψηφίζεται το Πρόγραμμα με 155 ψήφους υπέρ (154 ΠΑΣΟΚ-1 ΝΔ), η ΝΔ αντιμάχεται του Προγράμματος καταψηφίζοντάς αλλά και εν γένει των αποφάσεων και χειρισμών της κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ, με τον Παπανδρέου να θεωρείται ο πλέον υπεύθυνος και αναξιόπιστος από την πλειονότητα της κοινωνίας. Άρα η θεματική των Πρόωρων εκλογών βασίζει την θέση της στα πολιτικά τεκταινόμενα της περιόδου αλλά και στην θέση που παίρνει ο Τύπος αναδεικνύοντάς την ως πρώτιστης βαρύτητας θεματική για την πολιτική ατζέντα αλλά και πρωτεύουσας σημασίας συζήτηση στη δημόσια σφαίρα.

→Πιο αναλυτικά και βάσει της θεματικής ανάλυσης που επιχειρήσαμε αποτυπώνουμε τις θεματικές εκείνες στις οποίες εστίασε η εκάστοτε εφημερίδα. Το εμπειρικό αυτό στοιχείο μας δίνει τη δυνατότητα να σκιαγραφήσουμε για ακόμη μία φορά το προφίλ της κάθε εφημερίδας.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ: Η εφημερίδα εμμένει στο πολιτικό της προφίλ και μέσω δύο δημοσκοπήσεων που δημοσιεύει εστιάζει κυρίως σε θεματικές που αφορούν τα πολιτικά τεκταινόμενα και επιπτώσεις όπως : «Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών» και «Στελέχη ΝΔ & ΠΑΣΟΚ». Αξίζει να αναφέρουμε πως από τις δημοσκοπήσεις της *Καθημερινής* απουσιάζει παντελώς η θεματική «Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα/Νέα μέτρα». Δεν καταγράφεται η γνώμη των πολιτών για τα νέα οικονομικά και κοινωνικά μέτρα που η ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου επιφέρει καθώς και τα ίδια τα μέτρα, που έχουν προκαλέσει όλες αυτές τις διαμαρτυρίες των πολιτών, δεν αναφέρονται σε κανένα ερώτημα, είτε άμεσα είτε έμμεσα. Επίσης, σε αντίθεση με άλλες εφημερίδες που αναφέρονται στο κίνημα των Αγανακτισμένων, εκείνη επιλέγει να υποβαθμίσει το γεγονός αναφερόμενη σε «Διαδηλώσεις-Απεργίες» με ένα μόνο ερώτημα τι φορά και χωρίς να αναφέρεται πουθενά η λέξη Αγανακτισμένοι.

ΕΘΝΟΣ: Η εφημερίδα με μία μόνο δημοσκόπησή της εστιάζει στον άμεσο πολιτικό αντίκτυπο της ψήφισης του Μεσοπρόθεσμου, τον «Ανασχηματισμό». Αναφέρεται στο νέα μέτρα του Προγράμματος, μέσω ερωτημάτων πολλαπλών επιλογών, ωστόσο, ο δημοσιογραφικός σχολιασμός, καταληκτικός της δημοσκόπησης κρίνεται ως ουδέτερος.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ: Η εφημερίδα εστιάζει κι αυτή στο πολιτικό σκέλος υπογραμμίζοντας τον αντίκτυπο της ψήφισης ή μη του Μεσοπρόθεσμου ,κυρίως, για τα «Στελέχη ΝΔ & ΠΑΣΟΚ». Δύο σημεία της δημοσκόπησης του *Ε.Τ.* διαφοροποιούνται από τις άλλες δημοσκοπήσεις κι έχουν να κάνουν τόσο με την μέθοδο λήψης των απαντήσεων(προσωπικές συνεντεύξεις), όσο και με την θεματική «Δημοτικότητα στελεχών ΠΑΣΟΚ και ΝΔ» που δεν εμφανίζεται σε καμία άλλη δημοσκόπηση της περιόδου αυτής.

ΒΗΜΑ: Η εφημερίδα δημοσιεύει δύο δημοσκοπήσεις, μέσω των οποίων διαφαίνονται πτυχές του προφίλ που το *Βήμα* θέλει να προβάλλει. Κατά την πρώτη δημοσκόπηση

διαφαίνεται ο έντονος κοινωνικός χαρακτήρας της εφημερίδας μιας και το ζήτημα των Αγανακτισμένων καλύπτει το σύνολο της έρευνας. Στη δεύτερη δημοσκόπηση εμπεριέχεται έντονος πολιτικός σχολιασμός σε ότι αφορά τη θεματική «Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα/Νέα μέτρα».

Σε ότι αφορά το **2^ο Μνημόνιο** μέσω της κλασικής θεματικής ανάλυσης επί του συνόλου των εφημερίδων που δημοσίευσαν δημοσκοπήσεις/έρευνες κοινής γνώμης, προκύπτει πως η πρώτη σε επαναλήψεις θεματική είναι: η «Πρόθεση ψήφου/Εδρες». Κατά την εξεταζόμενη περίοδο ορκίζεται νέα κυβέρνηση, μη εκλεγμένη, με πρωθυπουργό τον κ. Παπαδήμο, ψηφίζεται το ένα ακόμη πακέτο νέων μέτρων/μνημόνιο, διαγράφονται βουλευτές ΠΑΣΟΚ, ΝΔ και ΛΑΟΣ που καταψήφισαν το μνημόνιο και πραγματοποιείται το περίφημο PSI.¹¹⁰ Και πάλι, ενώ η πλειονότητα των δημοσκοπήσεων αναφέρεται σε θεματικές οικονομικού και εθνικού ενδιαφέροντος τόσο για το περιεχόμενο του ίδιου του μνημονίου και ποιές αλλαγές προκαλεί σε εργασιακά και κοινωνικά κεκτημένα, όσο και το «τι μέλλει γενέσθαι» σε εθνικό και διακυβερνητικό επίπεδο για τη χώρα, εν τούτοις το μακροπρόθεσμο μα άκρως σημαντικό ερώτημα «ποιό κόμμα θα ψηφίσετε;» αναδεικνύει το πολιτικό κλίμα της εποχής. Δεν τίθενται πολλά ερωτήματα σχετικά με την άποψη της κοινής γνώμης περί πρόωρων εκλογών ή μη, διότι αυτές διαφαίνονται βέβαιες. Η «μάχη της κάλπης» ξεκινά μέσω των δημοσκοπήσεων που δημοσιεύονται στον Τύπο. Παρόλο που ο δημοσιογραφικός σχολιασμός της εκαστοτε δημοσιευθείσας δημοσκόπησης σπεύδει να υπογραμμίζει το ασταθές και εύπλαστο εκλογικό σώμα, όλες οι δημοσκοπήσεις προσπαθούν να αποτυπώσουν με ποσοστά πιθανά αποτελέσματα επικείμενων εκλογών. Για μία ακόμη φορά, ο Τύπος, στο σύνολο των δημοσιευμένων δημοσκοπήσεων που αναλύθηκαν, επιλέγει να εστιάζει στο αμιγώς πολιτικό, εκλογικό σκέλος δημοσκοπικών ερωτημάτων που δείχνουν να διαφέρουν ποσοτικά, σε κάποιες περιπτώσεις, ακόμη και σε παρόμοιες ημερομηνίες δημοσίευσης. Η κοινωνική αναταραχή, η άνοδος ΝΔ με προς την κάλυψη της εξουσίας, η άνοδος αριστερών συνασπισμών αλλά και ακροδεξιών μορφωμάτων αποτυπώνεται στην ψήφο και καταγράφεται όχι μόνο πιθανή πρωτιά κόμματος, αλλά αντιθέτως ανησυχία περί δυνατότητας ή μη σχηματισμού (μονοκομματικής) κυβέρνησης. Τα ποσοστά, δε, αποχής/αδιευκρίνιστης ψήφου και ψήφου αποδοκιμασίας εμπεριέχονται σε κάθε δημοσκόπηση που αναφέρεται στη θεματική της πρόθεσης ψήφου. Επίσης, η αναφορά στο σκέλος των εδρών, οι οποίες αποτυπώνονται στις δημοσκοπήσεις, ύστερα από ανάλυση των ίδιων των εταιριών δημοσκοπήσεων, έχει ως στόχο να καταγράψει πόσα κόμματα θα μπουν στη Βουλή σε επικείμενες εκλογές αλλά και ποιά θα είναι αυτά. Η πρόθεση ψήφου μπορεί να φαντάζει ως ένα μεμονωμένο ερώτημα προτίμησης κόμματος, την περίοδο όμως του μνημονίου, και κυρίως μετά την ψήφισή του,

¹¹⁰ Το PSI (ακρωνύμιο του Private Sector Involvement - Συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα) είναι όρος που χρησιμοποιείται στις διαδικασίες αναδιάρθρωσης κρατικού χρέους σε αντιδιαστολή με τον όρο OSI (Official Sector Involvement - Συμμετοχή του Δημοσίου Τομέα) Αφορά τη συμμετοχή του Ιδιωτικού τομέα (τραπεζών, επενδυτικών ταμείων) στη διαδικασία απομείωσης του δημοσίου χρέους κυρίαρχων κρατών, με τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η αποδοχή της διαδικασίας από την πλειονότητα των φορέων και να αποτρέπεται η αναζήτηση στρατηγικών εξόδου από τους ιδιώτες επενδυτές, που έχει συνήθως ως αποτέλεσμα τη μονομερή εμπλοκή και κατά συνέπεια επιβάρυνση των κρατών-δανειστών

η ψήφος του κάθε πολίτη κρίνεται άξια σχολιασμού και δημοσκοπικής αποτύπωσης στις έρευνες κοινής γνώμης μιας κι από την κάθε μία ψήφο κρινόταν η «πτώση» του ΠΑΣΟΚ, η πιθανότητα αδυναμίας σχηματισμού κυβέρνησης, τα τότε σενάρια περί κυβερνήσεως συνεργασίας, η άνοδος αριστερών κομμάτων αλλά και η ραγδαία άνοδος και πολύ πιθανή «είσοδος» στην Βουλή του ακροδεξιού κόμματος της Χρυσής Αυγής. Ο Τύπος δείχνει να έλκεται και να αναδεικνύει το αμιγώς πολιτικό και εν όψη εκλογών, εκλογικό σκέλος των δημοσκοπήσεων, μέσω των οποίων, σχολιάζει τα ποσοτικά αποτελέσματα, με τον τρόπο που η κάθε εφημερίδα κρίνει ορθό της πολιτικής της γραμμής.

→ Πιο αναλυτικά και βάσει της θεματικής ανάλυσης που επιχειρήσαμε αποτυπώνουμε τις θεματικές εκείνες στις οποίες εστίασε η εκάστοτε εφημερίδα. Το εμπειρικό αυτό στοιχείο μας δίνει τη δυνατότητα να σκιαγραφήσουμε για ακόμη μία φορά το προφίλ της κάθε εφημερίδας.

ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ: Η εφημερίδα με μια μόνο δημοσκόπηση εστιάζει σε δύο θεματικές : «Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο» και «Πρόθεση ψήφου». Η εφημερίδα αντιμετωπίζει ουδέτερα τα όποια αρνητικά στατιστικά στοιχεία που αφορούν τις κυβερνητικές αποφάσεις και το πολιτικό σκηνικό μετά και την ψήφιση του 2^{ου} μνημονίου.

ΠΑΡΟΝ: Η εφημερίδα με μία μόνο δημοσκόπηση που δημοσιεύει προσπαθεί να καταγράψει τον άμεσο αντίκτυπο της ψήφισης του μνημονίου στο πολιτικό σκηνικό της περιόδου. Εστιάζει στις «Διαγραφές» με ερωτήματα που περιλαμβάνουν κυρίως τις πολιτικές στάσεις προσώπων και κομμάτων.

ΕΘΝΟΣ: Η εφημερίδα δημοσιεύει δύο δημοσκοπήσεις. Κατά την πρώτη δημοσκόπηση εστιάζει στη θεματική «Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο» ενώ στη δεύτερη τόσος την «Πρόθεση ψήφου» όσο και στις «Εκλογές».

ΠΟΝΤΙΚΙ: Η εφημερίδα δημοσιεύει μία δημοσκόπηση που στο μεγαλύτερό της μέρος απασχολείται με τη θεματική «Προσωπική/οικονομική κατάσταση πολιτών» Αξίζει να αναφέρουμε πως πρόκειται για τη μόνη εφημερίδα που δίνει τόση βαρύτητα στον κοινωνικό αντίκτυπο των νέων μέτρων κι έτσι αποτυπώνεται και ο έντονος κοινωνικός της χαρακτήρας. Το Ποντίκι, συγκριτικά, με παραπάνω σχολιασμό, για πρώτη φορά δείχνει να τοποθετείται έναντι των αποφάσεων περί νέων οικονομικών και εργασιακών μέτρων υπογραμμίζοντας έντονα τις αρνητικές επιπτώσεις που θα προκαλέσει στην κοινωνία.

ΒΗΜΑ: Για ακόμη μία φορά η εφημερίδα, μέσω μίας δημοσκόπησης, προασπίζεται την πολιτική της γραμμής έναντι της άρχουσας τάξης. Αν και τοποθετείται έμμεσα, ωστόσο, υπογραμμίζει τα κακώς κείμενα και τις επιπτώσεις που οι πολιτικές/κυβερνητικές αποφάσεις θα προκαλέσουν στην οικονομία και την κοινωνία.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ: Η εφημερίδα συνεχίζει να δημοσιοποιεί δύο δημοσκοπήσεις, όπως και σε προγενέστερα μνημόνιο, με τη μορφή πολιτικού βαρόμετρου. Εστιάζει, «παραδοσιακά», στο πολιτικό σκέλος των δημοσκοπήσεων. Κατά την πρώτη δημοσκόπηση η θεματική «Κυβέρνηση-Αντιπολίτευση-Πολιτικά κόμματα» κατέχει την πρώτη θέση ενώ για πρώτη φορά στη δεύτερη δημοσκόπηση η θεματική «Πορεία χώρας» ξεπερνά την πάντοτε πρώτη «Κυβέρνηση-Αντιπολίτευση-Πολιτικά κόμματα». Και πάλι το πολιτικό στοιχείο προβάλλεται ως πρώτιστο, ωστόσο, η δημοσκόπηση απασχολείται και με άλλες θεματικές που «αγγίζουν» την κοινωνία.

REAL NEWS: Για ακόμη μια φορά η δημοσκοπήση που δημοσιεύει η εφημερίδα καλύπτει ποικίλες θεματικές. Επιλέγει, ωστόσο, να εστιάζει στο «τι μέλλει γενέσθαι» την επομένη του μνημονίου αλλά και για τις επιπτώσεις στην κοινωνία και την οικονομία της χώρας. Η Real υπογραμμίζει τα κακώς κείμενα των πολιτικών/κυβερνητικών αποφάσεων και σχολιάζει με κριτικό ύφος τις κυβερνητικές επιλογές και αποφάσεις. Σε σύγκριση με προγενέστερες δημοσκοπήσεις, ο πολιτικός σχολιασμός της εφημερίδας τοποθετείται έναντι της κυβέρνησης με αρκετά ξεκάθαρο τρόπο.

7.3. Αντί επιλόγου. Σύνδεση θεωρητικού (θεωρητική προεπισκόπηση) και εμπειρικού μέρους («ευρήματα» εμπειρικής έρευνας)

Η παρούσα μελέτη διαρθρώθηκε βάσει ενός σημαντικού θεωρητικού προβληματισμού τόσο για την έννοια της Κοινής Γνώμης που αποτελεί διεπιστημονικό πεδίο έρευνας και προβληματισμού, όσο και για τη σύνδεσή της με τις λεγόμενες έρευνες κοινής γνώμης (δημοσκοπήσεις) αλλά και τον Τύπο. Το εμπειρικό σκέλος της μελέτης υπογράμμισε τις αρχικές μας υποθέσεις σχετικά με τον βαθμό και τον τρόπο που τα ΜΜΕ, και πιο συγκεκριμένα ο Τύπος, λειτουργεί ως δίαυλος μεταφοράς της Κοινής Γνώμης στη δημόσια σφαίρα. Μέσω του εμπειρικού μέρους και σε συνδυασμό με τις προβληματικές και αμφισβητήσεις που τέθηκαν στο θεωρητικό μέρος προέκυψαν, εκ μέρους, και κάποιες άλλες παραδοχές σχετικές με την τριγωνική σχέση ΜΜΕ-Δημοσκοπήσεις-Κοινή Γνώμη.

Οι δημοσκοπήσεις θεωρούνται από μεγάλη μερίδα κοινού και επιστημόνων ως ένα «εργαλείο» ενημέρωσης και πληροφόρησης για τις τάσεις, τις απόψεις και τις διαθέσεις της κοινωνίας απέναντι στο υφιστάμενο πολιτικό σύστημα, την αποδοχή ή μη ενός πολιτικού προσώπου ή μιας πολιτικής επιλογής. Η τελευταία παράμετρος, αυτή την πολιτικών προσώπων και πολιτικών κομμάτων, έθεσε τις δημοσκοπήσεις στην «υπηρεσία» ιδιωτικών πολιτικών συμφερόντων και μετέτρεψε τις δημοσκοπήσεις σε δείκτη αποδοχής κινήσεων και απόψεων κομμάτων και προσώπων. Παρά την όποια αμφισβήτηση σχετικά με τον ρόλο των δημοσκοπήσεων, η ιδιωτική «παραγγελία» μίας δημοσκόπησης ως έρευνα για έναν ιδιώτη με εντολοδόχο μία άλλη ιδιωτική επιχείρηση (εταιρία δημοσκοπήσεων) δε μπορεί παρά να θεωρηθεί αποδεκτή. Όταν όμως ερωτήματα που υπογραμμίζουν την ιδιωτική παρέμβαση και λόγω αναφοράς, π.χ. δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών/προσώπων/στελεχών/υπουργών, δημοτικότητα τάδε επιλογών έναντι δείνα, δημοσιεύονται στον Τύπο τότε εγείρουν και ερωτήματα σχετικά με το λόγο προβολής και τα συμφέροντα που εξυπηρετούν. Όπως διαπιστώσαμε στο εμπειρικό σκέλος μέσω της θεματικής ανάλυσης πολλές εκ των εφημερίδων που αναλύθηκαν δημοσίευσαν τέτοιους είδους ερωτήματα, παρά του ότι χαρακτηρίζοντας ως επίκαιρες (μιας κι επιλέξαμε σκοπίμως το corpus των δημοσκοπήσεων εκείνων που δημοσιεύονταν με θεματική τους τα μνημόνια). Εφημερίδες με ηχηρά ονόματα στον χώρο του Τύπου, είτε ακολουθούμενες από ένα «πιστό» αναγνωστικό κοινό, είτε απευθυνόμενες σε ένα ευρύτερο αναγνωστικό κοινό,

εντοπίστηκαν ,κατά την ανάλυση των τριών μνημονίων, να δημοσιεύουν τέτοιου είδους αποτελέσματα.

1 ^ο Μνημόνιο	Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα	2 ^ο Μνημόνιο
Καθημερινή Βήμα Έθνος Real News	Καθημερινή Ελεύθερος Τύπος	Βήμα Έθνος Ποντίκι Καθημερινή Real News

Ο Τύπος τείνει να λειτουργεί ως «εργαλείο» πολιτικής επικοινωνίας, ως «όχημα» επικοινωνιακής προβολής πολιτικών κομματικών συμφερόντων αλλά και συγκεκριμένων προσώπων. Στο σημείο αυτό προκύπτει και η προβληματική σχετική με τη σύνδεση των εταιριών δημοσκοπήσεων και του Τύπου, με τη σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσά τους. Η όλο και αυξανόμενη σχέση αυτών των εταιριών και της πολιτικής εξουσίας δημιουργεί ερωτήματα διττής φύσης ,όπου αμφισβητείται «ποια είναι η αρχή και ποιο το τέλος». Είτε οι εταιρίες δημοσκοπήσεων καθοδηγούνται από τις προτιμήσεις ερωτημάτων των εντολοδόχων π.χ. Τύπου και πολλές φορές η «αντικειμενικότητά» των αποτελεσμάτων γίνεται έρμαιο δημοσιογραφικού σχολιασμού και διαστρέβλωσης , είτε ο εντολοδόχος, στη συγκεκριμένη περίπτωση οι εφημερίδες συνεργάζεται με ιδιωτικές επιχειρήσεις/εταιρίες δημοσκοπήσεων ώστε να εξυπηρετήσουν συμφέροντα που θα τις διατηρήσουν στον χώρο. Αυτός ο φαύλος κύκλος αποτελεί μία άλλη θεματική συζήτησης, ίσως και μελλοντικής μελέτης σχετικά με την νομοθετική οριοθέτηση/ το νομικό πλαίσιο αλλά και τις αρχές και ρήτρες δεοντολογίας βάσει των οποίων (θα έπρεπε να) λειτουργούν και (θα έπρεπε να) πραγματοποιούν πληθώρα ερευνών ιδιωτικά ινστιτούτα και εταιρίες δημοσκοπήσεων. Σε ότι αφορά την πολιτική διάσταση στην οποία επιχειρεί να συμβάλλει το παρόν πόνημα, έμφαση θα θέλαμε να δοθεί στη σχέση μεταξύ των ΜΜΕ και των Δημοσκοπήσεων με την πολιτική εξουσία(πολιτικά κόμματα, ομάδες πίεσης, πολιτικοί/κοινωνικοί φορείς κτλ).Οι εταιρίες δημοσκοπήσεων προσπαθούν να «εξυπηρετήσουν» τους πολιτικούς τους εντολοδόχους προς επιχειρηματικό και οικονομικό όφελος. Τα ΜΜΕ λαμβάνουν και παρουσιάζουν τις πολιτικές δημοσκοπήσεις/έρευνες κοινής γνώμης ως «ειδήσεις»/πληροφοριακό υλικό που διαχειρίζονται και προσαρμόζουν στην πολιτική γραμμή τους, είτε προβάλλοντας είτε αποκρύπτοντας δεδομένα. Η πολιτική εξουσία εκλαμβάνει τις δημοσκοπήσεις είτε ως μέσο πληροφόρησης, π.χ. τι σκέφτεται ο πολίτης, που αντιδρά, τι θα έκανε κτλ. αλλά και ορισμένες φορές ως «εργαλείο» έμμεσης προβολής και «προώθησης» πολιτικών θέσεων/απόψεων/ενεργειών. Αναλόγως των συμφερόντων, τα ευρήματα μιας δημοσκοπήσεις μπορούν να προβληθούν στη δημόσια σφαίρα/δημόσιο διάλογο, να διαρρεύσουν, να αναπαραχθούν ή να κατηγορηθούν, να συκοφαντηθούν, να θεωρηθούν ανυπόστατα ή/και κατευθυνόμενα.

Η παρούσα μελέτη δεν διεκδικεί πρωτοτυπία, συμβάλλει όμως στην καλύτερη κατανόηση της τριγωνικής αυτής σχέσης Κοινής Γνώμης, ΜΜΕ και Δημοσκοπήσεων που εμπεριέχει πολλαπλές επιπτώσεις στη λειτουργία τόσο των Μέσων(βραχυπρόθεσμα) όσο και της

πολιτικής εξουσίας(μακροπρόθεσμα). Το εμπειρικό σκέλος με την κλασική θεματική ανάλυση που πραγματοποιήθηκε θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση μεταγενέστερης έρευνας, σημειωτικής ανάλυσης (ή) και ανάλυσης μηνύματος/λόγου, εξετάζοντας τις δημοσιευμένες δημοσκοπήσεις το Τύπου κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, υπό αυτό το μεθοδολογικό πρίσμα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ Ι (1^ο Μνημόνιο)

Εφημερίδες	Θεματικές <u>2/05</u>	Θεματικές <u>9/05</u>	Θεματικές <u>10/05</u>	Θεματικές <u>16/05</u>	Θεματικές <u>23/05</u>	Θεματικές <u>30/05</u>
Το Βήμα	-Αντίδραση πολιτών στα νέα μέτρα -Κατάσταση οικονομίας-ΔΝΤ-Νέα μέτρα -Αξιολόγηση πολιτικών στελεχών ΠΑΣΟΚ -Πρόθεση ψήφου	-Κατάσταση οικονομίας-ΔΝΤ-Νέα μέτρα -Κινητοποιήσεις-Απεργίες				
Πρώτο Θέμα	-Επίρριψη ευθυνών -Αντίδραση πολιτών στα νέα μέτρα -Κινητοποιήσεις -Πρόθεση ψήφου	-Κινητοποιήσεις-Απεργίες -Απαντήσεις βάσει επιλογής ιδεολογίας -Αξιολόγηση πολιτικών αρχηγών				-Αντίδραση πολιτών στα νέα μέτρα -Πρόθεση ψήφου
Καθημερινή			-Αντίδραση πολιτών στα νέα μέτρα -Κατάσταση οικονομίας-ΔΝΤ-Νέα μέτρα -Κινητοποιήσεις-Απεργίες -Απαντήσεις βάσει πολιτικής ιδεολογίας	-Πολιτικοί αρχηγοί -Διακυβέρνηση -Πρώωρες Εκλογές		-ΝΔ – Στελέχη ΝΔ
Ε.Τ.		-Διαγραφές -Αντίδραση πολιτών στα νέα μέτρα -Επίρριψη ευθυνών -Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ-ΝΔ				
Real News		-Διαγραφές -Επίρριψη ευθυνών -Κατάσταση οικονομίας-ΔΝΤ-Νέα μέτρα -Πρόθεση ψήφου -Πρώωρες Εκλογές -Διακυβέρνηση -Πολιτικοί Αρχηγοί -Αξιολόγηση πολιτικών στελεχών ΠΑΣΟΚ				
Παρόν					-Κατάσταση οικονομίας-ΔΝΤ-Νέα μέτρα -Επίρριψη ευθυνών -Πολιτικοί Αρχηγοί	
Έθνος				-Διακυβέρνηση -Αξιολόγηση πολιτικών στελεχών ΠΑΣΟΚ		

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ II (Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα)

Εφημερίδες	Θεματικές <u>12/06</u>	Θεματικές <u>15/06</u>	Θεματικές <u>27/06</u>	Θεματικές <u>11/07</u>	Θεματικές <u>15/07</u>	Θεματικές <u>21/07</u>
Καθημερινή	-Κυβέρνηση-Αντιπολίτευση-Πολιτικά κόμματα -Οικονομική/προσωπική κατάσταση πολιτών -Πορεία χώρας/Οικονομία -Πρώρες εκλογές - Εκλογική επιρροή της ΝΔ & του ΠΑΣΟΚ -Εκλογική επιρροή πολιτικών κομμάτων -Διαδηλώσεις/απεργίες /πορείες - Διακυβέρνηση χώρας -Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών -Καταλληλότερος πρωθυπουργός -Παράσταση νίκης -Αποχή/ψήφος αποδοκιμασίας				-Οικονομική/προσωπική κατάσταση πολιτών -Κυβέρνηση-Αντιπολίτευση-Πολιτικά κόμματα - Πορεία χώρας/Οικονομία -Εκλογική επιρροή της ΝΔ & του ΠΑΣΟΚ -Διαδηλώσεις/απεργίες /πορείες -Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών -Καταλληλότερος πρωθυπουργός -Διακυβέρνηση χώρας -Πρώρες εκλογές -Παράσταση νίκης -Αποχή/Ψήφος αποδοκιμασίας	
Βήμα		-Αγανακτισμένοι -Μεσοπρόθεσμο/νέα μέτρα - Πορεία χώρας/Οικονομία -Οικονομική/προσωπική κατάσταση πολιτών -Διακυβέρνηση χώρας		-Αγανακτισμένοι - Μεσοπρόθεσμο/νέα μέτρα -Προπηλακισμοί -Πρώρες εκλογές -Πρόθεση ψήφου -Αδιευκρίνιστη ψήφος		
Έθνος			-Ανασχηματισμός -Μεσοπρόθεσμο/νέα μέτρα - Αγανακτισμένοι -Πρώρες εκλογές -Πρόθεση ψήφου			
Ελεύθερος Τύπος						-Πορείαχώρας/Οικονομία - Οικον./προσωπική κατάσταση πολιτών -Πρόθεση ψήφου -Καταλληλότερος πρωθυπουργός -Δημοτικότητα στελεχών ΝΔ-ΠΑΣΟΚ -Παράσταση νίκης -Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών

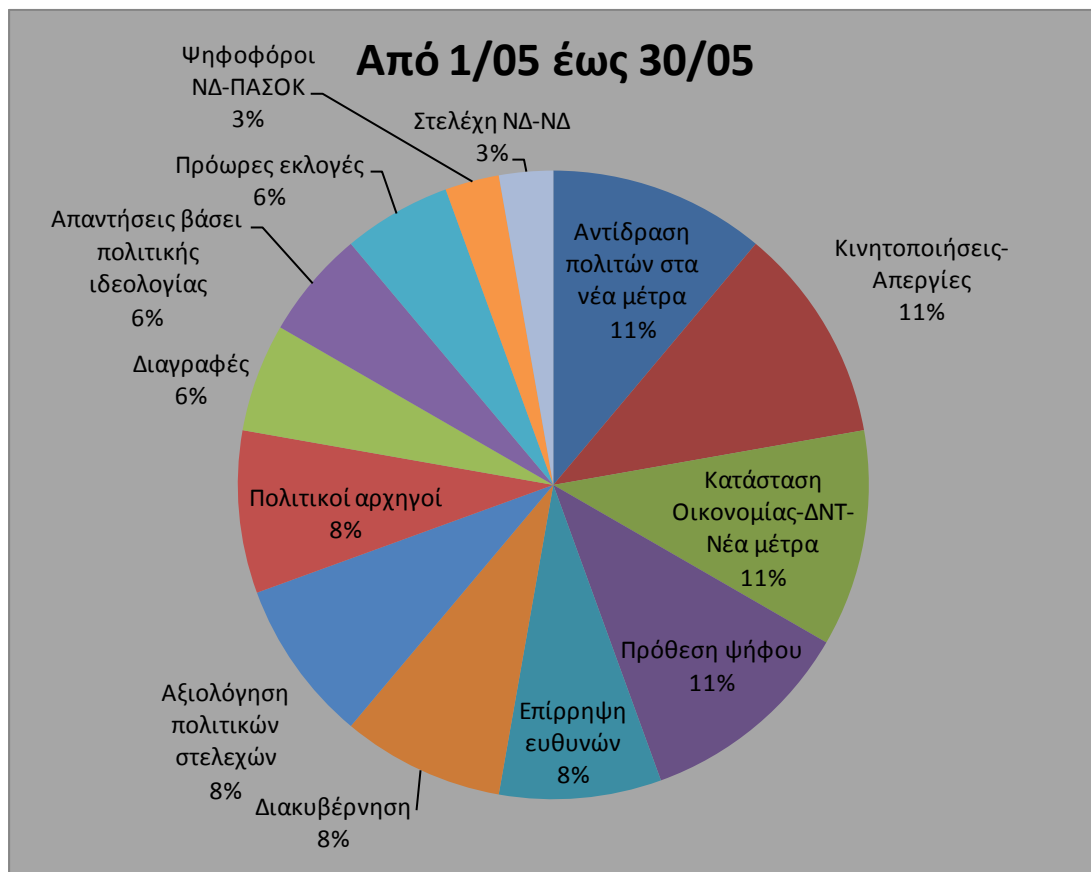
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙΙ (2^ο Μνημόνιο)

Εφημερίδες	Θεματικές <u>19/02</u>	Θεματικές <u>04/03</u>	Θεματικές <u>15/03</u>	Θεματικές <u>24/03</u>
Πρώτο Θέμα	-Πρόθεση ψήφου/Έδρες -Νέα δανειακή σύμβαση/ μνημόνιο -Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος -Διαγραφές -Εκλογές -Επίρριψη ευθυνών			
Παρόν	-Διαγραφές - Νέα δαν.συμβαση/μνημόνιο -Εκλογές -Πρόθεση ψήφου			
Έθνος	-Νέα δαν.συμβαση/μνημόνιο -Καταλληλότερος πρωθυπουργός -Διαγραφές - Πρόθεση ψήφου/έδρες -Εκλογές -Επίρριψη ευθυνών -Πορεία χώρας/οικονομία -(Νέο)πολιτικό σκηνικό -Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος			-Εκλογές -Πορεία χώρας/οικονομία -Πρόθεση ψήφου/έδρες -Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ & ΝΔ -Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών -Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος -Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο -Καταλληλότερος πρωθυπουργός -(Νέο)πολιτικό σκηνικό
Ποντίκι			-Πρόθεση ψήφου/έδρες -Εκλογές -Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ & ΝΔ -Ηγεσία ΠΑΣΟΚ - Προσ./οικ. κατάσταση πολιτών -Πορεία χώρας/οικονομία	
Καθημερινή		-Κυβέρνηση-αντιπολίτευση- πολ.κομματα -Πορεία χώρας/οικονομία -Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος -Νέα δανειακή σύμβαση/ μνημόνιο -Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών -Εκλογές -Πρόθεση ψήφου/έδρες	-Πορεία χώρας/οικονομία -Κυβέρνηση-αντιπολίτευση- πολ.κομματα -Νέα κυβέρνηση/Παπαδήμος -Προσ./οικ. κατάσταση πολιτών -Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών -Εκλογές -Πρόθεση ψήφου/έδρες	
Real News	-Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο -Πορεία χώρας/οικονομία -Ηγεσία ΠΑΣΟΚ -Πρόθεση ψήφου/έδρες -Καταλληλότερος πρωθυπουργός -(Νέο)πολιτικό σκηνικό			-Πρόθεση ψήφου/έδρες -Ψηφοφόροι ΠΑΣΟΚ & ΝΔ -Πορεία χώρας/οικονομία -Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών -Εκλογές -Ηγεσία ΠΑΣΟΚ -Νέα δανειακή σύμβαση/μνημόνιο -Διαγραφές -Επίρριψη ευθυνών -(Νέο)πολιτικό σκηνικό

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ.

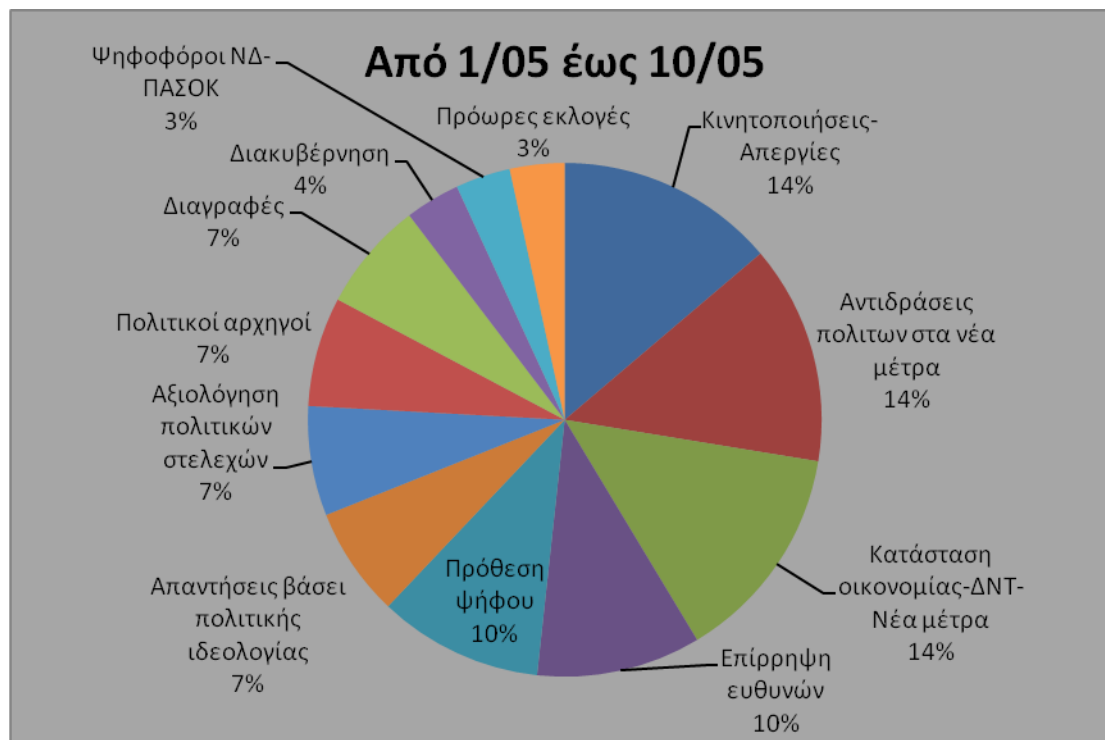
Α. 1^ο ΜΝΗΜΟΝΙΟ

Α.Ι. Συγκεντρωτικό γράφημα (01-05-2010 έως 30/05/2010)

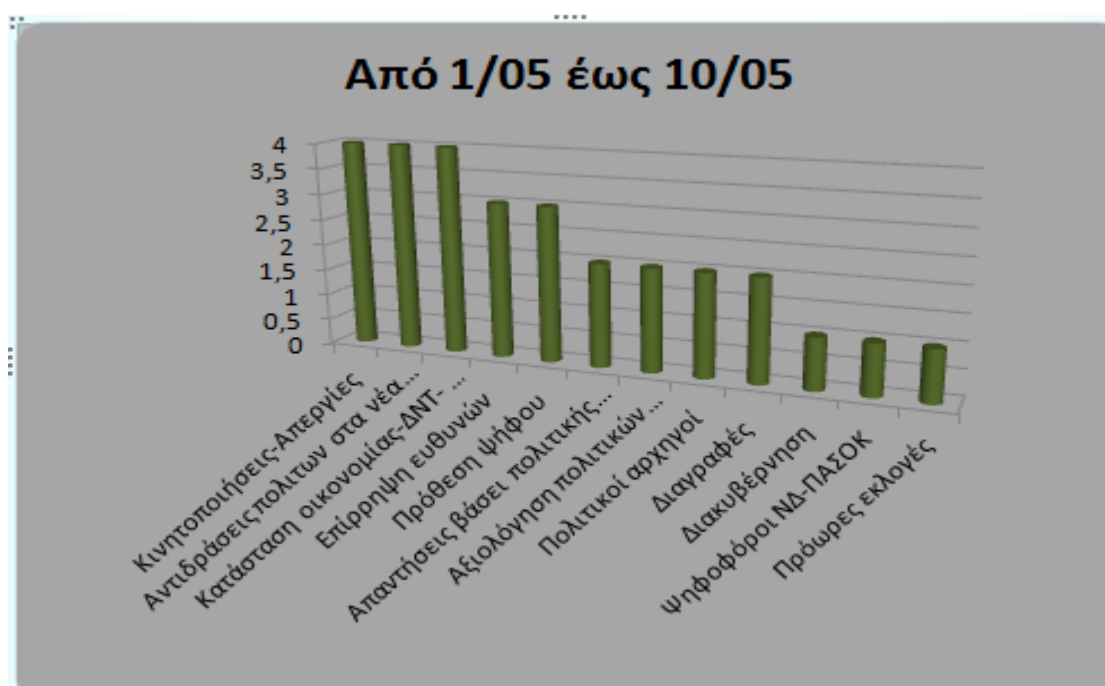

Καθημερινή, Real News, Πρώτο Θέμα, Ελεύθερος Τύπος, Έθνος, Βήμα
Από 1/05/10 έως 30/05/10

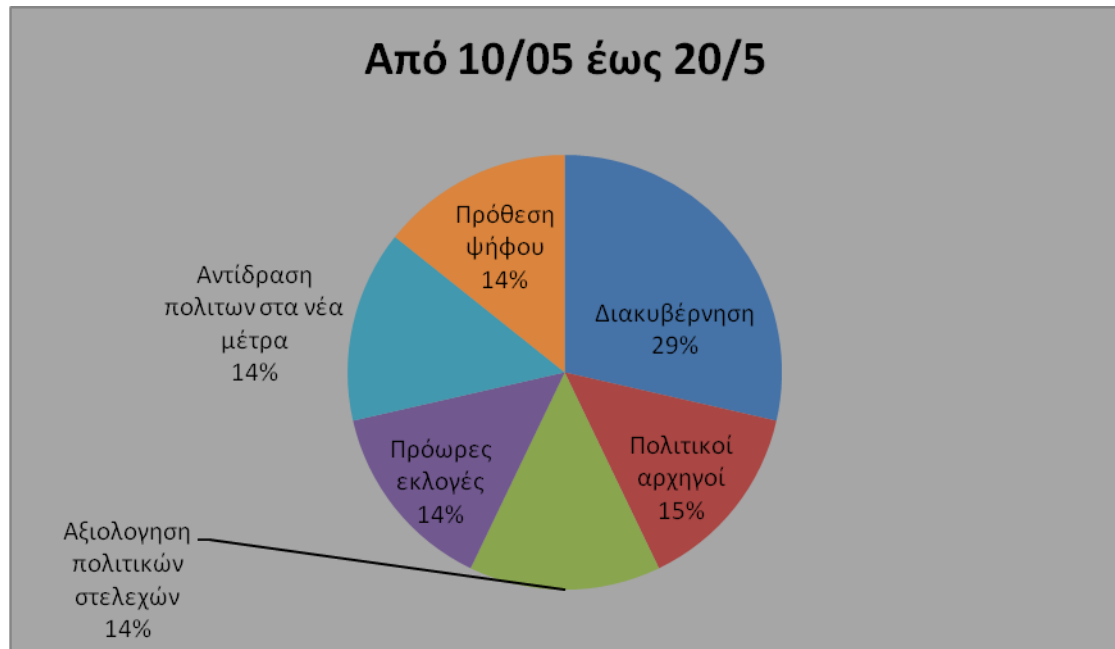
Γράφημα II. Το πρώτο δεκαήμερο του μήνα Μαΐου

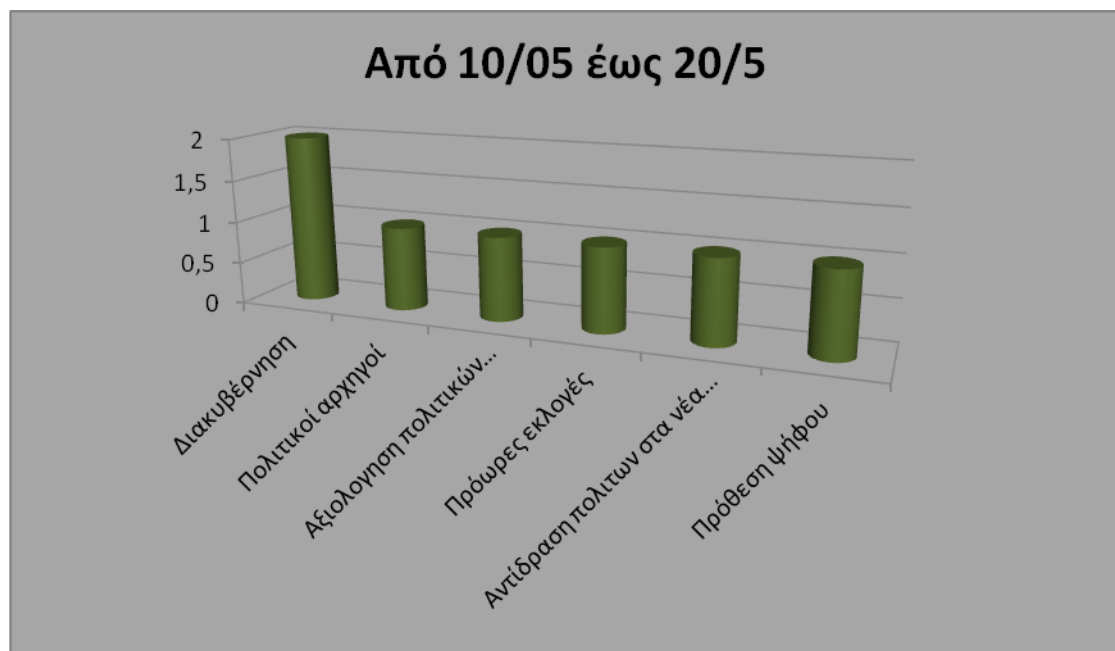
Καθημερινή 10/05, Πρώτο Θέμα 2/05, Πρώτο Θέμα 9/05, Real News 9/05, Βήμα της Κυριακής 1/05, Βήμα της Κυριακής 9/05, Τύπος της Κυριακής 9/05

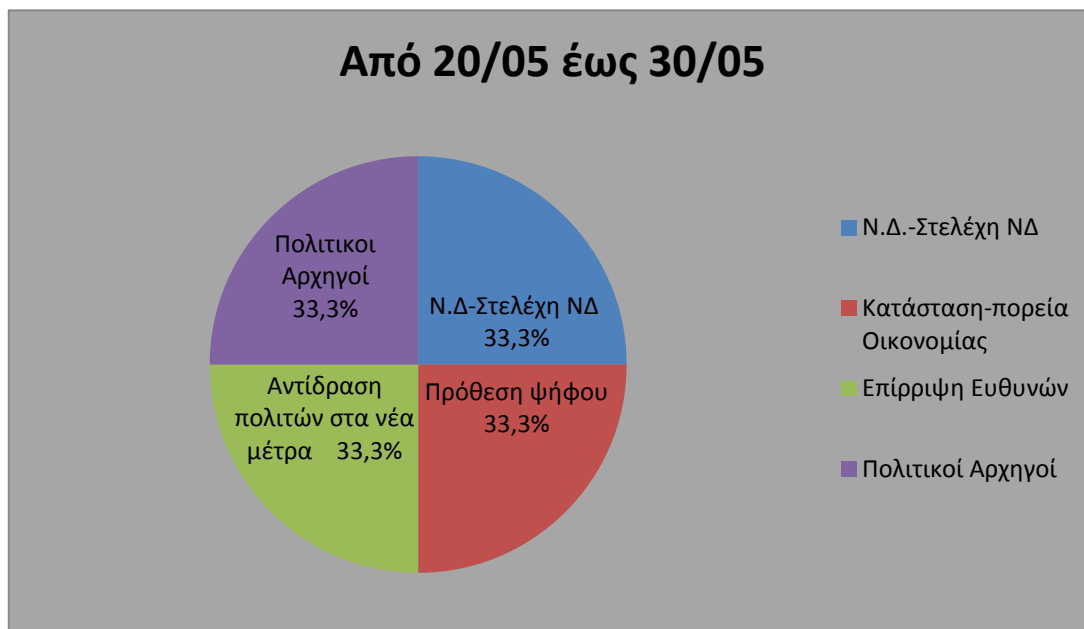
Γράφημα III. Το δεύτερο δεκαήμερο του Μαΐου

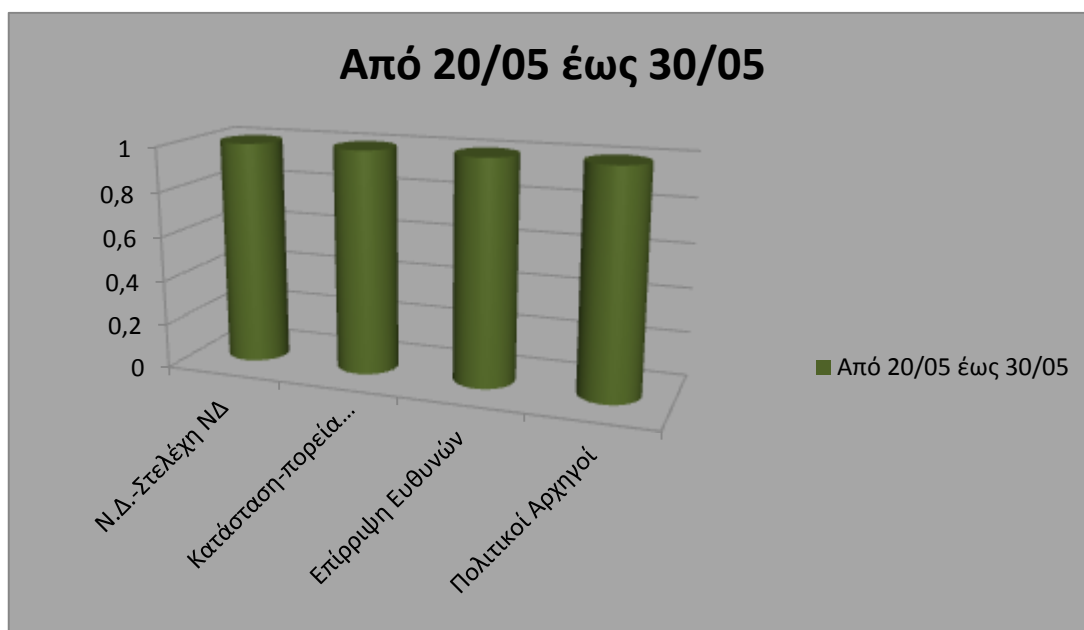
Καθημερινή 16/05, Έθνος 16/05, Πρώτο Θέμα 16/05

Γράφημα IV. Τρίτο δεκαήμερο Μαΐου

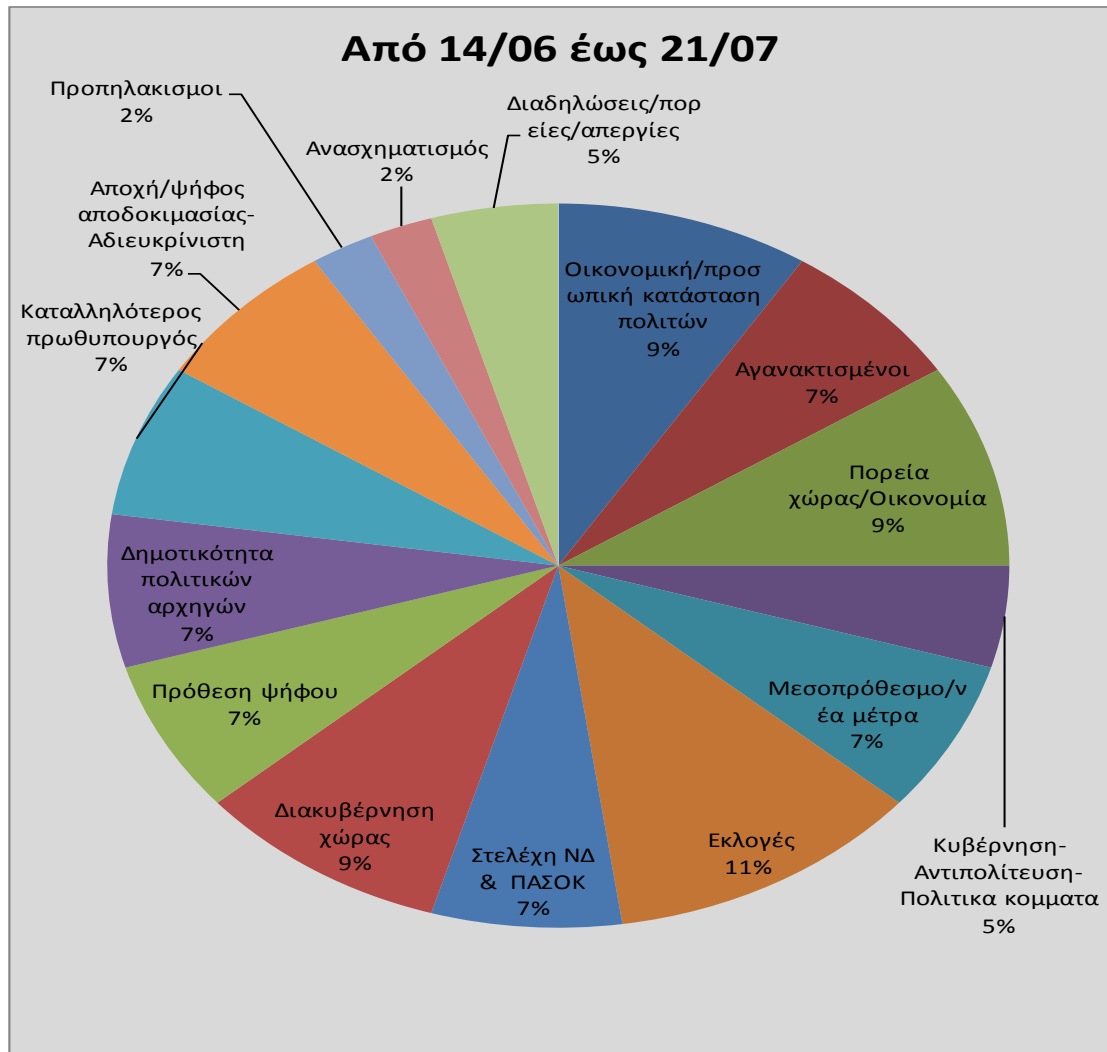

Καθημερινή 30/05, Παρόν 23/05

Β. ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

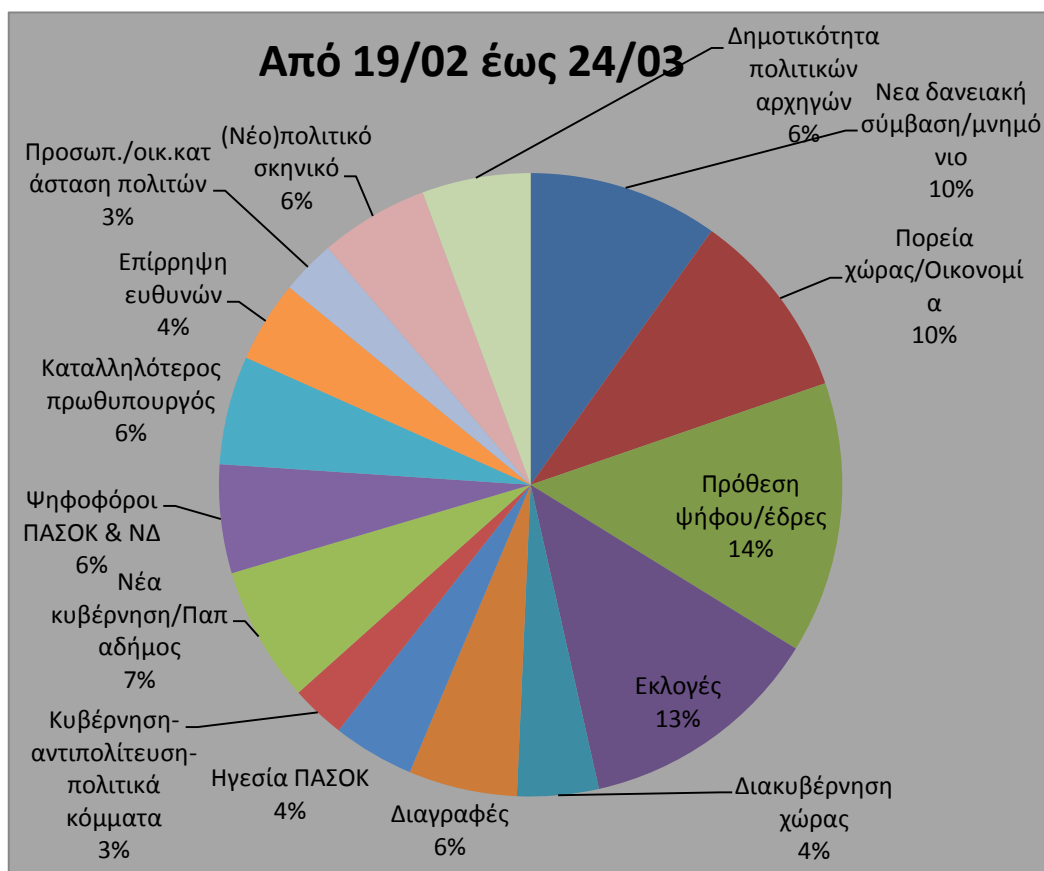
Β.Ι. Συγκεντρωτικό γράφημα (14-06-2011 έως 21/07/2011)

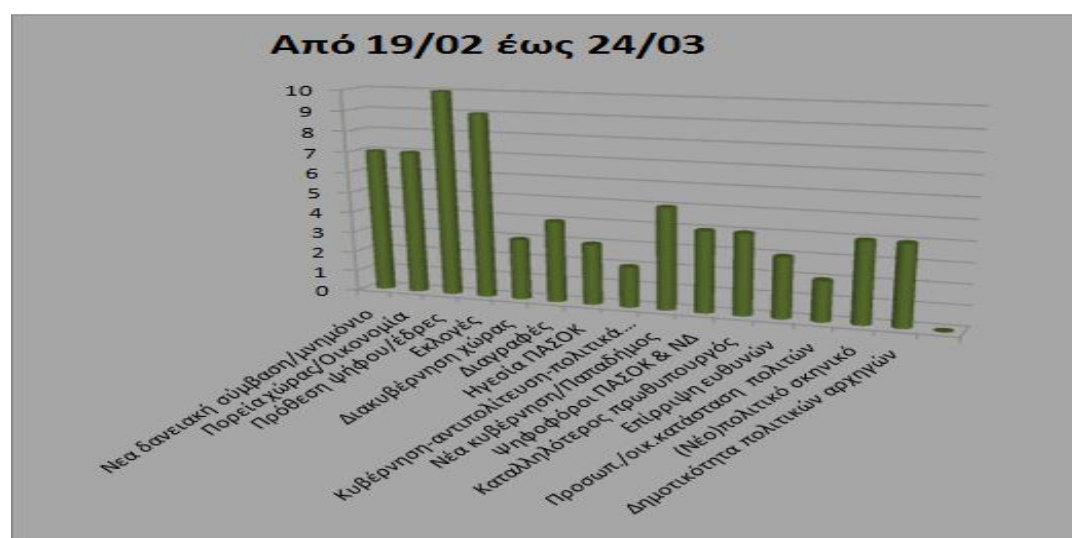
Καθημερινή 12/06, Βήμα 15/06, Έθνος Κυριακής 24/06, Βήμα 10/07, Καθημερινή 15/07, Ε.Τ. 21/07

Γ. 2ο ΜΝΗΜΟΝΙΟ

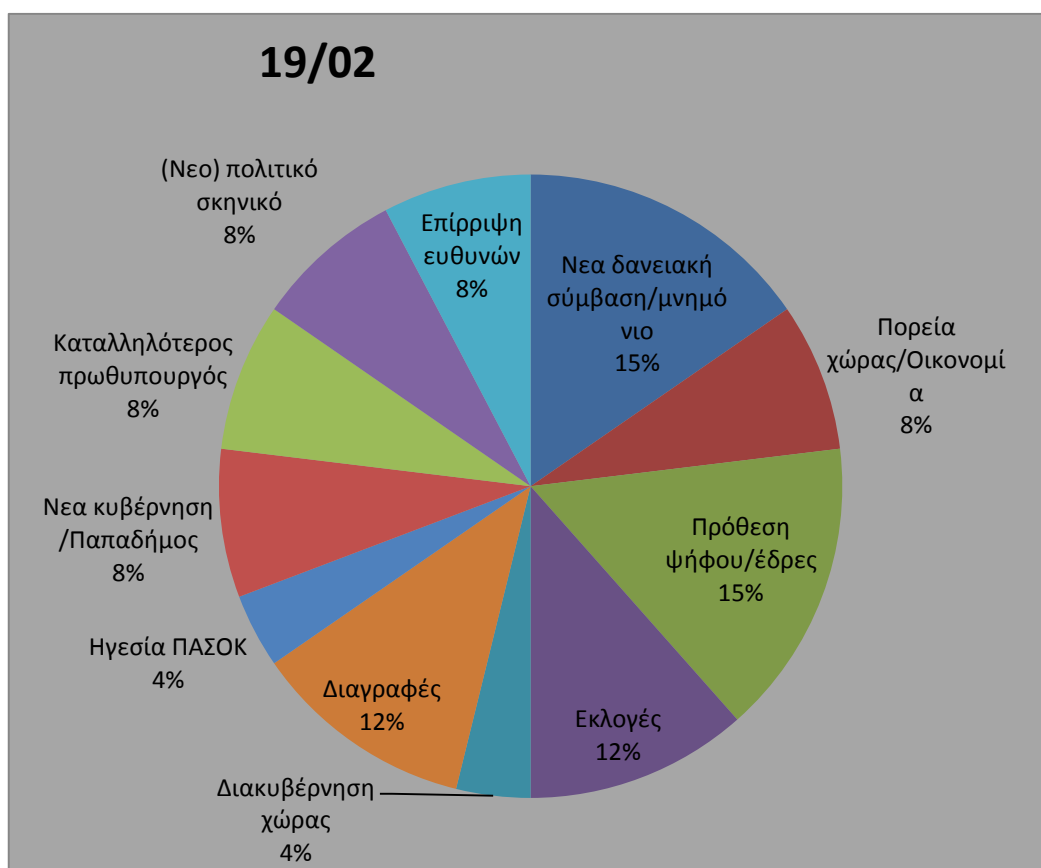
Γ.Ι. Συγκεντρωτικό γράφημα (19-02-2012 έως 24/03/2012)

Πρώτο Θέμα 19/02, Real News 19/02, Έθνος 19/02, Παρόν 19/02, Καθημερινή 05/03, Ποντίκι 15/03, Καθημερινή 15/03, Έθνος 24/03, Real News 24/03, Βήμα 24/03

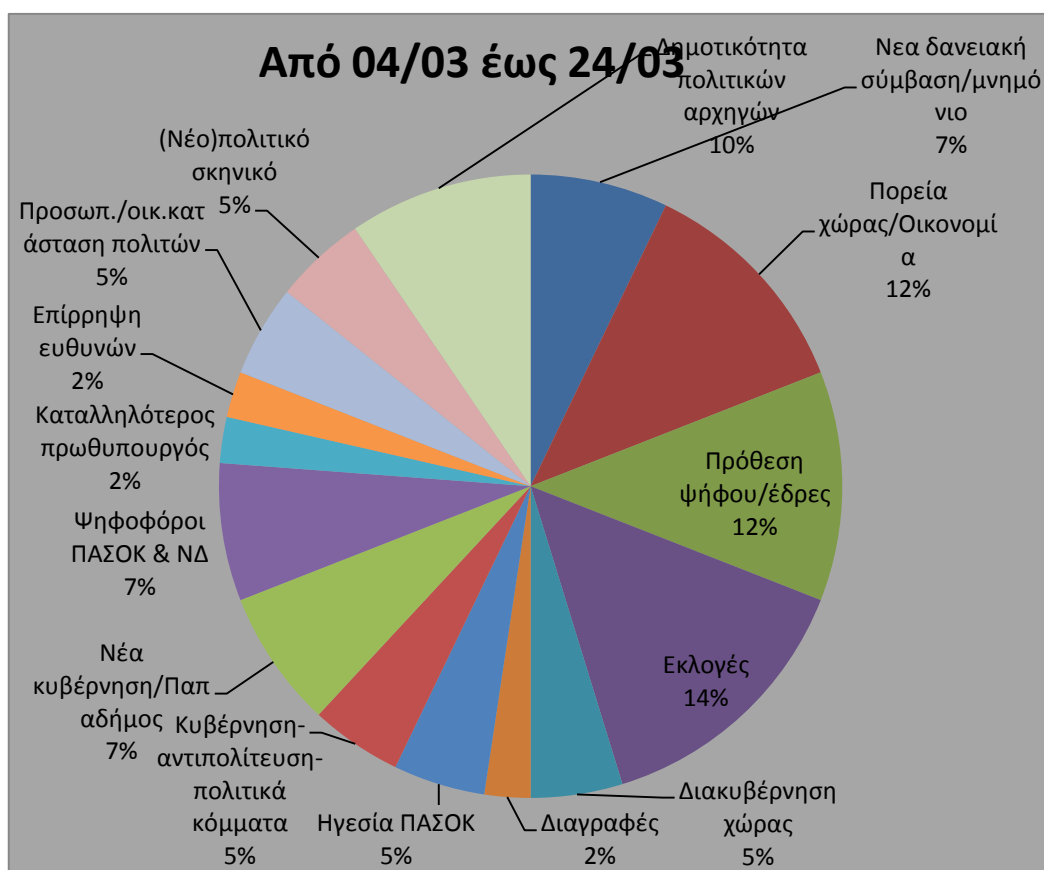

Γ.ΙΙ. Γράφημα για 19-02-2012

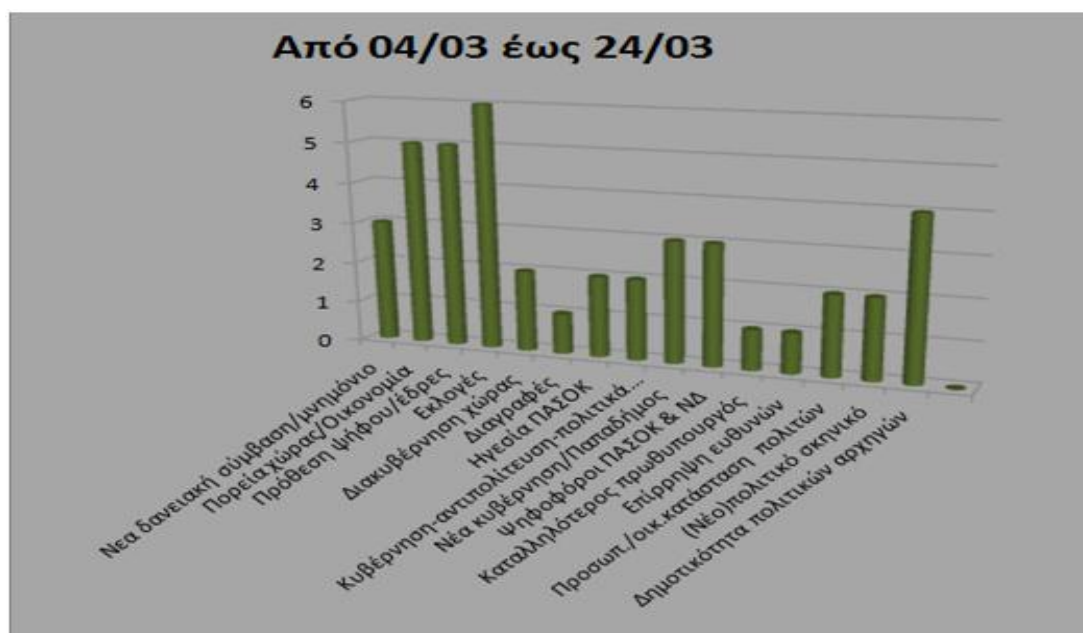

Πρώτο Θέμα 19/02, Real News19/02, Έθνος 19/02, Παρόν 19/02

Γ.ΙΙΙ. Γράφημα από 04/03 έως 24/03

Καθημερινή 05/03, Ποντίκι 15/03, Καθημερινή 15/03, Έθνος 24/03, Real News 24/03, Βήμα 24/03

Πρώτο Θέμα- Alco 2-05-2010

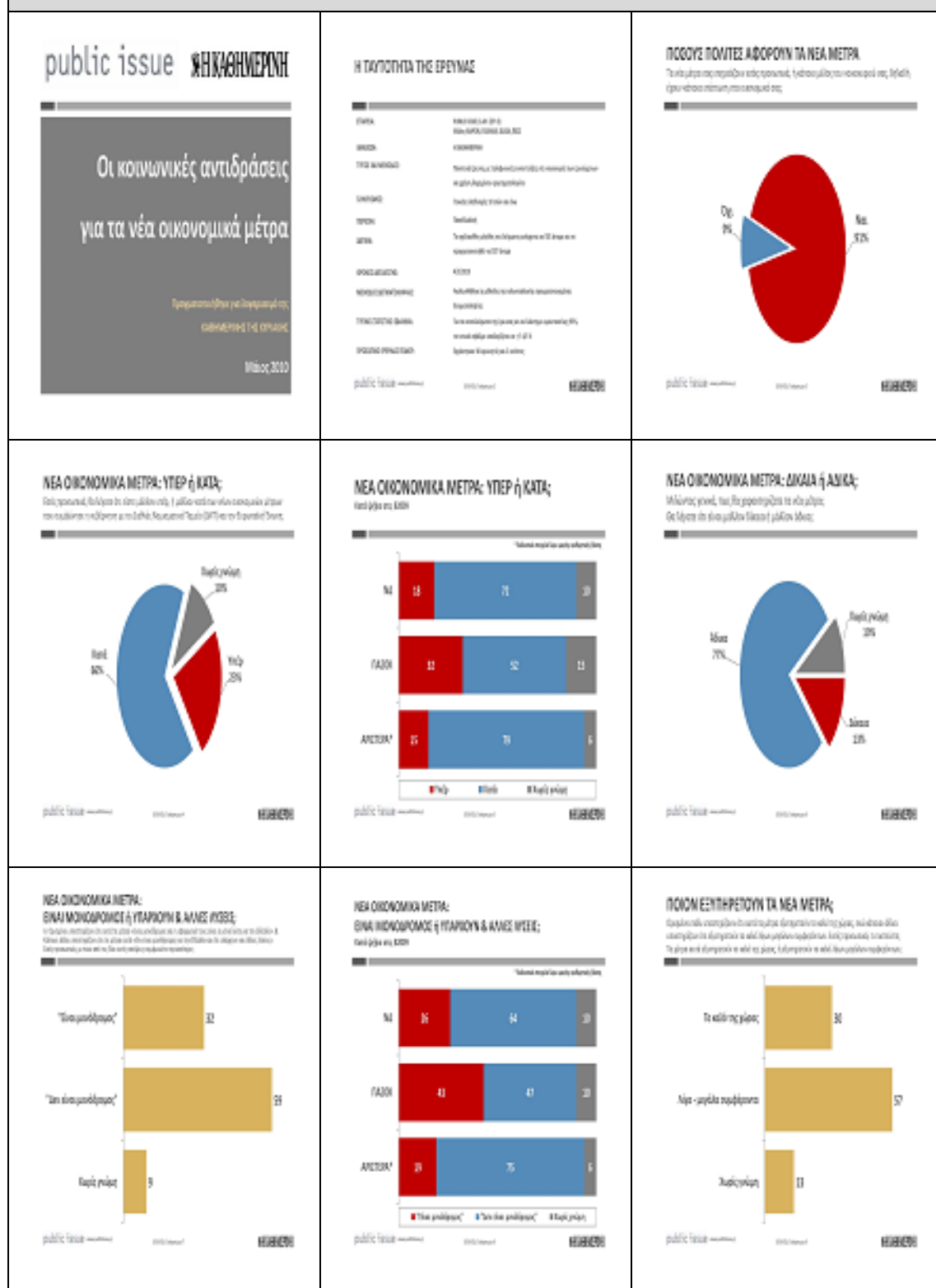

Πρώτο Θέμα-Alco 9-05-10

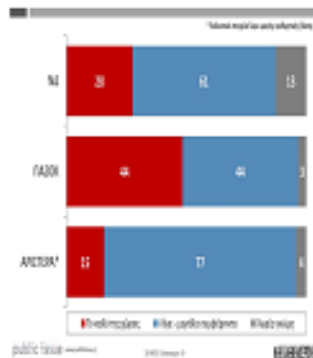
Πρώτο Θέμα –Alco 16-05-2010

ΠΟΙΟΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΤΑ ΝΕΑ ΜΕΤΡΑ;

Κατά πόσο, %

public focus

2020, Issue 1

ΕΡΕΥΝΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ & ΟΔΗΓΩΝ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

Αντίδραση στην εφαρμογή των νέων μέτρων, σύμφωνα με την άποψη των ερωτηθέντων. Η άποψη των ερωτηθέντων είναι:

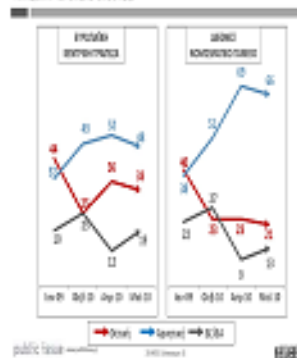
public focus

2020, Issue 1

ΕΡΕΥΝΑ

ΠΙΣΤΗ ΤΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Το ποσοστό της πίστεως στην Ευρωπαϊκή Κοινωνία, σύμφωνα με την άποψη των ερωτηθέντων. Η άποψη των ερωτηθέντων είναι:

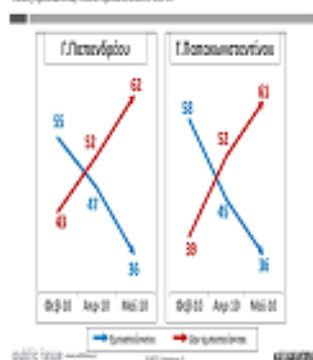
public focus

2020, Issue 1

ΕΡΕΥΝΑ

ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΠΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Για την διαχείριση της οικονομίας, σύμφωνα με την άποψη των ερωτηθέντων. Η άποψη των ερωτηθέντων είναι:

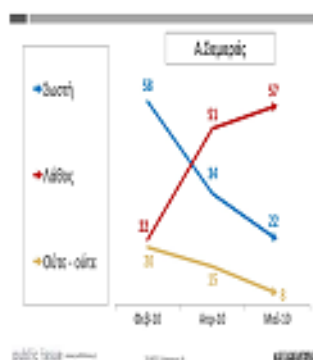
public focus

2020, Issue 1

ΕΡΕΥΝΑ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

Αξιολόγηση της στάσης των αντιστοίχων των νέων μέτρων, σύμφωνα με την άποψη των ερωτηθέντων. Η άποψη των ερωτηθέντων είναι:

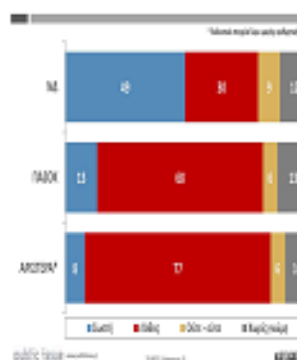
public focus

2020, Issue 1

ΕΡΕΥΝΑ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

Αξιολόγηση της στάσης των αντιστοίχων των νέων μέτρων, σύμφωνα με την άποψη των ερωτηθέντων. Η άποψη των ερωτηθέντων είναι:

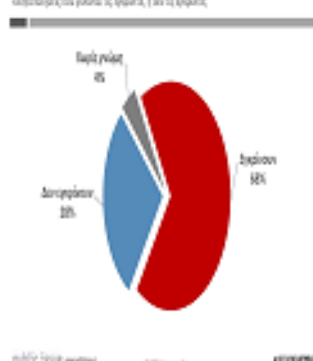
public focus

2020, Issue 1

ΕΡΕΥΝΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΠΕΡΓΙΩΝ & ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Η κοινωνική απόδοση των απεργιών και των κινητοποιήσεων, σύμφωνα με την άποψη των ερωτηθέντων. Η άποψη των ερωτηθέντων είναι:

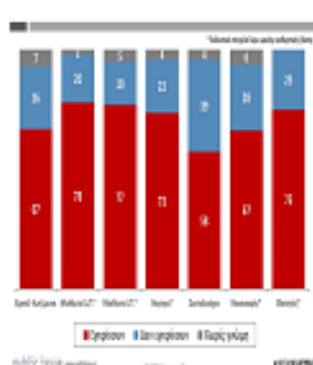
public focus

2020, Issue 1

ΕΡΕΥΝΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΠΕΡΓΙΩΝ & ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Κοινωνική απόδοση απεργιών

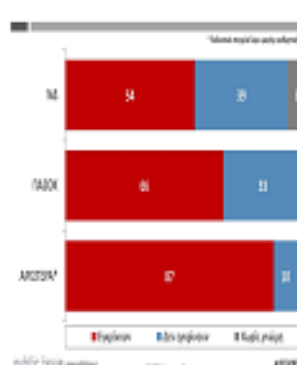
public focus

2020, Issue 1

ΕΡΕΥΝΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΠΕΡΓΙΩΝ & ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

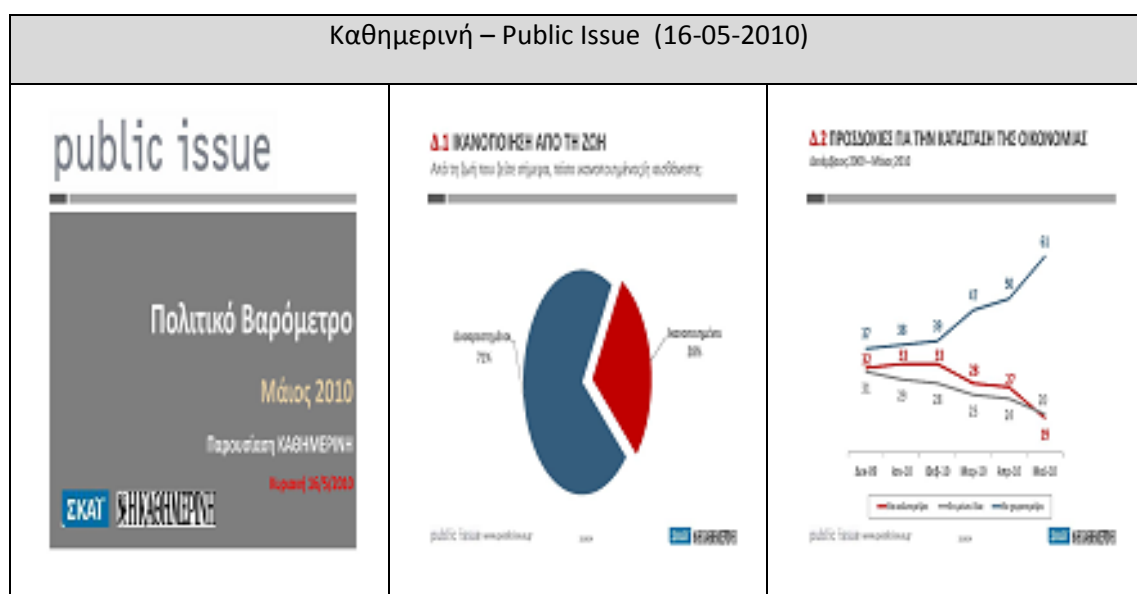
Κοινωνική απόδοση απεργιών

public focus

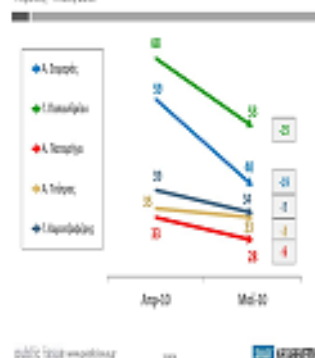
2020, Issue 1

ΕΡΕΥΝΑ

Δ.3 ΔΗΜΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΩΝ ΑΡΧΩΝ

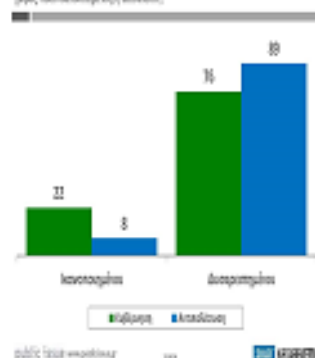
Θετική τάση
Απρίλιος - Μάιος 2020

public social involvement

Δ.4 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΤΟΧΥΡΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ & ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ

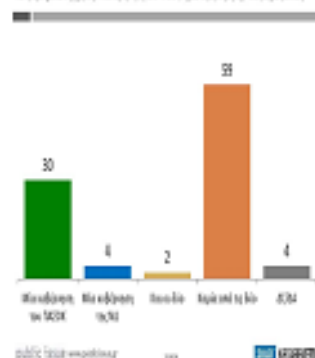
Ανταποκρίνηται και η κυβέρνηση/τοπική αυτοδιοίκηση, αντιμετωπίζοντας τα προβλήματα, χωρίς να κατανοούν/αποδέχονται τα προβλήματα

public social involvement

Δ.5 ΚΑΝΥΠΕΡΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΠΑ ΤΗ ΧΩΡΑ

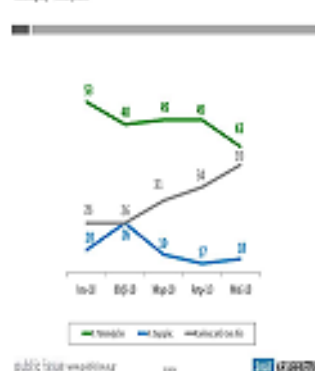
Ανταποκρίνηται ο κόσμος, και αντιμετωπίζονται τα προβλήματα, αντιμετωπίζονται τα προβλήματα, αντιμετωπίζονται τα προβλήματα, αντιμετωπίζονται τα προβλήματα

public social involvement

Δ.6 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΣΩΠΟΤΗΤΩΣ

Θετική τάση
Απρίλιος - Μάιος 2020

public social involvement

Δ.7 ΔΗΜΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

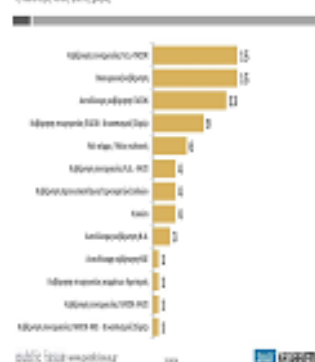
Θετική τάση
Απρίλιος - Μάιος 2020

public social involvement

Δ.8 ΠΙΣΤΩΣΗ ΠΑ ΤΗ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

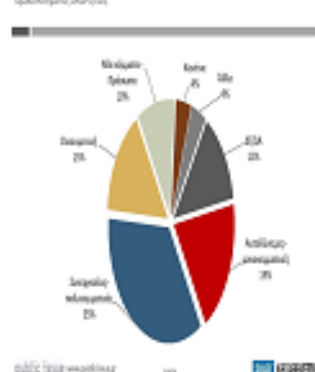
Εάν η κυβέρνηση, μετά το κλείσιμο της περιόδου, είναι σε θέση να λύσει τα προβλήματα της χώρας

public social involvement

Δ.9 ΠΙΣΤΩΣΗ ΠΑ ΤΗ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

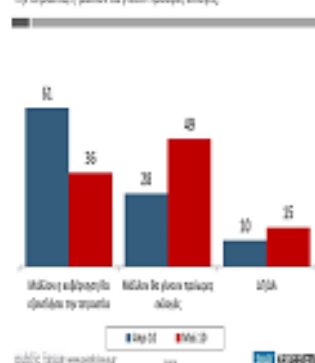
Θετική τάση
Απρίλιος - Μάιος 2020

public social involvement

Δ.10 ΠΙΣΤΩΣΗ ΠΑ ΤΗ ΔΕΞΑΔΟΧΗ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

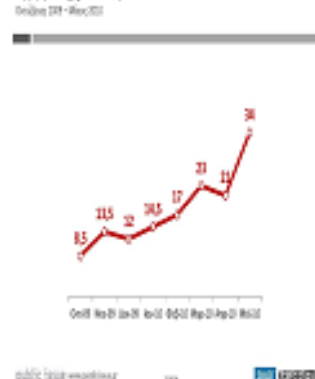
Εάν η κυβέρνηση, μετά το κλείσιμο της περιόδου, είναι σε θέση να λύσει τα προβλήματα της χώρας

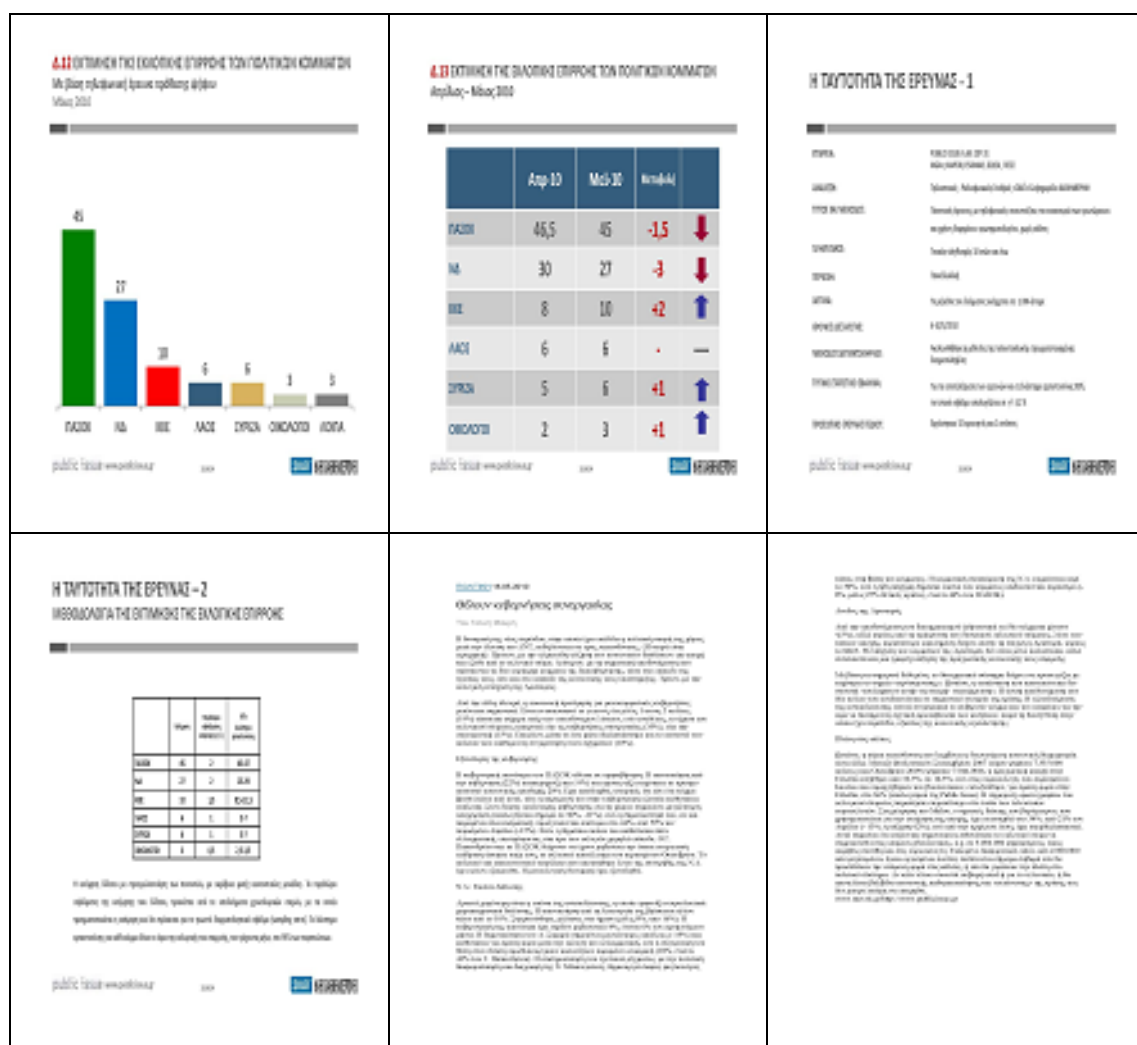
public social involvement

Δ.11 ΑΠΟΓΗ & ΑΝΤΙΘΕΤΙΚΗ ΨΗΦΟΣ ΑΠΟΔΟΧΙΜΑΤΩΣ

Θετική τάση
Απρίλιος - Μάιος 2020

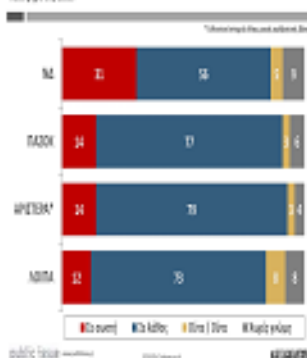

public social involvement

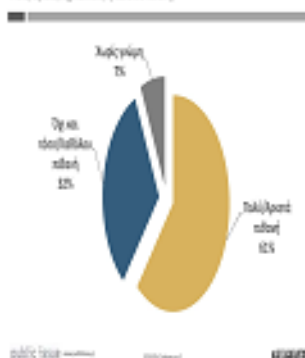
ΚΑΤΕΓΟΡΙΑΙ ΜΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Μελέτη που διεξήγαγε ο Εθνικός Οργανισμός Διατήρησης και Προστασίας του Περιβάλλοντος (ΕΟΦ) για την αξιολόγηση της δημοκρατίας στην Ελλάδα.

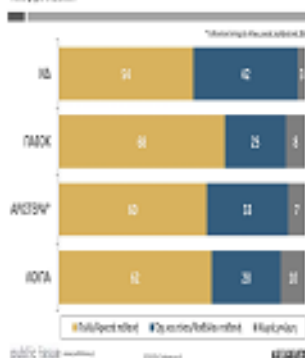
ΕΝΔΕΙΚΝΟΝΤΕΣ ΤΗΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Μελέτη που διεξήγαγε ο Εθνικός Οργανισμός Διατήρησης και Προστασίας του Περιβάλλοντος (ΕΟΦ) για την αξιολόγηση της δημοκρατίας στην Ελλάδα.

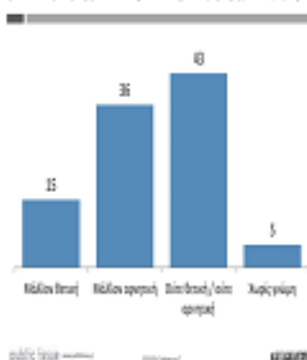
ΕΝΔΕΙΚΝΟΝΤΕΣ ΤΗΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Μελέτη που διεξήγαγε ο Εθνικός Οργανισμός Διατήρησης και Προστασίας του Περιβάλλοντος (ΕΟΦ) για την αξιολόγηση της δημοκρατίας στην Ελλάδα.

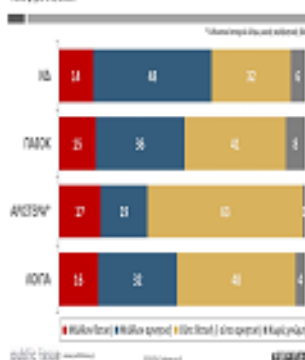
ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΝΔΕΙΚΝΟΝΤΕΣ ΤΗΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Μελέτη που διεξήγαγε ο Εθνικός Οργανισμός Διατήρησης και Προστασίας του Περιβάλλοντος (ΕΟΦ) για την αξιολόγηση της δημοκρατίας στην Ελλάδα.

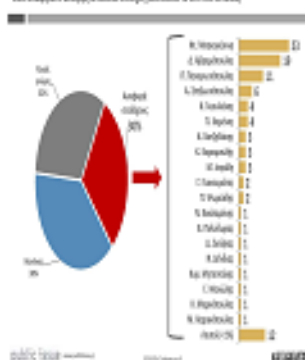
ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΝΔΕΙΚΝΟΝΤΕΣ ΤΗΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Μελέτη που διεξήγαγε ο Εθνικός Οργανισμός Διατήρησης και Προστασίας του Περιβάλλοντος (ΕΟΦ) για την αξιολόγηση της δημοκρατίας στην Ελλάδα.

ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Μελέτη που διεξήγαγε ο Εθνικός Οργανισμός Διατήρησης και Προστασίας του Περιβάλλοντος (ΕΟΦ) για την αξιολόγηση της δημοκρατίας στην Ελλάδα.

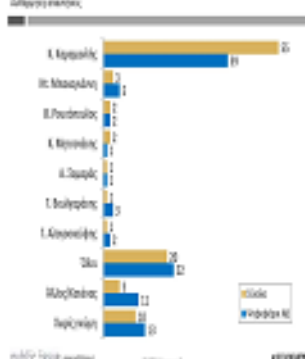
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Μελέτη που διεξήγαγε ο Εθνικός Οργανισμός Διατήρησης και Προστασίας του Περιβάλλοντος (ΕΟΦ) για την αξιολόγηση της δημοκρατίας στην Ελλάδα.

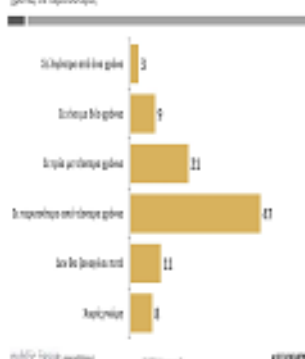
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Μελέτη που διεξήγαγε ο Εθνικός Οργανισμός Διατήρησης και Προστασίας του Περιβάλλοντος (ΕΟΦ) για την αξιολόγηση της δημοκρατίας στην Ελλάδα.

ΑΒΑΙΤΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ ΤΗΣ ΝΑΙΤΙΜΟΤΗΤΑΣ

Μελέτη που διεξήγαγε ο Εθνικός Οργανισμός Διατήρησης και Προστασίας του Περιβάλλοντος (ΕΟΦ) για την αξιολόγηση της δημοκρατίας στην Ελλάδα.

ΔΗΜΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΝΔ

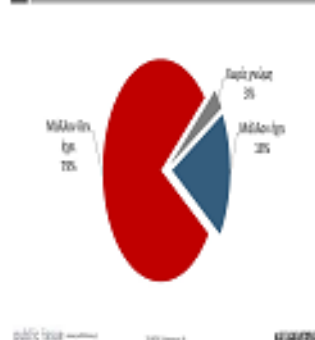

public figure

ΓΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ

Επί τη γνώμη, για τον Κώστα Καραμανλή υπάρχει:

Οι κύριοι λόγοι για τους οποίους ο Καραμανλής είναι ή δεν είναι πολιτικός:

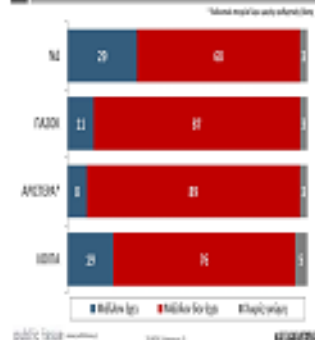

public figure

ΓΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ

Επί τη γνώμη, για τον Κώστα Καραμανλή υπάρχει:

Οι κύριοι λόγοι για τους οποίους ο Καραμανλής είναι ή δεν είναι πολιτικός:

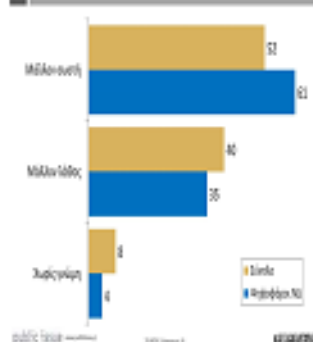

public figure

ΓΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΤΡΙΑΤΗ ΤΗΣ ΝΤΟΡΕΣ ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗ ΑΠΟ ΤΗ ΝΔ

Για τη γνώμη, η Ντόρες Μπακογιάννη είναι:

Οι κύριοι λόγοι για τους οποίους η Ντόρες Μπακογιάννη είναι ή δεν είναι πολιτικός:

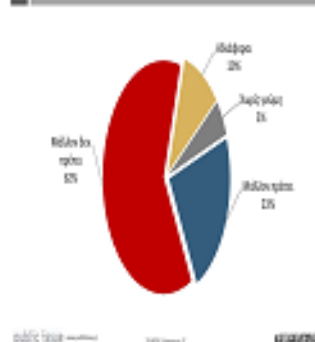

public figure

ΓΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΝΕΩΣ ΚΟΜΜΑΡΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΤΟΡΑ ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗ

Για τη γνώμη, η Ντόρες Μπακογιάννη είναι:

Οι κύριοι λόγοι για τους οποίους η Ντόρες Μπακογιάννη είναι ή δεν είναι πολιτικός:

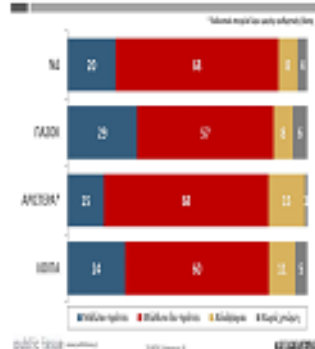

public figure

ΓΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΝΕΩΣ ΚΟΜΜΑΡΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΤΟΡΑ ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗ

Για τη γνώμη, η Ντόρες Μπακογιάννη είναι:

Οι κύριοι λόγοι για τους οποίους η Ντόρες Μπακογιάννη είναι ή δεν είναι πολιτικός:

public figure

ΘΕΩΡΩΝΤΕΣ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΝΕΩΣ ΚΟΜΜΑΡΟ ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗ

Για τη γνώμη, η Ντόρες Μπακογιάννη είναι:

Οι κύριοι λόγοι για τους οποίους η Ντόρες Μπακογιάννη είναι ή δεν είναι πολιτικός:

public figure

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Δελτίο Τύπου της Ν.Δ. σχετικά με:

Δελτίο Τύπου της Ν.Δ. σχετικά με:

Δελτίο Τύπου της Ν.Δ. σχετικά με:

Real News – MRB (9-05-2010)

Τύπος της Κυριακής – Pulse (9-05-2010)

Έθνος – Marc (16-05-2010)

Οι εκλογείς που συμμετείχαν στην εκλογική διαδικασία, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΚΔΕΛΦΟΝΤΕΣ, ήταν 78,7%.

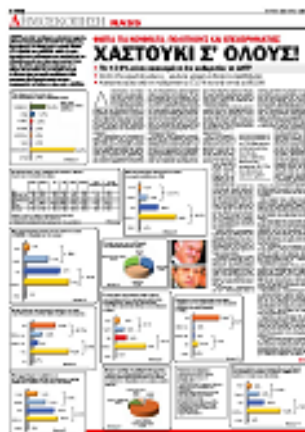
Η συμμετοχή στην εκλογική διαδικασία

Οι εκλογείς που συμμετείχαν στην εκλογική διαδικασία, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΚΔΕΛΦΟΝΤΕΣ, ήταν 78,7%.

Η συμμετοχή στην εκλογική διαδικασία

Οι εκλογείς που συμμετείχαν στην εκλογική διαδικασία, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΚΔΕΛΦΟΝΤΕΣ, ήταν 78,7%.

Παρόν – Rass (23-05-2010)

public issue

Πολιτικό Βαρόμετρο 91

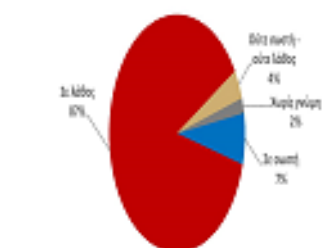
Ιούνιος 2011

ΣΚΑΪ - ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΕΚΑΥ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

1.1 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΑΣ

Σε γενικές γραμμές πιστεύετε ότι τα πράγματα στην Ελλάδα κινούνται σε σωστή, ή σε λάθος κατεύθυνση;

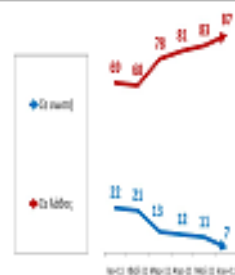

public issue www.ΕΚΑΥ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

1.2 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΑΣ

Σε γενικές γραμμές πιστεύετε ότι τα πράγματα στην Ελλάδα κινούνται σε σωστή ή σε λάθος κατεύθυνση;

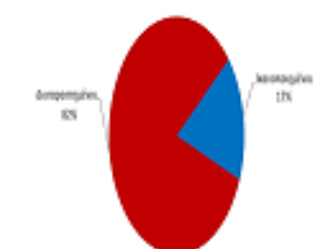
Ιουνίου - Ιουνίου 2011

public issue www.ΕΚΑΥ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

1.3 ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΧΗ

Από τη βελτίωση που βλέπετε σήμερα, πόσο ικανοποιημένος/η αισθάνεστε;

public issue www.ΕΚΑΥ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

1.4 ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

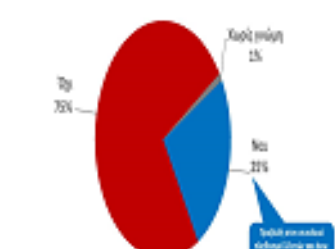
Από τον τρόπο που λειτουργεί η δημοκρατία στην Ελλάδα, θα λέγατε ότι είναι...

public issue www.ΕΚΑΥ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

1.5 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΑΠΕΡΓΕΙΣ/ΔΙΑΜΑΧΩΣΕΙΣ/ΠΡΟΒΕΣ

Το επόμενο διάστημα, πιστεύετε πόσοι άνθρωποι είναι απαραίτητοι, διαθέσιμοι, κοινά / κίνηση διαμαρτυρίας, διαδήλωση;

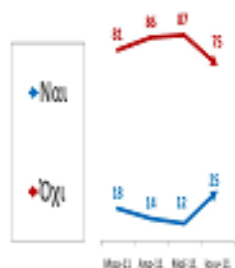

public issue www.ΕΚΑΥ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

1.6 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΑΠΕΡΓΕΙΣ/ΔΙΑΜΑΧΩΣΕΙΣ/ΠΡΟΒΕΣ

Το επόμενο διάστημα, πιστεύετε πόσοι άνθρωποι είναι απαραίτητοι, διαθέσιμοι, κοινά / κίνηση διαμαρτυρίας, διαδήλωση;

Ιουνίου - Ιουνίου 2011

public issue www.ΕΚΑΥ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

1.7 ΕΚΤΙΜΗΣΕΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

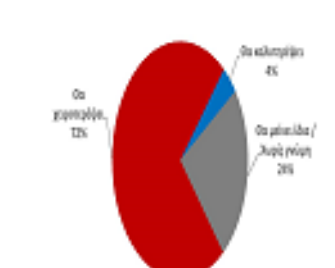
Σε πόσο τον χρόνο (σε επόμενες 12 μήνες) υπολογίζετε να καταστεί κατάσταση...

public issue www.ΕΚΑΥ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

1.8 ΠΡΟΣΠΕΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

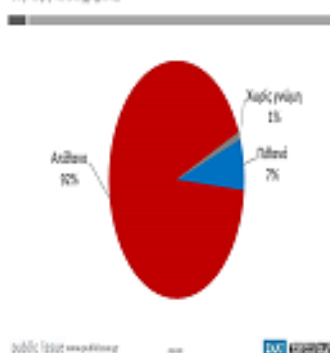
Σε πόσο τον χρόνο (σε επόμενες 12 μήνες) πιστεύετε ότι η οικονομία της χώρας θα είναι...

public issue www.ΕΚΑΥ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

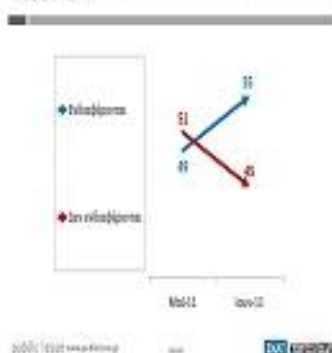
Δ.9 ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΑΜΕΥΣΗ

Στους επόμενους 12 μήνες πότε θέλουν να αποταμιεύσουν, ή να βάλουν στην άκρη κάποια χρήματα;

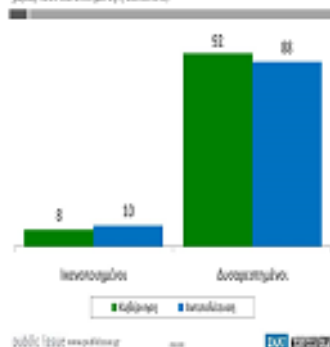
Δ.10 ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Διγλωσσικό έρωμα, ημερήσιες ειδήσεις και/ή πολιτικά άρθρα, άρθρα ή άρθρα ειδήσεων, κλπ.

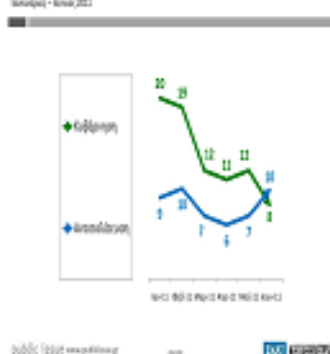
Δ.11 ΚΑΝΟΝΙΚΟΝ ΑΠΟ ΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ & ΤΗΣ ΑΣΟΜΑΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Από τα γεγονότα της ιστορίας της κυβέρνησης/αντιπολίτευσης, ποια είναι η πιο σημαντική για εσάς;

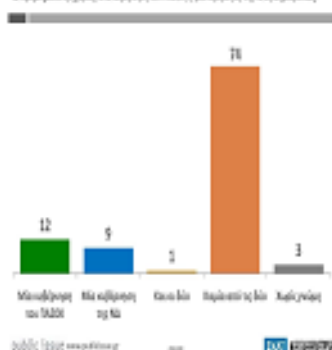
Δ.12 ΚΑΝΟΝΙΚΟΝ ΑΠΟ ΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ & ΤΗΣ ΑΣΟΜΑΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Από τα γεγονότα της ιστορίας της κυβέρνησης/αντιπολίτευσης, ποια είναι η πιο σημαντική για εσάς;

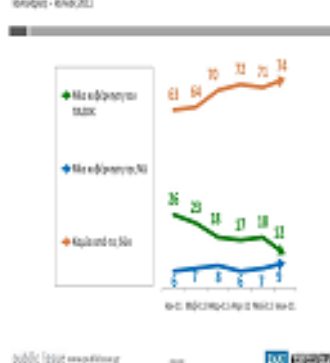
Δ.13 ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΧΩΡΑ

Από τα γεγονότα της ιστορίας της κυβέρνησης/αντιπολίτευσης, ποια είναι η πιο σημαντική για εσάς;

Δ.14 ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΧΩΡΑ

Από τα γεγονότα της ιστορίας της κυβέρνησης/αντιπολίτευσης, ποια είναι η πιο σημαντική για εσάς;

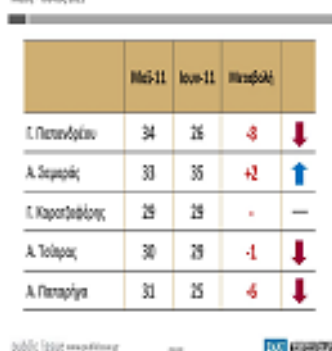
Δ.15 ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

«Ποιες από τις παρακάτω είναι κατά τη γνώμη σας οι πιο σημαντικές προκλήσεις για την Ελλάδα να μην περάσει το μέλλον της χωρίς να είναι η χώρα της μελλοντικής γενιάς?»

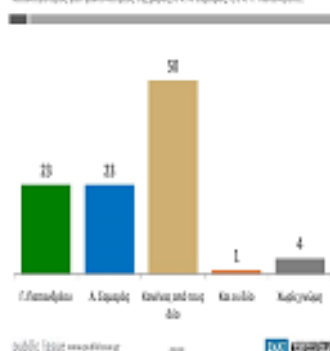
Δ.16 ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

Ποιες από τις παρακάτω είναι κατά τη γνώμη σας οι πιο σημαντικές προκλήσεις για την Ελλάδα να μην περάσει το μέλλον της χωρίς να είναι η χώρα της μελλοντικής γενιάς?»

Δ.17 ΚΑΤΑΝΗΛΩΤΕΡΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ

Από τα γεγονότα της ιστορίας της κυβέρνησης/αντιπολίτευσης, ποια είναι η πιο σημαντική για εσάς;

Δ.18 ΚΑΤΑΝΗΜΗΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΩΤΟΓΥΝΩΣΤΕΣ

Μέσος - Ιούλιος 2012

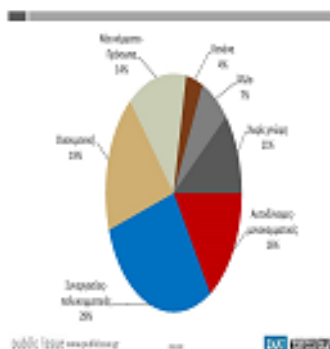
public issue newspaper

www

ΔΑΔΕ ΕΡΕΥΝΕΣ

Δ.19 ΓΝΩΜΗ ΠΑ ΤΗ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Συνεχισμός προηγούμενης

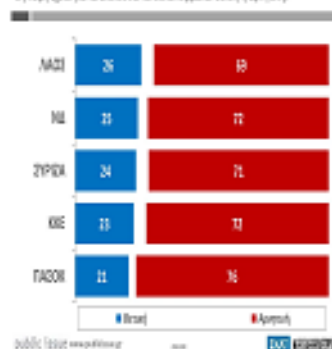
public issue newspaper

www

ΔΑΔΕ ΕΡΕΥΝΕΣ

Δ.20 ΔΗΝΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

«Ανέβησαν από τις κομματικές τους ηγεσίες, θα ήθελαν να μην ταξιδεύουν γρήγορα για να ακούσουν τα κοινά κριτήρια (όχι η συνείδηση)»

public issue newspaper

www

ΔΑΔΕ ΕΡΕΥΝΕΣ

Δ.21 ΔΗΝΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

Βασική γνώση

Μέσος - Ιούλιος 2012

	Μαΐ-11	Ιουν-11	Μαρτίου-12	
PASOK	29	21	-8	↓
ND	24	25	+1	↑
KKE	31	23	-8	↓
FACON	26	26	-	---
SYRIZA	26	24	-2	↓

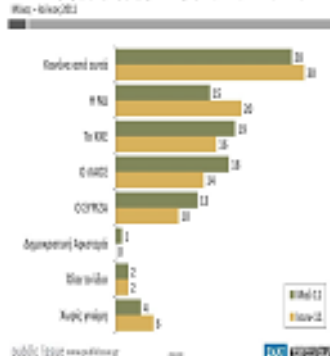
public issue newspaper

www

ΔΑΔΕ ΕΡΕΥΝΕΣ

Δ.22 ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Ανέβησαν από τις κομματικές τους ηγεσίες, που είναι απλά να διακρίνουμε από κοινού, όπως στην προηγούμενη έρευνα, οι ΚΕ, η ΣΥΡΙΖΑ, η ΑΝΤΕ, Μέσος - Ιούλιος 2012

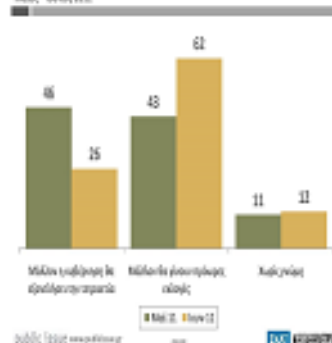
public issue newspaper

www

ΔΑΔΕ ΕΡΕΥΝΕΣ

Δ.23 ΓΝΩΜΗ ΠΑ ΤΗ ΔΙΕΚΛΙΣΗ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

Εάν η προεκλογική περίοδος ήταν να διαρκέσει περισσότερο, θα ήθελαν να μην ταξιδεύουν γρήγορα για να ακούσουν τα κοινά κριτήρια (όχι η συνείδηση) Μέσος - Ιούλιος 2012

public issue newspaper

www

ΔΑΔΕ ΕΡΕΥΝΕΣ

Δ.24 ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΕΛΑ ΔΙΕΚΛΙΣΗ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

Εάν η προεκλογική περίοδος ήταν να διαρκέσει περισσότερο, θα ήθελαν να μην ταξιδεύουν γρήγορα για να ακούσουν τα κοινά κριτήρια (όχι η συνείδηση) Μέσος - Ιούλιος 2012

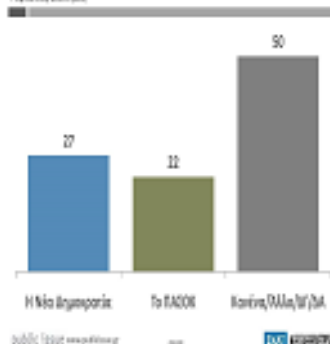
public issue newspaper

www

ΔΑΔΕ ΕΡΕΥΝΕΣ

Δ.25 ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΝΙΚΗΣ

Ανέβησαν από τις κομματικές τους ηγεσίες, που είναι απλά να διακρίνουμε από κοινού, όπως στην προηγούμενη έρευνα, οι ΚΕ, η ΣΥΡΙΖΑ, η ΑΝΤΕ, Μέσος - Ιούλιος 2012

public issue newspaper

www

ΔΑΔΕ ΕΡΕΥΝΕΣ

Δ.26 ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΝΙΚΗΣ

Ανέβησαν από τις κομματικές τους ηγεσίες, που είναι απλά να διακρίνουμε από κοινού, όπως στην προηγούμενη έρευνα, οι ΚΕ, η ΣΥΡΙΖΑ, η ΑΝΤΕ, Μέσος - Ιούλιος 2012

	Μαΐ-11	Ιουν-12	Μαρτίου-12	
Η ΝΔ	16	27	+11	↑
Το ΠΑΣΟΚ	43	22	-21	↓
Καμία/Άλλη γνώμη	41	50	+9	↑

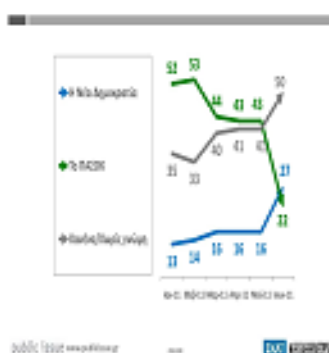
public issue newspaper

www

ΔΑΔΕ ΕΡΕΥΝΕΣ

Δ.27 ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΝΙΚΗΣ

Ισχυρισμός - Ιούλιος 2011

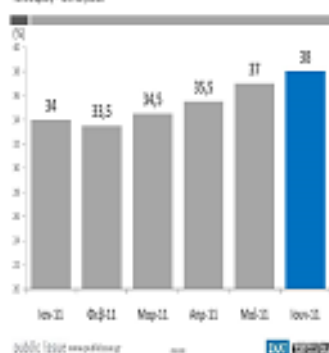
public trust: newspaper

www

Δ.27 ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΝΙΚΗΣ

Δ.28 ΑΠΟΧΗ & ΑΝΤΙΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΨΗΦΟΣ ΑΠΟΔΟΧΗ

Ημερομηνία Ισχυρισμού/Ισχυρισμού
Ισχυρισμός - Ιούλιος 2011

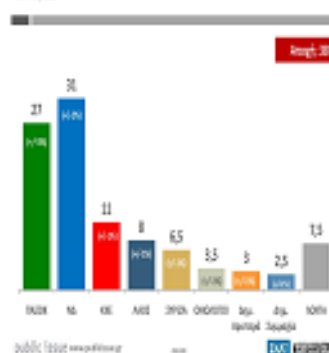
public trust: newspaper

www

Δ.28 ΑΠΟΧΗ & ΑΝΤΙΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΨΗΦΟΣ ΑΠΟΔΟΧΗ

Δ.29 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ - 1

Ημερομηνία Ισχυρισμού/Ισχυρισμού
Ισχυρισμός - Ιούλιος 2011

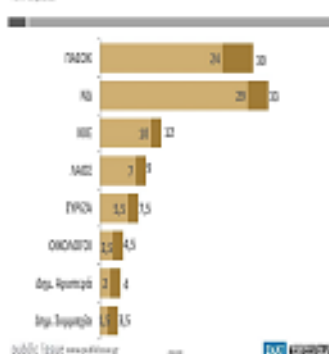
public trust: newspaper

www

Δ.29 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ - 1

Δ.30 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ - 2

Ημερομηνία Ισχυρισμού/Ισχυρισμού
Ισχυρισμός - Ιούλιος 2011

public trust: newspaper

www

Δ.30 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ - 2

Δ.31 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ - 3

Ημερομηνία Ισχυρισμού/Ισχυρισμού
Ισχυρισμός - Ιούλιος 2011

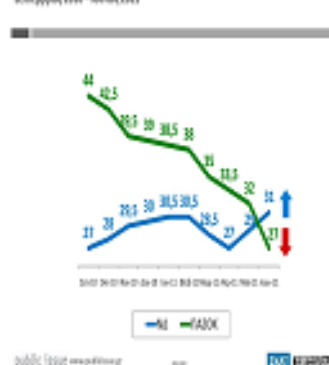
public trust: newspaper

www

Δ.31 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ - 3

Δ.32 ΕΚΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΗΣ ΝΔ & ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ

Ισχυρισμός 2011 - Ιούλιος 2011

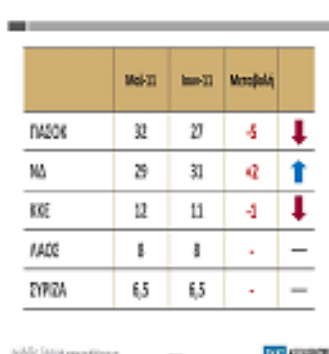
public trust: newspaper

www

Δ.32 ΕΚΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΗΣ ΝΔ & ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ

Δ.33 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ - 3

Ισχυρισμός - Ιούλιος 2011

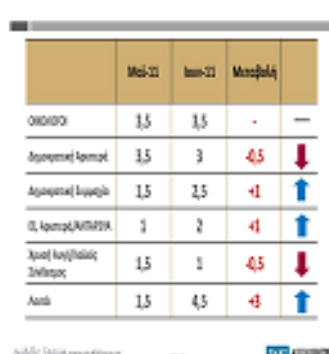
public trust: newspaper

www

Δ.33 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ - 3

Δ.34 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ - 2

Ισχυρισμός - Ιούλιος 2011

public trust: newspaper

www

Δ.34 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ - 2

Δ.35 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ - 3

Ημερομηνία Ισχυρισμού/Ισχυρισμού
Ισχυρισμός - Ιούλιος 2011

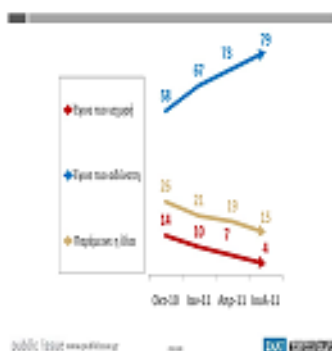
public trust: newspaper

www

Δ.35 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ - 3

Δ.3 ΔΙΕΘΝΗ ΙΔΥΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

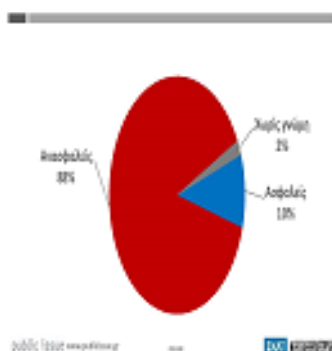
Δεκέμβριος 2010 - Ιούλιος 2012

public issue: expatriation

Δ.4 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΣΦΑΛΕΙΑ

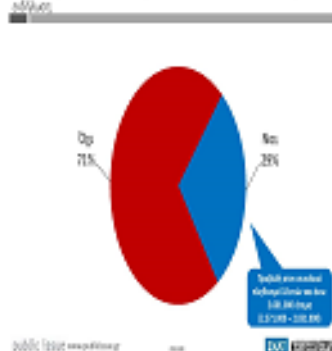
Πως αξιολογείτε το μέλλον της χώρας ως προς την κοινωνική ασφάλεια;

public issue: expatriation

Δ.5 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΑΓΕΡΤΕΣ/ΔΙΑΜΑΧΩΣΕΙΣ/ΠΟΡΕΙΣ

Το ενδιαφέρον σας, όπως να πάρει μέρος σε κάποια απεργία, διαδήλωση, διαδήλωση, πορεία ή κάποια άλλη κινηματική ή πολιτική;

public issue: expatriation

Δ.6 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΑΓΕΡΤΕΣ/ΔΙΑΜΑΧΩΣΕΙΣ/ΠΟΡΕΙΣ

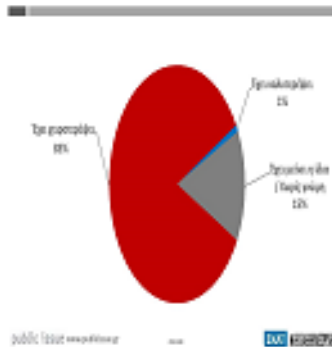
Το ενδιαφέρον σας, όπως να πάρει μέρος σε κάποια απεργία, διαδήλωση, διαδήλωση, πορεία ή κάποια άλλη κινηματική ή πολιτική;

public issue: expatriation

Δ.7 ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΕΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

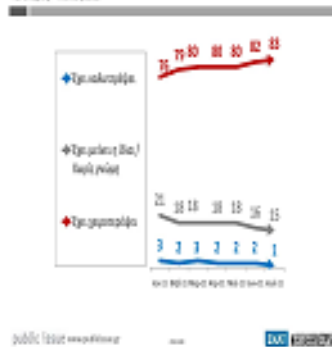
Ποιό είναι το μέλλον (ως οικονομία) 12 μηνών (προσμετρώμε) οικονομίας...

public issue: expatriation

Δ.8 ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΕΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Ποιό είναι το μέλλον (ως οικονομία) 12 μηνών (προσμετρώμε) οικονομίας...

public issue: expatriation

Δ.9 ΠΡΟΣΠΕΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΕΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

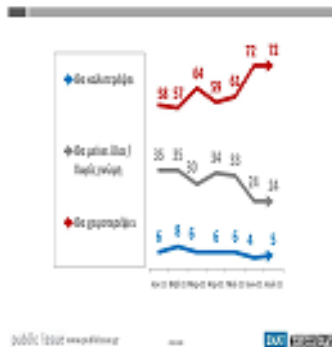
Ποιό είναι το μέλλον (ως οικονομία) 12 μηνών (προσμετρώμε) οικονομίας...

public issue: expatriation

Δ.10 ΠΡΟΣΠΕΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΕΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

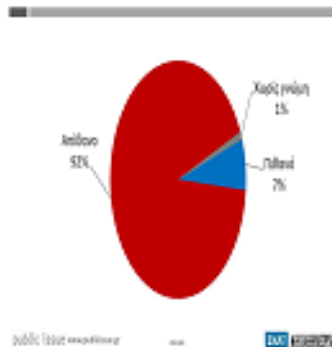
Ποιό είναι το μέλλον (ως οικονομία) 12 μηνών (προσμετρώμε) οικονομίας...

public issue: expatriation

Δ.11 ΠΡΟΣΠΕΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΛΑΜΒΙΑ

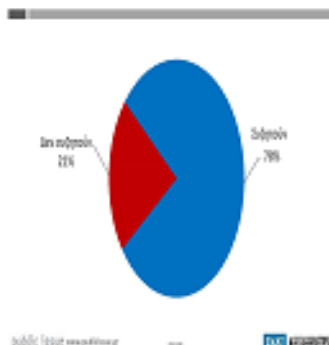
Ποιό είναι το μέλλον (ως οικονομία) 12 μηνών (προσμετρώμε) οικονομίας...

public issue: expatriation

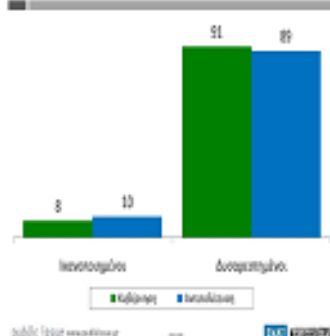
Δ.12 ΣΥΝΟΧΗΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Όταν βρισκόμαστε με φίλους/συγγενείς μας, ή φίλους πρόσωπα, ποιο θέμα συζητάμε περισσότερο;

Δ.13 ΚΑΝΟΝΙΚΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ & ΤΗΣ ΑΣΙΜΑΝΤΩΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Από τα προγράμματα (καλέσματα/προσφορές) που παρουσιάζονται τα επόμενα μήνες, ποιο σας αρέσει περισσότερο;

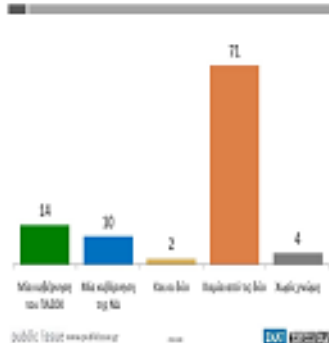
Δ.14 ΠΑΝΟΤΗΤΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ & ΤΗΣ ΑΣΙΜΑΝΤΩΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Κατανοείτε από την ιστορία/την ιστορία της κυβέρνησης/της κυβέρνησης;

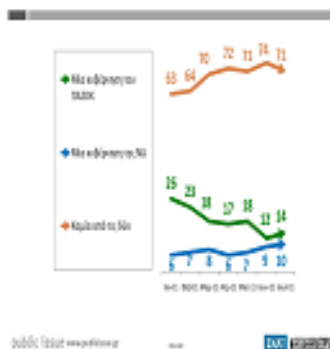
Δ.15 ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΠΑ ΤΗ ΧΩΡΑ

Αν θέλαμε να είχαμε καλύτερη κυβέρνηση, ποιο πρόγραμμα προτιμάτε;

Δ.16 ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΠΑ ΤΗ ΧΩΡΑ

Ποιο πρόγραμμα προτιμάτε;

Δ.17 ΔΗΜΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

Αν θέλαμε να είχαμε καλύτερη κυβέρνηση, ποιο πρόγραμμα προτιμάτε;

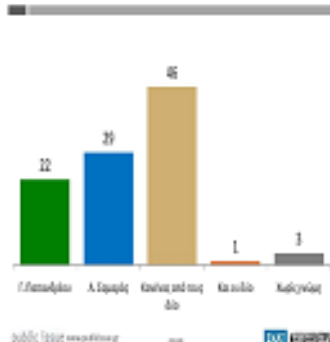
Δ.18 ΔΗΜΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

Ποιο πρόγραμμα προτιμάτε;

	Ιουν-11	Ιουλ-11	Μαρτ-12	
Γ. Παπανδρέου	26	28	2	↑
Α. Σαμαράς	35	35	0	—
Γ. Καρατζαφύρας	29	35	6	↑
Α. Τσίπρας	29	34	5	↑
Α. Παπαγιάννης	25	31	6	↑

Δ.19 ΚΑΤΑΝΗΛΩΤΕΡΟΣ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΣ

Αν θέλαμε να είχαμε καλύτερη κυβέρνηση, ποιο πρόγραμμα προτιμάτε;

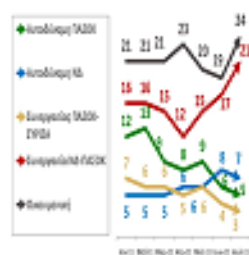
Δ.20 ΚΑΤΑΝΗΛΩΤΕΡΟΣ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΣ

Ποιο πρόγραμμα προτιμάτε;

Δ.21 ΓΝΩΜΗ ΠΑ ΤΗ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

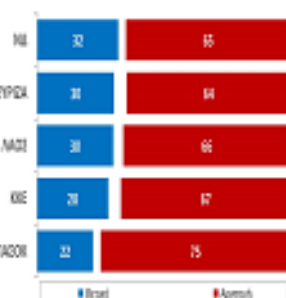
Μαΐου 2012

public issue www.ifo.gr

Δ.22 ΔΗΜΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

Αντίθεση από τις κομματικές προτάσεις, οι οποίοι να μην τείνουν να γίνουν έργο για το σύνολο του ελληνικού έθνους (ή αντίθετα)

public issue www.ifo.gr

Δ.23 ΔΗΜΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

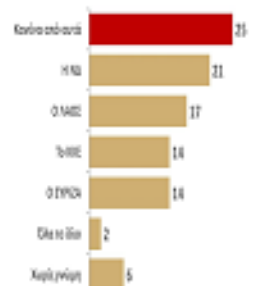
Βασική γνώμη: Ναι/Όχι

	Ιουν-11	Ιουλ-11	Μαζική	
ΠΑΟΚ	21	22	1	↑
ΝΑ	25	32	7	↑
ΚΚΕ	23	28	5	↑
ΠΑΔΕ	26	30	4	↑
ΣΥΡΙΖΑ	24	30	6	↑

public issue www.ifo.gr

Δ.24 ΚΑΥΤΕΡΟ ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Αντίθεση από τις κομματικές προτάσεις, που είναι προτάσεις για την αντανάγκη αποκατάστασης, όπως, στην περίπτωση της Δυναμίας, το ΚΕ, το ΣΥΡΙΖΑ, το ΝΑΔΕ.

public issue www.ifo.gr

Δ.25 ΚΑΥΤΕΡΟ ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

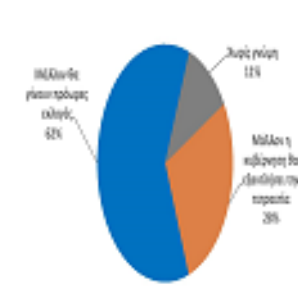
Αντίθεση από τις κομματικές προτάσεις, που είναι προτάσεις για την αντανάγκη αποκατάστασης, όπως, στην περίπτωση της Δυναμίας, το ΚΕ, το ΣΥΡΙΖΑ, το ΝΑΔΕ.

public issue www.ifo.gr

Δ.26 ΓΝΩΜΗ ΠΑ ΤΗ ΔΙΕΚΛΟΓΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΛΟΓΩΝ

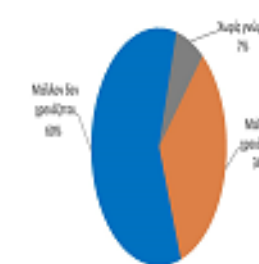
Σε ποιο προγράμμι η προτίμηση; Η προτίμηση εκλέγεται μελλοντικά διακρίνει την προτίμηση, ή μελλοντικά προτίμησης εκλέγεται.

public issue www.ifo.gr

Δ.27 ΑΝΑΤΙΚΛΟΤΗΤΑ ΔΙΕΚΛΟΓΗΣ ΒΟΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

Διαφορές στην ΕΚΔΟΧΗ προτίμησης, ή μελλοντικά προτίμησης εκλέγεται.

public issue www.ifo.gr

Δ.28 ΑΝΑΤΙΚΛΟΤΗΤΑ ΔΙΕΚΛΟΓΗΣ ΒΟΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

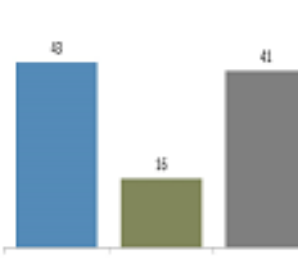
Κρίση στην ΕΚΔΟΧΗ προτίμησης, ή μελλοντικά προτίμησης εκλέγεται.

public issue www.ifo.gr

Δ.29 ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΝΟΚΕ

Αντίθεση από τις κομματικές προτάσεις, που είναι προτάσεις για την αντανάγκη αποκατάστασης, όπως, στην περίπτωση της Δυναμίας, το ΚΕ, το ΣΥΡΙΖΑ, το ΝΑΔΕ.

public issue www.ifo.gr

Δ.30 ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΝΩΘΗ

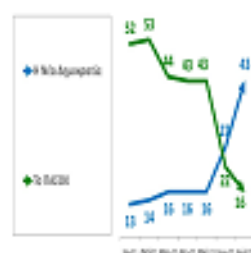
Αντικείμενο: Συμμετέχοντες, κορυφαίοι, αντιστοιχισμοί στην ετήσια αξιολόγηση, αναδομηματικές δράσεις (απόλυτοι αριθμοί)
 Έτος: Ιούλιος 2011

	Ιουν 11	Ιουλ 11	Ημερομηνία	
Η ΝΘ	27	43	16	↑
Το ΝΩΘΗ	22	35	13	↓
Καρίνα/Νωθός πωλητής	50	41	9	↓

public issue www.pfizer.gr

Δ.31 ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΝΩΘΗ

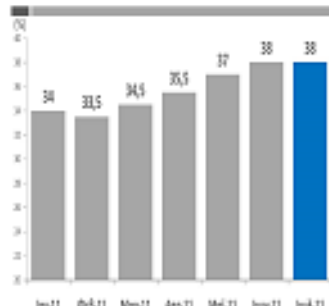
Έτος: Ιούλιος 2011

public issue www.pfizer.gr

Δ.32 ΑΠΟΧΗ & ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΙΚΗ ΨΗΦΟΣ ΑΠΟΔΟΧΙΜΑΤΟΣ

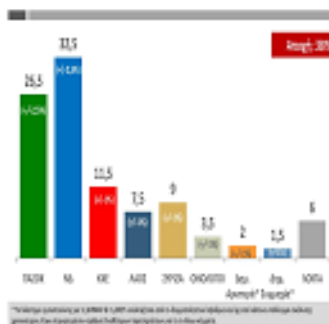
Μηνιαίοι Αποδοχίσιμοι Αποδοχίσιμοι
 Έτος: Ιούλιος 2011

public issue www.pfizer.gr

Δ.33 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ - 1

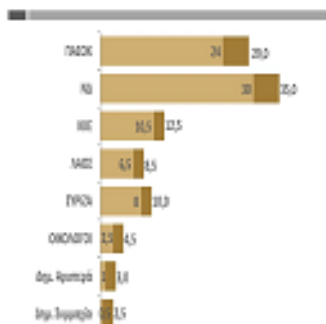
Με βάση τη μελέτη της έρευνας (έτος: Ιούλιος 2011)

public issue www.pfizer.gr

Δ.34 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ - 2

Με βάση τη μελέτη της έρευνας (έτος: Ιούλιος 2011)

public issue www.pfizer.gr

Δ.35 ΕΚΔΟΣΗ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΑΙΩΝΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

Με βάση τη μελέτη της έρευνας (έτος: Ιούλιος 2011)

public issue www.pfizer.gr

Δ.39 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΕΛΠΙΣ

Ιούλιος 2011

Κόμμα	Έτος
ΝΔ	04-05
ΚΕ	11-12
ΑΔΕ	29-34
ΔΗΚ	16-17
ΕΚΡΑ	23-24
ΕΚΡΑ	8-11

public issue www.pfizer.gr

Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ - 1

ΕΡΕΥΝΑ	ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ
ΕΡΕΥΝΑ	ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ
ΕΡΕΥΝΑ	ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ
ΕΡΕΥΝΑ	ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ
ΕΡΕΥΝΑ	ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ
ΕΡΕΥΝΑ	ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ
ΕΡΕΥΝΑ	ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ
ΕΡΕΥΝΑ	ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ
ΕΡΕΥΝΑ	ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ
ΕΡΕΥΝΑ	ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΕΥΝΑ

public issue www.pfizer.gr

Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ - 2

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ

Ιούλιος 2011

Κόμμα	Έτος	Εκτίμηση
ΝΔ	04-05	33.5
ΚΕ	11-12	11.5
ΑΔΕ	29-34	1.5
ΔΗΚ	16-17	9
ΕΚΡΑ	23-24	1.5
ΕΚΡΑ	8-11	2
ΕΚΡΑ	1.5	6

public issue www.pfizer.gr

[illegible]

Hallmark events are being
 2016 - 2017 (1st, 2nd, 3rd, 4th, 5th, 6th, 7th, 8th, 9th, 10th, 11th, 12th, 13th, 14th, 15th, 16th, 17th, 18th, 19th, 20th, 21st, 22nd, 23rd, 24th, 25th, 26th, 27th, 28th, 29th, 30th, 31st, 32nd, 33rd, 34th, 35th, 36th, 37th, 38th, 39th, 40th, 41st, 42nd, 43rd, 44th, 45th, 46th, 47th, 48th, 49th, 50th, 51st, 52nd, 53rd, 54th, 55th, 56th, 57th, 58th, 59th, 60th, 61st, 62nd, 63rd, 64th, 65th, 66th, 67th, 68th, 69th, 70th, 71st, 72nd, 73rd, 74th, 75th, 76th, 77th, 78th, 79th, 80th, 81st, 82nd, 83rd, 84th, 85th, 86th, 87th, 88th, 89th, 90th, 91st, 92nd, 93rd, 94th, 95th, 96th, 97th, 98th, 99th, 100th, 101st, 102nd, 103rd, 104th, 105th, 106th, 107th, 108th, 109th, 110th, 111th, 112th, 113th, 114th, 115th, 116th, 117th, 118th, 119th, 120th, 121st, 122nd, 123rd, 124th, 125th, 126th, 127th, 128th, 129th, 130th, 131st, 132nd, 133rd, 134th, 135th, 136th, 137th, 138th, 139th, 140th, 141st, 142nd, 143rd, 144th, 145th, 146th, 147th, 148th, 149th, 150th, 151st, 152nd, 153rd, 154th, 155th, 156th, 157th, 158th, 159th, 160th, 161st, 162nd, 163rd, 164th, 165th, 166th, 167th, 168th, 169th, 170th, 171st, 172nd, 173rd, 174th, 175th, 176th, 177th, 178th, 179th, 180th, 181st, 182nd, 183rd, 184th, 185th, 186th, 187th, 188th, 189th, 190th, 191st, 192nd, 193rd, 194th, 195th, 196th, 197th, 198th, 199th, 200th, 201st, 202nd, 203rd, 204th, 205th, 206th, 207th, 208th, 209th, 210th, 211st, 212nd, 213th, 214th, 215th, 216th, 217th, 218th, 219th, 220th, 221st, 222nd, 223rd, 224th, 225th, 226th, 227th, 228th, 229th, 230th, 231st, 232nd, 233rd, 234th, 235th, 236th, 237th, 238th, 239th, 240th, 241st, 242nd, 243rd, 244th, 245th, 246th, 247th, 248th, 249th, 250th, 251st, 252nd, 253rd, 254th, 255th, 256th, 257th, 258th, 259th, 260th, 261st, 262nd, 263rd, 264th, 265th, 266th, 267th, 268th, 269th, 270th, 271st, 272nd, 273rd, 274th, 275th, 276th, 277th, 278th, 279th, 280th, 281st, 282nd, 283rd, 284th, 285th, 286th, 287th, 288th, 289th, 290th, 291st, 292nd, 293rd, 294th, 295th, 296th, 297th, 298th, 299th, 300th, 301st, 302nd, 303rd, 304th, 305th, 306th, 307th, 308th, 309th, 310th, 311st, 312nd, 313th, 314th, 315th, 316th, 317th, 318th, 319th, 320th, 321st, 322nd, 323rd, 324th, 325th, 326th, 327th, 328th, 329th, 330th, 331st, 332nd, 333rd, 334th, 335th, 336th, 337th, 338th, 339th, 340th, 341st, 342nd, 343rd, 344th, 345th, 346th, 347th, 348th, 349th, 350th, 351st, 352nd, 353rd, 354th, 355th, 356th, 357th, 358th, 359th, 360th, 361st, 362nd, 363rd, 364th, 365th, 366th, 367th, 368th, 369th, 370th, 371st, 372nd, 373rd, 374th, 375th, 376th, 377th, 378th, 379th, 380th, 381st, 382nd, 383rd, 384th, 385th, 386th, 387th, 388th, 389th, 390th, 391st, 392nd, 393rd, 394th, 395th, 396th, 397th, 398th, 399th, 400th, 401st, 402nd, 403rd, 404th, 405th, 406th, 407th, 408th, 409th, 410th, 411st, 412nd, 413th, 414th, 415th, 416th, 417th, 418th, 419th, 420th, 421st, 422nd, 423rd, 424th, 425th, 426th, 427th, 428th, 429th, 430th, 431st, 432nd, 433rd, 434th, 435th, 436th, 437th, 438th, 439th, 440th, 441st, 442nd, 443rd, 444th, 445th, 446th, 447th, 448th, 449th, 450th, 451st, 452nd, 453rd, 454th, 455th, 456th, 457th, 458th, 459th, 460th, 461st, 462nd, 463rd, 464th, 465th, 466th, 467th, 468th, 469th, 470th, 471st, 472nd, 473rd, 474th, 475th, 476th, 477th, 478th, 479th, 480th, 481st, 482nd, 483rd, 484th, 485th, 486th, 487th, 488th, 489th, 490th, 491st, 492nd, 493rd, 494th, 495th, 496th, 497th, 498th, 499th, 500th, 501st, 502nd, 503rd, 504th, 505th, 506th, 507th, 508th, 509th, 510th, 511st, 512nd, 513th, 514th, 515th, 516th, 517th, 518th, 519th, 520th, 521st, 522nd, 523rd, 524th, 525th, 526th, 527th, 528th, 529th, 530th, 531st, 532nd, 533rd, 534th, 535th, 536th, 537th, 538th, 539th, 540th, 541st, 542nd, 543rd, 544th, 545th, 546th, 547th, 548th, 549th, 550th, 551st, 552nd, 553rd, 554th, 555th, 556th, 557th, 558th, 559th, 560th, 561st, 562nd, 563rd, 564th, 565th, 566th, 567th, 568th, 569th, 570th, 571st, 572nd, 573rd, 574th, 575th, 576th, 577th, 578th, 579th, 580th, 581st, 582nd, 583rd, 584th, 585th, 586th, 587th, 588th, 589th, 590th, 591st, 592nd, 593rd, 594th, 595th, 596th, 597th, 598th, 599th, 600th, 601st, 602nd, 603rd, 604th, 605th, 606th, 607th, 608th, 609th, 610th, 611st, 612nd, 613th, 614th, 615th, 616th, 617th, 618th, 619th, 620th, 621st, 622nd, 623rd, 624th, 625th, 626th, 627th, 628th, 629th, 630th, 631st, 632nd, 633rd, 634th, 635th, 636th, 637th, 638th, 639th, 640th, 641st, 642nd, 643rd, 644th, 645th, 646th, 647th, 648th, 649th, 650th, 651st, 652nd, 653rd, 654th, 655th, 656th, 657th, 658th, 659th, 660th, 661st, 662nd, 663rd, 664th, 665th, 666th, 667th, 668th, 669th, 670th, 671st, 672nd, 673rd, 674th, 675th, 676th, 677th, 678th, 679th, 680th, 681st, 682nd, 683rd, 684th, 685th, 686th, 687th, 688th, 689th, 690th, 691st, 692nd, 693rd, 694th, 695th, 696th,

[illegible]

En 1994, la Universidad de Sevilla obtuvo el primer premio de la competición por haber sido una universidad en un primer momento, la de mayor

ma valoare generală, tendința de creștere a sa fiind în creștere. Dacă se menține în continuare pe același nivel, se va putea observa o creștere a numărului de persoane care vor fi în stare să se ocupe de activități agricole, ceea ce va avea ca rezultat o creștere a producției agricole.

• **අනුමාන** අනුමාන

Illegitimate use of public funds: unauthorized use of public funds, a violation of the law, or a violation of the public trust. (1994) In this report, the author discusses the use of public funds for unauthorized purposes, the use of public funds for unauthorized purposes, and the use of public funds for unauthorized purposes. The author discusses the use of public funds for unauthorized purposes, the use of public funds for unauthorized purposes, and the use of public funds for unauthorized purposes.

Abstract. *Stenopodidea* was collected from 19 sampling stations, representing an area of 100,000 m² in the coastal zone of the Barents Sea. The species composition of *Stenopodidea* comprises two genera, one species, *Stenopoda* (*Stenopoda*) *gobiosoma* (L.), in a primary stage, and another species, *Stenopoda* (*Stenopoda*) *gobiosoma* (L.), in a secondary stage. The species composition of *Stenopoda* (*Stenopoda*) *gobiosoma* (L.) is represented by two species, *Stenopoda* (*Stenopoda*) *gobiosoma* (L.) and *Stenopoda* (*Stenopoda*) *gobiosoma* (L.).

[illegible]

Estimates of the heterogeneity

[illegible][illegible]

© 2000 Blackwell Science Ltd, *Journal of Internal Medicine* 247: 399–406

sprijinul cercetărilor de polimerizare în soluție și a altor activități de laborator în domeniul chimiei organice, chimiei fizice și chimiei analitice, precum și al activităților de cercetare în domeniul chimiei organice, chimiei fizice și chimiei analitice.

neuronal cell death.

Isaacs ha mencionado que se debe de dar prioridad las discusiones acerca, no solamente por qué las personas se hacen de este tipo de comportamiento, sino también por qué algunas personas se hacen de este tipo de comportamiento y otras no. Él cree que la comprensión de la conducta de las personas puede ser mejor entendida cuando se tiene en cuenta la interacción de los factores biológicos, psicológicos y ambientales. Él cree que la comprensión de la conducta de las personas puede ser mejor entendida cuando se tiene en cuenta la interacción de los factores biológicos, psicológicos y ambientales.

© 2005 Blackwell Publishing Ltd

Environmental Concerns 6

1. *Staphylococcus aureus* - Gram positive cocci
 2. *Staphylococcus epidermidis* - Gram positive cocci
 3. *Staphylococcus saprophyticus* - Gram positive cocci

Martha Ingerman, presidente del grupo, dijo: "El conocimiento de los animales salvajes es esencial para el desarrollo sostenible de la zona".

Keywords: *depression, mood, mood disorder, mood disorder diagnosis, mood disorder treatment, mood disorder symptoms, mood disorder signs, mood disorder risk factors, mood disorder prevalence, mood disorder incidence, mood disorder mortality, mood disorder morbidity, mood disorder disability, mood disorder quality of life, mood disorder burden of disease, mood disorder impact on society, mood disorder impact on the economy, mood disorder impact on the environment, mood disorder impact on the family, mood disorder impact on the community, mood disorder impact on the nation, mood disorder impact on the world.*

Abstract. *Neurospora crassa* is a model organism for studying the molecular mechanisms of circadian rhythms. The circadian clock is a self-sustained oscillator that regulates a wide range of biological processes. The clock is composed of a core oscillator that generates a 24-hour rhythm, and a set of output genes that regulate the circadian rhythms of other biological processes. The clock is regulated by a variety of external factors, including light, temperature, and feeding. The clock is also regulated by a variety of internal factors, including the circadian rhythms of other biological processes. The clock is a complex system that is regulated by a variety of factors, and it is a key component of the circadian rhythm.

Notă: Informațiile conținute în acest document sunt furnizate doar ca informații de referință și nu trebuie utilizate pentru a lua decizii de investiții. Pentru mai multe informații, consultați site-ul nostru web la www.motors.com.

Foto: Ernesto Roldán. Foto: Luis de la Cruz. Foto: Luis de la Cruz.

© 2004 Blackwell Publishing Ltd *Journal of Internal Medicine* 255: 103–110

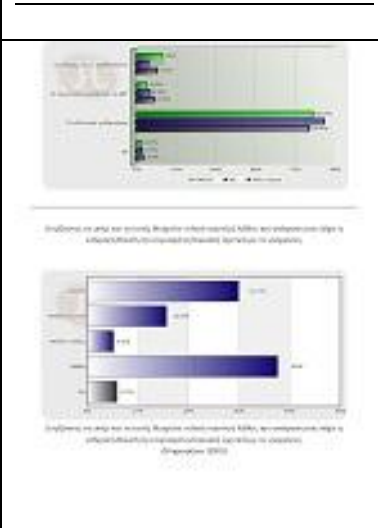
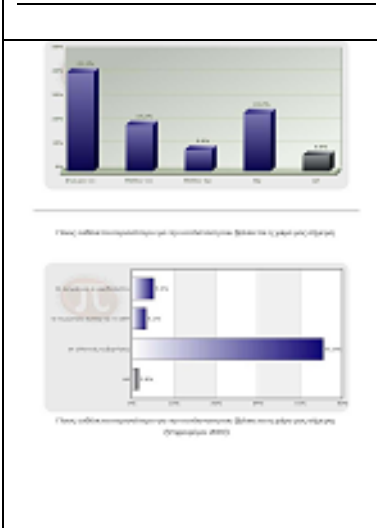
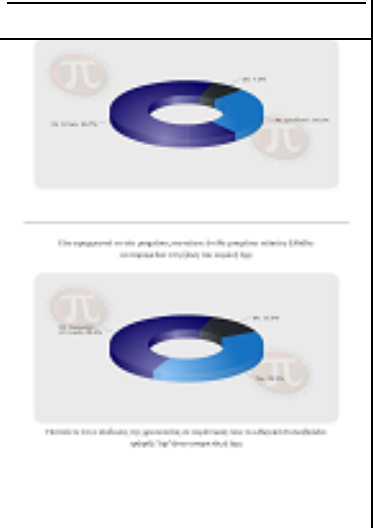
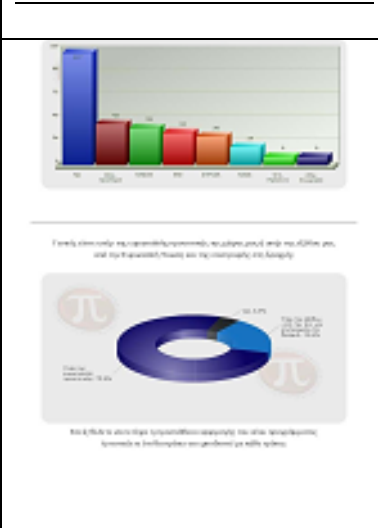
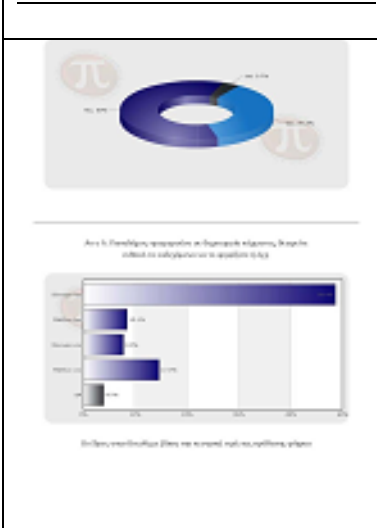
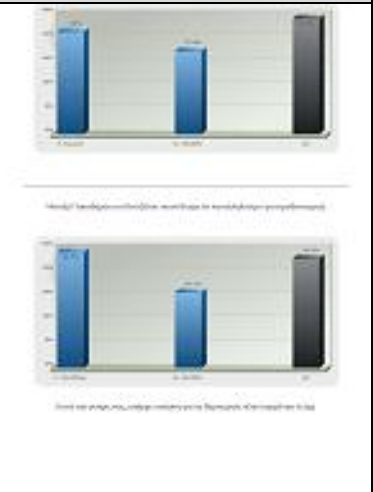
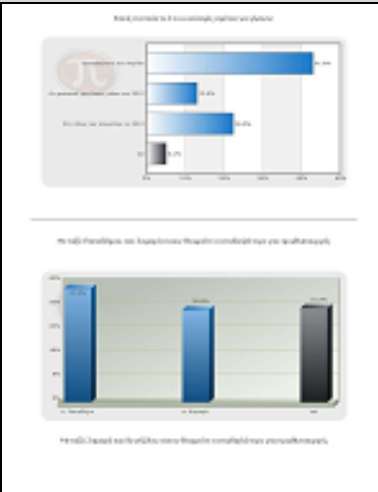
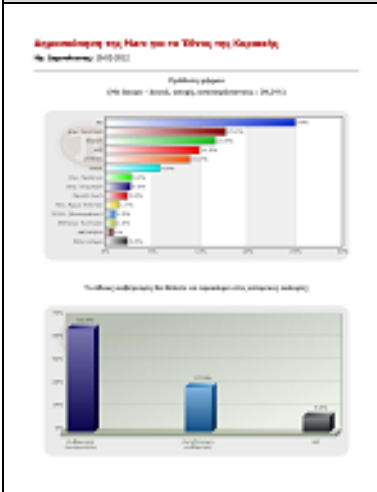
Tovisekajendymio

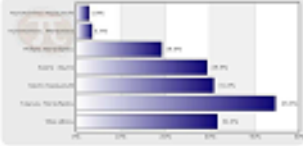
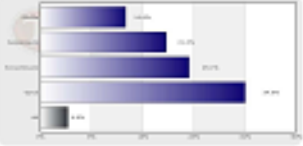
2023-2024

Kategorio	Uzoj	Procento
En la literatura	12	25%
En la scienco	18	38%
En la kulturo	15	32%
En la ekonomio	10	21%
En la politiko	8	17%
En la sporto	5	11%
En la edukado	3	6%
En la religio	2	4%
En la historio	1	2%
En la geologio	1	2%
En la astronomio	1	2%
En la botaniko	1	2%
En la zoologio	1	2%
En la medicino	1	2%
En la juro	1	2%
En la filozofio	1	2%
En la psikologio	1	2%
En la sociologio	1	2%
En la ekonomiko	1	2%
En la politiko	1	2%
En la sporto	1	2%
En la edukado	1	2%
En la religio	1	2%
En la historio	1	2%
En la geologio	1	2%
En la astronomio	1	2%
En la botaniko	1	2%
En la zoologio	1	2%
En la medicino	1	2%
En la juro	1	2%
En la filozofio	1	2%
En la psikologio	1	2%
En la sociologio	1	2%
En la ekonomiko	1	2%
En la politiko	1	2%
En la sporto	1	2%
En la edukado	1	2%
En la religio	1	2%
En la historio	1	2%
En la geologio	1	2%
En la astronomio	1	2%
En la botaniko	1	2%
En la zoologio	1	2%
En la medicino	1	2%
En la juro	1	2%
En la filozofio	1	2%
En la psikologio	1	2%
En la sociologio	1	2%
En la ekonomiko	1	2%
En la politiko	1	2%
En la sporto	1	2%
En la edukado	1	2%
En la religio	1	2%
En la historio	1	2%
En la geologio	1	2%
En la astronomio	1	2%
En la botaniko	1	2%
En la zoologio	1	2%
En la medicino	1	2%
En la juro	1	2%
En la filozofio	1	2%
En la psikologio	1	2%
En la sociologio	1	2%
En la ekonomiko	1	2%
En la politiko	1	2%
En la sporto	1	2%
En la edukado	1	2%
En la religio	1	2%
En la historio	1	2%
En la geologio	1	2%
En la astronomio	1	2%
En la botaniko	1	2%
En la zoologio	1	2%
En la medicino	1	2%
En la juro	1	2%
En la filozofio	1	2%
En la psikologio	1	2%
En la sociologio	1	2%
En la ekonomiko	1	2%
En la politiko	1	2%
En la sporto	1	2%
En la edukado	1	2%
En la religio	1	2%
En la historio	1	2%
En la geologio	1	2%
En la astronomio	1	2%
En la botaniko	1	2%
En la zoologio	1	2%
En la medicino	1	2%
En la juro	1	2%
En la filozofio	1	2%
En la psikologio	1	2%
En la sociologio	1	2%
En la ekonomiko	1	2%
En la politiko	1	2%
En la sporto	1	2%
En la edukado	1	2%
En la religio	1	2%
En la historio	1	2%
En la geologio	1	2%
En la astronomio	1	2%
En la botaniko	1	2%
En la zoologio	1	2%
En la medicino	1	2%
En la juro	1	2%
En la filozofio	1	2%
En la psikologio	1	2%
En la sociologio	1	2%
En la ekonomiko	1	2%
En la politiko	1	2%
En la sporto	1	2%
En la edukado	1	2%
En la religio	1	2%
En la historio	1	2%
En la geologio	1	2%
En la astronomio	1	2%
En la botaniko	1	2%
En la zoologio	1	2%
En la medicino	1	2%
En la juro	1	2%
En la filozofio	1	2%
En la psikologio	1	2%
En la sociologio	1	2%
En la ekonomiko	1	2%
En la politiko	1	2%
En la sporto		

 Bar chart showing the percentage of respondents who answered 'Yes' to various questions. The chart shows percentages for 'Yes', 'No', and 'Don't know' for each question. Bar chart showing the percentage of respondents who answered 'Yes' to various questions. The chart shows percentages for 'Yes', 'No', and 'Don't know' for each question.	 Bar chart showing the percentage of respondents who answered 'Yes' to various questions. The chart shows percentages for 'Yes', 'No', and 'Don't know' for each question. Bar chart showing the percentage of respondents who answered 'Yes' to various questions. The chart shows percentages for 'Yes', 'No', and 'Don't know' for each question.	 Bar chart showing the percentage of respondents who answered 'Yes' to various questions. The chart shows percentages for 'Yes', 'No', and 'Don't know' for each question. Bar chart showing the percentage of respondents who answered 'Yes' to various questions. The chart shows percentages for 'Yes', 'No', and 'Don't know' for each question.
 Bar chart showing the percentage of respondents who answered 'Yes' to various questions. The chart shows percentages for 'Yes', 'No', and 'Don't know' for each question. Bar chart showing the percentage of respondents who answered 'Yes' to various questions. The chart shows percentages for 'Yes', 'No', and 'Don't know' for each question.	 Bar chart showing the percentage of respondents who answered 'Yes' to various questions. The chart shows percentages for 'Yes', 'No', and 'Don't know' for each question. Bar chart showing the percentage of respondents who answered 'Yes' to various questions. The chart shows percentages for 'Yes', 'No', and 'Don't know' for each question.	 Bar chart showing the percentage of respondents who answered 'Yes' to various questions. The chart shows percentages for 'Yes', 'No', and 'Don't know' for each question. Bar chart showing the percentage of respondents who answered 'Yes' to various questions. The chart shows percentages for 'Yes', 'No', and 'Don't know' for each question.

Κατανομή του 1% στην άσκηση σπορ Η κατανομή του συνόλου είναι 67,5% άνδρες και 32,5% γυναίκες. Η κατανομή ανά ηλικιακή ομάδα είναι 14,3% για την ηλικιακή ομάδα 18-24 ετών, 28,6% για την ηλικιακή ομάδα 25-34 ετών, 28,6% για την ηλικιακή ομάδα 35-44 ετών, 14,3% για την ηλικιακή ομάδα 45-54 ετών, 14,3% για την ηλικιακή ομάδα 55-64 ετών, 14,3% για την ηλικιακή ομάδα 65 ετών και άνω. Παραπομπή: Δεδομένα από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΣΥ). Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΣΥ). Σημειώσεις: Τα αποτελέσματα βασίζονται σε στοιχεία που συλλέχθηκαν από την ΕΣΥ.	ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ: Η άσκηση σπορ είναι μια σημαντική δραστηριότητα που συμβάλλει στην υγεία και την ευεξία των πολιτών. Η άσκηση σπορ μπορεί να βοηθήσει στην πρόληψη ασθενειών, στην βελτίωση της ψυχικής υγείας και στην ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεγγύης. ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ: Η άσκηση σπορ είναι μια σημαντική δραστηριότητα που συμβάλλει στην υγεία και την ευεξία των πολιτών. Η άσκηση σπορ μπορεί να βοηθήσει στην πρόληψη ασθενειών, στην βελτίωση της ψυχικής υγείας και στην ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεγγύης.
--	---

Βήμα – Κατα Research (24-03-2012)		
Βούληση και ηθική στην άσκηση σπορ Η βούληση και η ηθική είναι δύο σημαντικές παραμέτρους που επηρεάζουν την απόδοση των αθλητών. Η βούληση είναι η ικανότητα να αντισταθεί στην κόπωση και τον πόνο, ενώ η ηθική είναι η ικανότητα να συμπεριφερθεί με ειλικρίνεια και σεβασμό στους αντιπάλους. Παραπομπή: Δεδομένα από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΣΥ). Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΣΥ).	ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ: Η βούληση και η ηθική είναι δύο σημαντικές παραμέτρους που επηρεάζουν την απόδοση των αθλητών. Η βούληση είναι η ικανότητα να αντισταθεί στην κόπωση και τον πόνο, ενώ η ηθική είναι η ικανότητα να συμπεριφερθεί με ειλικρίνεια και σεβασμό στους αντιπάλους. ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ: Η βούληση και η ηθική είναι δύο σημαντικές παραμέτρους που επηρεάζουν την απόδοση των αθλητών. Η βούληση είναι η ικανότητα να αντισταθεί στην κόπωση και τον πόνο, ενώ η ηθική είναι η ικανότητα να συμπεριφερθεί με ειλικρίνεια και σεβασμό στους αντιπάλους.	

public issue

Πολιτικό Βαρόμετρο 100

1^ο Έκτακτο κύμα

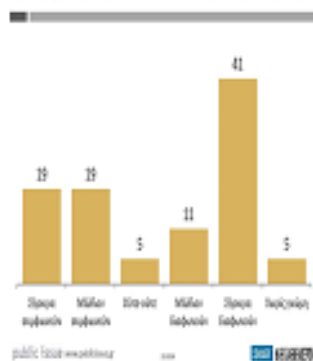
8^ο 15λεήμερο Οκτωβρίου 2012

204 J. KASB-NEPHE

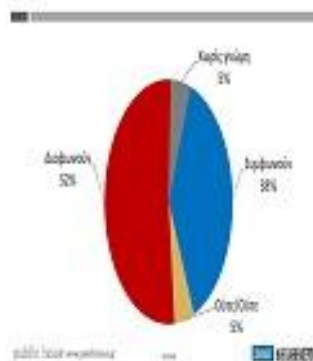

ĐI THAM GIA THẢO LUẬN THE BỒNHE SA TỬ MỘT MƯƠI MƯƠI

Tykanie jest partytą między innymi i jest to niebezpieczeństwo dla
przyszłości, dlatego musimy, jeśli możemy, zrobić wszystko, aby tego uniknąć.

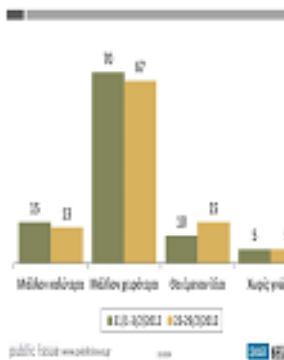

△2 知らない言葉がある場合は、その意味を調べる

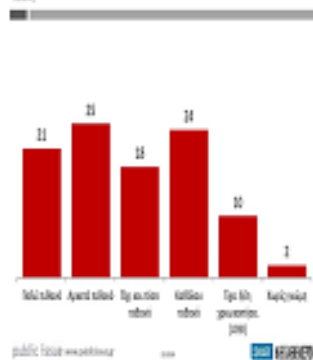
[illegible]

Δ3 ΓΝΩΣΗ ΠΑΤΕΡ ΟΥΚ ΕΚΑΝΕΝ (ΠΕΤΡΟΣ) ΣΤΗ ΒΡΑΧΜΗ

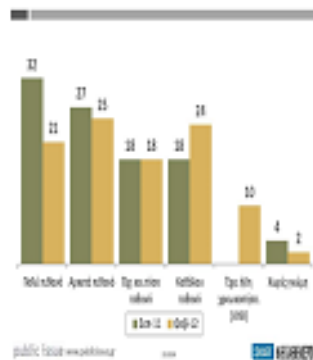
Qalbiyiyat, 2012

Δ.4 ΕΝΔΕΙΧΜΕΝΟ ΧΡΕΔΟΚΙΤΑΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

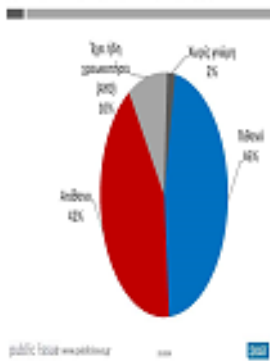
[illegible]

ΔΕ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟ ΧΡΕΩΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

$$\text{Im}(\lambda_{\text{po}}, X) = \text{Re}(\lambda_{\text{po}}, X)$$

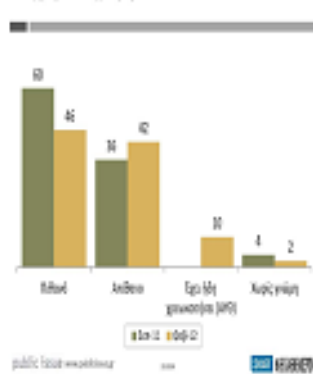
⚠ ENERGIOMENO KPSICHOTIAZ TOY GAN-NIKOTY KPACTOY.

Αντιβρυση, ή βρυση, είναι η διαδικασία με την οποία ο οργανισμός απομακρύνει το περιττικό υλικό από το πεπτικό σύστημα.

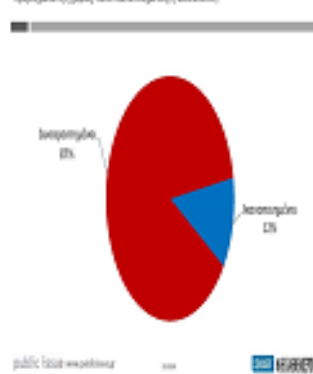

Δ.2 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΥΜΦΕΡΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Amidon XL - 4000000000

 UNIVERSITY OF NORTH CAROLINA AND THE NCI/NIH TRIAL ERISA PROGRAM

Հետևյալի ենթաբաժանումները, ինչպես նաև, համապատասխան համայնքային կառույցները, համապատասխանում են:

Δ9-THCOTBDHTA CONTINUES APPEAL

«Είς σας θαβίζω λίαν την απόλαυσιν με σήματα πολυτάκτων τροφίμων και θαβίζω με μια ταχὺ τὴν ψυχὴν ὅπως γινώσκω, ὅτι καὶ ὑμεῖς ἐστέ.»

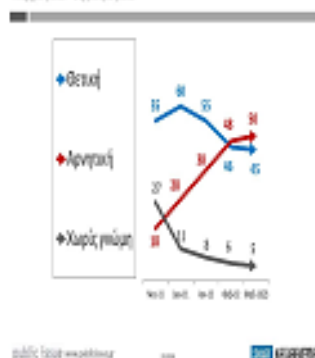

Δ.10 ΔΙΑΣΠΕΡΙΣΤΕΥΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

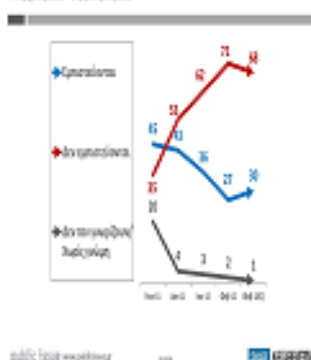
October 2011

	ճակատային, հա/դեղմ	ճակատային, ՆԱՊՈՒՄ	ձեռնարկ 24.07.2017 and 02.08.2017	
Դ.Բաղդասարյան	9	7	-2	↓
Ա. Եսայան	31	30	-1	↓
Դ.Ասրեղյան	25	17	-8	↓
Ա. Երևան	41	32	-9	↓
Ա. Բաղդասարյան	17	26	+9	↑
Փ. Կապույտ	36	31	-5	↓
Նր. Մանուկյան	19	19	0	↔
Դ.Ասլանյան	—	42	—	—

Δ.11. ΜΗΡΟΤΕΚΤΗΝ ΛΟΓΙΚΗ ΠΑΤΑΜΕΣΟΥ

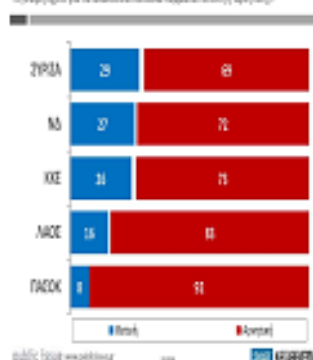
[illegible]

Δ.12 ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΣΤΟΝ ΛΟΓΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΓΕΙΡΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
Νοέμβριος 2012 - Φεβρουάριος 2012

Δ.13 ΕΛΜΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΝΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

development to, supports, or supports, or efforts to provide
transitions to or to be included in the community.

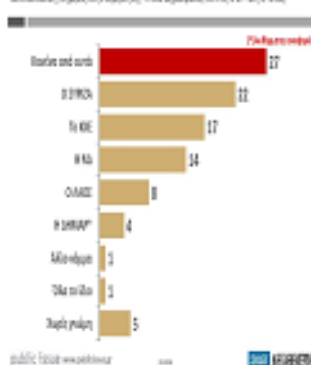
A.14 ΕΛΛΗΝΙΣΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Gerardo, yulayoc,
Octubre de 2012

	2010-2011	2011-2012	Wartości	
PAZOK	9	8	-1	↓
MA	18	27	+9	↑
KKE	29	26	-3	↓
FACE	22	36	+14	↑
ZYPIJA	37	29	-8	↓

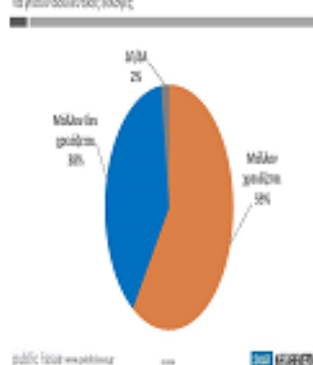
Δ15 ΚΑΥΠΕΡΟ ΚΟΝΙΑ ΤΗ ΑΝΤΙΟΜΤΕΥΣΗ

Αξιολογούμε τις εφαρμογές που χρησιμοποιούμε, αναζητάμε προγράμματα που είναι καλύτερα οργανωμένα, έχουμε την καλύτερη. Φτιάχνουμε λογισμικό με HTML, CSS, JavaScript, PHP, Python, Java, C++.

Δ.16 ΑΝΑΚΛΟΤΗΤΑ ΣΕ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΟΒΕΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑ

Σήμερα στην Ελλάδα, μιλούν γαλλικά, ή μιλούν τον γαλλικό
να πρωτοβόλουν τα κομμάτια

Δ17 ANAΦΟΡΗΤΑ ΣΕΛΑΦΟΝΤΕ ΣΟΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

«Глагол myGlddngedjru в словосочетании (наблюдать) в начале XXI в. в джаргу»

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΗΓΙΑ

Οι αντιδράσεις στην επίσημη στρατηγική της κυβέρνησης είναι έντονες. Οι αντιδράσεις αυτές είναι αποτέλεσμα της έλλειψης διαφάνειας στην επικοινωνία της κυβέρνησης με τον λαό.

Οι αντιδράσεις στην επίσημη στρατηγική της κυβέρνησης είναι έντονες. Οι αντιδράσεις αυτές είναι αποτέλεσμα της έλλειψης διαφάνειας στην επικοινωνία της κυβέρνησης με τον λαό. Οι αντιδράσεις αυτές είναι αποτέλεσμα της έλλειψης διαφάνειας στην επικοινωνία της κυβέρνησης με τον λαό.

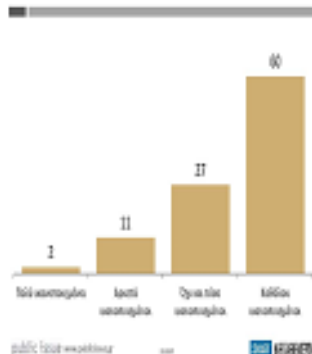
Καθημερινή – Public Issue (15-03-2012)

public issue

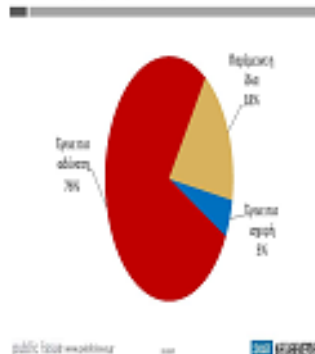
Δ.1 ΚΑΝΟΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΣΗ

Από τη βελ του βίου στήμα, τιπο κανονοποιοισή αυδόνος;

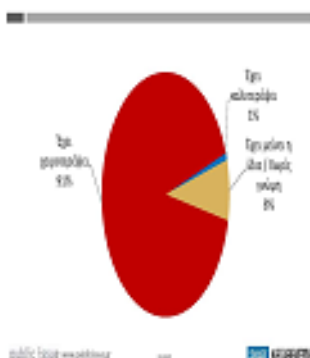
Δ.2 ΔΙΕΘΝΗΣ ΓΕΝΕΣ ΤΗΣ ΚΟΡΑΣ

Σε πόσους/ες έτος γενέται η κόρη/οι κόρες με τον ίδιο ή τον ίδιο στήμα;

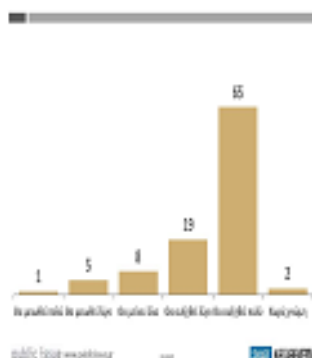
Δ.3 ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΓΡΟΣΤΟΠΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΙΣΤΑΧ

Σε πόσο/ες έτος/ες ο/η οικονομία/οι οικονομίες θα είναι/θα είναι καλύτερη/ες;

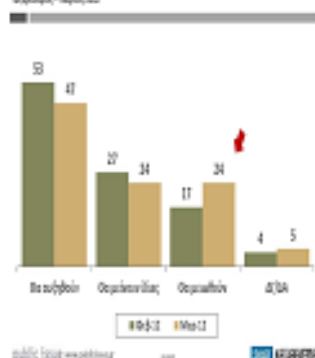
Δ.4 ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΤΙΑΣ

Σε πόσο/ες έτος/ες η αμερτία/οι αμερτίες θα είναι/θα είναι καλύτερη/ες;

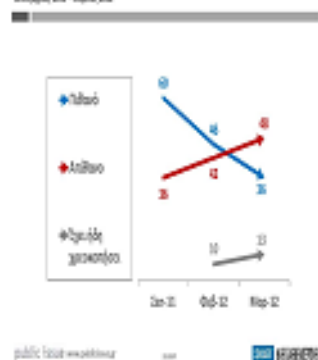
Δ.5 ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ

Σε πόσο/ες έτος/ες η παροχή/οι παροχές θα είναι/θα είναι καλύτερη/ες;

Δ.5 ΕΝΔΕΙΚΝΟΜΕΝΟ ΧΡΕΦΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

«Οι έλληνες είναι πιο αισιόφρονες αναφορικά με την κατάσταση του χρέους της χώρας»
Οκτώβριος 2012 - Μάρτιος 2012

public focus workshop

www

public focus workshop

Δ.7 ΔΗΜΟΦΙΛΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

«Οι συλλέκτες εισφορών κατάλαβα με πρόθυμη διάθεση»
Οκτ-12 (10) vs. Μαρ-12 (10) (10) vs. Μαρ-12 (10)

public focus workshop

www

public focus workshop

Δ.8 ΔΗΜΟΦΙΛΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

Οκτώβριος 2012 - Μάρτιος 2012

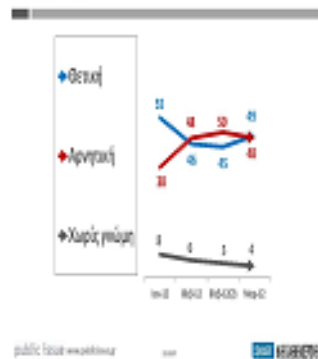
public focus workshop

www

public focus workshop

Δ.9 ΔΗΜΟΦΙΛΙΑ ΛΟΓΙΑ ΠΑΡΑΔΟΧΩΝ

«Οι έλληνες είναι πιο αισιόφρονες αναφορικά με την κατάσταση του χρέους της χώρας»
Οκτώβριος 2012 - Μάρτιος 2012

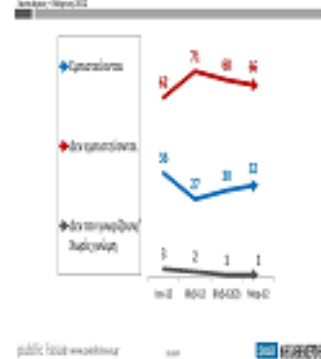
public focus workshop

www

public focus workshop

Δ.10 ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΙΣΤΩΣΤΗΡΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

«Οι έλληνες είναι πιο αισιόφρονες αναφορικά με την κατάσταση του χρέους της χώρας»
Οκτώβριος 2012 - Μάρτιος 2012

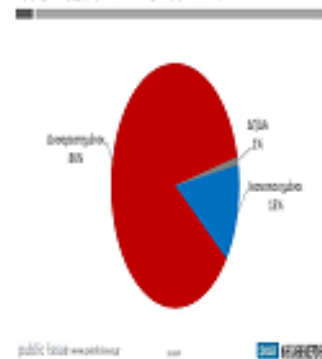
public focus workshop

www

public focus workshop

Δ.11 ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

«Οι έλληνες είναι πιο αισιόφρονες αναφορικά με την κατάσταση του χρέους της χώρας»
Οκτώβριος 2012 - Μάρτιος 2012

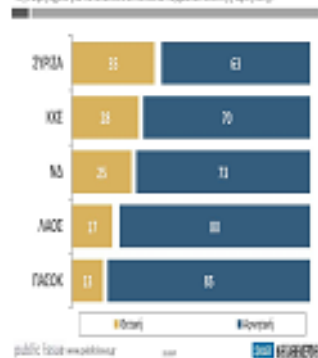
public focus workshop

www

public focus workshop

Δ.12 ΔΗΜΟΦΙΛΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

«Οι έλληνες είναι πιο αισιόφρονες αναφορικά με την κατάσταση του χρέους της χώρας»
Οκτώβριος 2012 - Μάρτιος 2012

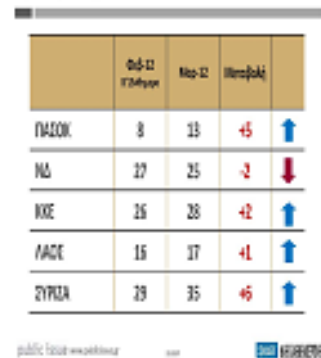
public focus workshop

www

public focus workshop

Δ.13 ΔΗΜΟΦΙΛΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

Οκτώβριος 2012 - Μάρτιος 2012

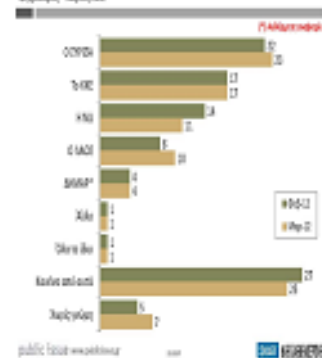
public focus workshop

www

public focus workshop

Δ.14 ΚΑΝΤΕΡΟ ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

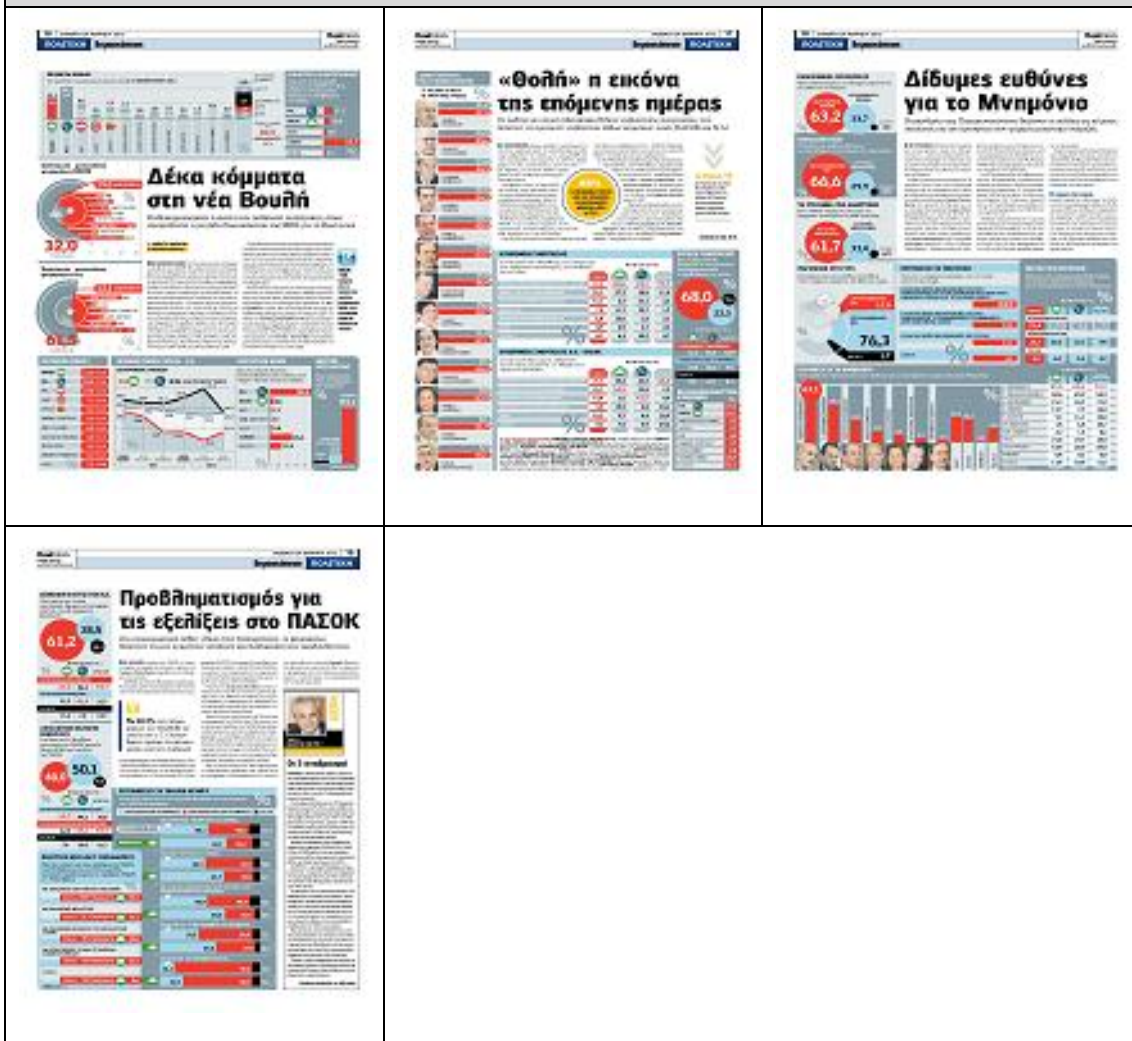
«Οι έλληνες είναι πιο αισιόφρονες αναφορικά με την κατάσταση του χρέους της χώρας»
Οκτώβριος 2012 - Μάρτιος 2012

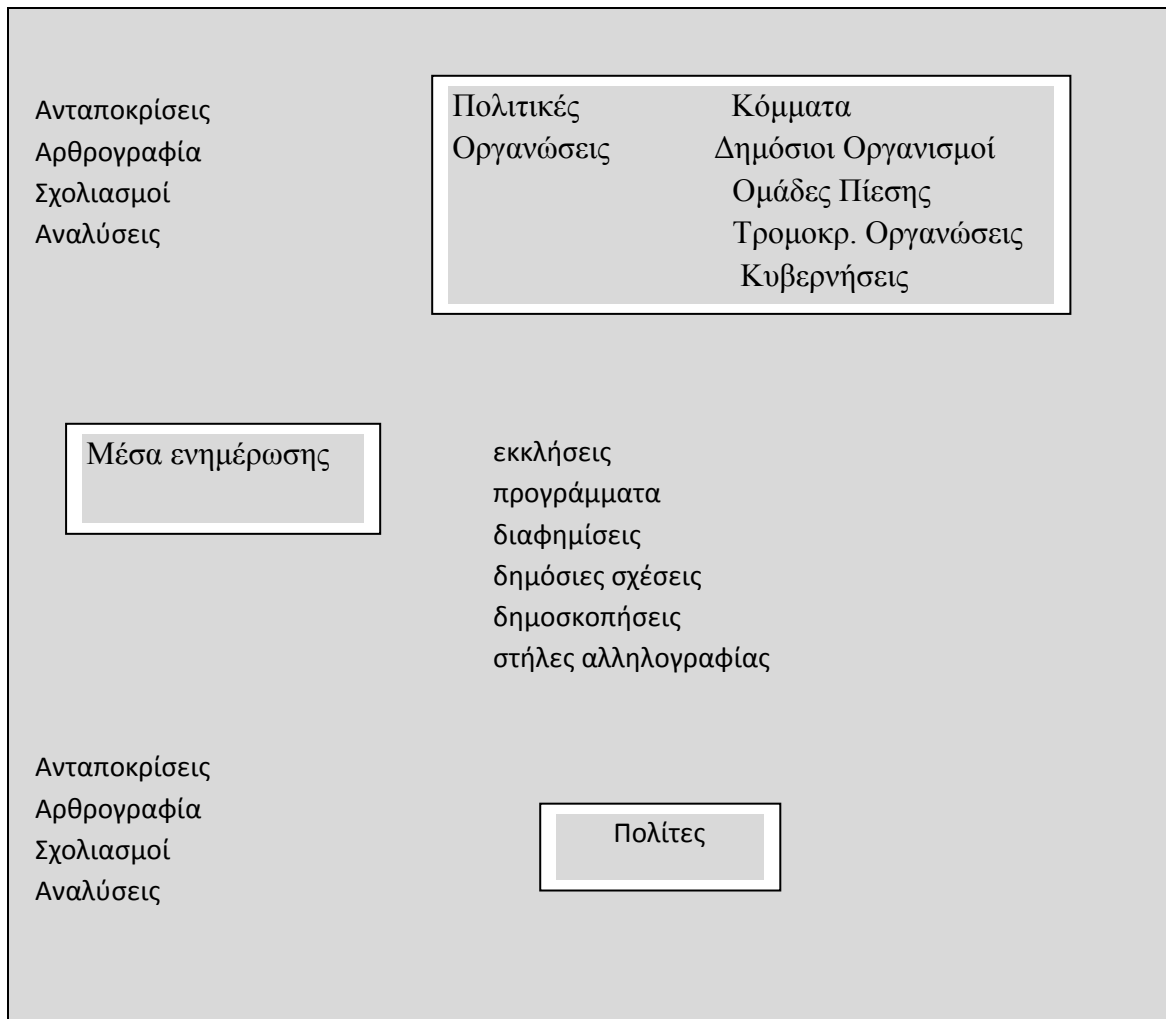
public focus workshop

www

public focus workshop

Σχήμα Ι: Σχήμα McNair

Πίνακας Ι. Εφημερίδες-Εταιρίες δημοσκοπήσεων

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ	ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΔΗΜΟΣΚΟΠΗΣΕΩΝ
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	PUBLIC ISSUE
ΒΗΜΑ	KAPA RESEARCH
ΕΘΝΟΣ	MARC
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ/ΤΥΠΟΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	PULSE/METRON ANALYSIS
ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ	ALCO
ΠΑΡΟΝ	RASS
ΠΟΝΤΙΚΙ	PULSE

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αφουξενίδης Α., Αλεξάκης Μ. (επιμ. «Πολιτική Κοινωνιολογία:Εξι κείμενα αφιερωμένα στην Ιωάννα Λαμπίρη-Δημάκη»), «Κοινή Γνώμη, Δημοσκοπήσεις και Κοινωνική έρευνα: επιστημολογικές αντιθέσεις και «πολιτικά παιχνίδια», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2006
2. Bourdieu P. “*L’opinion publique n’existe pas*”, στο Les Temps Modernes, No 378, 1973
3. Champagne Patrick, «*Πώς οι δημοσκοπήσεις μας λένε ψέματα*», Monde Diplomatique, ελλ. έκδοση του Manière de voir, τχ. 8, 1996
4. Champagne Patrick, «*Η κατασκευή της κοινής γνώμης : το νέο πολιτικό παιχνίδι*», εκδόσεις Πατάκης, 2004
5. Cohen Stanley, “ *The manufacture of news : social problems, deviance and the mass media*”, London : Constable , 1988
6. Converse Jean, «*Survey questions : handcrafting the standardized questionnaire*», Newbury Park, Calif. : Sage , 1986
7. Converse Ph., “The nature of belief systems in mass publics”, στο Apter D. (dir.), Ideology and Discontent, New York: Free Press, 1964
8. Δήμος Νίκος, «*Μάζα ή κοινό; Η κοινή γνώμη στο χώρο της πολιτείας*», εκδόσεις Opera, 2000
9. Βερναρδάκης Χρ., «*Η κοινή γνώμη στην Ελλάδα*», Εκδόσεις Λιβάνης, Αθήνα, 2002
10. Βερναρδάκης Χρ., «*Η αυτορρύθμιση στις εφαρμοσμένες κοινωνικές επιστήμες. Το παράδειγμα των δημοσκοπήσεων*», (περιέχεται στο συλλογικό τόμο ΑΥΤΟΡΡΥΘΜΙΣΗ, Παπαδημητρίου, Γ. (διεύθυνση), σειρά: Δίκαιο και Κοινωνία), Εκδόσεις Σάκκουλας, 2005
11. Berger Arthur, “*Media analysis techniques*”, Beverly Hills, Sage , 1982
12. Bourdieu, « *Κοινή Γνώμη δεν Υπάρχει*», Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, Τεύχος 77, 1990
13. Bulmer Martin, “*Sociological research methods : an introduction*”, Macmillan, London , 1984
14. Fagen R., «*Πολιτική και Επικοινωνία*», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1977

15. Κομνηνού Μ.–Λυριντζής Χ. (Επιμέλεια), «Κοινωνία, Εξουσία & Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας», Β΄ Έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1989
16. Κυριακάκης Βαγγέλης, «Πολιτική Επικοινωνία: η αθωότητα δεν είναι πια εδώ», Εκδόσεις Καμπύλη, 2000
17. Λέανδρος Ν., "Μαζικά έντυπα Επικοινωνίας στην Ελλάδα", εκδόσεις Δελφίνι, Αθήνα, 1993
18. Λέανδρος Ν. , «Πολιτική Οικονομία των ΜΜΕ. Η αναδιάρθρωση της βιομηχανίας των Μέσων στην εποχή της πληροφοριακής επανάστασης», Καστανιώτης, Αθήνα, 2000
19. Nikos Leandros/Dimitra Papadopoulou/Marianna Psilla, "The crisis in the Press: a thematic and linguistic analysis", *The Greek review of social research*- Β΄/2011, 134-135, Athens, National Centre for Social Research, 2011
20. Lippmann W., «Κοινή Γνώμη», Εκδόσεις Κλάβος, Αθήνα, 1988
21. Mace, "Les medias de masse : scene et acteurs de l'espace public", 2003
22. Madison J., "The federalist", New York, The Modern Library, 1937
23. Μαυρής Γιάννης «Δημοσκοπήσεις και Δημοκρατία στην Ελλάδα», σ.125-153, VPRC: Η Κοινή Γνώμη στην Ελλάδα. Έρευνες-Δημοσκοπήσεις 1999-2000, Εκδόσεις Λιβάνης, 1999
24. Μαυρής Γιάννης «Πολιτικά Κόμματα, ΜΜΕ και Δημοσκοπήσεις στην Ελλάδα», σ. 209-224, Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, 2003
25. McQuail D, "Mass communication Theory-An Introdution", Journal of Communication, 1987
26. McNair Brian, «Εισαγωγή στην Πολιτική Επικοινωνία», Εκδόσεις Κατάρτι, Αθήνα, 2008
27. McCombs M.E. & Shaw D.L., «The agenda-setting function of mass media» Public Opinion Quarterly 36, 1972
28. Mcombs M., «Τα ΜΜΕ και η διαμόρφωση της Κοινής Γνώμης», Καστανιώτης, 1991

29. Μιχαλοπούλου Κ., «Κλίμακες Μετρήσεως Στάσεων», Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα, 2002
30. Παπαγεωργίου Γ. (επιμέλεια). «Μέθοδοι στην Κοινωνιολογική Έρευνα», Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός, Αθήνα, 1998.
31. Price Vincent., «Η κοινή Γνώμη», Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα, 1998
32. Roger Jowell, “Survey research practice”, Aldershot Hants, England , 1978
33. Ronald E. & Rice, “The new media : communication, research and technology”, Beverly Hills, Sage , 1984
34. Sauvy A., «Η Κοινή Γνώμη», Εκδόσεις Ζαχαρόπουλος, Αθήνα, 1966
35. Στεφανίδου Μ, «Κοινωνιολογία των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας» Gutenberg, Αθήνα, 1987
36. Τσαρδάκης Δημήτρης, «Μαζική επικοινωνία και πραγματικότητα», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα, 1990
37. Τσάτσος Δ. – Κοντιάδης Ξ. (επιμ.), «Το μέλλον των πολιτικών κομμάτων», Εκδόσεις Παπαζήση, Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου Αθήνα, 2003
38. Thompson J., «Νεωτερικότητα και Μέσα Επικοινωνίας», Εκδόσεις Παπαζήση, 1998
39. VPRC, « Η Κοινή γνώμη στην Ελλάδα 2005-06: Πολιτικές και κοινωνικές εκπροσωπήσεις, ευρωσκεπτικισμός, μη κυβερνητικές οργανώσεις» Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα, 2007
40. Weber Robert Philip, “Basic content analysis”, Newbury Park, Sage , 1990
41. Ψύλλα Μ.,(φάκελος σημειώσεων), «Ανάλυση Μηνύματος», Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού
42. Ψύλλα Μ., «Μεθοδολογία της Ανάλυσης ενός γεγονότος από τον έντυπο λόγο», εκδόσεις Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 2010
43. Ψύλλα Μ., «Η Πολιτική ως Δράση και Λόγος», εκδόσεις Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, 2003

44. Ψύλλα Μ, «Δημόσιος χώρος και επικοινωνία: σχέση Κράτους-Πολιτών, Βήμα Διεθνών Σχέσεων, 7, 1998, σελ. 40-45
45. Ψυχογιός Δημήτρης, «Τα έντυπα μέσα επικοινωνίας», Καστανιώτης, Αθήνα, 2003

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

46. www.sedea.gr
47. www.ekke.gr
48. www.eklogika.gr
49. www.et.gr
50. www.kathimerini.gr
51. www.ethnos.gr
52. www.e-typos.com
53. www.protothema.gr
54. www.tovima.gr
55. www.topontiki.gr
56. www.real.gr
57. www.paron.gr
58. www.metronanalysis.gr
59. www.publicissue.gr
60. www.rass.gr
61. www.pulserc.gr
62. www.alcopolls.gr
63. www.mrb.gr
64. www.kaparesearch.com/index.php?lang=el
65. http://el.wikipedia.org/wiki/Ελληνική_κρίση_χρέους_2010-σήμερα

66. www.opengr.net/MEDIE1/daremas.htm
67. <http://krisitoutypou.files.wordpress.com/2011/04/leandrosetall.pdf>
68. www.vernardakis.gr
69. www.hpsa.gr
70. www.vprc.gr
71. www.athens.indymedia.org